

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ (DİNLER TARİHİ) ANA BİLİM DALI

JOSEPH RATZİNGER VE DOMİNUS İESUS GENELGESİ

Yüksek Lisans Tezi

Şeyma KILINÇ

Ankara- 2015

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ (DİNLER TARİHİ) ANA BİLİM DALI

JOSEPH RATZİNGER VE DOMİNUS İESUS GENELGESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan:

Şeyma KILINÇ

Danışmanı:

Prof. Dr. Ali İsra GÜNGÖR

Ankara- 2015

TEZ KABUL TUTANAĞI
ANKARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalının Dinler Tarihi Bilim Dalında jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ali İsra Güngör

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 21/12/2015

Enstitü Müdürü

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

JOSEPH RATZİNGER VE DOMİNUS IESUS GENELGESİ

Yüksek Lisans Tezi

Şeyma KILINÇ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ali İsra GÜNGÖR

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tez Sınavı Tarihi:

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. (23/12/2015)

Tezi Hazırlayan Öğrenci

Şeyma Kılınç

ÖNSÖZ

Katolik Kilisesi'ni günümüz dünyasına taşıma ve modern dünyada icra edeceği misyonun metotlarını belirleme amacıyla 20. yüzyılın ikinci yarısında toplanan II. Vatikan Konsili ile birlikte Katolik Kilisesi yeni bir döneme girmiştir. Katolik Kilisesi'nin kendini gözden geçirmek ve dünyaya açılmak arzusunda olduğunu ilan ettiği bu konsil yeni sürecin gerektirdiği teolojik yaklaşımların da kaynağı niteliğindedir. Kilise'nin günümüz dünyasında ne ifade ettiğini ve günümüz insanına neler söylediğini ifade eden konsil kararları, öncelikle kendi bağluları daha sonra da diğer insanlar tarafından iyi anlaşılacak durumundaydı. Bu itibarla pek çok konu içerisinde Kilise'nin yeni misyon anlayışı; bu bağlamda Hristiyanların kendi aralarındaki ilişkileri ifade eden Ökümenizm kavramı ile Kilise'nin diğer dinlerin mensuplarıyla ilişkilerini ifade eden Dinlerarası Diyalog kavramı söz konusu konsille öne çıkmıştır. Konsil sonrasında yayınlanan papalık genelgeleri kararların öncelikle Hristiyanlar tarafından iyi anlaşılması ve tatbik edilmesi konusunda önemli bir fonksiyon icra etmektedir. Dolayısıyla bu belgelerin doktrinel olarak konsil kararlarıyla çelişmeyen içerikte ve dil itibarıyla da uygun nitelikte olması beklenmektedir. Konsil sonrasında yayınlanan papalık genelgeleri incelendiğinde, günümüzün ihtiyaçlarına cevap vermek isteyen, buna mukabil Kilise'nin geleneksel çizgisine aykırı olmayan ve aşırı bulduğu bazı yaklaşımları sert bir şekilde eleştiren ya da cezalandıran bir çizgi ortaya koyduğu görülmektedir. Papalık genelgelerinin icra ettiği bu fonksiyon Katolik Kilisesi'ni anlamak bakımından önem taşımaktadır.

Bizim araştırmamıza konu ettiğimiz Dominus Iesus Genelgesi (2000) bu anlamda önemli bir genelgedir. Yayınlandığı tarihte oldukça sert üslubuyla dikkat

eken bu genelgenin ortaya çıkış şartları, mimarı, içeriği, mesajı ve genelge hakkındaki değerlendirmeler asıl odak noktamızı oluşturmaktadır. Bu itibarla Dinsel ğretiler Kurulu'nun uzun yıllar başkanlığını yapan ve bu süreçte farklı görüşlerinden dolayı birçok Katolik İlahiyatıyı ve din adamını cezalandıran Kardinal Joseph Ratzinger/Papa XVI. Benedict'in kişiliği, eğitimi, genelgenin mimarı olarak teolojik birikimi ve çizgisi ile Kilise'deki yerini ortaya koymak önem arz etmektedir. Yine başta Hristiyan dünya olmak üzere bütün dünyada yankı uyandıran Dominus Iesus genelgesinin içerik, dil ve mesaj bakımından diğer genelgeler arasındaki yerinin ele alınması ve Katolik Kilisesi'nin diğer Hristiyanlar ve diğer dinlerin mensupları ile olan ilişkilerinde yeni bir yön kazanıp kazanmadığının araştırılması da ayrı bir öneme sahiptir. Bu çerçevede söz konusu genelgenin konsil sonrası yayınlanan ve içerik benzerliği olan bazı genelgelerle mukayesesinin yapılması ve Dominus Iesus hakkındaki değerlendirmeler araştırmamızın temel konuları arasında yer almaktadır.

Katolik Kilisesi'nin II. Vatikan Konsili sonrası dünyaya açılma, Katolik olmayan diğer Hristiyanlar ve diğer dinlerin mensuplarıyla misyon gereği diyaloğa girme isteği doğrultusunda yapılan çalışmalara Joseph Ratzinger'in ve Dominus Iesus genelgesinin etkisinin konu edildiği bu çalışma konusunda gerek konu seçimi, gerekse konunun şekillenmesi noktasında rehberlik yapan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Ali İşra Güngör'e teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim. Yine tezimin hazırlanmasında tercüme, dil, üslup ve şekil konusunda yardımlarını esirgemeyen değerli eşime ve bu çalışma sürecinde büyük emekleri olan aileme şükranlarımı sunuyorum.

şeyma KILINÇ
Aralık, 2015

KISALTMALAR

a.g.m.: Adı geçen makale

Bkz.: Bakınız

C: Cilt

Cf: Kıyaslayın

DI (Dominus Iesus): Papalık Dinsel ğretiler Kurulu'na Ait 5 Eylül 2000 Tarihli Belge

DP (Dialogue and Proclamation): Papalık Dinler Arası Diyalog Konsili ile Halkları Hristiyanlaştırma Kongregasyonu'na Ait 22 Ocak 1991 Tarihli Ortak Deklerasyon

DM (Dialogue and Mission): Papalık Hristiyan Olmayan Dinler Sekreteryasına Ait 1984 Tarihli Belge

EN (Evangelii Nuntiandi): Papa VI. Paul'ün 8 Aralık 1975 Tarihli Genelgesi

LG (Lumen Gentium): II. Vatikan Konsili'ne ait Kilise Hakkındaki Dogmatik Yasa

RH (Redemptor Hominis): Papa II. John Paul'ün 4 Mart 1979 Tarihli Genelgesi

RM (Redemptoris Missio): Papa II. John Paul'ün 7 Aralık 1991 Tarihli Genelgesi

S: Sayı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	vi
KISALTMALAR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
GİRİŞ	1
A. ARAŞTIRMANIN KONUSU, METODU VE KAYNAKLARI	1
B. KATOLİK KİLİSESİ'NİN RESMİ BELGELERİ	3
C. KİLİSE'NİN RESMİ BELGELERİNİN KATOLİK MEZHEBİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ.....	9
BİRİNCİ BÖLÜM: JOSEPH RATZİNGER.....	12
A. JOSEPH RATZİNGER'İN KİMLİĞİ.....	12
a. Bavyera Günleri	12
b. Nazi Dönemi	14
c. Savaş Zamanı	19
B. JOSEPH RATZİNGER'İN EĞİTİMİ	20
a. II. Vatikan Konsili Öncesi Dönem.....	20
b. Tübingen Üniversitesi	24
c. Regensburg Üniversitesi.....	26
C. JOSEPH RATZİNGER'İN PAPALIKTA ALDIĞI GÖREVLER.....	27
a. II. Vatikan Konsili'nde Teoloji Danışmanlığı	27
b. Uluslararası Teoloji Komisyonunda Teoloji Danışmanlığı.....	29

c.	Münih ve Freising Kardinalliğı.....	30
d.	Dinsel Öğretiler Kurulu Başkanlığı	30
e.	Joseph Ratzinger'in Papalığa Seçilişı ve Papalık Görevinden Ayrılışı.....	34
D.	ESERLERİ.....	35
a.	Hakikat ve Hoşgörü: Hristiyanlık İnancı ve Dünya Dinleri	36
b.	Birçok Din-Bir Sözleşme: İsrail, Kilise ve Dünya.....	37
c.	II. Vatikan Konsili'nin Önemli Vurguları	38
d.	Kökleri Olmadan: Avrupa, Rölativizm, Hristiyanlık ve İslam.....	39
E.	JOSEPH RATZINGER'İN TEOLOJİSİ VE DÜŞÜNCE YAPISI	41
a.	Ratzinger'in Düşünce Yapısının Şekillenmesinde Etkisi Olan Kişiler	42
i.	Platon	42
ii.	Augustine	44
iii.	Bonaventure	48
b.	Joseph Ratzinger'in Yapmış Olduğu Teolojik Çalışmalar ve Bu Çalışmaların Genel Karakteristik Özellikleri	53
i.	İlk Dönem Teolojik Çalışmaları	54
ii.	Orta Dönem Teolojik Çalışmaları	55
iii.	Son Dönem Teolojik Çalışmaları.....	56
F.	JOSEPH RATZINGER'İN DİNLER ARASI DİYALOĞA BAKIŞI	59
a.	Joseph Ratzinger/Papa XVI. Benedict ve Dinler Arası Diyalog Konusu	59
b.	Papa XVI. Benedict'in Regensburg Üniversitesinde Yaptığı Konuşma	64

İKİNCİ BÖLÜM: DOMİNUS IESUS GENELGESİ.....	72
A. II. VATİKAN'DAN DOMİNUS IESUS'A.....	74
a. Evangelii Nuntiandi (1975).....	76
b. Redemptor Hominis (1979).....	78
c. Redemptoris Missio (1990).....	79
d. Dialogue and Mission (1984).....	81
e. Dialogue and Proclamation (1991).....	81
B. DOMİNUS IESUS'UN TEMEL KONULARI	84
a. Vahiy.....	87
b. Kilise	92
c. Kurtuluş.....	99
d. Ökümenizm	104
e. Dinler Arası Diyalog.....	114
C. DOMİNUS IESUS'UN ÖNEMİ VE BELGE ÜZERİNE DÜŞÜNCELER	121
a. Dominus Iesus Belgesi'nin Medyadaki Yansımaları	122
b. Ratzinger'in Genelgesi Olarak Dominus Iesus	125
SONUÇ	127
KAYNAKÇA	130
EK: Dominus Iesus Belgesi'nin Çevirisi	141
Dinsel Öğretiler Kurulu İsa Mesih'in Ve Kilise'nin Eşsizliği Ve Kurtuluşa Erdirmedeki Evrenselliği Üzerine Yazılan Rab İsa Genelgesi	141

A.	İsa Mesih'in Vahyinin Bütünlüğü ve Kesinliği.....	145
B.	Tanrı'nın Bedenleşmesi Ve Kurtuluş Görevindeki Kutsal Ruh	150
C.	İsa Mesih'in Kurtuluşa Erdirme Gizeminin Eşsizliği Ve Evrenselliği.....	156
D.	Kilise'nin Birlik ve Beraberliği	160
E.	Kilise: Tanrı'nın Krallığı Ve Mesih'in Krallığı.....	164
F.	Kurtuluş Bağlamında Kilise Ve Diğer Dinler.....	166
	Sonuç	170
	ÖZET	172
	ABSTRACT	173

GİRİŞ

A. ARAŞTIRMANIN KONUSU, METODU VE KAYNAKLARI

II. Vatikan Konsili sonrası Katolik Kilisesi Modern dünyaya uyum sağlamak amacıyla çeşitli kararlar almış, o günden bu yana Kilise'nin Katolik olmayan diğer Hristiyan gruplarına ve diğer dinlere bakışı tartışılmalıdır. Konsil sonrası Katolik Kilisesi'nin ökümenik ve Dinler arası diyalog çalışmaları yeni bir ivme kazanmış ve Kilise'nin bu çalışmalarındaki asıl amacının ne olduğu konusu çokça konuşulmuştur. Bu bağlamda konu üzerinde Kilise tarafından başka resmi belgeler yayınlanmış ve bunlar din ve bilim adamları tarafından ciddi tartışmalara konu edilmiştir.

II. Vatikan Konsili'nin üzerinden yarım asır geçmesi itibariyle Kilise'nin diğer Hristiyanlara ve diğer dinlere olan bakışının şekillenmesinde ve ökümenizm ile Dinler arası diyalog faaliyetlerinin icrasında Katolik teologların, din adamlarının, yazarların etkisi olduğu kadar şüphesiz ki en büyük etki Papalara ve Papalık makamındaki idarecilere aittir. Bu bakımdan yirmi dört yıl Dinsel Öğretiler Kurulu Başkanı olarak görev yapan Joseph Ratzinger'in (daha sonra Papalığa seçilen Papa XVI. Benedict'in) bu konu ile ilgili Kilise üzerindeki etkisi merak konusu olmuştur. Papa XVI. Benedict'in son on beş yüzyıldaki en birikimli Papa ve aynı zamanda kendisini iyi yetiştirmiş bir teolog olması, II. Vatikan Konsilinin kararlarının şekillenmesindeki ciddi katkıları, Papalıktan önce Joseph Ratzinger ismi ile aldığı vazifeler ve bu vazifelerindeki çeşitli icraatları ve yaptığı konuşmaların Kilise içinde ve dışında büyük yankı uyandırması gibi nedenlerden dolayı kimliği ve teolojisi hem Kilise içinde hem de dışında ilgi odağı olmuştur. Bu nedenle Joseph Ratzinger'in kimliğini daha yakından anlayabilmek için onun çocukluk dönemi, dindar aile yapısı

ve o zamanki Nazi Almanya'sındaki genç Joseph'in rolü incelenmiştir. Ayrıca Ratzinger'in eğitimi, eserleri ve teolojisinin şekillenmesinde etkili olan düşünürler araştırılmıştır. Bunun yanında onun Dinsel Öğretiler Kurulu Başkanlığı başta olmak üzere Papalık Makamında aldığı vazifeler ele alınarak Kilise üzerindeki rolü değerlendirilmiştir.

Joseph Ratzinger'in dikkatleri en fazla üzerine çeken resmi yayını Dominus Iesus belgesi II. Vatikan Konsili sonrasında Katolik Kilisesi'nin diğer Hristiyanlar ve diğer dinlerle ilişkileri konusunda yeni bir yön verip vermediği sorusu üzerine çokça konuşulmuştur. Belge üzerinde yapılan yorumlar sadece yayınlandığı zamanla sınırlı kalmamış sonraki yıllarda da Kilise bakımından önem teşkil eden olaylar sonrasında da konu tekrar tekrar gündeme gelmiştir. Ana konusu Kilise ve İsa Mesih'in eşsizliği ve evrensel kurtarıcılığı olan genelgenin İsa'nın Kilise'sinin tam olarak sadece Katolik Kilisesi'nde bulunduğunu vurgulaması, kurtuluşun yalnızca Katolik Kilisesi'nin elinde olduğunu belirtmesi, dinler arası diyalogun katı kristolojik misyona hizmet etmesi gerektiğini açık bir dille söylemesi, Protestan Kiliselerin geçerli bir Kilise olup olmadığı tartışmasını açması ve üslubunun oldukça sert ve otoriter oluşu nedeniyle belge uzun yıllar dikkatleri üzerine çekmiştir. Bu bakımdan belgenin birebir çevirisi yapılmış, içeriği belirtilmiş, belgeye ait lehte ve aleyhteki görüşler ile medyada nasıl yer bulduğu değerlendirilmiş ve son olarak da Joseph Ratzinger' in genelgesi olması bakımından önemi ve Katolik Kilisesi'ndeki yeri ortaya konulmuştur.

Söz konusu bu çalışma ile Joseph Ratzinger ile genelgesi Dominus Iesus'u yakından tanıtmak ve hem Joseph Ratzinger'in hem de hazırlanmasında önemli bir

etkisi olan Dominus Iesus genelgesinin Kilise üzerindeki etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Çalışma hazırlanırken Joseph Ratzinger/Papa XVI. Benedict'in biyografisi ve teolojik yaklaşımları ile ilgili yazılmış eserler, bizzat kendisinin akademik hayatı boyunca yazmış olduğu kitap ve makaleler ile resmi genelgeleri, vaazları incelenmiştir. Vatikan'ın resmi internet sitesi başlıca müracaat kaynağımız olmuş, Katolik dünyasının önde gelen araştırmacılarının bu bağlamdaki düşünceleri de değerlendirmede dikkate alınmıştır. Ayrıca ülkemizde Papa XVI. Benedict'i ve araştırma konumuz olan Dominus Iesus genelgesini anlatan herhangi bir çalışma veya tercüme kitap olmadığından dolayı faydalanılan kaynakların tamamına yakını yabancı dilde yazılmış kaynaklar oluşturmaktadır.

B. KATOLİK KİLİSESİ'NİN RESMİ BELGELERİ

Katolik Kilisesi'nin resmi belgeleri zaman içerisinde gelişmiş ve farklılaşmış olsa da temel olarak dört ana kaynaktan çıkmaktadır. 1) Papanın doğrudan kendi adıyla yayınlanan Papalık belgeleri 2) Kilise'nin ökümenik bir konsili tarafından yayınlanan ve sonrasında papanın ismi altında yayınlanıp Papalık belgeleri ile aynı forma sahip olan Konsil belgeleri 3) Papa tarafından yetkilendirilmiş olan Papalık Kurumu tarafından yayınlanan Curial dokümanlar 4) Piskoposlar tarafından bireysel olarak veya ulusal konferans yoluyla yayınlanan Piskoposluk belgeleri.

Otorite ve yetki bakımından Papalık kurumuna ait bu belgelerin hepsinin dereceleri aynı değildir. Papa'nın bizzat kendi adıyla yayınlanan belgeler yetki bakımından belgelerin en üstünüdür. II. Vatikan Konsili'ne ait Lumen Gentium

belgesinde Papa'nın, Episkoposların ve Episkoposlar tarafından alınan kararlarla oluşan Konsil belgelerinin otoritelerinden şu şekilde bahsedilir:

“Episkoposlar, Papa ile gönül birliği içinde öğretim yaptıkları zaman, evrensel ve tanrısal gerçeğin tanıkları olarak, herkes tarafından saygıyla dinlenmeleri gerektiği gibi, inananlar da aktöre (ahlâk) ve iman kanunlarında Mesih İsa adına Episkoposlar tarafından verilen kararı kabul etmeli ve bunu dinsel bir saygıyla yerine getirmelidir. Ama anlık ve isteme dayalı bu dinsel saygı, Papa'nın "EX CATHEDRA" denilen resmi öğretimine, yani Mesih İsa'nın kudretini kullanarak konuşmadığı zamanlarda bile özel bir şekilde gösterilmelidir. Şöyle ki, O'nun yüce öğretimi saygıyla kabul edilmeli ve ister kullanılan sözcüklerin anlamından, ister aynı öğretinin sık sık yinelenmesinden, isterse belgelerin doğasal özelliklerinden ileri gelsin, daha önceden açıklanmış bulunan istem ve fikirlerine göre, O'nun tarafından varılan sonuçlara içtenlikle uyulmalıdır. Her ne kadar Episkoposların her biri yanılmazlığın imtiyazından faydalanamazlarsa da, Petrus'un Halefi Papa ile ve kendi aralarındaki gönül birliğinin bağını muhafaza edenler, yeryüzünde dağınık konumda olmalarına karşın; aktöre ve iman konuları çerçevesindeki resmi öğretimlerinde, alınmış olan kesin bir karar üzerinde birlik sağlandığı takdirde yanılmazlıkla, Mesih İsa'nın öğretisini açıklamış olmaktadır. Bu yanılmazlık, Evrensel Konsil'in toplanması sırasında daha açıkça belirlemektedir. Orada toplanmış bulunan Episkoposlar, bütün Kilise için aktöre ve imanın yargıçları, öğretmenleridirler; dolayısıyla yaptıkları kesin tanımlamalar, imandan kaynaklanan saygıyla kabul edilmelidir”¹.

¹ Dogmatic Constitution On The Church Lumen Gentium Solemnly Promulgated By His Holiness Pope Paul VI On November 21, 1964, 25.

Katolik Kilisesi tarafından yayınlanan resmi dokümanları şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:²

1. Papalık Dokümanları (Papal Documents)

- a. Dekretal Mektuplar (Decretal letter): Yaygın bir papalık yayını olan dekretal mektuplar günümüzde inançsal tanımlamalarla ve daha çok resmileşmiş (canonization) ve düzeltilmiş (beautification) açıklamalar ile sınırlandırılmıştır.
- b. Apostolik Yasalar (Apostolic Constitution): Apostolik yasalar papanın bizzat kendi adıyla yayınlanan belgelerin en önemlisi olarak kabul edilir. Bu yasalar dogmayı belirtmekle kalmaz aynı zamanda Kilise yetkililerinin çıkardığı bir kanunu değiştirir veya yeni bir eklektik yapı kurar. Buna örnek olarak II. John Paul'un Katolik Yükseköğretim Kurumlarının rolü ve sorumluluklarını anlatan Apostolik Yasası Ex Corde Ecclesiae'si verilebilir.
- c. Ensiklikaller (Encyclical Letter): Ensiklikaller ikinci en önemli papalık belgeleridir ki, inançsal bir konudan oluşan öğüt verici yazılardır. Ensiklikaller papa tarafından papalık makamına bağlı olan piskoposlara, patriklere, başpiskoposlara hitaben yazılan mektuplardır. Belli bir bölgedeki piskoposlara hitaben yazılmış olan ensiklikaller olduğu gibi daha geniş kesime hitap eden ensiklikaller de vardır. 1740 yılında Papa XIV.Benedict'in yayınladığı mektup modern anlamdaki ilk ensiklikaldır.

http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19641121_lumen-gentium_en.html Erişim Tarihi: 23 Ekim 2015.

² Bkz; Helen Hull Hitchcock, "The Authority of Church Documents", Adoremus, Society for The Renewal of the Sacred Liturgy, Online Edition, 2002, C.8, S.6
<http://www.adoremus.org/0902AuthorityChurchDoc.html> Erişim Tarihi: 23 Ekim 2015.

Ensiklikaller belli bir zamanda bir konu üzerinde papalığın önceliğini gösterir. Papalar yayınladıkları ensiklikallerde işledikleri konular bakımından farklılık gösterirler. İman, ahlak, Kilise'ye sadakat gibi birçok konuda ensiklikal yayınlanmıştır.

- d. Apostolik Mektuplar (Apostolic Letter): Apostolik mektuplar genellikle idari sorunlar üzerine papa tarafından yayınlanan belgeler olup zaman zaman da papalar tarafından dünyanın çeşitli bölgelerinde spesifik koşullar ve durumlar ışığında derin açıklama gerektiren doktrinel konular üzerinde de ders vermek için yayınlanmaktadır. Apostolik mektuplar yeni bir kural koymamakla birlikte Kilise'nin başı ve kural koyucusu olarak Papalık kurumunun bir faaliyetidir. Örneğin Papa VI. Paul'un 1971 yılında yayınlanan belgesi Octogesima advenies sadece tek bir kişiye hitaben Kardinal Maurice Roy'a yazılmış olan bir apostolik mektuptur.
- e. Deklarasyon (declaration): Deklarasyon bir papalık belgesidir ki üç şekilde olabilmektedir. Ya mevcut Kilise hukukuna göre yorumlanmış kanunun yalın bir ifadesidir ya da ek bir ilan gerektirmeyen itaate çağıran belgedir veyahut da ek bir ilan gerektiren ve kuralı yeniden şekillendiren kapsamlı bir belgedir. Dinsel Öğretiler Kurulu tarafından 6 Ağustos 2000 tarihinde Papa II. John Paul'un imzasıyla yayınlanan Dominus Iesus genelgesi bir deklarasyon belgesidir.
- f. Motu Proprio: Motu Proprio bir talebe cevaben Papanın kendi inisiyatifi ile verilen hükümden oluşan belgedir. Bir motu proprio belgesi idari kararları yürürlüğe koyabilmekte veya Kilise hukukunu (bir doktrin olmamak kaydıyla) değiştirebilmektedir. Buna örnek olarak Papa XVI.

Benedict'in geleneksel ekmek şarap ayini kutlamalarındaki kısıtlamayı kaldıran Summorum Pontificum belgesi verilebilir.

g. Apostolik Vaazlar (Apostolic Exhortation): Apostolik vaazlar Papa tarafından yayınlanan belli bir kesime yönelik belli bir davranışa teşvik eden resmi bir yönergedir. Ensiklikallerden veya Apostolik mektuplardan daha az öneme sahip olup apostolik vaaz belgeleri doktrinel meseleleri içermezler. II. John Paul'ün modern dünyada Hristiyan ailenin rolü üzerine olan Familiaris Consortio'su bu belgelere örnektir.

h. Hitabeler (Allocutions): Hitabeler Papa tarafından sunulan, Pastoral konularında olup doktrinal olmayan sözlü bildirilerdir. Modern zamanda yaygınlığı artan hitabeler, papalık vaazları (homily) bağlamının içinde ve dışında Papanın öğüt verme yöntemlerinden biridir. Buna, II. JohnPaul'ün 2003 yılında Rijeka'da verdiği The Family Requires Special Consideration isimli hitabesi örnek verilebilir.

2. Konsil Dokümanları (Conciliar Documents): Kilise konsillerinin dokümanları geleneksel olarak kararname (decree) ve yasa (constitutions) formatında yayınlanır. Birçok farklı konsil dokümanı Papa'nın imzası ile yayınlanmakta ve böylece papalık dokümanları ile aynı yaptırım gücüne sahip olmaktadır.

3. Curia'nın Dokümanları (Curial Documents):

a. Yönerge Belgeleri (Instruction): Yönergeler daima papanın onayı ile bir toplantı sürecinde yayınlanmış ifadelerdir. Yönerge belgeleri genellikle Papa tarafından yayınlanan kararnamelere veya konsil dokümanlarına açıklık kazandırmakta ve emirlerin nasıl uygulanacağını belirtmektedirler. Dinsel Öğretiler Kurulu tarafından

yayınlanan, başlamakta olan insan yaşamına saygı ve üremenin onuru hakkında Kilise öğretisini izah eden Donum Vitae belgesi yönergelere bir örnektir.

- b. Onay Belgeleri (Recognitio): Bir piskoposlar toplantısı tarafından Papalığın ilgili makamına gönderilen dokümanların yeniden gözden geçirilip onaylanması ile oluşan belgelerdir. Toplantı dokümanlarının her birinin resmiyet kazanması için böyle bir onay gerekmektedir.
- c. Sorulara Yanıt Belgeleri (Replies to Dubia): Bu belgeler Piskoposların Papalık makamına sorduğu doktrinel veya öğretisel sorulara verilen resmi yanıtlardan oluşur. Dinsel Öğretiler Kurulu'nun Kilise inancında kadınların papazlığa atanamayacağını belirttiği bir belge olan Ordinatio Sacerdotalis bu belgelerden bir tanesidir.

- 4. Piskoposlara ait Dokümanlar (Bishops' Documents): II. Vatikan Konsili ile birlikte Ulusal Piskopos Toplantılarının resmen hayata geçirilmesi kararı alınmıştır. Piskoposlar toplantısı Kilise öğretisinin sözkonusu ülkede nasıl etkili bir hale getirileceğini açıklayan bir Pastoral mektup yayınlamaktadır. Bu mektupların hükmünün geçerli olabilmesi için Papalık makamından onay belgesi vasıtasıyla tasdik alması gerekmektedir. Tek bir piskopos tarafından yayınlanan dokümanların hükmü, Kilise'nin evrensel kanun ve öğretilerine ters düşmemesi kaydıyla yalnızca kendi piskoposluk bölgesi içinde geçerlidir.

C. KİLİSE’NİN RESMİ BELGELERİNİN KATOLİK MEZHEBİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Kilise’nin resmi belgelerinin yaptığı tesir bakımından Katolik Kilisesi’nin idari işleyişinde önemli bir yeri vardır. Katolik Kilisesi tarihten günümüze kadar Kilise ile ilgili meseleleri müzakere etmek ve bazı kararlar almak için Konsiller toplamışlar, topladıkları bu Konsiller sonrasında da oluşan bir takım problemleri çözmek, belli bir konuda Katolik camiasına yön vermek amacıyla resmi belgeler yayınlamışlardır. Konsiller sonrasında Katolik Kilisesi’nin idari yapısındaki ve inanırları arasındaki dalgalanmalar bu resmi belgeler ile kontrol altında tutulmaktadır. Kilise’nin yayınladığı dokümanlar dini birlikteliğin ve Kilise içindeki nizamın başlıca sağlayıcılarıdır. Bu dokümanlar ruhban sınıfı ve inananlar üzerinde mutlak yetki gücüne sahip olan Papa’nın Kilise’yi idaresinde önemli bir vasıtaadır. Papa Kilise üzerinde gerekli gördüğü yenilenme ve değişiklikleri yayınladığı belgeler sayesinde açıklamakta ve sağlamaktadır.

Tarih boyunca Katolik Kilisesi sadece inanırlarını değil bizzat Kilise’nin idari yapısını derinden sarsan problemlerle karşılaşmışlar bunlara çözüm bulmak ve bunun için gerekli reform ve yenilenmeyi yapmak amacıyla birçok Konsiller toplamışlardır. Ancak Konsillerden her zaman yeterli verim elde edilememiş, çözülemeyen bazı konular Konsil sonrasında bırakılmıştır.³ Bu nedenle bu konuların açıklığa kavuşturulması, aynı zamanda dünyada meydana gelen değişimlere ve problemlere karşı insanların beklediği cevaplar papalığın yayınladığı resmi belgelerle sağlanmıştır. Doğru inancı kuvvetlendirmek, ahlakı korumak, zamanın ve olayların beraberinde getirdiği sorunlar üzerine Kilise’nin ruhuna uygun olarak insanları belli

³ Ali İsra Güngör, Vatikan Misyon ve Diyalog, Ankara 2011, s.105.

bir yöne yönlendirmek için bu dokümanlar sıklıkla kullanılmışlardır. Örneğin II. Vatikan Konsilinin çözemediği hatta üzerinde fazla durmayarak Konsil sonrasına bıraktığı doğum kontrolü, karışık evlilikler, boşanmış eşlerin durumu ve rahiplerin bekârlığı gibi bazı problemler Kilise'nin resmi yayınlarına konu olmuştur.

Aynı zamanda Kilise'ye itaati tazeleme işlevi gören belgeler bağlayıcı ve otoriter bir güce sahiptir. Dokümanların hepsi aynı otoriteye sahip olmamakla birlikte öz, muhteva, anlam ve uygulama bakımından da farklı nitelikte olabilmektedirler. Dokümanların otoriter gücü ruhban sınıfı ve inananlar üzerinde mutlak yetkisi olan Papa'dan ve onun kutsal kitapları ve geleneği meşru yorumlamaya karar verme yetkisinin yani Magisterium'un içinde bulunduğu Kilise'den gelmektedir.

Papalığın yayınlamış olduğu son ilmihal (catechism) kitabında otorite, kendisi yoluyla kişilerin ve kurumların kanunlar çıkardığı, emirler verdiği ve muhataplarından itaat beklediği nitelik olarak tanımlanmaktadır.⁴ Buna bağlı olarak otorite bizzat Tanrı'dan geldiği için inananların itaati, ilahi menşei olan otorite kaynaklarına onur bahşetmeyi ve saygı duymayı gerektirir. Roma Katolik Kilisesi'nin özü itibari ile kurumsal otoritesi gelenek, sakramentler ve ruhbanlık içerisinde yerleşik halde bulunmaktadır. Papa'nın otoritesi ise Petrus'tan şimdiki papaya kadar kesintiye uğramadan gelirken bu otorite Papa'dan ruhbanlara, ruhbanlar vasiyasıyla da cemaat içerisine dağılmaktadır.⁵

Papa Kilise'ye ve dünyevi meselelere yönelik tam ve en büyük güç olup, Kilise'nin ihtiyaçlarına göre resmi söylemler ifade etme ve neşretme hakkına sahip

⁴ Katolik Katesizmi, 103, <http://www.hristiyan.net/katolikKilisesikatesizmi.html>, Erişim Tarihi: 26 Ekim 2015

⁵ Mustafa Alıcı, "Roma Katolik Kilisesi'nde İki Otorite Kurumu; Papalık ve Kilise", Akra Dergisi, 2015, S.5, 51.

olarak, evrensel Kilise'nin kurumlarını seçme ve idare etme yetkisine sahiptir. Papanın bunlara ilave olarak ökümenik konsiller üzerinde otoritesi ve dinî kurumlar açma yetkisi bulunmaktadır. Hatalardan ve gûnahtan arınmış olarak (infallible/masum) papa kendisine karşı gelinemez ruhani bir liderdir. Papanın bu otoritesi kendi adıyla yayınlanan yayınlara da otoriter bir güç katmıştır.⁶ Bizzat papa ve papalık kurumu tarafından yayınlanan belgeler ile Kutsal Ruh'un etkisiyle papa tarafından Tanrı'nın mesajı insanlara ulaştırılır. Bu nedenle Kilise'nin belgeleri ciddiye alınıp öğretilerine itaat edilmelidir. Papalık resmi söylemleri olarak Kilise'nin canlı otoritesini yansıtan bu belgelerin içeriği dindarın hayatının tüm anlarını içerebilir.

Sonuç olarak, Katolik Kilisesi tarafından yayınlanan belgeler Papalık ve Kilise otoritesinin en somut hale dönüşmüş ifadesini yansıtmış olması bakımından oldukça önemlidir. Bu nedenle belgelerin ciddi bir yaptırım gücü bulunmaktadır. Konsillerden sonraki dönemlerinde Kilise içerisindeki siyasi, dini, sosyal dalgalanmalar genelgeler ile kontrol altında tutulmuş, Kilise inanırları bu belgeler ile yönlendirilmiştir.

⁶ M. Alıcı, a.g.m., 54.

BİRİNCİ BÖLÜM: JOSEPH RATZİNGER

A. JOSEPH RATZİNGER'İN KİMLİĞİ

a. Bavyera Günleri

Joseph Aloysius Ratzinger 16 Nisan 1927'de Almanya Bavyera'da küçük bir kasaba olan Marktl am Inn'de orta sınıfa mensup Bavyeralı bir ailenin üçüncü çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Paskalya Yortusu'ndan bir gün önceki Kutsal Cumartesi günü dünyaya gelen Ratzinger aynı gün yeni kutsanmış ve hiç kullanılmamış kutsal su ile ilk vaftiz edilen bebek olmuştur. Katolikler böyle bir günde doğan çocukların olağanüstü görevlere geleceklerine inanırlardı.

Babası Joseph bir polis komiseri, annesi Maria ise genellikle küçük otellerde çalışan bir aşçıydı. 1920'de evlenen Joseph ve Maria'nın 1921'de kızları Maria, 1924'te büyük oğulları George ve ondan üç yıl sonra da Joseph adını verdikleri en küçük çocukları Ratzinger doğmuştur.⁷

Oldukça dindar olan Ratzinger ailesi her Pazar üç defa Kilise'ye gider, kalan zamanı evlerinde dua ederek geçirirlerdi. Katolik inancı ailenin temel taşıydı. Nitekim Ratzinger bir kitabında 'Biz çocuklar evden ayrılıp uzaklara yolculuk yapacağımız zamanlarda, anne ve babamızın büyük bir özveri ve yürekten hassasiyetle, alnımıza ve göğsümüze doğru istavroz yapmalarını asla unutmadım.' şeklinde yazarak ailesindeki dini atmosferin kendi üzerindeki etkisini tanımlamıştır. Ailesinin yanında, Ratzinger'in inancının şekillenmesinde diğer bir önemli etken de

⁷ Bkz. "Biography Of His Holiness, Pope Benedict XVI", http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/biography/documents/hf_ben-xvi_bio_20050419_short-biography_en.html , ErişimTarihi: 29/11/2015

litürjidir. O anılarından bahsederken Kilise'deki ayinlerin, Paskalya kominyonundaki karanlıkta elden ele dolaştırılan mumların, Kilise'de yapılan duaların ve dua kitaplarının onu derinden etkilediğini belirtir.⁸

Ratzinger'in çocukluğunun geçtiği Bavyera bölgesi ise, Almanya'nın güneydoğusunda bulunan, 16. yüzyılda IV. Wilhelm'in giriştiği reform hareketine karşı koyması ile bilinen ve onun ardılı V. Albrecht döneminde koyu bir Katolik bölgesi olan bir eyalettir. Eyaletin güneydoğusunda Ratzinger'in ailesinin de ait olduğu eski Bavyeralılar, güneybatısında Bavyera-Schwaben kökenliler ve kuzeyde Frank kökenliler yaşar. Bu üç gruba ait kültürel ve geleneksel farklılıklar halen köylerde varlığını sürdürmektedir. Bavyera halkının hemen hemen yarısı, nüfusu 5000'den az olan kentlerde yaşamaktadır. Bugün de halen Bavyera'lılar kültür olarak gelenekselci, politik olarak ülkenin sağcı cephesi olarak bilinir. Almanya'nın yüzde otuzunun Katolik olmasına karşı Bavyera'nın yüzde yetmişi Katolik'tir.⁹ Sokaklarında yol boyu barak tarzında süslenmiş, soğan kubbeli Kiliseleriyle dikkat çeken Bavyera'nın, halkının da birbirini selamlarken "Tanrı'nın Selamı üzerine olsun" demeleri ve sabahları "günaydın" yerine, "Tanrı seni korusun" demeleri bölgenin dindarlığı hakkında bize fikir vermektedir.¹⁰

Ratzinger'in çocukluğunun ilk on yılında ailesi, babasının Nazilere olan eleştirel bakış açısı nedeniyle dört defa evlerini taşımak zorunda kalmışlardır. Devlet güvenlik örgütünde Polis olan babası kasabaya gelen yüzlerce "Kahverengi Gömlekli" Nazilerin olur olmaz etrafa sataşarak çıkarttığı kavgaları bastırmakla, onları dizginlemekle görevlidir. Bundan dolayı birkaç kez de tüm dikkatleri üzerine

⁸ Bkz. Thomas P. Rausch, Pope Benedict XVI An Introduction to His Theological Vision, Newyork 2009, 11-12; Peter Seewald, Benedict XVI An Intimate Portrait, San Francisco 2008, 121-138.

⁹ Aidan Nichols, The Thought Of Pope Benedict XVI An Introduction To The Theology Of Joseph Ratzinger, Newyork 2007, 2-11.

¹⁰ T. Rausch, 2009, 12.

çekmiş ve şikayet edilmiştir. Bu kadar çok taşınmalarının da ana nedeni budur. Ratzinger, çocukluğunun ilk on yılını işte bu kavgacı Nazilerin neredeyse hemen hemen her gün bir kavga çıkardıkları, huzursuzluk yarattıkları bir ortamda, babasının başına kötü bir iş gelip gelmeyeceğini merak ederek kaygılı bir şekilde geçirmiştir.¹¹

1932’de taşındıkları küçük bir köy olan Ascahu am inn ise Ratzinger’in litürjiye olan ilk tutkunluğunun başladığı yerdir. 1937’de Traunstein’e taşınmaları ile Ratzinger, çocukluktaki en önemli yıllar olan on ile on altı yaşları arasını burada geçirmiştir. Bu dönemde Traunstein, Ratzinger’in Nazilerin politik ve askeri atmosferine açıkça maruz kaldığı bölgedir.¹²

b. Nazi Dönemi

Ratzinger’in hayatındaki ilk yıllar Nazi Almanyası döneminin ilk yılları ile çakışır. 1933’te Hitler ilk olarak geldiğinde Ratzinger altı yaşındadır. 1945’te savaş sona erdiğinde ise Ratzinger on sekiz yaşındadır. Nazi’nin o dönem Almanya’sında büyük etkisi olmasına rağmen, Ratzinger’in ailesi Nazizm’e karşı olduğunu belirtir.

1939 yılında Traunstein’de Papazlık Okulu’na kaydolun Ratzinger böylelikle din adamlığı kariyeri yolculuğuna ilk adımı atmış olur. 1942’de Hitler’in Rusya’yı istilasının ardından savaş Almanların aleyhine dönmeye başlamış ve savaş nedeniyle Papazlık okulu askeri hastaneye çevrilmek istendiği için bütün öğrenciler evlerine yollanmıştır. 1942’de Ratzinger’in abisi George, Hitler Gençlik Örgütü’ne üye olur. Ardından Joseph Ratzinger de üyeliğini gerçekleştirir. Ratzinger’in kendi ifadesine göre o, bu üyelikle birlikte okula ödenen yüksek derecedeki harç parasında üyelere sağlanan önemli bir indirim elde edebilecektir. Yine o dönemde bütün gençlerin

¹¹ Aytunç Altındal, Papa 16. Benedikt Gizli Türkiye Gündemi, Ankara 2006, 123; John L. Allen, Pope Benedict XVI, Newyork 2005, 9-10.

¹² J. Allen, 2005, 10-11.

üyeliği zorunlu olması nedeniyle Ratzinger gibi diğer bütün sınıf arkadaşları da Hitler Gençlik Örgütüne üye olmuştur. Yani Ratzinger'in biyografisini yazan John L. Allen'e göre genç Ratzinger bu örgütün heyecanlı bir taraftarı değil, zorunlu bir üyesi olmuş ve örgütün toplantılarına hiç katılmamıştır. Hatta bu durum onun eğitimini etkilemiş ve Matematik kurslarına katılması engellenmiştir. Ama Ratzinger, kendisi de bir Nazi destekçisi olsa da aynı zamanda anlayış sahibi olan bir matematik öğretmeni sayesinde problem çözülmüş ve Nazi toplantılarına hiç iştirak etmek zorunda kalmamıştır.¹³

Ratzinger'in ailesinin düşünce yapısı Bavyera mirası ile şekillenmiş ve tıpkı diğer Bavyeralılar gibi onlar da o dönem Almanya'sının resmi ideolojisi olarak uygulanan, ırkçı, anti-kapitalist, antisemitik ve anti-Marksist bir dünya görüşü olan Naziler tarafından ortaya konan Nasyonal Sosyalizm'e karşı olmuştur. Ama babası Nazi'ye karşı olsa da Nazi rejimine karşı direnenler arasına katılmamış, görüşlerini dışa vurmamıştır. Çünkü o dönemde böyle bir karşı duruş imkansız olmasa da tehlikeli ve çok zordur. Ratzinger'in babası Nazi'lere karşı durmanın imkansız olmadığını düşünmüş ancak etraflarındaki direnişçilerin girdikleri risklere de girmek istememiştir. Ona göre başkasının yaşam hakkının elinden alınmasını istememek kötü bir şey değildir ama aynı zamanda kendini korumak için bu görüşü saklamak ta doğaldır. Bu nedenle kendisi aktif direnişçilere katılmamış, pasif direnişçi olmuştur.

Ratzinger'in Nazi üyeliği özellikle Papalığa seçilmesinin ardından en çok eleştiri alan konulardan biri olmuştur. Konu hakkında yapılan bu eleştirilere göre, Ratzinger'in Hitler Gençlik Örgütü üyeliğine kaydını zorunluluktan dolayı yapması bir bahane değildir. Çünkü o dönemde sadece Hitler Gençlik Örgütüne değil The

¹³ J. Allen, 2005, 15.

Deutsche Jungvolk gibi başka gruplara da üye olunmak için baskı yapılmaktadır. Eleştiricilere göre Ratzinger'in kendisi, direnişçiler gibi aktif olmasa da en azından pasif kalanlardan da fazla bir şeyler yapabilirdi, bunu yapmamış olması dikkat çekmektedir. Ne var ki, o dönemde Nazi'ye tepki gösteren birçok kişi örneğinin varlığının da bilinmesinden dolayı, tepkinin zorluğu kabul edilse de imkânsızlığı düşünülmemektedir.

Ratzinger'in Nazi Almanyası'ndaki kendi değerlendirmesine göre ise 1933-1945 yılları arasındaki Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (NSDAP) idaresi altındaki yönetim, Kilise ve Alman kültürü için bir ibrettir.¹⁴ O döneme bizzat şahit olan biri olarak Ratzinger'in, Nazi Almanyası'nın dehşeti ile ilgili değerlendirmelerindeki en temel nokta; Nazi Almanyası'nın on iki yıl boyunca süren Katolik Kilisesi ile olan mücadelesinde, Kilise'nin galip gelmesidir. O dönemin Almanyasında Nasyonal Sosyalizme karşı duran en büyük güç Katolik Kilisesi'dir. Ratzinger'in zihninde bu değerlendirmenin oluşmasında iki önemli faktör rol oynamıştır. Birincisi ailesi, özellikle de babasıdır. Babasının şiddetli bir Nazi karşıtı olduğunu Ratzinger, Milestone isimli hatıralarının yazıldığı kitapta şu cümlelerle vurgular: "Benim babam öyle ileri görüşlüydü ki, Hitlerin zaferinin Almanlar'ın zaferi değil, bütün inananları Apostolik zamanların öncesine götürecek İsa düşmanlarının zaferi olacağını gördü."¹⁵

İkincisi, Katolikler'in arasından Hitlerlere karşı gösterilen direnme örnekleridir. Ratzinger'e göre Katolikliğin vermiş olduğu inanç dengesi ile birçok papaz Nazilerin karşısında durmuş ve bunun bedelini ağır bir şekilde ödemişlerdir. Mesela

¹⁴ J. Allen, 2005, 17.

¹⁵ Bkz. Joseph Ratzinger, Milestones: Memoires, 1927-1977, Sanfrancisco 1998, https://books.google.com.tr/books?id=981K4YqNzpAC&printsec=frontcover&dq=milestone+ratzinger&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=father&f=false Erişim Tarihi: 26 Ekim 2015.

Bavyera’da Dachau şehrinde 1000 den fazla papaz öldürülmüş ve birçok papazın da elinden papazlık yetkileri alınmıştır. 12000 din adamı taciz ve işkence kurbanı olmuştur ki, bu da o dönemdeki vazifeli din adamlarının yüzde 36’sıdır. Ratzinger’in Traunstein’de yaşadığı dönemde kendi pastörleri olan Joseph Stelzle de bu karşı duranlara bir örnektir. Kısacası Hitlerin yöneticilerinin zararlı ideolojilerine karşı Kilise sağlam duruşunu hiç bozmamıştır. John Allen’e göre Ratzinger’in burada ifade ettiği savaş sonrası Alman Katolik Kilisesi’nin uzlaşmaya vardığı bir konudur ki, o da Alman Katolik toplumunun, Nazilere karşı savaşıp, neticesinde zafer elde ettiğidir. Mesela; çok güçlü bir Alman hayranı olan ve Alman papa olarak bilinen Papa XII. Pius Haziran 1945’te Katolik Almanlara gönderdiği bir mesajında “Hiç kimse Kilise’yi, Nasyonal Sosyalist Hareket’in gerçek kimliğini ve Hristiyan kültürüne yansıttığı zararı ifade etmekte başarısız olduğu konusunda suçlayamaz.”¹⁶ ifadesi yer almıştır. Papa XII. Pius’un bu açıklamasından sonra Alman piskoposlar da Kasım 1948’de, savaş sonrası verdikleri ilk pastoral mesajda, Nazilere direnen din adamlarını övmüşler, Katolik okullarını savunan Katolik velilere teşekkür etmişler ve kendilerinin Nazi zulmüne karşı gösterdikleri direnci vurgulamışlardır.¹⁷

Bunlara paralel olarak, Ratzinger, o dönemde Kilise’nin ateizmin ve sapkınlığın karşısında hakikatin ve doğruluğun bir kalesi olduğunu ve Katolik camiasının büyük çoğunluğunun Nazilere karşı ciddi bir karşı duruş gösterdiğini belirtse de, bu direniş havasının Almanya’daki bütün Katoliklerce hissedildiğine kendisi de inanmaz. Katolikler arasında da Nazi Almanyasına destek olanların varlığından haberdardır. Buna rağmen o, kendisiyle yapılan geniş bir röportajdan oluşan The Ratzinger Report isimli kitapta 1920 ile 1930 yılları arası Nazilerin

¹⁶ J. Allen, 2005, 24.

¹⁷ J. Allen, 2005, 24.

yüksek oy aldığı bölgelerin Protestanların yoğun yaşadığı bölgeler olduğunu, Katolik halkın ısrarlı bir şekilde kendi partileri olan Bavyera Halk Partisine oy vermekten vazgeçemediklerini gururla söyler.¹⁸

Bütün bunların ötesinde Katolik Kilisesi'nin Hitler karşısındaki tutumu konusunda Ratzinger'den farklı düşünenler de mevcuttur. Mesela Yahudi kanadından bakacak olursak, Yahudilere göre Hitlerin Yahudilere karşı Nazi zulmünde Katolik Kilisesi'nin ve Papanın doğrudan rolü vardır. Hitlerin 'Nihai Çözüm' üne Katolik Kilisesi ve Papa XII. Pius bilfiil yardımcı olmuştur. Nazizm ile Katolik Kilisesi'nin faaliyetlerini inceleyen Guenter Lewy 'Katolik Kilisesi ve Nazi Almanyası' adlı kitabında 1933'te Hitler seçimle işbaşına geldiği zaman Alman rahiplerin ari ırk teorisini benimsediklerini ifade ettiklerini zikretmiştir. Gunter Lewy'nin naklettiğine göre Kardinal Fulhaber, Eski Ahid'in Yahudilerin düşüncesini yansıtmadığını, onların Tanrı tarafından yeryüzünde ülkeden ülkeye göçebe olarak yaşamaya mahkum edildiklerini söylemiştir. Rahip Hilfrich ise, Yahudilerin Tanrı'yı öldürdüklerini ve lanetli bir topluluk olarak kalacaklarını iddia etmiştir. Rahiplere göre Hitler, "Tanrı'nın Yahudiliğe karşı yollamış olduğu bir çare" idi.¹⁹

Lewy'nin iddiasına göre, II. Dünya Savaşı sırasında Vatikan'ın başında bulunan Papa XII. Pius, açıkça Nazizmi desteklemiştir. 1942 yılı sonlarında Papa ve çevresi, Nazi kamplarındaki vahşetten haberdar olmuştur. Bu konuda yazılı belgeler mevcuttur. 1942'de Vatikan'da görevli iki ABD'li diplomatın Papa'yı kitle katliamından haberdar edip bu durumda suskun kalmasının manevi prestijine zarar getireceği hususunda kendisini ikaz eden diplomatlara Papa, Nazi rejimindeki Katolikleri zor durumda bırakmamak için müdahale etmeyi uygun bulmadığını

¹⁸ J. Allen, 2005, 23-25.

¹⁹ Baki Adam, "Katolik Kilisesi'nin Kurtuluş Öğretisi Açısından Yahudiliğe ve İslama Bakışı", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2000, C.41, S.1, 204.

söylemiştir. Papa, Vatikan'ın basın organı Osservatore Romano'nun muhabirine de bu konuda şöyle demiştir: "Alman ordularında görev yapan milyonlarca Katoliğe vicdan azabı yaşatmak istemiyorum". Papanın bu sessizliğine karşı, Katolik Kilisesi'nde kişisel bazı protestolar olmuştur. Fakat bu, Kilise'nin tavrı değildir. Savaş sona erip hesaplaşma zamanı geldiğinde, aynı Vatikan ve aynı Papa, Katolik Kilisesi'nin Nazilere kafa tuttuğuna dair demeçler vermeye başlamıştır. Papa, kişisel girişimleri tüm Kilise'ye mal ederek günah çıkarmaya çalışmıştır.²⁰

c. Savaş Zamanı

Ratzinger'in askeri hizmeti 1943'te 16 yaşında iken, o ve bütün papazlık okulu (Minor Seminary) sınıf arkadaşlarının uçaksavar birliğine çağırılması ile başlar. Bu birlik gerçekten önemli bir birliktir çünkü BMW'nin Münih yakınlarındaki savaş uçağı motoru üretim fabrikalarını hava saldırılarına karşı korumakla görevlendirilmiştir. BMW Hitler için çok önemlidir, çünkü burada geliştirilen teknoloji sayesinde Hitler üstün silahlara kavuşmayı hedeflemektedir. Ratzinger daha sonra Gilching'deki Ana Jet Savaş Üssü'ne atanır. Burada muharebe bölümünde telefon dinleme haberleşme biriminde görev yapar.

Bir yıl sonra Ratzinger Macaristan sınırındaki tanksavar bölümüne geçirilir. Bu bölük Hitlerin en önemli taarruz ve savunma birliklerinden biridir çünkü yakında yoğun bir saldırıya geçeceği beklenen Kızıl Ordu'nun tanklarını durdurmak ve püskürtmekle görevlendirilmiştir. Ama Ratzinger, bölümü başka bir yere nakledilince cepheye katılmadan Kasım 1944'te Traunstein'e ailesinin yanına dönerek buradaki bir piyade birliğine gönderilir. Savaş sona erdiğinde tüm Alman askerleri gibi o da

²⁰ B. Adam, a.g.m., 204.

bir süreliğine esir tutulmuştur. 1993'te Time Dergisi'ne verdiği bir röportajda Ratzinger, o dönemde parmağında çıkan bir hastalık nedeniyle hiç silah kullanmadığını ve bu nedenle çarpışmada yer almadığını belirtmiştir. Böylelikle Ratzinger hiç cephede yer almadan savaş dönemini geçirmiştir. 19 Haziran 1945'te esir kampından dönen Ratzinger ve abisi George yarım bıraktıkları Papazlık okuluna geri dönebilmek için fırsat araştırmaya başlamışlardır.²¹

B. JOSEPH RATZINGER'İN EĞİTİMİ

Joseph Ratzinger din adamı kimliğinin yanı sıra iyi yetişmiş önemli bir teolog olmasıyla da dikkat çekmektedir. Onun aldığı eğitim, yaptığı okumalar, üzerinde çalıştığı konular teolojisin gelişmesinde ve düşünce yapısının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Onun Katolik Kilisesi'ndeki teolojik yerini daha iyi anlayabilmek için eğitim hayatını incelemek faydalı olacaktır.

a. II. Vatikan Konsili Öncesi Dönem

Ratzinger 1939 yılında Traunstein'deki papazlık okuluna (Minor Seminary veya Boarding School) kaydolduğunda on iki yaşındadır. Savaşa çağırılması ve o dönem toplumun kaos içerisinde olması nedeniyle eğitiminin düzensiz ve boşluklarla dolu olmasına rağmen Ratzinger kendi şahsi çalışmalarıyla hayatının 12 ile 16 yaşları arasındaki o dönemi verimli geçirmiştir. Ancak çalışmaları ve yaptığı okumalar papazlığa niyet etmiş bir kişiden beklenen çalışmalarından ziyade profan kültür

²¹ J. Allen, 2005, 21-23; A. Altındal, 2006, 125-126; T. Rausch, 2009, 13-14; "Biography Of His Holiness, Pope Benedict XVI", http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/biography/documents/hf_ben-xvi_bio_20050419_short-biography_en.html Erişim Tarihi:26 Ekim 2015.

üzerine yoğunlaşmıştır.²² Ratzinger hatıralarının yer aldığı Milestones isimli kitapta o dönemde Yunan ve Latin klasik eserlerini büyük bir coşku ile okuduğunu, Matematiğe karşı büyük bir ilgisinin olduğunu, Latince öğrendiğini, Mozart çaldığını, Edebiyat ve Edebiyat tarihine merak salıp Goethe'yi zevkle okuduğunu belirtir.²³ 1996 yılında Gazeteci Peter Seewald'a verdiği bir röportajda ise Ratzinger, savaşın bitmesiyle birlikte, 1945 yılının Kasım ayında büyük kardeşi George ile birlikte, Freising'te olan Papazlık okuluna kaydolduklarını belirterek, o dönemki yaptığı okumalar ile alakalı şunları söylemiştir: “Bilim anlamında bizim ilgi alanlarımız çok çeşitliydi. Teolojinin yanında, günümüz bilim adamlarını da takip ederdik. Gertrude von Le Fort, Elisabeth Langgasser ve Ernst Wiechert'in romanlarını bir çırpıda okurduk. Dostoyevski, Claudel, Bernanos, Mauriac ise hemen hemen hepimizin okuduğu yazarlardı. Planck, Heisenberg ve Einstein tarafından yapılan bilimin, onların Tanrı'ya ulaşmasına vesile olduğunu düşünürdük. Teoloji ve Felsefe çalışmalarında Romano Guardini, Josef Pieper, Theodor Hacker ve Peter Wust bizi ilk yönlendirenler oldu.”²⁴ Buradan anlaşıldığı kadarıyla teolojinin yanında pozitif bilimler de o dönem Ratzinger ve okul arkadaşlarının ilgi alanı olmuştur.

Freising'teki okulda Ratzinger, yazarlar arasında Yahudi filozofu Martin Buber'i okumayı tercih etmiştir. Dördüncü yüzyılda yaşamış ünlü Hristiyan düşünürü olan St. Augustine hayranı olan Ratzinger, Augustinciliğe alternatif olarak görülen 13. yüzyılda yaşayan, skolastik düşüncenin önemli ismi Thomas Aquinas'a ise hiç sıcak bakmamıştır. Kendisiyle yapılan bir röportajda Augustine'e olan hayranlığını belirtmiş ve: “Thomas Aquinas'ın düşüncelerini ise anlamakta güçlük

²² Joseph Ratzinger, *Salt of the Earth: Christianity and the Catholic Church at the End of the Millenium- An Interview With Peter Seewald*, San Francisco 1997, 40.

²³ J. Ratzinger, 1998, 29.

²⁴ J. Ratzinger, 1997, 40-41.

yaşadım çünkü Thomas'da mantığın berraklığını kapatarak, kendine ait olmayan düşünceleri hazırdan alma vardı” ifadelerini kullanmıştır.²⁵

İki yıl Freising'teki papazlık okulunda Edebiyat, Müzik, Modern Felsefe ve yeni varoluşçuluk ve modern çizgiyi takip eden bir Teoloji eğitimi gören Joseph Ratzinger, 1 Eylül 1947'de Münih'teki Herzogliches Georgianum adlı İlahiyat akademisini okumaya hak kazanmıştır. Bu okul sıradan bir papazlık okulundan ziyade, akademik teolojide kariyer yapmak isteyen için birçok ders seçeneği sunan bir yerdir. Ratzinger'in buradaki ilk ilgi alanı akademik teoloji olmuştur. 20. yüzyılın etkili teologlarından Henri de Lubac, Varoluşçu felsefenin önde gelen isimlerinden biri olarak bilinen Alman filozof Heidegger ve Jasper, Nietzsche ve Fransız filozof Bergson Ratzingerin o dönemler okuduğu onu derinden etkileyen kişilerdir.

29 Haziran 1951'de Kilise'nin ortak kurucuları sayılan Havarî Petrus ve Havarî Pavlus'un anıldığı özel günde Ratzinger'e 'Papazlık' cüppesi verilmiştir. Papazlık Ratzinger'in kendi deyimiyle ona hep zorluklar getirmiştir. Nitekim o; gazeteci Peter Seewald'a verdiği röportajda kendisinin akademik çalışmalara çağrıldığını hissettiğini, ama onun papazlık vazifesinin bu konuda kendisine hep sıkıntı getirdiğini ifade etmiştir. Ratzinger “Hiçbir zaman profesör olmak için çalışsam da aslında bu benim gizli bir dileğimdi. Aslında papazlığa evet dememin manası hepsine birden evet dememdi” ifadelerini kullanmıştır. Ratzinger papazlık kariyerinde yükselme hedefi olmamasına rağmen papazlık kariyerinde hızlıca ilerlemiş ve papazlık rütbesini almasının ardından bir yıllığına Paris'e Papaz olarak atanmıştır.²⁶

²⁵ J. Ratzinger, 1997, 44.

²⁶ T. Rausch, 2009, 16.

Ratzinger, 1953 yılında Temmuz ayında “Augustine’e göre Tanrı’nın Evi ve Halk olarak Kilise” (The People and the House of God in St. Augustine’s Doctrine of the Church) başlıklı tezi kabul edilerek İlahiyat doktoru ünvanını almaya hak kazanmıştır. Bundan sonra ise Aziz Boneventure’nin Tarih Teolojisi ve Vahiy (St. Boneventure’s theology of History and revelation) üzerine olan çalışmasına başlamış ve 1957 yılında bitirerek 30 yaşında profesör olmuştur.²⁷

1959 yılında Ratzinger Bonn Üniversitesinde teoloji alanında dersler vermeye başlamıştır. Onun verdiği ilk ders “İnancın Tanrısı ve Felsefenin Tanrısı” adlı derstir. Bu konu 19. yüzyılın sonlarında başlayarak özellikle Nietzsche ile 20. yüzyıla sarkmış bir konudur. Ratzinger de Nietzsche’nin öldü dediği Tanrı’nın gerçekte Hristiyanlığın Tanrısı değil, Descartes’tan bu yana dine sokulmuş olan Felsefenin Tanrısı olduğuna dikkat çekmiştir.²⁸

Bonn Üniversitesinde ders verdiği bu dönemde Ratzinger, Kardinal Joseph Frings ile tanışmıştır. Bu genç teologdan etkilenen Frings onu II. Vatikan Konsili’ne uzman olarak getirmiştir. Ratzinger’in Konsil’de önemli katkıları olmuştur. Onun en büyük katkısı İlahi Vahiy üzerine Dogmatik yasa olan “Dei Verbum” un oluşmasındadır. Ayrıca Ratzinger Kilise Hakkındaki Dogmatik yasa olan “Lumen Gentium” un gelişmesinde de önemli rol oynamıştır.²⁹

Konsil’in sona ermesinden sonra Ratzinger Konsil kararlarının doğru anlaşılıp anlaşılmadığı konusunda endişe duymaya başlamıştır. Bu doğrultudaki görüşlerini yazı, konferans ve verdiği derslerde dile getirerek Konsil sonrası oluşan artık Kilise’deki her meselenin tartışmaya açılabilceği, piskoposların isterse temel

²⁷ T. Rausch, 2009, 16.

²⁸ A. Altındal, 2006, 129.

²⁹ T. Rausch, 2009, 17.

inanç akidelerini bile değiştirebileceği gibi ortaya çıkan yanlış algılar konusunda uyarılarda bulunmuştur.

b. Tübingen Üniversitesi

1963 yılında Münster Üniversitesinde dersler vermeye başlayan Ratzinger, Konsil'deki önemli rolü dolayısıyla artık adı duyulmuş önemli bir teolog olmuştur. 1966 yılında ise Tübingen Üniversitesi'nde Dogmatik Teoloji Kürsüsüne, o dönem üniversitenin dekanı olan Hans Küng'ün desteğiyle atanmıştır. Burada, en önemli çalışmalarından biri olan “Hristiyanlığa Giriş” kitabı yayınlanmıştır. Meslektaşlarının desteği ile dekan seçilen Ratzinger, bundan kısa bir süre sonra Avrupa'nın bir tarafından öbür tarafına sıçrayan “68 kuşağı” öğrenci ayaklanmaları ile karşı karşıya kalmıştır. Bu dönem, geleneksel teolojinin Marksist açıdan yapılan değerlendirmelerle değişmeye başladığı, öğrenci etkinlikleri, yardımcı profesörler ve lisansüstü eğitim gören öğrenciler yüzünden ders vermenin zorlaştığı bir dönemdir.

Bu dönemde Almanya'daki öğrenci ayaklanmalarının nedenleri şu şekilde özetlenir: II. Dünya Savaşı sonrası Almanya'da meydana gelen nüfus patlaması sebebiyle 1960'ların sonlarında üniversiteleri dolduran genç nüfusun üniversitelerdeki öğretim görevlilerine oranı Amerika'ya göre üç misli fazla bir yoğunluğa sahip olması, eğitim sistemine yönelik gerekli donanımın artırılmasının nüfus artışı ile aynı oranda olamaması, bu genç nüfusun Almanya'nın yakın tarihi ile yüzleşmek durumunda kalması... Bunun gibi nedenlerle, dünyanın çeşitli yerlerinde baş gösteren sosyal gerilim Almanya üniversitelerinde de kendini göstermeye başlamıştır. Bunun yanında Hitler rejimi döneminde üniversitelerde etkili pozisyonları ellerinde tutan öğretim görevlilerinden pek çoğu II. Dünya savaşı

sonra da aynı pozisyonlarda görev yapmaya devam etmektedir. Bu nedenle yakın tarihine tepkili olan üniversite gençliği öğretmenlerine karşı da gerilim içerisinde olmuştur. 2 Haziran 1967’de İran Şahı’nın Berlin’i ziyaretini protesto eden bir grup genç içerisinde, 26 yaşındaki Benno Onesorg’un polis tarafından öldürülmesi ile gerilim şiddetli bir karaktere bürünmüştür. Bu zamandan sonra protesto ve gösteriler günlük hale dönüşmüş ve öğrenciler dersleri boykot edip sınıfları işgal etmeye başlamıştır. Eğitim imkansız hale gelmiş, öğrencilerinden daha önce saygı gören üniversite hocaları için bu durum eşi görülmemiş ve mücadele etmesi zor bir durum halini almıştır.³⁰

Üniversitedeki öğrenci ayaklanmalarından dolayı birçok üniversite hocası dehşete düşmüş, Hans Küng gibi bazı hocalar saygısını yitirmeden öğrencilerle tartışmanın içerisine girmiş, bazıları ise öğrencilerin görüşlerini destekleyip, bunların talep etme metotlarını eleştirmiştir. Bu çalkıntılı olaylar sırasında Ratzinger de üniversitede popüler bir profesör olmasına rağmen zaman zaman sınıfta çıkan sert tepkilere muhatap olmuştur. Bu konu ile bağlantılı olan, önemli bir olay da şudur ki: Ratzinger ders verdiği bir esnada öğrencilerden biri kalkıp onun mikrofonunu elinden alarak konuşmasını engellemiştir. Bunun ardından Ratzinger’in verdiği ders Hans Küng tarafından iptal edilmiştir.³¹

Yaşanan bu olay Ratzinger’i derinden etkilemiştir. Zaten çekingen bir karaktere sahip biri olarak bütün bu tartışmalardan kendini geri çeken Ratzinger, o dönem yayınladığı en önemli eserlerinden biri olarak kabul edilen Hristiyanlığa Giriş kitabının çalışmaları üzerinde yoğunlaşmış ve 1968 yılında bu kitabı yayınlanmıştır. Ratzinger daha sonra bu olaylar neticesinde Tübingen

³⁰ Bkz. Oliver Putz, “I did not change; they did!” Joseph Ratzinger, Karl Rahner and the Second Vatican Council”. New Wineskins, 2007, C.2, S.1, 11-30; J. Allen, 2005, 113-118.

³¹ T. Rausch, 2009, 19-20.

Üniversitesi'nden ayrılarak o dönemler daha muhafazakar bir üniversite olan Regensburg Üniversitesine geçmiştir.

Ratzinger'in hayatında "68 kuşağı" öğrenci ayaklanmalarının önemli bir yeri olduğu ve bu olayların onun düşünce yapısı bakımından dönüm noktası oluşturduğu değerlendirmelerini yapanlar vardır. Ratzinger'in II. Vatikan Konsil'i döneminde modernist, reformist ve papalığın merkezi rolünü inkar eden bir çizgi benimsediği, öğrenci ayaklanmalarından sonra ise liberal görüşlerini ve hayatının yönünü değiştirerek Regensburgh Üniversitesi'ne geçtiği, bu yeni üniversitesinin tutucu ve baskın felsefi atmosferinden etkilenip başkalaşarak, bugün de halen muhafazakar Katolik düşüncesinin temsilcisi haline gelen Communio dergisini çıkartmaya başladığı ileri sürülmektedir.

c. Regensburg Üniversitesi

1969 yılında memleketi Bavyera'da yeni açılan bir üniversite olan Regensburg Üniversitesi'ne geçen Ratzinger kısa sürede dekan olmuştur. Sonra da üniversitenin başkan yardımcılığına kadar yükselmiştir. Bu dönemde, ayrıca Alman piskoposlara teolojik danışmanlık yapan Ratzinger, en iyi birkaç teologdan birisi seçilerek Papalık Makamında 'Uluslararası Teoloji Komisyonluğu' na danışman olarak atanmıştır.

1970'lerin başı olan bu dönemde Ratzinger, kendisi gibi Katolik dünyasının Konsil sonrası zor bir periyoda girdiğini düşünen ve artık geleneğin yerini modernitenin alması neticesinde oluşan değişikliklerden rahatsızlık duyan meslektaşları Hans Urs Von Balthasar, Henri de Lubac ve birkaç başka teoloğun da içinde bulunduğu bir grupta Communio isimli, günümüzde de halen onaltı dilde

yayınlanan teoloji ve kültür dergisini kurmuştur. O dönemde bu dergi, muhafazakar düşünceyi yansıtmayla, giderek liberalleşen Consilium dergisinin karşısında yer aldığı düşünülmektedir. Netice itibariyle Regensburg yılları Ratzinger için genel anlamda mutlu ve teolojik çalışmalar anlamında üretken yıllar olmuştur.³²

C. JOSEPH RATZINGER'İN PAPALIKTA ALDIĞI GÖREVLER

Joseph Ratzinger akademik kariyeri yanında din adamlığı kariyerinde de hızlı bir yükselme göstermiştir. 1951 yılında papazlıkta karar kılan Ratzinger'in Papalık makamındaki bütün vazifelerine, dindar bir ailede ve koyu Katolik karaktere sahip Bavyera halkı arasında yetişmiş olmanın getirdiği muhafazakâr yapısını yansıtmıştır. Papazlık, II. Vatikan Konsili'nde uzman teolog, Kardinallik, Dinsel Öğretiler Kurulu Başkanlığı ve nihayetinde de Papalık vazifelerinde bulunan Ratzinger Kilise hayatına yön verecek ciddi icraatlarda bulunmuştur.

a. II. Vatikan Konsili'nde Teoloji Danışmanlığı

Joseph Ratzinger'in Katolik Kilisesi ile en güçlü temaslarından biri 1963-1965 yıllarında dört ayrı oturumdan oluşan II. Vatikan Konsili'nin bütün oturumlarına katılmasıyla gerçekleşmiştir. Konsil'e Kardinal Joseph Frings'in Teolojik danışmanı olarak katılan Ratzinger daha sonra Peritus diye adlandırılan resmi teolojik uzman ünvanını almıştır. II. Vatikan Konsil'i öncesi fazla tanınmayan bir profesör olan Ratzinger'in Konsil'de teolojik anlamda yıldızı parlamış ve

³² T. Rausch, 2009, 20-21.

Konsil’de üst düzey Cizvitlerden olan Karl Rahner, Alois Grillmeier ve Otto Semmelroth ile yakından çalışmıştır.³³

Ratzinger’in II. Vatikan Konsili’ndeki rolü azımsanamayacak kadar önemlidir. Onun, Konsil’e en büyük katkısı, İlahi Vahiy hakkındaki dogmatik yasa olan Dei Verbum’un şekillenmesinde olmuştur. Konsil’in ilk oturumunda Konsil hazırlık komisyonu tarafından oluşturulan, görüşülecek konuların genel şemasının, birçok eleştiri alması üzerine Kardinal Joseph Frings eşliğinde ve Karl Rahner yardımıyla yeni bir şema hazırlamıştır. Kilise hakkındaki dogmatik yasa olan Lumen Gentium’un şekillenmesinde de önemli rol oynamıştır. Kilise’nin misyoner aktiviteleri konusunu içeren Ad Gentes genelgesi üzerine çalışan komisyona dahil olup Yves Congar ile çalışmış, Gaudium et Spes genelgesinin tartışmaları esnasında birçok eleştiri yazısı sunmuştur. Konsil sonrası Herbert Vorgrimler editörlüğündeki yarı resmi dergide Dei Verbum genelgesi üzerine yorumu yayınlanmıştır.³⁴ Bütün bunlardan sonra diyebiliriz ki Ratzinger II. Vatikan Konsili’nde öne çıkan teologlar arasına girmeyi başarmıştır.

II. Vatikan Konsil’i sonrası Ratzinger, Konsil’in doğru anlaşılıp anlaşılmayacağı konusunda endişe duymaya başlamıştır. Konsil’in sona ermesinin ardından Roma’dan Almanya’ya dönen Ratzinger Teologları heyecanlı ve kafaları karışmış bulmuş, “Kilise’de sabit hiçbir şey yok, herşey yeniden tartışmaya açılabilir ve eğer Roma’daki piskoposlar isterse temel inanç akidelerini bile değiştirebilir.” gibi bir düşüncenin genele hakim olduğunu görmüş, Konsil’in herşeyi değiştirebilen bir meclis olarak algılanması Ratzinger’i ciddi rahatsız etmiştir. Yine teologların

³³ Avery Cardinal Dulles, “From Ratzinger to Benedict”, First Things, 2006
<http://www.firstthings.com/article/2008/08/from-ratzinger-to-benedict---17> Erişim Tarihi: 26 Ekim 2015.

³⁴ Bkz. A. Nichols, 2007, 53-72.

kendilerini piskoposlardan din konusunda daha fazla bilen ve daha üstün görmeye başlamaları gibi nedenlerden duyduğu kaygılar neticesinde o, ilk uyarı sinyallerini “Kilise’deki Yenilenmenin Doğru ve Yanlışları” isimli konferansında vermiştir.³⁵

b. Uluslararası Teoloji Komisyonunda Teoloji Danışmanlığı

Ratzinger, Regensburg Üniversitesine geçmesinden kısa bir süre sonra Papa VI. Paul tarafından Kilise’nin öğreti otoritesi olan Magisterium’una ve Papalık Makamı’na teolojik danışmanlık yapması için kurulan Uluslararası Teoloji Komisyonuna (International Theological Commission), dünyanın birçok ayrı yerinden seçilen en iyi teologlarla birlikte atanmıştır.

Uluslararası Teoloji Komisyonunun üyelerinden ikisi Ratzinger’in o dönem en iyi arkadaşları olmuştur. Birincisi, Konsil öncesi de meşhur bir teolog olan ve “ressourcement” olarak bilinen Kutsal Kitap ve Kilise babalarının geleneği gibi eski kaynaklara yönelmeyi ilke edinen hareketi destekleyen Fransız Cizvit Henri de Lubac’tır. İkincisi 20. yüzyılın önemli Katolik teologlarından olan ve laik moderniteye zorluk getiren bir teolojiye sahip İsviçreli Hans Urs von Balthasar’dır. 1972’de bu üç teolog, komisyonun diğer üyelerinden olan Walter Kasper ve Karl Lehmann ile birlikte Uluslararası Teoloji ve Kültür dergisi olan ve halen de 16 ayrı dilde yayınlanmaya devam eden Communio dergisini daha önce var olan ve onların gözünde liberalleşen Consilium dergisine karşı bir alternatif dergi olarak kurmuşlardır.³⁶

³⁵ P. Seewald, 2008, 204.

³⁶ T. Rausch, 2009, 20-21.

c. Münih ve Freising Kardinalliği

25 Mart 1977 tarihinde Papa VI. Paul tarafından Münih ve Freising Başpiskoposu olarak göreve getirilmiş, ardından da Kardinalliğe terfi etmiştir. Piskoposluk armasını, Doğruluğun Yardımcısı (Cooperators of the Truth) olarak seçen Ratzinger bunun sebebini insanlar için oldukça önemli olmasına rağmen bugünün dünyasından büsbütün çıkarılmış olan doğruluğun hizmetkarı olmak istediği için seçtiğini belirtir. Ratzinger, Ekim 1978’de II. John Paul’un papalık seçimlerine katılmış ve 25 Kasım 1981’e kadar bu görevinde devam etmiştir.³⁷

d. Dinsel Öğretiler Kurulu Başkanlığı

Joseph Ratzinger, Papalığa seçilmeden önce 24 yıl süreyle Katolik Kilisesi içinde eski engizisyon sistemin devamı niteliği taşıyan Dinsel Öğretiler Kurulu’nun (Congregation for the Doctrine of the Faith)³⁸ başkanlığını yapmıştır. 25 Kasım 1981’de bu göreve atanan Ratzinger’in başkanlığı süresince bu kurul, birçok Katolik ilahiyatçı ve din adamını farklı görüşlerinden dolayı sorgulamış, kınama, görevden alma, susturulma, ders verme hakkının elinden alınması gibi cezalar vermiştir. Kurtuluş Teolojisi, rölativizm, doğum kontrolü, homoseksüellik ve Dinler arası diyalog konuları başkanlığı süresince Ratzinger’in mücadele ettiği konular arasındadır. 2000 yılında kurul tarafından yayınlanan Dominus Iesus isimli belge diğer dinlerin hakikat iddiaları, geçerlilikleri ile çoğulcu bir diyalog ortamında, katı

³⁷ “Biography Of His Holiness, Pope Benedict XVI”, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/biography/documents/hf_ben-xvi_bio_20050419_short-biography_en.html ErişimTarihi: 29/11/2015

³⁸ Dinsel Öğretiler Kurulu Vatikan’ın en eski kurumlarından biridir. Eski engizisyon mahkemelerinin devamı niteliğindedir. 1542 yılında Roma Katolik Kilisesi’nin savunduğu öğretiyi korumak amacıyla kurulan kurum, Kilise’nin düşünce sistemine karşı çıkan sapkınları ağır şekilde cezalandırmıştır. Bugün Katolik doktrininin ilanından ve korunmasından sorumludur.

bir tarzda İsa'nın evrensel Rab oluşuna vurgu yapması ile tepki almış ve birçok Protestan Kilisesi'ni onların gerçek Kilise olmadığını belirtmesi bakımından kızdırmıştır.³⁹

Joseph Ratzinger'in Dinsel Öğretiler Kurulu'nun başkanlığına gelmesi sürpriz değildir. O daha öncesinden yaptığı bazı icraatlarla bu görevi hakkıyla icra edeceğinin belirtilerini vermiştir. Buna bir örnek verecek olursak, 1977 yılında Ratzinger'in başpiskoposluk yaptığı dönemde Karl Rahner'in öğrencisi ve II. Vatikan Konsil'i sonrasının en etkili teologlardan biri olan Johann Baptist Metz'in Münih Ludwing Maximilians Üniversitesi'ndeki teoloji pozisyonuna getirilmesine karşı çıkarak, ona Münster'deki Temel Teoloji bölümüne gitmesini tavsiye etmiştir. Çünkü Metz'in Kurtuluş Teolojisi⁴⁰ kökenli politik teolojisi Ratzinger'in düşünce yapısına uymamaktadır. Bu nedenle Karl Rahner Ratzinger'i üniversitedeki düşünce özgürlüğüne müdahale ettiği gerekçesiyle şiddetle azarlamıştır. Diğer bir örnek ise Ratzinger Tübingen Üniversitesi'nde çalıştığı dönemde çok iyi arkadaşı olan meşhur bir Katolik teolog Hans Küng'ün iki kitabı Alman Piskoposların dikkatini çekmiş, bunun üzerine Ratzinger bu iki esere ciddi bir eleştiri yazarak Hans Küng'ün karşısında yer almıştır. 1979 yılında ise Küng'ün Katolik teolojisindeki uzmanlık hakkının elinden alınması neticesinde Ratzinger verdiği bir röportajda Küng'ün teoloji öğreticiliğini hak etmediğini söylemiştir.⁴¹

Ratzinger'in başkanlığının ilk yıllarında Dinsel Öğretiler Kurulu, onun bakış açısıyla yeni bir enerji yakalamış ve çalışma alanı, Kurtuluş Teolojisi üzerine

³⁹ Francis A. Sullivan, "The Impact of Dominus Iesus on Ecumenism", America Magazine, (28/10/2000).

⁴⁰ Kurtuluş Teolojisi, insandan, insan tecrübesinden ve somut hayat gerçeklerinden hareket edilerek geliştirilmiş halka ait bir teoloji denemesidir. En önemli özelliklerinden birisi Eski Ahid'den ve Yeni Ahid'den aldığı dini motifleri, kavramları ve olayları, bugünün sosyo ekonomik şartları altında ezilen insanların durumlarına uygulaması ve çözüm önerileri sunmasıdır.

⁴¹ T. Rausch, 2009, 22.

yoğunlaşmıştır. Kurtuluş Teolojisi insan tecrübesinden ve somut hayat gerçeklerinden hareket edilerek geliştirilmiş özellikle Latin Amerika’da gelişen halka ait bir teoloji denemesidir. En büyük özelliği ise Eski ve Yeni Ahitten aldığı dini motif ve kavramlar ile fakirlik, baskı ve sıkıntı içerisinde yaşayan insanların durumuna çözüm önerileri sunan çeşitli sistemlerin kullanıldığı kavramları birleştirerek geleneksel teolojiden farklı halka ait yeni bir teoloji sistemi koymasındır. Kurtuluş Teolojisi hareketinin Marksist analizi ve Marksist kavramları kullanması ve şiddeti meşru görmesini eleştiren Ratzinger, 1984 yılında “Kurtuluş Teolojisinin Bazı Yönleri Üzerine Talimat” adını taşıyan bir belge yayınlayarak bu teoloji hareketine karşı uyarılarda bulunmuştur. 1986 yılında Ratzinger’in imzasını taşıyan “Hıristiyan Özgürlüğü ve Kurtuluşu üzerine Talimatname” adıyla yayınlanan bir başka belgede ise Latin Amerika’daki Kurtuluş Teolojisinin Kilise’ye uygun düşen yönleri açıklanmış, Kilise’nin fakirlere olan ilgisi doğrulanmıştır.⁴² İkinci belge ile Kilise, Kurtuluş Teolojisine daha pozitif yaklaştığı imajını verse de sonrasında bu hareketi destekleyen birçok Katolik teoloğun eleştirilmesi, susturulma ve görevden alınma gibi cezalara çarptırılması da göz önünde bulundurulursa Kilise’nin bu harekete karşı duruşunda değişme olmadığı anlaşılmaktadır.

Ratzinger’in, Dinsel Öğretiler Kurulu başkanlığının ikinci on yılında ise Kurtuluş Teolojisinden sonra üzerinde en fazla durduğu konu rölativizm olmuştur. Ona göre günümüzde inancın en büyük tehlikesi doğruluğun kesinliğini reddeden rölativizmdir. Ratzinger “Eğer sadece ‘benim doğrum’ ve ‘senin doğrun’ varsa, ama ‘asıl doğru’ olarak anladığımız hiç bir şey yoksa o zaman Batı hangi prensibe dayanarak elde ettiği büyük kazanımları koruyacaktır; örneğin hukukun önünde

⁴² Ali İsmail Güngör, Tanrı’nın Şövalyeleri Cizvitler, Ankara, 2004, 179-180.

eşitliği, hoşgörü ve medeniyeti, dini özgürlüğü ya da demokratik öz-yönetimi nasıl savunacaktır?” sorusu ile rölativizmi eleştirir.⁴³ Ona göre sadece tek bir doğru vardır, o da Kilise’nin öğretilerinde vurgulanan doğrudur. Dolayısıyla o, doğru tek olduğu için diğer dinlerde de hakikatlerin var olabileceğini kabul eden “dini çoğulculuk” kavramına da sıcak bakmaz. Buna, uzun yıllar Hindistan’da yaşamış olan ve Gregoryan Üniversitesinde Teoloji dersleri veren Jacques Dupuis’in 1998 yılında “Bir Hristiyan Teolojisine Doğru: Dini Çoğulculuk” isimli kitabındaki İsa’nın Kurtarıcılığının diğer dinlerdeki insanları da kapsayacağı ifadesinden dolayı soruşturma geçirmesi ve nihayetinde konuşma yasağı verilmesi örnek olarak verilebilir.⁴⁴ 2001 yılında söz konusu kitapta net bir ifade olmadığına karar verilmiş olsa da bu olay Dupuis’i derinden etkilemiştir.⁴⁵

Şüphesiz ki Ratzinger’in başkanlığı dönemindeki Dinsel Öğretiler Kurulu’nun yayınladığı belgelerden en çok yankı uyandıran belge “Dominus Iesus” isimli genelgedir. Birçokları tarafından bu belge Jacques Dupuis gibi dini çoğulculuğu destekleyen Katolik ilahiyatçıları uyarmak için yayımlandığı şeklinde yorumlanmıştır. Belge açık bir dille Tanrı hakkındaki gerçekliğin sadece Hristiyanlık yoluyla bilinebileceğini belirtir, bu nedenle tüm dinleri kapsayan çoğulcu bir teolojiyi kabul eden liberal görüşlere karşı çıkar. Kilise’nin mutlak kurtuluş yolu olduğunu vurgulayan belge, ayrıca dinler arası diyalogun asıl amacının Kilise’ye hizmet ve misyonerlik faaliyetlerini de kolaylaştırmak olduğunu belirtir. Dominus Iesus adlı belge Protestan dini liderler tarafından şiddetle karşı çıkılmış,

⁴³ Robert Carle, “Pope Benedict XVI Confront Religious Relativism”, Springer Science and Business Media, 2008, S.45, 552.

⁴⁴ Bkz.CDF Notification, Toward Christian Theology of Religious Pluralism by Father Jaques Dupuis, SJ. http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20010124_dupuis_en.html Erişim Tarihi:26 Ekim 2015.

⁴⁵ T.Rausch, 2009, 25-30.

Katolik Kilisesi'ni, II. Vatikan Konsili öncesine götüreceği düşünülmüştür. Ayrıca eşcinsellik, kadınların Kilise yönetimindeki rolü gibi konular da Ratzinger'in başkanlığı dönemince ilgilendiği konular arasındadır.

e. Joseph Ratzinger'in Papalığa Seçilişi ve Papalık Görevinden Ayrılışı

Papa'nın ölümünün ardından yeni seçilecek Papa adayları arasında Joseph Ratzinger'in ismi bulunmasına rağmen sadece çok az insan ona seçilebileceği konusunda şans vermekteydi. Çünkü Ratzinger ileri yaştaydı, çok muhafazakardı ve 24 yıl başkanlığını yaptığı Dinsel Öğretiler Kurulundaki uygulamaları nedeniyle Katolik camiasında bir çok düşmanı vardı. Ayrıca bu görevi esnasında 2000 yılında yayınladığı Dominus Iesus isimli belge nedeniyle hem Katolik camiası içinde hem de dışında birçok eleştiriye maruz kalmıştı.

Papalık seçimi oldukça uzun sürmüştür ve nihayet 19 Nisan 2005 günü Şilili Kardinal Jorge Arturo Medina Estevez, Saint Pietro Meydanı'na nazır balkondan Latince Papa'mız belirlendi anlamına gelen 'Habemus Papam' dedikten sonra yeni Papa'nın ismini açıklamıştır. Estevez, yeni Papa'nın, Kardinaller Kurulu Başkanı Joseph Ratzinger olduğunu ilan etmiştir.⁴⁶ Yeni Papa'nın, Avrupa'nın koruyucusu olan Aziz Benedict'in adını kullanacağı belirtilmiştir. Benedict Papa seçildiğinde 78 yaşındaydı ve 1730'dan bu yana seçilen en yaşlı papa olmuştur.

Papa XVI. Benedict'in son 15 yüzyıldaki en birikimli Papa ve aynı zamanda iyi yetişmiş bir teolog olması, II. Vatikan Konsilinin şekillenmesindeki katkıları, Papalıktan önceki bulunduğu vazifeler ve bu vazifelerindeki çeşitli icraları,

⁴⁶ Election/Pope Benedict XVI, <https://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/elezione/documents/annuncio-nuovo-papa.html> Erişim Tarihi: 29 Kasım 2015

muhafazakâr düşünce yapısı, zaman zaman yaptığı konuşmaların Katolikler ve Katolik olmayanlar tarafından büyük tepki toplaması gibi nedenlerden dolayı papalığa seçilişi birçok kesim üzerinde yankı uyandırmıştır.

28 Şubat 2013 tarihinde Papa XVI. Benedict, "İlerlemiş yaşı ve durumum nedeniyle Papalık görevini yapmaya uygun değilim" diyerek görevinden ayrılmıştır. Sonuncusu neredeyse altı asır önce gerçekleşen bu papalıktan istifa eylemi, Hristiyanlar açısından çok önemli bir tanıklığı ifade etmiş, arkasındaki nedenlerin neler olduğu konusu birçok farklı şekilde yorumlanmıştır.⁴⁷

D. ESERLERİ

Yoğun bir telif hayatına sahip olan Ratzinger'in teoloji uzmanlığı ve yazdığı eserler Katolik Hristiyanlıkta derin bir iz bırakmıştır. "Akademia Françasie", "the Rhineland-Westphalia Academi of Science" ve "the European Academi of Science and Arts" bilim derneklerine üye olan Ratzinger'in, Kilise yönetimi, Evharistiya ayini, papazlık, Hristiyan dini geleneği, eskatoloji⁴⁸ konuları başta olmak üzere birçok konuyu içeren yüzden fazla eseri vardır. Joseph Ratzinger'in yazdığı eserler hakkında bilgi sahibi olmak için en önemli eserlerinden bazıları bu bölümde incelenmiştir.

⁴⁷ "Papa neden istifa etti?", Euronews, (11/02/2013), <http://tr.euronews.com/2013/02/11/papa-istifa-ediyor/> Erişim Tarihi: 29 Kasım 2015

⁴⁸ Eskatoloji: İnsanlığın nihai kaderi veya dünya tarihinin sonuçlandıran olayları inceleyen bir teoloji dalı.

a. Hakikat ve Hoşgörü: Hristiyanlık İnancı ve Dünya Dinleri

Bu kitabında “Gerçek bilinebilir mi, eğer biz gerçeği biliyorsak onu hoşgörü adına gizlememiz gerekir mi?” gibi soruları cevaplayan Ratzinger, modern dünyada hakikat, hoşgörü, din ve kültür sorununu ele almaktadır. Dünya dinlerini çok çeşitli olarak nitelendiren Ratzinger, İsa Mesih aracılığıyla Katolik öğretisindeki kurtuluşu korurken farklı anlayışlardaki manevi hakikatlerin buluşmasındaki zorluğu açıklar. O Hristiyanlığın, insanlığın kurtuluşu konusundaki duruşunu kınayan kültürlere “peki ya doğruysa?” sorusunu yöneltir. Dinsel gerçekliği idame ettirirken bir yandan da dinsel özgürlüğü ileri süren Ratzinger Magisterium’un ebedi öğretisini zor durumdaki Hristiyanlık kültürünü yansıtan bir dille özetler.⁴⁹

Kitabın önsözünde Ratzinger “Bütün belirli soruların ötesinde asıl problemin hakikat hakkındaki soruda yattığını” belirtir.⁵⁰ O, ilk olarak kültürün ne olduğunu ve kültürlerin birbiriyle nasıl ilişki içine girebildiğini daha sonra insanı, insanın ne olduğunu, nasıl kendisi olabildiğini anlamaya çalışır. En sonunda ise, insanın hakikat için yaratılıp yaratılmadığı ve ne şekilde hakikat sorusunu ortaya koyabileceği konusuyla ilgilenir. İki bölümden oluşan kitabın ilk bölümünü diğer dinler ve kültürler karşısında Hristiyanlık inancı konusu, ikinci bölümünü ise dinler ve hakikat sorusu oluşturur.

Kitapta ayrıca Ratzinger şu önemli sorulara dikkatle cevap verir: İsa Mesih tek kurtarıcıdır diyen Hristiyanlıkta olduğu gibi, dinlerdeki hakikatle alakalı bu kadar güçlü bir iddia sürdürülebilir mi veya dinlerde böyle güçlü iddiaların bulunması, onları hoşgörsüz yapar mı? Hristiyanlık diğer dinler ve kültürler karşısında nasıl kesin doğruluk iddiasını sürdürür? Diğer dinlere saygı duymanın

⁴⁹ Joseph Ratzinger, *Truth and Tolerance: Christian Belief and World Religions*, San Francisco 2004, 184-190.

⁵⁰ J. Ratzinger, 2004, 10.

manası bütün dinleri eşit bir şekilde doğru kabul etmek demek midir? Dini çeşitlilik kesin bir dinsel doğruluk olmadığını mı ispatlar? Dinler ve inançlar için hakikat hakkında soru sormak anlamsız mıdır veya inancın doğrulukla bağlantısı kurulmazsa, inancın anlamı ne olur öyleyse?⁵¹ Bütün bu soruları tartışan Ratzinger: “Hristiyanlığın kesin doğruluk iddiasında bulunması onu diğer dinler karşısında kibirli yapmaz” ifadelerini kullanır.⁵²

Ratzinger’in olgunluk eseri olan bu kitap, modern din dünyasında gerçeği arayanlara Katolik bakışı açısından bir fikir vermektedir.

b. Birçok Din-Bir Sözleşme: İsrail, Kilise ve Dünya

Kitap, konusunun genel olarak Dinlerarası Diyalog özelde ise Tanrı ile yapılan ahitleşme ile ilgili teolojik sorular üzerine odaklandığı üç konferans ve bir vaazdan oluşmaktadır. Kitabın önsözünde Ratzinger kültürlerin birbirleri ile sık sık karşılaştığı, zaman zaman da iç içe geçtiği günümüzde Dinler arası diyalogun öneminin daha bir önem arzettiğini belirtir. Diyalogun sadece karşılıklı bilgi alışverişi için değil, dinlerin dünyadaki önemli olaylar konusunda işbirliği ile çözüm bulmaları için yapılması gerektiği vurgulanır.⁵³

“Birçok din, Bir Sözleşme” şeklinde olan kitabın başlığı okuyucuda kitabın birçok dinden bahsedeceği fikri uyandırır da kitap aslında daha çok Hristiyanlık ve Yahudilik arasındaki ilişki ile ilgilenir. Nazi soykırımından sonra Hristiyanlığın tavrı veya İsa’nın ölümü neticesinde oluşan Hristiyanlık ve Yahudiliğin tarihi problemi sonucunda karşılıklı hoşgörüsüzlük ve zaman zaman da düşmanlığa varan

⁵¹ J. Ratzinger, 2004, 210-258.

⁵² J. Ratzinger, 2004, 22.

⁵³ Joseph Ratzinger, Many Religions-One Covenant: İsrail, the Church, and the World, San Francisco 1999, 17-20.

olumsuz tutumun, önemli teolojik sorunu devamlı taze tutmakta olduğunu vurgulayan kitapta Ratzinger aslında Tanrı'nın İsrail halkı ile yaptığı ahitleşme ile İsa'nın Hristiyan halkı ile yaptığı ahitleşmenin birbiri ile zıt düşmediği konusunu tartışır.⁵⁴ Ratzinger Tanrı'nın İsrailoğulları ile yaptığı anlaşmayı İsa'nın Hristiyanlar ile yaptığı ahitleşme şeklinde sürdürdüğü düşüncesinin İsa'yı kabul etmeyen Yahudiler için kabul edilebilir olmadığını belirtir. Yine aynı şekilde Hristiyanlar içinse Tanrı'nın Yahudiler ile yaptığı sözleşmeyi bozmamasının kavramanın zorluğuna değinen Ratzinger, amacının Yahudilere Yahudiliği öğretmek değil, birbirini dışlayan iki geleneğin aynı sözleşme tarihine sahip olduğunu vurgulamak olduğunu ifade eder.⁵⁵

İsa'nın sadece öğretilerinin değil aynı zamanda onun yaşamının da ilk ahitleşmeyi hatırlattığını belirten Ratzinger, 113 sayfalık bu kitabında gelecekte yapılabilecek teolojik tartışmaların temel konularını vermektedir.

Ratzinger, bu kitaptaki teolojik konularda sistematik bir analiz olmadığını itiraf etmektedir. Bunun yerine kendisi kitabın büyük ve kapsamlı bir konu için sorgulama sürecini adım adım teşvik edebilecek nitelikte kısa ve özet yaklaşımlardan oluştuğunu belirtmektedir.⁵⁶ Kitapta ortaya konan problemlerin gelecekte bu yönde olan birçok çalışmaya ön ayak olabileceği düşünülmektedir.

c. II. Vatikan Konsili'nin Önemli Vurguları

Kitap, 11 Ekim 1962'de Papa XXIII. John'un konuşmasıyla resmen açılan ve üç yıl devam eden II. Vatikan Konsili'ne bizzat iştirak eden Joseph Ratzinger tarafından

⁵⁴ J. Ratzinger, 1999, 55-57.

⁵⁵ J. Ratzinger, 1999, 23.

⁵⁶ J. Ratzinger, 1999, 19-20.

tutulan notlar ve değerlendirmelerden oluşmaktadırdır. Konsil açıldığında Roma'dan getirilen uzmanlar arasında yer alan ve o zamanlar geç bir profesör olan Joseph Ratzinger tarafından hazırlanan bu kitap, dört oturumdan oluşan Konsil'in, her bir oturumundan sonra hazırlanan kitapçıların, Konsil bitiminde birleştirilmesi ile meydana gelmiştir. Kitap kendine özgü orijinal bir karaktere sahip olup yazıları, önceden gerçekleşmiş bir olayı sonrasında değerlendiren metinlerden değil bizzat Konsil'i müşahade eden birinin gözüyle kaydedilen notlardan oluşmaktadırdır.

Papa XXIII. John'un genel bir Konsil toplama fikri beklenmedik bir olay olarak şaşkınlıkla karşılanması, Konsil'e katılan 2900 din adamından çok az bir kısmının Sinod tecrübesine sahip olması nedeniyle Konsil'in her bir oturumunda oluşan zorluklar ve teolojik tartışmalar, Konsili dikkatle Ratzinger'in kalemine yansımıştır. Bu nedenle kitap, okuyucunun adım adım konularıyla Konsili adeta yeniden tecrübe etmesini sağlamaktadır.

Ratzinger kitapta, Konsil belgelerinde bizzat aktif rol oynadığı ilahi vahiy üzerine dogmatik yasa olan Dei Verbum ve Kilise'nin Misyoner aktiviteleri kararı olan Ad Gentes konularının yanısıra, Litrjinin planı, ilahi vahyin ilk tartışmaları, Marioloji, kmenizmle ilgili sorular, Kilise'deki piskopos ofislerinin hükümleri, dini zgrlk, Kilise ve Yahudilik, misyonerlik planı, Papazlık görevi ve yaşam ile ilgili tartışmalara yer vermektedir.⁵⁷

d. Kökleri Olmadan: Avrupa, Rölativizm, Hıristiyanlık ve İşlam

Kardinal Joseph Ratzinger'in 12 Mayıs 2004'te Batıyı rahatsız eden kültürel ve politik krizi provakatif bir şekilde eleştirmek için İtalya Meclis Başkanlığına

⁵⁷ Joseph Ratzinger, Theological Highlights of Vatican II, Newyork 1966.

katılarak orada yaptığı konuşma ile kendisi daha önce bir akademisyen olan İtalya Meclis Başkanı Marcello Pera'nın, Vatikan'da Potifica Universita Lateranense Üniversitesi'nde yaptığı konuşma kitabın ana konusunu oluşturmaktadır. Marcello Pera ve Ratzinger 21. yüzyılın başlarında Batıyı etkileyen ruhsal, kültürel ve politik rahatsızlıkla yüzleşmenin gerekliliğini vurgulayıp, fikirlerini, en çok satanlar listesine giren ve bir diyalog kitabı olan bu kitapta geliştirmişlerdir.⁵⁸

Irak savaşı, terörizm, güvenlik, İsrail, Amerika ile ilişkiler ve Batıya yapılan göçlerin artması neticesinde bir Avrupa kimliğinin dünyanın diğer milletleri için öneminin arttığına değinen Ratzinger ve Marcello Pera, bir din adamı ve bir devlet başkanı gözüyle kitapta kendilerine has bakış açılarını sunarak okuyucuya, kendi tarihini rölativist laiklik uğruna terkeden bir medeniyetin geleceğinin ne olabileceğini sorgulatmaktadır. Ayrıca kitap okuyucuya, teknoloji, ekonomi ve toplumda meydana gelen değişiklikleri anlamlı kılacak şeyin ahlaki inanışların kabul edilmesi olduğunu öğütlemektedir.

İki bölümden oluşan kitabın birinci bölümünü Marcello Pera'nın Potifica Universita Lateranense Üniversitesi'nde yapmış olduğu Rölativizm, Hristiyanlık ve Batı (Relativism, Christianity and the West) adlı konuşma oluşturmaktadır. Bu bölümde Marcello Pera Kilise'nin zihnini ve hakikati bulandıran rölativizm anlayışından Avrupa Kültürünün arınması gerektiğini vurgulayarak konuya ana hatlarıyla giriş yapar ve asıl detayları II. Bölümün yazarı Ratzinger'e bırakır. II. Bölümde Ratzinger Avrupa'nın Manevi Temelleri: Dünü, Bugünü ve Yarını (The Spiritual Roots of Europe: Yesterday, Today and in the Future) isimli yazısında, manevi rölativizmin eleştirisini yaparak, yazısında felsefi rölativizmi geliştirir.

⁵⁸ Joseph Ratzinger, Without Roots: Europa, Relativism, Christianity and Islam, Newyork, 2006.

Avrupa kültürünün eksikliğini dini kökenlerine bağlılığın zayıflaması olduğunu ve bunun Avrupa açısından tehlike arz ettiğini belirtir. Kendi dinine manevi kaynak sağlayan İslam, Budizm gibi dinlere eğilimin önlenmesi için Hristiyan mirasının Avrupa milletine yeniden tanıtılarak dini kökenlere bağlılığın artırılması gerektiğini vurgular.⁵⁹ Marcello Pera gibi Ratzinger de yazısında felsefi rölativizm ile kültürel ve ilişkisel çoğulculuk arasında ayırım yapar. “Çok kültürlülük bize başkalarının kutsal değerlerine saygıyla yaklaşmamız gerektiğini öğretir. Fakat biz bunu sadece kendi kutsalımızdan ve Tanrıdan uzaklaşmadığımızda yapabiliriz. Biz başkalarının kutsallarından öğrenebiliriz ve öğrenmeliyiz de” ifadelerini kullanır.⁶⁰

Kitap, her iki yazarın da konuyla ilişkili olarak birbirlerine gönderdikleri bilimsel mektupla son bulur.

E. JOSEPH RATZİNGER’İN TEOLOJİSİ VE DÜŞÜNCE YAPISI

Bir teolog olarak Ratzinger’in yoğun bir telif hayatı olmuştur. Çalışkan ve disiplinli bir din adamı olan Ratzinger’in geçmişten günümüze kadar gelen yayıncılık hayatında gerek Katolik camiasında almış olduğu vazifeler neticesinde yayınladığı resmi dokümanlar, gerekse bir bilim adamı olarak yazdığı makale ve kitaplar ile onun düşünce ve fikir hayatı ile ilgili bilgi edinmekteyiz.

Onun teolojisi öncelikle Kitab-ı Mukaddes (scripture) sonra litürji, Kilise babaları ve II. Vatikan Konsili’ne dayanan resourcement hareketi (Kilise’nin eski kaynaklara yönelerek, köke bağlı kalması) kökenlidir. II. Vatikan Konsili’nin ve Konsil sonrasının önemli tartışmalarından biri olan Katolikliğin iki büyük doktoru

⁵⁹ J. Ratzinger, 2006, 64-74

⁶⁰ J. Ratzinger, 2006, 79

Aziz Augustine ve Aziz Thomas Aquinas arasındaki geleneksel gerilimde Ratzinger daima Aziz Augustine tarafında olmuştur. Aquinas'ın öncülük ettiği neo-scholastisizme hiç sıcak bakmayan Ratzinger onu çok teorik, kuru ve donuk bulmuştur. Augustine'e olan hayranlığını ise yazılarında ve konuşmalarında hep dile getirmiştir.⁶¹

a. Ratzinger'in Düşünce Yapısının Şekillenmesinde Etkisi Olan Kişiler

Ratzinger'in düşünce yapısının şekillenmesinde Antik Yunan filozofu Platon, 4. yüzyılda yaşamış olan ünlü Hristiyan düşünürü Aziz Augustine ve 13.yy Hristiyan düşüncesinin önemli isimlerinden biri olan mistik teolog Bonaventure derin etkiye sahiptirler. Öncelikle o, Platon'dan doğrunun ayrıcalığını ve yorumlanmasını öğrenmiştir. Onun antropolojisi yani din ve hayat arasında kurulan ilişki üzerine sahip olduğu bakış açısı Augustine tarzındadır. Ratzinger'in Epistemolojisi (Bilgi Felsefesi) ve Eskatoloji anlayışı ciddi olarak Bonaventure'nin çalışmalarından etkilenmiştir. Ratzinger'in teolojisi hakkında bilgi verirken biz bu üç düşünürün oluştumsal etkisini dikkate alacağız ve onların Ratzinger'in moderniteye yaklaşım tarzını nasıl etkilediğine değineceğiz.

i. Platon

Platon, hocası Sokrates ve öğrencisi Aristoteles ile birlikte, doğal felsefe, bilim ve Batı felsefesinin temellerini atan Antik Yunan filozofudur. Platon'un felsefi sisteminin temel dayanağı "idea" düşüncesidir. Ona göre, ideal varlık alemini meydana getiren idealar, tümel, zorunlu, mutlak, değişmez, ezelî ve ebedî

⁶¹ "Pope Gives Advice to Roman Seminarians", Zenit, (19/02/2007), <http://www.zenit.org/en/articles/pope-gives-advice-to-roman-seminarians>, Erişim Tarihi: 19 Şubat, 2007.

varlıklardır. Ruh, insan bedenine girmeden önce idealar alemi ile tanışmış, ancak bedene girince sahip olduğu idealar bilgisini unutmuştur. Unutulan bu bilgiler “diyalektik yöntem” ile tekrar elde edilir, yani hatırlanır. Hatırlama yolu ile elde edilen ideaların bilgisi, mutlak ve kesin bilgidir. Nesneler aleminde ise idealar aleminin aksine sürekli bir değişme ve yok oluş vardır. Bu sebeple duyular aracılığı ile elde edilen nesnelerin bilgisine güvenilemez. Tahmin, inanç, çıkarım ve kavram olmak üzere dört tür bilgi varlığını kabul eden Platon’a göre, tahmin ve inanç nesneler alemi, çıkarım ve kavram ise idealar alemi ile ilgilidir.⁶²

Din ile iyilik idesi arasında yakın bir ilişki kuran Platon, dini idealara götüren bir yol olarak da nitelendirir. Çünkü Tanrı idealara bakarak, onları örnek alarak varlıkları meydana getirmiştir. Bu varlıklar bir çeşit Tanrı’nın düşüncesinden pay almış; ruh, tanrısal akılla birlikte evreni meydana getirmiştir. Platon burada, Tanrı ile evrensel ruhu özdeş saymış, bununla da dini özdeş kılmıştır. Sonuçta Tanrı canlı olan ve var olan her şeye de nüfuz etmiştir.⁶³

Ratzinger’in hakikat anlayışı Platon’dan etkilenmiştir. O tıpkı Platon gibi kesin bilginin idealar aleminden hatırlama yoluyla gelen ve tecrübe edilen dünyanın ötesinde olan gerçeklik olduğunu belirtir. İdealar ile insanlık bilgisi arasındaki ilişkiyi, her gün hissettiğimiz dünya maddelerini, nihai doğrunun zayıf bir yansıması olarak açıklar. Hakikat sadece hissedilebilen değil, ayrıca o anlaşılabilendir. Hakikat tektir ve Tanrı’nın bir özelliğidir. İnsan ona gerçekten sahip olamasa da onu aşk ile arayabilir. Ancak insan bu şekilde duyuların belirlediği sınırların ötesine, ebediyete doğru gider. Ratzinger ayrıca kesin doğru bilginin varlığını ve genel geçerliliğini

⁶² Mustafa Ülger, “Eflatun’un Bilgi Görüşü”, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2007, C.12, S.2, 191.

⁶³ Hüsamettin Erdem, “Plato’nun Din Anlayışı”, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2004, S.18, 8.

reddeden, doğrunun toplumlara ve kişilere göre değişebileceğini savunan rölativizme karşı çıkar. Doğrunun göreceli olmadığını ve sadece tek bir doğru var olduğunu savunan Ratzinger'e göre bu tek bir doğru da ancak aşk ve Tanrı sevgisi ile tecrübe edilebilir.

Her türlü bilgi savını kuşkuyla karşılayan, mutlak bilgiye ulaşmanın mümkün olmadığını savunan şüpheciliğe de Ratzinger, Platon'un görüşleriyle karşı koyar ve akıl sayesinde gerçek bilgiye, Tanrı bilgisinin izni ölçüsünde ulaşılabilirdiğini savunur. Antropolojik bakış açısına göre Ratzinger Platon gibi Tanrı ile insanı özdeş görerek, insanın kendini yönetmediğini, Tanrı tarafından yönetildiğini söyler. İnsanın değişimine yalnızca Tanrı'nın etki ettiğini, insanın sahip olduğu inancın kendi içinden değil, Tanrı'nın etkisiyle doğduğunu savunur. Aynı şekilde Kilise de Tanrı tarafından yönetilir ve kendisine Tanrı tarafından verilen sakramentlerle yaşar. Bu görüşüyle Ratzinger Kilise'nin kendini yenileme ve reform konusuna sıcak bakmaz. Kilise'nin kutsal günleri ise insanların belirlediği günler değil, Tanrı tarafından Kilise cemaatine bahsedilen günlerdir. Ökümenizm meselesinde ise, Hristiyan dünyasındaki birleşme, insanların vereceği bir kararla değil, Kutsal Ruh'un iradesi neticesinde elde edilebilecek bir şey olduğunu belirtir. Bunlardan anlaşılıyor ki, Ratzinger, Kilise üzerinde yeni bir anlayışa ve değişime çok fazla kapı aralamamaktadır.⁶⁴

ii. Augustine

Ratzingerin düşünce yapısını şekillendiren bir diğer kişi Katolik Kilisesi'nin büyük doktoru Augustinedir. Augustine 354-430 yılları arasında yaşamış olan ünlü Hristiyan düşünürdür. Augustine, bir tanrıbilimci olmasının yanı sıra, Batı

⁶⁴ Bkz. T.Rausch, 2009, 42-47.

düşüncesi içinde ünlü ve etkili filozoflardandır. Onun yapıtları tanrı bilimsel olmakla birlikte, felsefi sorunları da içeren nitelikler göstermesi bakımından ayrıca önem taşımaktadır.

“Anlayabilmek için, inanıyorum” anlayışıyla felsefeyi dine tabi kılmış olan Augustine, Hristiyan dininin temel öğretilerini temellendirebilmek için, Yeni Platoncu felsefeden ve Platoncu kavramlardan yararlanmıştır. İnancı temel alan Augustine’e göre, aklın görevi, Tanrısal vahiy temeli üzerinde, inanç yoluyla bilinen şeylerin açıklanması ve aydınlığa kavuşturulmasıdır.

Augustine’nin en çok önem verdiği konu, insanın kendini araştırmasıdır. Hakikatin insanın içinde olduğunu savunur. Hakikat ise, bizzat Tanrı’nın kendisidir. Yani Tanrı insandadır. Öte yandan insanın kendisi de Tanrı’dadır. Bunu anlamaya çalışmak felsefedir. Felsefe insanın kendisiyle uğraşmasıdır.

Aşkın, yalnız bireyin değil, toplumun da itici gücü olduğunu öne süren Augustine, yine aşk öğretisinden hareketle ünlü yeryüzü ya da dünya devleti ve gökyüzü ya da Tanrı devleti ayırımına ulaşmıştır. Buna göre, nasıl ki biri iyi ve uygun aşk, diğeri de kötü ve düzensiz aşk olmak üzere, iki tür aşk varsa, bu ayırımın iki ucuna karşılık gelecek şekilde, biri yeryüzü devleti, diğeri de Tanrı devleti olmak üzere, iki devlet anlayışı vardır. Augustine, işte bu çerçevede içinde, maddeye yönelen, Tanrı’dan çok yeryüzünü ve kendisini sevenlerin, ruhları duyusal isteklerinin hizmetine girmiş olanların bir araya gelerek yeryüzü devletini, buna karşın iyi ve gerçek aşk içinde olup, ruhsal yönlerini temele alarak yaşayan ve Tanrı’yı sevenlerin de gökyüzü devletinde birleştiklerini söylemiştir. Augustine’e göre, yeryüzü devleti, iblisin ayaklanmasıyla başlayıp, Asur ve Roma imparatorluklarıyla gelişen şeytanın krallığıdır. Buna karşın, gökyüzü devleti, Yahudi halkında ortaya çıkan, kendisini

Hristiyanlık inancı ve Kilise'nin dogmalarıyla sürdüren İsa'nın krallığıdır. Yeryüzü devletlerinin örneklerini oluşturan Asur ve Roma imparatorluklarının yıkılıp gittiğini, zira bu devletlerin geçici olduğunu, gökyüzü devletinin son çözümlemede zafer kazanacağını söyler. Onun gözünde, Hristiyanlık ve Kilise, gökyüzü devletinin etkisini duyurmaya başladığını gösteren yapı taşlarıdır.⁶⁵

Ratzinger'in doktora tezi Augustine'nin eklesiyolojisidir.⁶⁶ O Hristiyanlığa Giriş isimli meşhur kitabındaki bir makalesinde Augustine'e olan hürmetini şöyle belirtir: "Augustine bana 20 yıldan fazla arkadaşlık etti. Teolojimi Augustine ile diyaloglarım sayesinde geliştirdim. Onunla olan diyaloglarımı onu hep bugünün insanıymış gibi düşünerek gerçekleştirdim."⁶⁷ Bir defasında bir konuşması esnasında ise eğer bir gün yalnız bir adaya düşerse yanına iki şey almak isteyeceğini, bunlardan birisinin İncil diğeri Augustine'nin meşhur eseri İtiraflar olacağını söylemesi⁶⁸ onun Augustine verdiği önem hakkında bize bilgi vermektedir. Ratzinger üzerinde, insanlık ve dünya anlayışı konusunda Augustine'in büyük etkisi olmuştur.

Ratzinger'in doktora tezi "Tanrı'nın Evi ve Halk Olarak Kilise" dir. O tezinde Tanrı'nın şehri olan eski Roma ile bugünkü doğru ibadetin yapıldığı ve Tanrı'nın açıklığa kavuştuğu yer olan Kilise'yi karşılaştırır. Doğru ibadetin anlamı Tanrı'nın istekleri ve Tanrı'nın vahiyleri doğrultusunda insanın hayatını şekillendirmesi demektir ki bu Kilise'de yapılan Komünyon ayiniyle anlam kazanır. Eğer günümüzdeki laik yaşamda veya bir pagan şehirde Tanrı'nın kuralları yüceltilmezse ve insanların aktiviteleri Tanrı ile ilişki kurularak yönetilmezse orayı uğursuzluk

⁶⁵ Ahmet Cevizci, Paradigma Felsefe Sözlüğü, İstanbul 2006.

⁶⁶ Eklesiyoloji: Kilise bilimidir. Eklesiyoloji (ecclesiology) teolojideki konulardan biri olup özellikle Hristiyan teolojisinde önemli bir yer tutmaktadır. İnceleme alanı Kilise kavramıdır. Kilise olgusunu detaylı ve büyük bir alanda inceler. İsmi kökeni İncil'de "Kilise" anlamında kullanılan Yunanca bir kelime olan "ekklesia"dır.

⁶⁷ A. Nichols, 2007, 17.

⁶⁸ T. Rausch, 2009, 55.

esareti altına alır. Tanrı'nın kanunları onurlandırılmadığı takdirde hayat kutsallığını kaybeder, materyalizm ve tüketicilik ön plana çıkarak bireysel çıkarlar her şeyin önüne geçer. Tevazu, Ratzinger'in epistemolojisinde temel anahtar rolü oynar. Doğru bilgiye ulaşma ve Tanrı bilgisine sahip olmak için mütevaziliğe ihtiyaç olduğunu belirten Ratzinger Augustine'i bu bakımdan gururlu bir felsefeci olmayıp saf inancı ile mütevazi bir inanan olmasıyla över.

Augustine'in, Kilise babalarına olan hürmetini sık sık dile getirmesi ise Ratzinger'i ona bağlayan bir başka husustur. Çünkü Ratzinger de Kilise babalarına ayrı bir önem verir. Kilise babalarının Tanrı'yı en iyi bilen ve ona en yakın olanlar olduğunu ifade eder.

Yaşamını İtirafkar adlı kitabında Tanrı ile konuşma ve günah çıkarma formunda anlatan Augustine'den Ratzinger bu konuda çok etkilenmiştir. Ratzinger de daima insanoğlunun günahkar doğasına dikkat çeker. Hatta Dinsel Öğretiler Kurulu Başkanlığı döneminde bu vazifeden emekli olursa üniversiteye geri dönüp orada asli günah hakkında yazacağını ifade eder.⁶⁹ Ratzinger için Augustine'in akıl ve duyu organları vasıtasıyla ulaşılan bilgi arasındaki ayrımı çok önemlidir. Ratzinger'e göre, Tanrı hakkında düşünme duygularla başlar. İnanç duygularla başlasa da duygularla sınırlanamaz. Her ne kadar Tanrı'yı gören organ kalp olsa da, ancak akıl ile inancın birlikte çalışması neticesinde Tanrı anlaşılabilir. Yine aynı şekilde inanç olmadan sadece akıl ile biz gerçek bilgiye ulaşamayız. Yani inançsız bir felsefe yalnızca karanlık getirir.

⁶⁹ T. Rausch, 2007, 50.

iii. Bonaventure

Ratzinger, Aziz Augustine konulu çalışmasıyla İlahiyat doktoru ünvanını almasının ardından Aziz Boneventure'nin Tarih Teolojisi ve Vahiy (St. Boneventure's theology of History and revelation) konulu çalışmasını yapmıştır. Ratzinger'in Augustine çalışması onu eklesiyoloji bilimine iterken, Bonaventure çalışması onu eskatolojiye, yani dünya tarihini sonuçlandıran olayları konu edinen, Mesih çağı, ahiret gibi konuları kapsayan bilime ve vahiy tarihini araştırmaya itmiştir.

Burada ilk olarak şöyle bir soru akıllara gelmektedir: Ratzinger Augustine ve eklesiyoloji çalışırken onu Bonaventure çalışmaya yani eskatoloji çalışmasına iten şey nedir? Ratzinger'in Bonaventure' yi çalıştığı döneme baktığımızda 1950'lerdeki Avrupa teolojisinin, Kurtuluş tarihi ve Tanrı'nın kurtarma planı gibi konulara yöneldiğini görmekteyiz.⁷⁰ Kurtuluş tarihi, insanlık tarihinde Tanrı'nın fiillerini ebedi kurtuluş manasında yorumlamadır. Kurtuluş tarihi Hristiyanlık vahyini anlamada öncelikli teolojik anahtar olarak kabul edilir. Kurtuluş tarihi Tanrı'nın İbrahim ile yaptığı anlaşma ile başlamış daha sonra Tanrı'nın İsa Mesih'in bedeninde dünyaya gelmesiyle anlaşma yenilenmiştir.⁷¹ Fakat son dönemde Kurtuluş Tarihinin metafizikle ilişkisi, Katolikliğin Protestan teolojisi ve diğer dinler ile iletişim kurmasına problem olarak görünmeye başlanmış ve Kurtuluş Tarihi ile alakalı yeni yorumlar getirilmeye başlanmıştır. Bu dönem, bazı İlahiyatçıların öncülüğünde gelişen Dinler Teolojisi çalışmaları, Kilise'ye mensup olmayanların da kurtuluşa ulaşma imkanından bahsetmektedir. II. Vatikan Konsil'inden sonra ise bu çalışmalar artmış ve artık "Kilise dışında kurtuluş yoktur." ilkesinden fazla söz etmeden

⁷⁰ A. Nichols, 2007, 34.

⁷¹ B. Adam, a.g.m., 212.

“İsimsiz Hristiyanlar”, “Gizli ve Aşikar Kiliseler”, “Genel ve Özel Kurtuluş Tarihi” ve benzeri ifadeler kullanılmaya başlanmıştır. Ratzinger’in bu dönemde, metafizikle kurtuluş tarihinin ilişkisinin bu şekilde kurulma şekli konusunda ciddi endişe duymuş olması onu bu alanda çalışmaya yönlendirmiştir. Çünkü Ratzinger’e göre Kurtuluş tarihi ile metafiziğin ilişkisini bulmak için yeni yorumlar yapmak yerine, geleneksel teoloji ile diyaloga geçilmelidir. Bu nedenle Ratzinger çalışmak için Bonaventure’u seçmiştir. Çünkü Bonaventure’nin teoloji tarihi eskatoloji kaynaklıdır.⁷²

Bonaventure (1221-1274), tevazu ve fakirlik içinde yaşamayı ve İsamerkezciliği ruhaniyet olarak nitelendirip, İsa’yı, insan psikolojisi, sosyal hayat, matematik gibi çeşitli alanlarda merkezi bir konuma yerleştiren ve İsa’da somutlaşan Tanrı aşkına önem veren Fransisken tarikatının⁷³ anlayışını temel çerçevede ortaya koyan 13. yüzyılda yaşamış meşhur ilahiyatçıdır.

Bonaventure, yaşadığı dönem olan 13. ve 14. yüzyılda, din alanındaki fikirleri büyük etki yaratarak bütün Avrupa’ya yayılmış önemli bir Katolik din adamı olan Fioreli Joachim’in Tarih anlayışı çerçevesinde fikirlerini ortaya koyar. Joachim tarihi çağları üçe ayırır. Birinci dönem, baba’nın ya da cisimleşmemiş Tanrı’nın hakimiyeti, yani Hristiyanlık öncesi Eski Ahit dönemidir. İkincisi, oğulun hakimiyeti ya da Hristiyanlık çağıdır ki, İsa’nın doğumuyla başlayıp 1260’lara kadar devam eder. Üçüncü dönem ise Kutsal Ruh’un dönemidir ve 1260’lardan itibaren başlar. Joachim Hristiyanlıktaki teslis inancının vurgusu ile tarihi sınıflandırmış, tarihi sürecin merkezine ise İsa’yı konumlandırmıştır. Tarih İsa’nın dünyaya

⁷² A. Nichols, 2007, 34-35.

⁷³ Bkz. A.İ. Güngör, 2004, 35-42.

gelmesiyle anlam kazanmıştır.⁷⁴ Ayrıca Joachim bu sınıflandırmada Fransisken tarikatına özel bir yer ayırarak üçüncü dönemi Tanrı'yı temsil eden insanlar olarak onlara tahsis eder. Bonaventure Joachim'in bu yorumuna katılır ve Fransiskenlerin yeniçağın işareti olduğunu, onların maneviyatının İsa'nın yeniden gelmesine zemin hazırlayacağını belirtir.

Bonaventure'nin yaşadığı dönem olan ortaçağlarda Kurtuluş Tarihi ve vahiy teolojisi birbiriyle ilişkili olarak düşünülmüştür. Bonaventure de, vahiy ve insanın günahkâr durumu arasındaki ilişkiyi inceleyerek şu sonuca varmıştır: Dünya okunamayan bir kitap olduğundan, bir vahiy olarak enkarnasyon, onun okunabilirliğini sağlayan bir tür tefsirdir. Ona göre vahye yani Tanrı'nın zuhuru iman, dışsal ve içsel kelimenin harmanlanmış bir biçiminden doğar. Ancak asli anlamda o, içsel bir işitmeden hâsıl olur. Bonaventure'nin görüşüne göre, vahiy, zihni aydınlatır: Çünkü ona göre vahiy, gizemli bir konuda zihni aydınlatma anlamına gelmektedir. Vahiyle ilgili diğer bir husus, vahyin sağladığı kesinliktir. İman, dışsal kelime olan vaazla içsel kelime olan Kutsal Ruh'un öğretiminin kombinasyonundan meydana gelir. İçsel aydınlanma yeni bir nesnenin keşfi değil, nesneyi olması gerektiği gibi kavrama gücüdür. Sorgulanamaz bir İncil-merkezci bakış, Thomas Aquinas için, içsel olguların analiziyle ilişkilidir. Burada vahiy teolojisi iman teolojisiyle ilişkilidir, hatta onunla özdeştir. Tanrı'nın tabiatüstü gayesini takip etmek için gerekli olan tüm hakikatle insanı donatan Tanrı'nın kurtarıcı fiili ön plandadır. Onun vahiy anlayışı rasyonalist bir çerçeveye sahiptir,

⁷⁴ Necmettin Alkan, "Tarihin Çağlara Ayrılmasında Üçlü Sistem ve Avrupa Merkezci Tarih Kurgusu" Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research, 2009, S. 2/9, 32.

onun vahiyle ilgili argümanı akla karşı bir nitelik taşımaz, aksine o, hakikate rasyonel bir süreçle erişilebileceğini düşünür.⁷⁵

Bonaventure teolojiyi anlamının Kutsal Kitabı anlamaktan öte olmadığını savunmuştur. Bonaventure için felsefe yapmak Hristiyanlık üzerine düşündürmektir, çünkü İsa her şeyin merkezindedir.⁷⁶ Bonaventure'nin düşünce yapısının şekillenmesinde Kutsal Kitaptan sonra en etkili şahıs Augustine'dir. Augustine gibi Bonaventure de felsefe ve teoloji arasında keskin ayırım yapmaktan ziyade teolojik ve felsefi konuları tek bir Hristiyan hikmeti içinde birleştirmeye çalışır. Bonaventure'ye göre iman ışığı ile aydınlatılmamış filozofların yanılgıdan kurtulması mümkün değildir. Hakikate ulaşmada aklın yetersizliğine vurgu yapan Bonaventure ilahi aydınlanma olmaksızın felsefenin hatadan kurtulamayacağını sıkça ifade eder.

Augustine'i örnek alan Bonaventure'nin yaşadığı dönem olan 13. yüzyılda Augustineci düşünce sisteminin karşısına önemli bir alternatif düşünce akımı vardır ki, o da Latin Aristoculuğunu benimseyenlerdir. Thomas Aquinas (1225- 1274) bu düşünceyi temsil eden önemli ilahiyatçılardan birisidir. Thomas Aquinas, Aristo düşüncesine dayalı felsefesiyle dikkat çekmektedir. Aristo felsefesinin etkisiyle akli devreye sokarak, yeni bir Hristiyan felsefesi ve teolojik sentezi ortaya koyan bu ilahiyatçı vaiz keşişler tarikatı olarak bilinen Dominikenlere katılarak, onlara büyük açılımlar sağlamıştır. Aquinas Aristoculuğunu benimseyenler genellikle Dominikenler tarikatına mensup olmaları nedeniyle, bu dönemdeki Aristoculuk ve

⁷⁵ Emir Kuşcu- Mahmut Aydın, "Hristiyanlıkta Vahiy Algısı" Milet ve Nihal- İnanç Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi, 2011, C.8, S.1, 174.

⁷⁶ T. Rausch, 2009, 55.

Augustinecilik arasındaki mücadele Fransiskan ve Dominikenlerin mücadelesi şeklinde de görülmüştür.⁷⁷

Bonaventure'nin Teoloji Tarihi Ratzinger'in çalışmalarına model olsa da, Bonaventure'nin Kurtuluş Tarihinde Franciscilere özel bir yer ayırıp onları yeni çağın işareti görmesi görüşü Ratzinger'e göre problemlidir. Çünkü Katolik doktrinine göre tek bir yeniçağ vardır, o da İsa Mesih'in yeniden geldiği çağ olacaktır.⁷⁸

Vahiy konusunda ise Ratzinger Bonaventure'nin etkisiyle bir neticeye varmaktadır. Geleneğin Kutsal Kitaptan sonra gelmesi gerektiğini belirten Ratzinger bu noktada Bonaventure'nin dinamik vahiy anlayışına yönelir. Buna göre vahiy dışarıda gerçekleşen bir durum değil tamamıyla içseldir. Vahiy Tanrı'nın insanlara yönelmesidir. Yukarıdan Tanrı'nın insanlara konuşması ve fiiliyatı, aşağıdan ise bu konuşmanın inanca yansması ve anlaşılması şeklinde iki yönlü olan vahiy kendini Kutsal Kitap ve gelenek olarak gösterir. Yani vahiy sadece yazılı kaynaklarla sınırlı olmayıp, inancın olduğu her yerde hayata geçen kutsal gerçekliktir. İsa Mesih'in gelişi ile Kutsal kitap tamamlanmış, vahiy İsa ile daha önce hiç olmadığı kadar gerçeklik kazanmıştır.

Bonaventure'nin tevazusu eksik olanların vahyi algılamakta yetersiz olacağı şeklinde vahiy ile tevazu arasında kurduğu ciddi bağı aynı haliyle Ratzinger'de de görmekteyiz. Tevazuya yapılan bu vurgu Ratzinger'in öğretilerinde önemli karakterlerden biri olmuştur.⁷⁹

⁷⁷ Muammer İskenderoğlu, "Bonaventure'de Din Felsefe İlişkisi", Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2008, C.10, S.18, 240.

⁷⁸ T. Rausch, 2009, 53-54.

⁷⁹ Ed. Lieven Boeve-Gerard Mannion, The Ratzinger Reader, Newyork 2010, 13.

Ratzinger Bonaventure'nin felsefesinde İsa Mesih'i merkez olarak konumlandırması ve felsefe yapmanın aslında Hristiyanlık üzerine düşünmek olduğunu belirtmesi görüşüne katılır. Bonaventure'nin Hristiyanlığı bir tarafa bırakarak yapılan felsefeyi reddetmesine hayranlık duyan Ratzinger şu sözleriyle Bonaventure'yi destekler: "Bizi felsefe, bilim veya bilimsel teoloji değil, İncil kurtaracak."⁸⁰ Teoloji ve felsefeyi Hristiyan hikmeti içerisinde birleştirmeye çalışan Augustine'i takip eden Bonaventure'deki Augustinecilik ayrıca Ratzinger'i Bonaventure'ye bağlayan bir başka husus olmuştur. Çünkü Bonaventure'nin yaşadığı dönemde Augustine ve Aquinas arasındaki mücadelede Ratzinger daima Augustine tarafında olmuştur.

b. Joseph Ratzinger'in Yapmış Olduğu Teolojik Çalışmalar ve Bu Çalışmaların Genel Karakteristik Özellikleri

Genel olarak Joseph Ratzingerin teolojik çalışmaları, Bonn, Münster, Tübingen ve Regensburg Üniversiteleri'nde bir Profesör olarak, daha sonra Münih'te baş piskoposluğu, Dinsel Öğretiler Kurulu başkanlığı ve nihayetinde Papalık görevlerindeyken yapmış olduğu çalışmaları kapsamaktadır. Bütün bunlara bir bütün olarak bakıldığında Ratzinger, yazılarında Kutsal Kitabı en temel kaynak kabul ederek, ona sıkı sıkıya bağlı kalmıştır. Kilise'nin günümüze kadar getirdiği gelenek buna bağlı olarak da meşhur Kilise babalarının özellikle Aziz Augustine'in etkisi yazılarında ciddi anlamda hissedilmektedir. Bu yazıda Joseph Ratzinger'in çalışmaları üç aşamada incelenecektir. İlk, orta ve son dönem teolojik çalışmaları

⁸⁰ T.Rausch, 2009, 55.

şeklinde yapılan gruplandırmada yazdığı eserler ve onların belli başlı özellikleri verilmiştir.

i. İlk Dönem Teolojik Çalışmaları

II. Vatikan Konsili öncesi ve Konsil dönemi, Ratzinger'in önce Freising daha sonra Bonn Üniversitesinde profesyonel olarak yazdığı ilk dönem teolojik yazıları, teolojide temel konular yani temel prensipler ve teolojik ön kabuller üzerine sistemli düşünceye bağlı yazılardır. Ratzinger, Hristiyanlık, vahiy ve geleneği anlama, Kilise'nin doğası (eklesiyoloji) gibi teolojinin temel konularını çalışmıştır. Bununla bağlantılı olarak Ökumenizm, Kilise ve Kilise'nin dünya dinleri ile ilişkisi gibi konuları yazılarında işlemiştir. Daha sonraki dönemlerdeki çalışmalarında ise genel olarak Kilise ve dünya dinleri arasındaki ilişkiye, özel olarak Kilise ve Yahudilik arasındaki ilişkiye yönelmiştir.

Ratzinger'in bütün kitapları Kutsal Kitap ve teolojinin temel kurallarına bağlı kalınarak yapılan yorumlarla temellendirilmiştir. Ayrıca bu yorumlar Kutsal Kitabı birinci kaynak olarak esas alan meşhur Kilise babaları ve Kutsal Ruh'un kontrolü altında gelişen Kilise geleneğine sıkı sıkıya bağlıdır.

Ratzinger'in erken dönem çalışmalarında, o dönemler Katolik dünyasının öncelikli meselesi olan II. Vatikan Konsili'nin ve Konsil sonrası gelişmelerin büyük etkisi vardır. O, II. Vatikan Konsili'nin yayınladığı belgeler hakkında birçok yorum yazmıştır. Ratzinger Konsil'de sert tartışmalara neden olan ve sonrasında da üzerinde çok konuşulmuş sorulardan olan evrensel kurtuluşun tabiatı ve Karl Rahner'in öteki dinsel gelenek mensupları için kullandığı "Anonim Hristiyanlar" kavramıyla Hristiyanlık dışı dinsel geleneklere yönelik kapsayıcı yaklaşım meselelerine değinmiştir. Buna göre Ratzinger kurtuluşu temsilcilik yönünden

yorumlar. Yani ‘Nasıl İsa Mesih dünya kurtuluşu için çarmıha gerildiyse, Kilise de her nesilde kurtuluşu etkili kılmaya devam etmelidir ve nasıl Tanrı Mesih’teki enkarnasyonu ile kendi hayatını insanlar için feda ettiyse, Hristiyanlar da sadece kendileri için değil, Mesih’in erdemini diğer insanlara ileterek başkaları için yaşamalıdır’ ifadesini kullanır.

Ratzinger’in bu dönemki en önemli akademik yazıları Vahiy ve Gelenek (Revelation and Tradition, 1965), Tanrı’nın Yeni Halkı (The New People of God, 1969) ve Katolik Teolojisinin Kuralları (The Principle of Catholic Theology, 1982) dır.⁸¹

ii. Orta Dönem Teolojik Çalışmaları

Ratzinger’in Konsil sonrası, artık tanınmış bir profesör olarak ders verdiği Münster, Tübingen ve Regensburg Üniversitelerinde, yapmış olduğu teolojik çalışmalar orta dönem çalışmaları olarak sınıflandırılmıştır. Bu dönemde Ratzinger’in, onun en meşhur kitabı olan ve 19 dile tercüme edilen Hristiyanlığa Giriş (Introduction to Christianity, 1968) isimli kitabı yayınlanır. Yaratılış, Kristoloji, Teslis ve Eskatoloji, Komünyon ve Litürjinin tabiatı gibi dogmatik konular eserlerinde yer almıştır.

Dogma ve Beyanname (Dogma and Proclamation, 1973), İsa Mesih’in Tanrısı: Teslis Üzerine Düşünceler (The God of Jesus Christ: Reflection on the Trinitarian God, 1976), Başlangıç: Katolik İnancına Göre İlk Yaratılış ve Cennetten Düşüş Hikayesi (“in the begining...”: A catholic understanding of the story of creation and the fall, 1986) Ratzinger’in bu dönemde verdiği başlıca eserleridir.

⁸¹ Bkz. John F. Thornton- Susan B. Varenne, The Essential Pope Benedict XVI, Newyork 2007, 25-26

Onun bu dönemde ortaya koyduğu en önemli eseri Eskatoloji- Ölüm ve Ebedi Hayat (Eschatoloji- Death and Eternal Life, 1977) isimli eseridir.⁸²

iii. Son Dönem Teolojik Çalışmaları

Joseph Ratzinger'in, Münih Başpiskoposluğu, Dinsel Öğretiler Kurulu Başkanlığı ve daha sonra da Papalık vazifelerinde iken yapmış olduğu çalışmaları son dönem teolojik çalışmaları olarak sınıflandırılmış olup, bu grup, görevi gereği yayınlamış olduğu resmi dokümanların yanında, bir araştırmacı bilim adamı olarak yazdığı yazıları içermektedir.

Sözkonusu dönemin ürünü olan çalışmalara bakmadan önce şunu belirtmek gerekir ki, Ratzinger ilk dönem çalıştığı konular olan Teolojinin temel kurallarını son dönem tekrar ele almıştır. Buna, Teolojinin Doğası ve Misyonu (The Nature and Mission of Theology, 1993), Komünnyona Çağrı: Günümüzdeki Kilise Anlayışı (Called Communion: Understanding the Church Today, 1991) isimli kitapları örnek olarak verilebilir. Ratzinger'in son döneminde bu konulara geri dönmesinin ve Dogma Tarihi, Dogmatik Teoloji gibi konular üzerinde durmasının nedeni, onun bu dönemde aldığı Başpiskoposluk, Kardinallik ve Dinsel Öğretiler Kurulu Başkanlığı vazifeleri neticesinde karşılaştığı problemler ve bunlarla alakalı duyduğu endişelerdir.

Bu dönemde Dinsel Öğretiler Kurulu (The Congregation for the Doctrine of the Faith) başkanı olarak Ratzinger, yoğun vazifesine rağmen araştırma yapmaya ve çeşitli akademik dergilere yazmaya devam eder. Dominus Iesus (Rab İsa) adında önemli bir belge Ratzinger'in imzasıyla bu dönemde yayınlanmıştır. Belge hem Katolik dünyasında hem de dışarıda büyük etki uyandırmıştır. Bu belge ile Ratzinger

⁸² Bkz. J. F. Thornton- S. B. Varenne, 2007, 26-28.

diğer dinleri kapsayan çoğulcu ve küresel teolojiyi kabul eden liberal görüşlere karşı çıkar. Dominus Iesus aynı zamanda Kilise'nin dinler arası diyalogun misyon çerçevesindeki rolüne atıfta bulunarak, Kilise'nin kurtuluş için gerekli bir araç olduğunu vurgular.

Ratzinger'in bu dönem bir din adamı olarak verdiği vaazları, fikir yazıları ve manevi çalışmaları süslü anlatım ve derin mistik söylemlerden oluşur. Ayrıca, Konsil sonrası üniversitelerden taşan ve medyaya yansıyan tartışmalara karşı daima endişe duyan Ratzinger, yazılarında ve verdiği röportajlarda tartışılan bu konuları işlemeye çalışmıştır. Mesela modern çoğulcu demokraside Hristiyanlığın rolü, Avrupa toplumundaki dinsel anlamdaki kırılmalar, sekülerizmin gelişmesi ile Hristiyanlığın zayıflama serüvenine girmesi endişesi, litürjide reform gibi meseleler üzerinde çokça durmuştur. Ratzinger'in bu konular üzerinde konuşabileceği en etkili alanı vaazları olmuştur.

Bunların yanında onun bu dönemki teolojik yazıları sorumlu olduğu görevleri ilgilendiren konular üzerinde olmuştur. Örneğin Latin Amerika'daki Kurtuluş teolojisi tehdidi, Dinsel Öğretiler Kurulu başkanlığından iki makalenin çıkmasına sebep olmuştur: Devrimcileri ve teolojinin Marksist köklerini eleştiren bir yazı olan "Libertatis Nuntius (1984), Instruction on Certain Aspects of the Theology of Liberation" ve Katolik geleneğine sadık kalarak bir Liberal Teolojinin temellerinin özetlendiği makale "Libertatis Conscience (1986), ve Instruction on Christian Freedom and Liberation" diğer örnekler olarak belirtilebilir. Bioethik alanında ise Başkanlık, 1987'de İnsan embriyosu üzerinde deneyler yapma ve insan kopyalama meseleleri gibi bioteknolojinin gelişmesiyle birlikte akla gelen sorulara cevap niteliğinde olan "Donum Vitae" (Hayatın Hediyesi)' yi yayınlamıştır. Ratzinger

tarafından Kutsal Kitap Komisyonu ve Uluslararası Teoloji Komisyonu için hazırlanan diğer dökümanlar ise Kutsal Kitabın yorumu, Yeni Ahit'e göre Yahudilik konusunda Kilise'nin tutumu ve manevi teolojide yenilenme konularında olmuştur. Teolojik dergilerde yayınlanan bu yazılar onun düşünce yapısını da ortaya çıkarmıştır.

Dünyadaki olaylara Evrensel Katolik Kilisesi'nin merkezinden bakan Kardinal Ratzinger'in bu dönemki birçok yazısının içeriğini; Berlin duvarının yıkılmasından önce ve sonraki Avrupa politikası ile ilgili yaptığı cesurca yorumlar, Kurtuluş Teolojisi, biyoteknoloji ve dünya dinleri ile Katolik Kilisesi'nin arasındaki ilişki teşkil etmiştir. Örnek olarak 2003 yılında yayınlanan Katolik Kilisesi ile dünya dinleri arasındaki ilişkiyi konu edinen eseri Hakikat ve Hoşgörü (Truth and Tolerance) görüşlerini yansıtmaları açısından önemlidir.

Ratzinger erken dönemde başladığı Eklesiyoloji (Kilise Bilimi) üzerine yazmaya bu dönemde de devam etmiştir. Eklesiyoloji ile alakalı özellikle şu konular üzerinde durmuştur: Papanın önceliği, çoğulculuk ve birleşme, Magisterium ve teoloji, rahipliğin oluşumu, sinod piskoposlarının statüsü ve piskoposluk konferanslarının pastoral önemi, Kilise ile politika, Mesih'in eşsizliği arasındaki ilişkiler ve Kilise'nin kurtuluş için gerekliliği. Bütün bunların yanında o aynı zamanda sürekli II. Vatikan Konsil'i kararlarının doğru anlaşılmasına vurgu yapmıştır.

Ratzinger'in Papa seçilmesinin ardından resmi genelgeleri Deus Caritas(Tanrı Sevgidir), Spes Salvi(Umudumuz Kurtuluşumuz) ve Caritas in Veritate (İyilikte ve Doğrulukta) olmuştur. Bununla birlikte resmi yazılarının beraberinde kişisel teolojik çalışmalarını da devam ettiren Ratzinger'in yeni kitapları yayınlanmıştır. Jesus of

Nazareth (Nasıralı İsa) serisi buna örnektir. Ayrıca bu dönemde onun ilk dönemde yazdığı kitap ve makaleleri yeniden basılmıştır.⁸³

F. JOSEPH RATZINGER'İN DİNLER ARASI DİYALOĞA BAKIŞI

Joseph Ratzinger veya Papa olmasından sonraki ismiyle Papa XVI. Benedict birçok konu ile gündeme gelmiş olsa da onun ismi daha çok Dinler arası diyalog konusu ile yan yana zikredilmiştir. Diğer dinlere yönelik belirttiği düşünceler, diyalog çerçevesinde yaptığı toplantılar, geziler ve diğer çalışmaları bizlere onun bu konudaki düşüncesi hakkında bilgi vermektedir.

a. Joseph Ratzinger/Papa XVI. Benedict ve Dinler Arası Diyalog Konusu

20. yüzyılın ikinci yarısında II. Vatikan Konsili ile birlikte Katolik Kilisesi yeni bir döneme girmiştir. Çağdaş dünyanın beraberinde getirdiği ve sadece Hristiyan halkı değil bizzat Kilise'nin idari yapısını da derinden sarsan problemlerine çözüm bulmak ve modern dünyada uygulanması gereken yeni misyon anlayışının metodlarını ortaya koymak amacıyla toplanan II. Vatikan Konsili'nin en önemli sonuçlarından birisi Kilise'nin Katolik doktrinini ve İncil'in mesajını diğer dinlerle diyaloga geçerek bütün insanlara sunmak olmuştur.

Kilise'nin bu misyonunun şekillenmesi ve icra edilmesinde Katolik Kilisesi'nin Papalarının da etkisi oldukça önemlidir. Konsil esnasında Papa IV. Paul ve sonrasında Papa II. John Paul ile bir yere kadar getirilen Katolik olmayan veya Hristiyan olmayan milletlerle, kültürlerle olan diyalog konusunun 2005 yılında

⁸³ Bkz. J. F. Thornton- S. B. Varenne, 2007, 28-32.

Papalığa seçilen Papa XVI. Benedict ile birlikte yeni bir yön kazanıp kazanmadığı sorusu gündeme gelmiştir. Papa XVI. Benedict'in son 15 yüzyıldaki en birikimli Papa aynı zamanda usta bir teolog olması, II. Vatikan Konsili'nin şekillenmesindeki katkıları, tarihi Roma engizisyon kurumu olarak bilinen Dinsel Öğretiler Kurulu Başkanlığını yapması ve bu vazifesindeki çeşitli icraları ve muhafazakar olduğu düşünülen düşünce yapısı, zaman zaman yaptığı konuşmalarla Katolikler ve Katolik olmayanlar tarafından büyük tepki toplaması gibi nedenlerden dolayı Katolik camiasını ve Dinlerarası diyalog konusunda yapılan çalışmalara etkisinin ne olacağı merak konusu olmuştur. Onun Dinler arası diyalog konusunda Katolik Kilisesi'ne nasıl yön verdiğini anlamak için, aldığı vazifeler doğrultusunda yaptığı icraatlara ve olaylar karşısında takındığı tavırlara bakmak faydalı olacaktır.

II. John Paul'ün papalık yaptığı dönem Dinsel Öğretiler Kurulu Başkanlığını yürüten Joseph Ratzinger, 1986 yılında Papa'nın dünya dinlerinin temsilcilerini Assisi'ye⁸⁴ barış için birlikte dua etmeye çağırdığında bundan hoşnut olmadığını dile getirmiştir. O Assisi'de yapılan ortak duaya katılmanın Katolikler arasında rölativizm anlayışını tetikleyeceği ve Katoliklere Hristiyan olmayanlara dua etmenin yasak olduğu inancını unutturacağı konusunda duyduğu endişeyi dile getiren bir makale yayınlamıştır. Bu toplantıya karşı olduğunu, katılmayı reddettiğini ve bunun model olamayacağını belirtmiştir.⁸⁵

Kendinden önceki papalara nazaran İslam dinine duyduğu rahatsızlık ile göze çarpan Ratzinger 1997 yılında National Catholic Reporter gazetesinde John Allen'e verdiği bir röportajında İslamla ilgili olarak "çoğulcu toplumun özgür alanına dahil

⁸⁴ Roma'nın ev sahipliğini yapmasıyla farklı din mensuplarının İtalya'nın Assisi ilçesinde bir araya gelerek dünya barışı için yapılan dua etkinliği.

⁸⁵ Gregory Baum, "Interreligious Dialogue: A Roman Catholic Perspective", Global Media Journal, 2000, C.4, S.1, 10.

olan basit bir zümre olmadığını herkes bilmelidir.” demiştir.⁸⁶ O daha sonra Filistinlileri İsrail’e karşı liberal teolojinin radikal formunu icra eden Müslümanlar olmakla suçlamıştır. 2004 yılında Türkiye’nin Avrupa Birliğine üyeliği meselesinin konuşulduğu dönemde Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne (AB) üye olamayacağını, Avrupa’nın “coğrafi birlik” değil, “kültürel birlik” olduğunu ve Türkiye’nin tarih boyunca bu kültürün bir parçası olmadığını; eğer bir birliğe girmek istiyorsa İslam âlemiyle birlik kurmasını, bunun onun tarihi ve kültürel misyonuna daha uygun olduğunu söylemiş ve Türkiye’de büyük tepki toplamıştır.⁸⁷

Ratzinger Papa seçilmesinin ardından XVI. Benedict adını almıştır. Benedict Papalık rütbesini almasının hemen ardından kendinden önceki Papa olan John II. Paul’un Dinler arası diyaloga ilişkin açık görüşlü siyasetinden farklı bir yol izlemiştir. Kendinden önceki Papalar tarafından kurulan Papalık Dinler Arası Diyalog Konseyi’ni kapatmış, yerine Papalık Kültür Konseyi’ni kurmuştur. Konseyin başında olan daha önceki John Paul’un İslam alanındaki danışmanı başpiskopos Micheal Fitzgerald ‘ın yerine muhafazakar yapısı ile bilinen Kardinal Paul Poupard’ı konseyin başına getirmiştir.

12 Eylül 2006’da Papa XVI. Benedict Regensburg Üniversitesi’nde yaptığı bir konuşmada İslam dininin akıl dini olmadığını ve şiddetle ilişkili olduğunu içeren bir cümle ile alıntı yapmış, Müslümanlar ve II. Vatikan Konsili’nin öğretilerini hatırlatan Katoliklerden büyük tepki toplamıştır.⁸⁸ Bundan birkaç gün sonra ise 25

⁸⁶ John L. Allen, “Fall out from Benedict's comments on Islam”, National Catholic Reporter, (22/09/2006).

⁸⁷ Bkz. “Ratzinger on Turkey in EU, European secularism”, Catholic World News, (11/08/ 2004).

⁸⁸ Pope Benedict XVI., “Meeting with the Representatives of Science Lecture of the Holy Father, Faith, Reason and the University Memories and Reflections”, (12/09/2006), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2006/september/documents/hf_ben-xvi_spe_20060912_university-regensburg.html Erişim Tarihi: 26 Ekim 2015.

Eylül 2006'da Roma'da müslüman ülkelerin büyük elçilerine verdiği bir konuşmada Ratzinger, İslam'a büyük saygı duyduğunu belirtmiştir.⁸⁹

Ratzinger, bundan iki ay sonrasında 28 Kasım'da Türkiye ziyaretini gerçekleştirmiş ve oradaki bir konuşmasında Müslüman ve Katoliklerin aynı Tanrı'ya ibadet ettiğini hatta bundan da öte günden güne laikleşen dünya içinde Yüce Tanrı'nın ululuğuna şahitlik anlamındaki aynı misyona sahip olduklarını belirtmiştir.⁹⁰ Bunun üzerine Katolik dünyasında Benedict'in diyalog anlamında fikri değişikliğe uğrayıp uğramadığı veya kendisinin çok diplomatik tavır sergilediği konusunda merak uyanmıştır.

Regensburg konuşmasından bir ay sonra 12 Ekim 2006'da Papa'ya hitaben yazılan ve 38 Müslüman lider tarafından imzalanan açık bir mektup yayınlanmıştır. Papa'nın İslam'a olan saygısına teşekkür edilen bu mektupta, polemige girmeden Papa'nın İslam hakkında bildiklerinin yanlışlığı belirtilerek, Papa ve Kilisesi, İslam'la diyaloga girmeye davet edilmiştir. Müslüman liderlerin yazdığı bu mektup zamanla Ortak Bir Kelime (A Common Word) ismini taşıyan bir harekete dönüşmüştür.⁹¹ Bu hareket, Müslüman ve Hristiyan toplumunun dünya nüfusunun yarısını oluşturduğunu hatırlatarak, Müslüman ve Hristiyan grup arasında barış ve anlaşma olmadan Dünya barışının olamayacağını vurgulamıştır. Zamanla bu hareket, Papa XVI. Benedict'i İslam'la diyaloga girme konusunda ikna etmiş ve Papa XVI. Benedict 8 Mart 2008'de Müslüman-Hristiyan forumunun kurulmasına onay

⁸⁹ Bkz. Pope Benedict XVI., "Address Of His Holiness Benedict XVI To The Ambassadors Of Countries With A Muslim Majority And To The Representatives Of Muslim Communities In Italy", (25/09/2006), https://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2006/september/documents/hf_ben-xvi_spe_20060925_ambasciatori-paesi-arabi.html Erişim Tarihi: 26 Ekim 2015.

⁹⁰ Bkz. Pope Benedict XVI., "Meeting With The President Of The Religious Affairs Directorate Address By The Holy Father", (28/11/2006), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2006/november/documents/hf_ben-xvi_spe_20061128_pres-religious-affairs.html Erişim Tarihi: 19 Şubat 2015.

⁹¹ Bkz. <http://www.acommonword.com/> Erişim Tarihi: 26 Ekim 2015.

vermiştir. Ratzinger, 4 Kasım 2008’de ise resmi olarak Roma’da Katolik Müslüman Diyalogunu desteklemiştir.⁹²

11 Mayıs 2009’da Papa Kudüs gezisinde Yahudi, Hırsitiyan ve Müslümanlardan oluşan bir grup insana hitabında, Rölativizm korkusundan vazgeçerek bu üç dinin takipçileri arasındaki diyalog ve işbirliğinin önemine vurgu yapmıştır.⁹³

Papa XVI. Benedict, İngiltere’de St. Mary’s Üniversitesinde, Eylül 2010’da çeşitli din mensuplarının bulunduğu bir gruba yaptığı konuşmada Dinler arası diyalog sayesinde akılla hakikatin bulunabilirliği ve dünya barışının mümkünliğünün sağlanabilirliğine değinmiştir.⁹⁴

Bütün bunlardan sonra Ürdün devlet başkanı Kral Abdullah 20 Ekim 2010’da Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna yaptığı bir konuşmada Şubatın ilk haftasının dinler arası uyum haftası olarak tayin edilmesi fikrini sunmuş, bu öneri yirmi ülke ve aynı zamanda Katolik Kilisesi tarafından desteklenmiştir.

Diğer yandan hem Papalığından önce hem de Papa seçildikten sonra II. Vatikan Konsili kararlarının doğru anlaşılmadığı endişesini sık sık gündeme getiren Ratzinger, Dinler arası diyalog faaliyetlerinin amacından saptırıldığını ya da miadını doldurmuş bir süreç olduğu mesajını vermektedir. Ona göre Dinler arası diyalog Kilise’nin misyonuna bir alternatif değil bu misyona hizmet eden bir vasıta. Dinler

⁹² Bkz. Pope Benedict XVI, “Address Of His Holiness Benedict XVI To Participants In The Seminar Organized By The ‘Catholic-Muslim Forum’”, (06/11/2008).

http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2008/november/documents/hf_ben-xvi_spe_20081106_cath-islamic-leaders.html Erişim Tarihi: 26 Ekim 2015.

⁹³ Bkz. Pope Benedict XVI, “Meeting With Organizations For Interreligious Dialogue Address Of His Holiness Benedict XVI” (11/05/2009), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2009/may/documents/hf_ben-xvi_spe_20090511_dialogo-interreligioso.html Erişim Tarihi: 19 Şubat 2015.

⁹⁴ Bkz. Apostolic Journey of His Holiness Benedict XVI to The United Kingdom 16-19/09/2010, http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2010/september/documents/hf_ben-xvi_spe_20100917_mondo-educ.html Erişim Tarihi: 19 Şubat 2015.

arası diyalogun bir ön koşulu olan eşitlik, çeşitli inançlar ve uygulamaların eşitliğini değil, bireysel olarak itibar bakımından eşitliği kapsar. O iman ile inanç arasında ayırım yaparak imanın tek olduğunu, onun da sadece Katolik Kilisesi'nde olduğunu belirtir. Diğer dinler ise sadece inanç birliğinden meydana gelmiş topluluklardır. O nedenle inançlar arası diyalog değil de kültürler arası diyalog mümkündür. Bu anlamda Papalığa gelmesinin ardından yaptığı ilk icraatlardan birinin Papalık Dinler Arası Diyalog Konseyi'ni kapatıp, yerine Papalık Kültür Konsili'ni kurması bu düşüncesinin en açık göstergesidir. Sonuç olarak Ratzinger konjonktür gereği Papalığın Dinler arası diyalog çalışmaları doğrultusunda çeşitli gezileri olsa da ve toplantılara dahil olsa da muhafazakar kişiliği nedeniyle bu faaliyetlere hep temkinli yaklaştığı görülmektedir.

b. Papa XVI. Benedict'in Regensburg Üniversitesinde Yaptığı Konuşma

Papa XVI. Benedict 12 Eylül 2006'da Almanya'da geçmişte öğretim üyesi olduğu Regensburg Üniversitesinde bilim temsilcilerine hitaben sunduğu "İnanç, Akıl ve Üniversite, Hatıralar ve Düşünceler" başlığını taşıyan konuşma⁹⁵ oldukça yankı uyandırmış, medyada geniş yer bulmuş ve birçok kesim tarafından üzerinde çokça konuşulup, yorumlar yapılmıştır. Özellikle Papa'nın diğer dinlere bakışı meselesi konuşulduğunda Regensburg konuşması tekrar gündeme gelmiştir. Onun Dinler arası diyalog konusundaki düşüncesi ve İslamiyet'e bakışı hakkında fikir vermesi açısından konuşmayı değerlendirmekte fayda vardır.

⁹⁵ Pope Benedict XVI, "Meeting With The Representatives Of Science Lecture Of The Holy Father", (12/09/2006), http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2006/september/documents/hf_ben-xvi_spe_20060912_university-regensburg_en.html Erişim Tarihi: 26 Ekim 2015.

Ana teması akıl, hakikat ve Tanrı olan konuşmada Ratzinger, Antik Yahudi, Antik Yunan düşüncesi, Protestan ilahiyatı ve modern ateizm gibi birçok düşünce sisteminden örnekler vermiştir. Ancak konuşmasının ana konusu Hristiyanlıkta Allah'ın varlığını mantık yoluyla sorgulamaktan kaçınma eğilimidir. Konuşmasının açılış bölümünde Bizans İmparatoru II. Manuel Paleologos'un 1391 yılında Persli bir düşünürle Ankara şehrinde yaptığı tartışmaya yer vermiştir. Lübnan kökenli Alman ilahiyatçısı Theodore Khoury'nin bu tartışma konusunda yazdığı yazılardan alıntılar yaparak İslam ve Hristiyan dinlerinin Allah kavramına bakış açılarını karşılaştırmıştır. Akıl ve mantığın Hristiyanlığın özünde var olduğunu, Hristiyanlıkta akıl ve mantığı bir yana bırakarak Allah'ı anlamının mümkün olmadığını iddia etmiştir. Oysa Müslümanlıkta Allah'a olan inancın mutlak olduğunu ve her şeyden önde geldiğini, İslam dinine göre, koşullar gerektirirse akıl ve mantığın bir yana bırakılmasının mümkün olduğunu ileri sürmüştür.⁹⁶ XVI. Benedict konuşmasının bu bölümünde İslam dininin akıl ve mantığı yeterince önemsememesine örnek olarak tarihte çeşitli milletlerin Müslümanlar tarafından zor kullanarak Müslümanlaştırılmasını göstermiştir. Papanın, Bizans İmparatoru II. Manuel Palaiologos'un sözlerinden alıntı yaptığı kısım şu şekildedir:

“Bütün bunlar, geçenlerde, Profesör Theodore Khoury -Münster- tarafından yayımlanan ve akademisyen Bizans İmparatoru Manuel II. Palaeologos'un, muhtemelen 1391'de, iyi eğitilmiş bir Persli ile, Ankara yakınlarındaki bir kış kampında Hristiyanlık, İslam ve her ikisinin gerçeği üzerine yaptıkları tartışmanın yer aldığı konuşmanın bir bölümünü okuduğumda aklıma geldi. Bu diyalogu İmparator, muhtemelen 1394 ile 1402 arasındaki Konstantinapol kuşatması sırasında

⁹⁶ Bkz. James V. Schall, The Regensburg Lecture, Indiana 2007, 18-41.

not etmişti; kendi açıklamalarının, konuşmaya katılan Persliden daha ayrıntılı olarak kaydedildiği de anlaşıyor. Söz konusu konuşmada, İncil ve Kuran'da bahsi geçen inançsal oluşumlar üzerinde durulurken, özellikle tanrı ve insan tasviri ve de mütemadiyen, "3 kanun" ya da "3 yaşam düzeni" de denen, Eski Ahit - Yeni Ahit – Kur'an çevresinde dönülüyor. Şimdi, bu konuşmamda bunun üzerine eğilmek değil, sadece, beni inanç ve akıl konuları bağlamında son derece etkileyen ve bu konuyla ilgili düşüncelerime de çıkış noktası olan, - söz konusu diyalogun genel yapısında daha ziyade marjinal kalan- bir noktaya değinmek istiyorum. Profesör Khoury tarafından yayımlanan 7. konuşmalar bölümünde ("Görüşayrılığı / Tartışma"), İmparator, Cihad, kutsal savaş konusuna geliyor. İmparator belli ki, Bakara Suresi 256. ayette de ifade edilenden haberdar: "İnanç işlerinde zorlama yoktur." Bu, konuyla ilgili bilgi sahiplerinden bildiğimize göre, Muhammed'in de güçsüz ve tehdit altında bulunduğu zamanlardan kalan, ilk surelerden. Tabii, İmparator Kuran'da yer alan -daha sonra ortaya çıkan- kutsal savaşla ilgili hükümleri de biliyor. İmparator, "Ehli Kitap" ile "İnançsızlar" arasındaki farklı muamele konusunun ayrıntılarına girmeksizin, şaşırtıcı bir haşinlikle, bizi yadırgatacak bir sertlikle, keskin bir şekilde, dinle şiddet arasındaki ilişkiyle ilgili, konuşma arkadaşına yöneliyor ve diyor ki: "Bana Muhammed'in getirdiği yeni bir şey var mı, göster bakalım. O vakit sadece, yazdığı gibi, inancını kılıçla yaymak gibi kötü ve insani olmayan şeyler göreceksin." İmparator, bunu dile getirdikten sonra, inancı şiddete başvurarak yaymanın, neden ters tepici olduğunu, daha ayrıntılı olarak gerekçelendiriyor. Şiddet, Tanrı'nın ve ruhun doğasıyla aykırılık içindedir. "Tanrı kandan hoşlanmaz" diye devam ediyor. İmparator, "ve akıl gereğince, 'logos' (Yunanca 'bilgi/söz') gereğince hareket etmemek de, Tanrı'nın doğasına aykırıdır. İnanç ruhun meyvesidir; beden değil. O

yüzden, birini inanca götürmek isteyen kişinin ihtiyacı, iyi konuşma ve doğru düşünme yeteneğidir; şiddet ve tehdit değil... Kişinin, makul bir ruhu ikna etmek için kol gücüne, saldırı araçlarına ya da birini ölümle tehdit edebileceği araçlara ihtiyacı yoktur...”⁹⁷

Papa’nın konuşmasının bu kısmı, İslam dünyasında hiddete sebep olmuştur. Dini ve politik otoriteler Papa’nın konuşmasını kınamışlardır. Bu tepkiler üzerine Vatikan’ın önde gelenleri Papa’nın konuşmasını ve cihad kavramını kınamasının etkisini azaltmaya çalışmışlardır. Papalık sözcüsü S.J. Federico Lombardi “Papa’nın İslam dinini şiddet yanlısı olarak yorumlamak gibi bir niyeti yok. İslam’ın içinde pek çok değişik akım var ve bunların arasında da pek çoğu şiddet yanlısı değil”⁹⁸ şeklinde beyanda bulunmuştur. Dışişleri bakanı Kardinal Tarcisio Bertone Papa’nın “konuşmasındaki bazı bölümlerin İslami inanışlı bazı kişilerce saldırgan olarak algılanmasından samimi olarak üzüntü duyduğunu”⁹⁹ belirtmiştir.

Söz konusu konuşmadan kısa bir zaman sonra, Papa XVI. Benedict kendisi İslam dünyasına hitaben adeta bir “yarı-özür” mahiyetinde şu cümleleri sarfetmiştir: “Konuşmamdaki bazı bölümlerin, bazı ülkelerde sebep olmuş olduğu tepkilerden dolayı derin bir üzüntü duyuyorum. Bu bölümler, Müslümanların hassasiyetine bir saldırı niteliğinde anlaşıldı. Oysa bu cümleler bir ortaçağ metninden alınmadır ve hiçbir şekilde benim şahsi fikrimi yansıtmamaktadır.”¹⁰⁰ Fakat, konuşmanın orijinal İtalyanca versiyonunda Papa “sono rammaricato” terimini kullanmıştır. Bunu

⁹⁷ Bkz. Pope Benedict XVI, “Meeting With The Representatives Of Science Lecture Of The Holy Father”,(12/09/2006),

http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2006/september/documents/hf_ben-xvi_spe_20060912_university-regensburg_en.html Erişim Tarihi: 26 Ekim 2015.

⁹⁸ Daniel Pipes, “Pope Benedict Criticizes Islam [in Regensburg]”, New York Sun (19/09/2006).

⁹⁹ D. Pipes, a.g.m.

¹⁰⁰ D. Pipes, a.g.m.

“üzüntü duyuyorum” şeklinde değil de “hayal kırıklığı duyuyorum” diye tercüme etmek daha doğru olacaktır.¹⁰¹

Papa’nın özür niteliğindeki açıklamasından sonra Müslüman dünyasından cevap gelmiştir. İstanbul İl Müftüsü Mustafa Çağrıcı’nın da aralarında bulunduğu 38 Müslüman din adamı, Papa XVI. Benedict’e yönelik açık mektup yayınlarak, konuşmasındaki hatalara dikkat çekmişlerdir.¹⁰² 7 sayfalık mektupta, dini liderler Papa’nın üzüntüsünü kabul ettiklerini, alıntının kendi düşüncesini yansıtmadığına inandıklarını söylemişlerdir. “Mukaddes Papa” diye başlayan mektupta, Papa’nın Regensburg Üniversitesi’nde yaptığı konuşmadaki iddialara da madde madde yanıt verilmiştir.

Konuşma sonrası birçok akademisyen ve araştırmacı bununla ilgili birbirinden farklı birçok yorumlarda bulunmuşlardır. Bu yorumlardan birkaçını özetleyecek olursak, bunlar şu şekildedir:

Birincisi, Papa’nın Regensburg Üniversitesi’ndeki yaptığı bu konuşmasının ardından birkaç ay sonra “Regensburg Konuşması” isimli kitap çıkartan James V. Schall, S.J. yazının üniversite camiasına hitap eden akademik bir yazı olması bakımından yazı bir bütün olarak bu yönüyle değerlendirilmeye alınması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca tartışılan söz konusu konunun çok yeni bir konu olmayıp 14. yüzyıla ait bir alıntı olduğunu, Papa’nın kendi yorumunu katmayıp tartışmayı objektif bir şekilde sunduğunu belirterek yazıdan kaynaklanan tepkilerin yersizliğini belirtmiştir.¹⁰³

¹⁰¹ D. Pipes, a.g.m.

¹⁰² Sandro Magister “The Regensburg Effect: The Open Letter from 38 Muslims to the Pope” (18/09/2006),

<http://chiesa.espresso.repubblica.it/articolo/90182?&eng=y> Erişim Tarihi: 29 Ocak 2013

¹⁰³ J.V. Schall, 2007, 10-14

İkinci olarak, konuşma sonrasında “Papa Benedict’in yaptığı bu alıntının başka amaçları var mıydı?” sorusu gündeme gelmiştir. Benediktin tarikatının başı Abbot Notker Wolf’e göre bu alıntı, “Gayet açık bir şekilde İran başkanı Mahmud Ahmedinecat’a bir gönderme niteliğinde” dir. Vatikan’a yakın olan kişilerin, London Sunday Times’a ifade ettiklerine göre Papa İran başkanının Papalığa göndermeyi planladığı gayet saldırgan mektubun gönderilmesini bu şekilde engellemeye’ çalışmıştır. Bu alıntıda İranlı bir alimin sözlerine yer vermesi bu yüzdendir.¹⁰⁴

Üçüncüsü, Papa’nın konuşmasında, eski Cermen kökenli topluluk topraklarında boy veren Protestanlığa yöneltmiş ciddi eleştirel yaklaşımlara karşılık, Hristiyanlığın bir başka kalesi olan, Ermeni, Gürcü, Slav Ortodoksluğuna, şimdilik, tek bir sözcükle bile olsa, dokundurma yapılmamış olması, Hristiyanlığın o yorumlarıyla mücadelenin şu anda Vatikan için pratik bir değer taşıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, bu konuşmada İslam ele alınmıştır, çünkü İslam, bugünkü Avrupa’nın gerçek bir konusudur. Önemli miktarda Müslüman Avrupalı, gelecekteki Avrupa’nın bu sorunla yaşaması ve baş etmesi gerektiğini göstermektedir.¹⁰⁵

Dördüncüsü, Papa XVI. Benedict’in bu konuşmadan bir ay sonra yapacağı Türkiye ziyaretinin bu konuşmanın bir özrü niteliğinde olduğu düşüncesi yayılmıştır. Ama aslında bu gezi Regensburg konuşmasında yapılan hatanın tamiri değil, tam aksi bu konuşma Türkiye gezisine hazırlık mahiyetinde ortak bir mantığın parçasıdır. International Herald Tribune gazetesinde yer alan ve Alman DW-TV kanalının din muhabiri John Berwick tarafından kaleme alınan yazıda, Papa’nın Almanya’da Regensburg Üniversitesi’nde yaptığı ve İslam dünyasında tepkilere yol açan

¹⁰⁴ D. Pipes, a.g.m.

¹⁰⁵ “Bizansa Doğru Yeşken Açmak”, <http://toplumvetarih.blogcu.com/bizansa-dogru-yelken-acmak/707631> ErişimTarihi: 29 Ocak 2013.

konusmasında Türkler tarafından kuşatılmış Bizans imparatorunun sözlerinden alıntı yapmasının, "Doğu Ortodoks Kilisesine mensup 240 milyon Hristiyan tarafından alışılmadık bir dayanışma ifadesi olarak algılanacağı" kaydedilmiştir. "Bizansa doğru yelken açmak" başlığını taşıyan yazıda, 79 yaşında ve sağlığı kötü olan Papa'nın, "Doğu Ortodoks Kilisesi ile birleşmeyi ömrü içinde gerçekleştirebileceği bir hedef olarak gördüğü" belirtilmiştir.¹⁰⁶

Son olarak ilave edecek olursak konuşma Tübingen Üniversitesi tarafından "Yılın Konuşması" seçilmiştir. Üniversitenin retorik bölümü tarafından konuyla ilgili yapılan açıklamada "Papa, mükemmel biçimde kurgulanmış olan bu konuşmasında görüşlerini tam bir kararlılık ve cesaretle dile getirmiş, genellikle diyalog uğruna sergilenen tavizkar ve tevilci tutumdan uzak durmuştur... Ayrıca Bizans İmparatoru'nun sözlerinin bu kadar tepki alması, bu sözlerin 500 yıl sonra bile anlamlı olduğunu kanıtlıyor" denilmiştir.¹⁰⁷

Papa'nın Regensburg Üniversitesi'nde yapmış olduğu bu konuşma, İslam'la ilgili görüşleri hakkında kanaat edinmemizi sağlamaktadır. Bir dil sürçmesine indirgenemeyecek mesajlar içeren Regensburg konuşması Papa'nın kendi çizgisini ortaya koyduğunun göstergesidir. Konuşma, Papa'nın diğer dinler özellikle İslamiyet hakkındaki düşüncesini belirtmesi bakımından Dinler arası diyalogla ilgili yaklaşımının anlaşılması konusunda oldukça önem arz etmektedir. Papa olmadan önce henüz Kardinal olduğu dönemdeyken de Dinler arası diyalog faaliyetlerinden hoşlanmayan Papa XVI. Benedict 11 Eylül saldırılarının beşinci yıldönümünün akabindeki gün olan 12 Eylül'de de İslamiyetle ilgili benzer cümleler kurması ve

¹⁰⁶ "İlginç Papa Ziyareti İddiası", Sabah Gazetesi, (02/10/2006).

¹⁰⁷ "Papa'nın Regensburg konuşması 'Yılın Konuşması' seçildi", Hürriyet gazetesi, (19/12/2006).

özür dilememesi onun muhafazakar ve katı tavrının aynı şekilde devam ettiğini göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM: DOMINUS IESUS GENELGESİ

Dinsel Öğretiler Kurulu (Congregation for the Doctrine of the Faith)¹⁰⁸ 5 Eylül 2000 tarihinde Dominus Iesus¹⁰⁹ isimli bir genelge yayınlamıştır. Bu genelge Kilise'nin Dinler arası diyalog konusunda yayınladığı en önemli belgelerden biridir. Yayınlanmasının ardından Dominus Iesus genelgesi ve genelgeyi sunan o zamanki Dinsel Öğretiler Kurulu Başkanı Joseph Ratzinger dikkatleri üzerinde toplamıştır. Genelge hem Katolik Kilisesi'nin kendi içinde hem Katolik Kilisesi haricindeki diğer Hristiyan mezhepleri arasında ve hem de Hristiyan olmayan diğer din mensupları arasında büyük yankı uyandırmıştır. Sadece yayımlandığı dönemde değil daha sonraki dönemde de üzerinde çokça konuşulan genelgenin gerek üslubuyla, gerekse yansıttığı kibirle genelgeyi hazırlayan Joseph Ratzinger'in karakterini yansıttığı düşünülmektedir. Koyu Katolik Bavyera halkı arasında doğup büyümüş, akademik anlamda bir bilim adamı olarak ve bir din adamı olarak kariyerinde hızlı ilerleme kaydetmiş, Katolik Kilisesi'ni etkileyen önemli olaylarda aktif rol almış, muhafazakar düşünce yapısı ile adından çokça söz ettirmiş biri olan Ratzinger'in genelgesi olarak Dominus Iesus, Katolik Kilisesi'nin Dinler arası diyalog ve ökümenizm konularında Kilise'ye yön vermesi bakımından önemli bir belgedir.

Dominus Iesus belgesinin, günümüzde Hristiyanlık ile diğer dinler arasındaki ilişkisi hususunda bazı Katolik teologların görüşlerini reddetmek için yayımlandığı belirtilmektedir. Bütün dinlerin ebedi kurtuluşu erme noktasında eşit mesafede

¹⁰⁸1542 yılında Papa III. Paul tarafından sapkınlara karşı Kilise'yi korumak amacıyla kurulmuş Vatikan'ın en eski kurumlarından biridir.

Bkz.http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_pro_14071997_en.html Erişim Tarihi: 13 Ocak 2013.

¹⁰⁹Rab İsa Genelgesinin orijinalini görmek için

Bkz.http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20000806_dominus-Iesus_en.html Erişim Tarihi: 13 Ocak 2013.

olduğu şeklindeki görüşler, Mesih'in zuhuru dahil birçok ilahi hakikatin belirsizliği ve anlaşılamaz oluşu gibi bazı felsefi ve teolojik önyargılar sonucu oluşan teoriler, bir kişiye göre doğru olan şeyin bir başkası için doğru olmayacağı şeklindeki rölativist fikirler, bilginin tek kaynağı olan aklın sübjektif olduğu düşüncesi genelgenin yazılmasını sağlayan sebeplerden bazıları olarak belirtilmektedir. Ayrıca son yıllarda çeşitli dini ve felsefi kaynaklardan Hristiyanlığın temel doğruları ile tutarlılık, sistematik bağ ve uyum aramaksızın ve eleştirmeksizin alınan görüşlerin oluşturduğu eklektizm ve Kutsal Kitabı Kilise geleneğinin dışında okumaya ve yorumlamaya olan eğilim neticesinde ortaya çıkan problemlerin, Kilise'yi böyle bir belge ile Katolik teologlarını uyarmaya ittiği belirtilmektedir.¹¹⁰

Genelge, diğer dinlerin ebedi kurtuluştaki yeri ve anlamı ile alakalı Katolik inanç doktrininin temel unsurlarının özetlendiği altı bölümden oluşmaktadır. İsa'nın zuhur eden karakterinin tamlığına ve bütünlüğüne, kutsal metinlerin doğasına, Nasıralı İsa ile ebedi Tanrı'nın doğasının ayrılmaz oluşuna, İsa Mesih'in enkarnasyonunun, acı çekerek ölmesinin ve yeniden dirilmesinin gizemindeki kurtuluşun evrenselliği ve eşsizliğine, Kilise'nin kurtuluşun evrenselliği yönündeki aracılık rolüne, arasındaki farklılıklara rağmen Tanrı'nın krallığı ile Mesih'in krallığının ayrılmaz oluşuna ve tek doğru olan Kilise ile bu Kilise içerisindeki Mesih'in varlığına vurgu yapması bakımından genelge önem taşımaktadır.

¹¹⁰ Dinsel Öğretiler Kurulu, "Synthesis of the Declaration of Dominus Iesus", <https://www.catholicculture.org/culture/library/view.cfm?recnum=3134> Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2015.

A. II. VATİKAN'DAN DOMİNUS İESUS'A

20. yüzyılın ikinci yarısında II. Vatikan Konsili ile birlikte Katolik Kilisesi yeni bir döneme girmiştir. Modern dünyanın gerisinde kalan ve misyonunu ideal anlamda yerine getiremez hale gelen Kilise'yi günümüz dünyasına taşıma ve farklı kültürlerle sahip insanların bir arada yaşadığı modern dünyada icra edeceği misyonun metotlarını belirleme hedefiyle toplanan II. Vatikan Konsili'nin en önemli sonuçlarından birisi Kilise'nin dünyaya açılması kararı olmuştur. Bundan sonra Katolik Kilisesi'nin en önemli konularından biri Hristiyan mesajının Hristiyan olmayan kültürlerle uygun şekilde aktarma yöntemine ortam hazırlayan Dinler arası diyalog alanı olmuştur.

Kilise'nin bu misyonunun şekillenmesi ve icra edilmesinde birçok Hristiyan teoloğunun katkısı ve etkisi olduğu kadar Katolik Kilisesi'nin Papalarının da etkisi oldukça önemlidir. Bu nedenle Papalığın Katolik Kilisesi'nin duruşunu canlandıracak üç değişik stratejisine bakmak konuyu daha iyi anlamak için gerekli görülmektedir. Sırasıyla XXIII. John, II. John Paul ve XVI. Benedict'e ait stratejilere bakacak olursak XXIII. John *aggiornamento*¹¹¹, yani “Kilise'yi güncelleştirme” çağrısında bulunmuş ve topladığı ökümenik II. Vatikan Konsili, Kilise'nin uygulamalarında birçok değişiklik yapmıştır: Kilise dışından kurtuluşa daha esnek bir bakış, ayinlerin Latin diline daha az dayanması, piskoposların eğitime daha fazla önem vermek bu değişimlerden başlıcalarıdır. Değişimler, Avrupa dünyasındaki Katoliklerin, Kilise'nin çağdaş batılı değerlerle daha az uyumsuz olmasını isteyen örtülü ve açık eleştirilerine cevap vermektedir. Kilise içinden bu reformların “haddini aştığını” söyleyen birçok eleştiri gelmiştir. II. John Paul ise

¹¹¹ Papa XXIII. John'un “Kilise'yi günümüze taşımak” anlamında kullandığı yenilenmeyi ifade eden kelime.

geleneksel Katolik cinsiyetçiliğini, kadınların Kilise içindeki rolünü ve piskoposların Papa'ya bağlılığını yeniden vurgulamıştır. Özgürlük teolojisini eleştirip, diğer dinlerle diyaloga girmeye yapılan sıra dışı vurguyu geri almıştır. Ratzinger kadar olmasa da II. Vatikan Konsili kararlarının doğru anlaşılmadığı endişesini taşıyanlardan biri olan Papa II. John Paul'un de Kilise içindeki muhafazakâr kanatta yer aldığı görülmektedir. 1980'li ve 90'lı yıllarda Katolik dünyasında yaşanan dönüşüme kazandırdığı ivmeden, onun Vatikan aggiornamento'sunu kayıtsız şartsız kabul ettiği anlamı çıkarılmamalıdır. Çünkü ona göre II. Vatikan Konsili kararları, Katolik gelenek içindeki süreklilik ve değişmeyen prensipler dikkate alınarak yorumlanmalıdır. XVI. Benedict ise Aggiornamento'yu yani Kilise'yi zamana uygun hale getirmeyi kontrol altında tutmak konusunda II. John Paul'a katılmaktadır. Fakat Kilise'nin geleceğinin Dinler arası diyaloga bağlı olduğuna katılmamaktadır. Stratejisi Kilise'nin geleneksel tabanını ve bunun Avrupalı köklerini yeniden yakalamaktır.¹¹²

Bu anlamda Papa XVI. Benedict o dönemki asıl ismi ile Joseph Ratzinger tarafından sunulan Dominus Iesus belgesi Katolik Kilisesi'nin ökümenizm ve Dinler arası diyalog konusunda Katolik Kilisesi'ne farklı bir yön vermiştir. Diğer dinlerin hakikat iddiaları, geçerlilikleri ile çoğulcu bir diyalog ortamında katı bir tarzda İsa'nın evrensel Rab oluşuna vurgu yapan belgenin hazırlanmasındaki ana nedenin ne olduğunu ve bu konudaki Katolik Kilisesi'nin gidişatını daha iyi anlamak için belgeden önceki diğer dinlerle diyalog konusundan bahseden Papalık dokümanlarına bakmak yararlı olacaktır.

¹¹² Immanuel Wallerstein, "Three Papal Strategies to Revive Christianity", wn.com, (02/10/2006), http://article.wn.com/view/2006/10/02/Three_Papal_Strategies_to_Revive_Christianity/?template=ch_eetah-search-adv%2Findex.txt Erişim Tarihi:26 Ekim 2015

II. Vatikan Konsili'nde sadece genel anlamda bahsedilen Dinler arası diyalog konusu ile ilgili değerlendirmeler Konsil sonrası yayınlanan Papalık dokümanları ve resmi toplantılar vasıtasıyla yapılmıştır. 1974 yılında Roma'da gerçekleştirilen “Dünya Piskoposlar Toplantısı”nda “Dinler Arası Diyalogun Kilise Misyonundaki Yeri” konusu da konuşulmuştur. Toplantıda Calcutta Başpiskoposu Picacchy dinler arası diyalogu, Hristiyan misyonunun ayrılmaz bir bölümünü oluşturan “Evangelizasyon”un tabii bir parçası olarak tarif etmiştir. Hristiyan Olmayanlar Sekreteryası başkanı Kardinal Pignedoli de “Evangelizasyon” (İncil'in insanlara öğretilmesi ve onların Kilise'ye döndürülmesi) ile “Diyalog” arasında acilen bir irtibat kurulmasına büyük bir ihtiyaç duyulduğundan söz etmektedir.¹¹³ Bu toplantı sonrası yayınlanan Papalık genelgeleri dinler arası diyalogun Kilise'nin çağdaş evangelizasyon projesindeki yeri hakkında bazı kritik sorulara cevap vermektedir.

a. Evangelii Nuntiandi (1975)

8 Aralık 1975'te II. Vatikan Konsili'nin onuncu yılında Papa VI. Paul tarafından yayınlanan genelge “Mesih'in ve İncil'in günümüz insanına ulaştırılması, öğretilmesi, açıklanması” anlamındaki başlığı taşımaktadır. Belge, İsa Mesih'in takipçilerini İncil'i birbirine öğreten bir cemaat oluşturmaya davet etmekte ve İncil'in insanlara öğretilmesinin Kilise'ye kendi tabiatını ve kimliğini kazandıran en önemli misyon olduğunu hatırlatmaktadır.¹¹⁴

Bu yüzden Kilise için evangelizasyonun anlamı “iyi haberleri” insanlığın bütün tabakalarına götürmek ve bunun etkisiyle insanlığı içten değiştirmek ve

¹¹³ A.İ. Güngör, 2011, 129-130.

¹¹⁴ Bkz. Pope Paul VI, The evangelization of The Men of The Our Time, Apostolic Exhortation of H.H. Pope Paul VI, English Thans. Published in booklet from by the Vatican, Roma 1975.

onu yenilemektir. Fakat her şeyden önce eğer vaftizle yenilenmiş ve İncil'e göre yaşayan yeni insanlar yoksa yeni bir insanlık da yoktur. Bu yüzden evangelizasyonun amacı bu iş değişikliğini gerçekleştirmektir ve eğer tek bir cümleyle ifade etmek gerekirse, Kilise insanları Hristiyanlığa döndürmek istediğinde İncil'in mesajının gücüyle hem fert hem de topluma insanlara içinde bulundukları çevre ve yaşadıkları alanda meşgul oldukları faaliyetler vasıtasıyla İncil'in mesajını ilan eder.”(EN, 18)¹¹⁵

Dokümanın 53. bölümünde ise Kilise'nin, Hristiyan olmayan dinlere geniş insan topluluklarının ruhlarının canlı bir ifadesi olmalarından dolayı saygı gösterdiğini bu saygının ise onları İsa Mesih'e davet etmekten alıkoymaması gerektiğini belirtilmektedir. Çünkü Hristiyanlık Tanrı ile sağlam bir ilişki içerisinde olup diğer dinlerin bundan yoksun olduğunun açıklandığı belgede İncil'i ilan etme vazifesinin önemi vurgulanmaktadır. Yani diğer dinlerin kurtuluş yolundaki eksik pozisyonlarına dikkat çekilmektedir. Evangelizmin yani İncil hakkında vaaz ederek Hristiyan olmayanları dine davet etmenin ana konusunu oluşturduğu belgede, dinler arası diyalogun diğer dinlerle ilişki kurmaktan ziyade evangelik misyona aracılık etmesi gerektiğini belirtilmektedir.

Evangelii Nuntiandi, günümüzde Kilise'nin misyonu ve Dinler arası diyalogla ilgili ortaya çıkan karmaşık soruları cevaplandırırken Kilise'nin diğer din mensuplarına yaklaşımı konusunda saygı, karşılıklı anlayış ve teşviki üzerinde fazla durmamıştır. Bir önceki genelge olan ve II. Vatikan Konsili çalışmaları devam ettiği dönemde yayınlanmış olan Ecclesiam Suam'da diğer dinlere saygı duymaktan bahsedilirken Evangelii Nuntiandi bundan farklı olarak bu saygının Kilise'nin

¹¹⁵ A.İ. Güngör, 2011, 131-132.

misyonuna engel teşkil etmeyeceğini vurgular.¹¹⁶ Neticede görülmektedir ki; diğer dinlerin kurtuluştaki eksikliğinden ziyade Katolik misyonunun gerekliliği ve öneminin yeniden vurgulandığı Evangeli Nuntiandi genelgesi ile önceki Konsil dokümanlarına tezat olarak pozitif üslup azaltılmıştır.

b. Redemptor Hominis (1979)

Redemptor Hominis, Papa II. John Paul'un imzasıyla 4 Mart 1979'da yayınlanmış bir genelgedir. Genelgenin ismi "İnsanlığın Kurtuluşu" anlamına gelmektedir. Genelgede Kutsal Ruh'un diğer dini geleneklerde ve bu geleneklere mensup insanlar arasında evrensel olarak mevcut ve faal olduğu ifade edilmektedir.¹¹⁷ Bu nedenle bütün insanlara saygılı ve nazik davranmanın teşvik edildiği genelgede şu ifadeler kullanılmıştır:

II. Vatikan Konsili'nin Nostra Aetate isimli bildirisi bize bütün kültürlere, ideolojik anlayışlara ve iyi niyetli insanlara yaklaşma yetkisi vermektedir. Biz onlara saygı, sevgi ve basiretle yaklaşıyoruz. Bu, havarilerin gösterdikleri misyoner veya misyonerin takındığı tavidir. Örnek olarak Aziz Pavlus'un Atinalılara hitaben yaptığı konuşmayı zikretmek yeterlidir. Misyoner tavır daima, bir insanda bulunan ve ruhunun derinliklerinde bizzat kendisini tecrübe ettiği derin ve önemli problemlere saygı duymakla başlar. Bu her şeye, Kutsal Ruh'un eseri olarak bakarak saygı göstermesi meselesidir. Misyon asla yıkma değil, bilakis yukarı kaldırma, canlandırma ve inşadır...

¹¹⁶ A.İ. Güngör, 2011, 133.

¹¹⁷ Bkz. John Paul II, Encyclical Redemptor Hominis, English Trans., London 1979

Biliyoruz ki inanç değiştirme Tanrı'nın bir inayeti olan misyonla başlar ve insan kendini bu misyonda tekrar keşfeder. (RH, 12)¹¹⁸

Görüldüğü üzere Papa VI. Paul'un genelgesi Evangelii Nuntiandi'de diğer dinlere yönelik herhangi bir onayın bulunmamasına karşılık Papa II. John Paul papalığı boyunca Kutsal Ruh'un diğer dinlerdeki etkisi ve faaliyetinden bahsetmektedir. İlk genelgesi olan Redemptoris Hominis'de Kutsal Ruh'un diğer dinlerdeki mevcudiyetini kaydeden Papa, bir taraftan Kilise'nin Hıristiyan olmayanlara bu yüzden saygı duyması gerektiğini söylerken diğer taraftan da bu saygı ver hürmetin kaynağının onların dinsel gelenekleri değil de onların sahip oldukları insani vasıflardan dolayı olduğunun altını çizmektedir. Yani ona göre söz konusu saygının nedeni dini gelenekler değildir.

c. Redemptoris Missio (1990)

Papa II. John Paul'un imzasıyla yayınlanan bir başka önemli genelge olan “Redemptoris Missio” kurtarıcı misyon anlamına gelmektedir. Papa tarafından Kilise'nin misyoner vekaletinin geçerliliğini muhafaza ettiğini vurgulamak amacıyla yayınlanmıştır.

Papa II. John Paul, Redemptoris Missio isimli genelgede, Kilise'nin kuruluşunu, misyonunu ve bu misyonun bütün insanlara yönelik olduğunu belirttikten sonra, “diğer dinlere mensup kardeşlerimizle diyalog” başlığı altında diyaloğun Kilise misyonundaki yeri hakkında şu ifadeleri kullanmaktadır:

Dinler arası diyalog Kilise'nin bütün insanları Kilise'ye döndürme amaçlı misyonunun bir parçasıdır. Karşılıklı bilgilenme ve anlayışı zenginleştirme

¹¹⁸ A.İ. Güngör, 2011, 133-134.

vasıtası ve metodu olarak diyalog misyona zıt değildir; esasen misyonla ve misyonun şekilleriyle diyalog arasında özel bir bağ vardır. Bu misyon aslında Mesih'i ve İncil'i bilmenyelere ve diğer dinlere mensup olanlara yöneliktir... Hristiyan olmayanların manevi zenginliklere sahip dinleri her ne kadar çatlaklar, yetersizlikler ve hatalar ihtiva ediyorsa da bazı manevi zenginliklerin ana ve temel ifadeleridir. Bütün bunlar II. Vatikan Konsili ve Konsil sonrası öğretisi tarafından geniş bir şekilde vurgulanmıştır. Bu açıklamalar yapılırken kurtuluşun Mesih'ten geldiği ve diyalogun evangelizasyondan ayrılmadığı gerçeği göz ardı edilmemiştir.” (RM, 55)¹¹⁹

Ayrıca genelgede diğer dinlere olan saygının Kilise'nin doğru yol, hakikat ve doğru hayat olan İsa Mesih'i ilan etme görevini ve bundan vazgeçmeme kararını zayıflatmadığı vurgulanır.

Redemptoris Missio'da Kutsal Ruh'un Kilise içinde faal olması yanında Kilise dışında da işlevinin olması, eylemlerinin evrenselliği, zaman ve mekânla sınırlı olmadığı, sadece bireyleri değil milletleri tarihleri ve kültürleri etkilediği belirtilir. (RM, 28)¹²⁰ Bununla birlikte genelgede İsa Mesih'in arabuluculuktaki eşsizliği vurgulanırken başkalarını da kurtarma konusunda ise teolojik boşluk bırakılır ve bu şefaatin her insana farklı derecelerde ulaştığı belirtilir. Redemptoris Missio diğer dinlerin kurtuluş değeri hakkında hiçbir şey ifade etmemekte veya İsa Mesih'in aracı olacağı kesimin içerisinde diğer dini geleneklerin de dahil olacağını hiç ima etmemektedir. Hatta bunu zıt olarak genelgenin bütünü kurtuluş için değil de üçlü Tanrı teolojisinin gelişmesi yönünde teolojik çalışmalara kaynaklık ettiği görülmektedir.

¹¹⁹ A.İ. Güngör, 2011, 134-135.

¹²⁰ Bkz. John Paul II, Redemptoris Missio, Encyclical Letter of The Supreme Pontiff on the Permanent Validity of The Church's Missionary Mandate, Libreria Editrice Vaticana, Roma 1991.

d. Dialogue and Mission (1984)

Hristiyan Olmayan Dinler Sekreteryası, Kilise'nin Hristiyanlaştırıcı misyonu ile diyalog arasındaki ilişkiye dair 1984 yılında bir belge yayınlamıştır. Papa II. John Paul'un de tasdikiyle yayınlanan bu belge açık bir dille diyalogu Kilise'nin Hristiyanlaştırıcı misyonunun içine yerleştirmiş, diyalogu Hristiyanlaştırıcı bir misyonun parçası olarak açıklamıştır.¹²¹ Bu belge diyalogu yalnızca dinler arasında meydana gelen bir konuşma olarak görmez; aksine ona göre diyalog, karşılıklı anlayış ve zenginleşmelere götürecek ve öteki dinlerin fertleri ve toplulukları ile dinler arasında meydana gelecek olan tüm pozitif ve yapıcı ilişkileri ifade eder. Belge, Kilise'nin misyonunda diyalog ve Hristiyanlaştırma şeklinde bir ayrışmayı kesinlikle kabul etmez. Böylece belgeye göre Dinler arası diyalog, özgün bir Hristiyanlaştırma işidir ve böyle bir diyalog, Kilise'nin misyonu içinde kendi büyük dinamizmine kavuşacak yeri bulacaktır.¹²² İşte bu nedenden dolayı bu dökümanın II. Vatikan Konsili'nin ötesine geçerek dinler arası diyaloga katkıda bulunduğunu söylemek güçtür.

e. Dialogue and Proclamation (1991)

Papalık Dinler Arası Diyalog Konsili ile Halkları Hristiyanlaştırma Kongregasyonu, diyalog ile davet arasındaki ilişkiyi açık olarak ifade edebilmek için 22 Ocak 1991'de Diyalog ve Davet anlamındaki başlığı taşıyan bir belge yayınlamıştır.

¹²¹ Bkz. Reflections and Orientations on Dialogue and Mission, Pontifical Council for Interreligious Dialogue, http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/chrstuni/evangelicals-docs/rc_pc_chrstuni_doc_20141007_report-1977-1984_en.html

¹²² Mustafa Alıcı, Müslüman Hristiyan Diyalogu, İstanbul, 2011, 172.

Belgede Kilise'nin İsa'yı tüm insanlara ilan etmesinin lüzumu üzerinde durulmakta ve bunun Kilise'nin yapması gereken bir aracılık görevi olduğu, Kilise'nin bu görevi doğrudan İsa'dan aldığı, bunu yaparken de Kutsal Ruh'tan gücünü aldığı ifade edilmektedir. Belgeye göre diyalog ve davet ise karşılıklı bir ilişki içerisinde olup ama birbirlerinin yerini tutmayan bir değere sahiptirler. Hatta bu iki kavram, daha çok Kilise'nin çifte istikametini de yansıtmaktadır. Bu iki unsurun farklı durum ve şartlar içerisinde vurgu sıralarının yerleri değişebilir.¹²³

Belgeye göre Kilise'ye davet, Kilise'nin tüm faaliyetlerinde en imtiyazlı işidir. Diyalog bu noktada dahili bir unsurdur. Çünkü dini ilan etme, Kilise'nin Hristiyanlaştırıcı misyonunda en temel, en merkezi aynı zamanda da en önemli işidir.¹²⁴ Bunun yanında bütün erkek ve kadınlar Kutsal Ruh vasıtasıyla İsa Mesih'in kurtuluş gizemini paylaşırlar da bu kurtuluşun herkeste derecesi farklı olacaktır. Diğerleri nihai kurtuluşun İsa Mesih'te olduğundan bihaber iken Hristiyanlar bu hakikati inançları sayesinde bilmektedirler. Kendi dini geleneklerindeki iyi olan unsurları Kutsal Ruh'un onlara ilham etmesi sayesinde bulup hayatlarına geçiren insanlara kurtuluş gizemi Tanrı'nın kendi bildiği bir yolla ulaşacaktır.¹²⁵ Kutsal Ruh'un iyiyi ilham etmesi haricinde diğer dinlerin kurtuluşu hakkında herhangi bir şey ihtiva etmeyen genelge pozitif üslubuna rağmen diğer dinleri bağımsız bir şekilde kurtuluşun bir parçası yapmamakta ancak ilahi kurtuluşun evrensel rolü oynadığını belirtmektedir.¹²⁶ Diyaloğun prensipte misyon için gerekliliğine işaret edilen belgede diyaloğun misyonun yerine geçemeyeceği ama misyonu sunma da yardımcı olacağına dikkat çekilmektedir.

¹²³ Bkz. Dialogue and Proclamation, Pontifical Council for Interreligious Dialogue-Congregation For The Evangelization of Peoples, Vatican City, 1991.

¹²⁴ M. Alıcı, 2011, 175-176.

¹²⁵ DP, 29.

¹²⁶ DP, 17.

Sonuç olarak, II. Vatikan Konsili'nden sonra, Dominus Iesus belgesinden önceki papalık vesikalarına baktığımızda Kilise, Kilise'nin misyonu ve bu misyonun ifası açık bir şekilde ortaya konulmuştur. Kilise'nin misyonu, Mesih'in ve İncil'in bütün insanlara ilan edilmesi anlamına gelen “proclamation”, Hristiyan mesajının ve hayat tarzının Hristiyan olmayan cemaatlerin kültürlerine sokulması anlamına gelen “inculturation” ve Mesih'i, İncil'i ve Hristiyan mesajını bütün insanlara ulaştırma, öğretme ve neticede bu insanları Hristiyanlığa yöneltme anlamına gelen “evangelization” dan oluşan bir bütündür. Bundan dolayı proklamasyon, inkültürasyon, evangelizasyon ve diyalog iç içe girmiş vaziyette ve birbirini tamamlar nitelikte Kilise'nin bütün misyonunu oluşturmaktadır.¹²⁷

II. Vatikan Konsil'i kararlarında ve Konsil sonrası papalık dokümanlarında tarif edilen diyalog bir kurtuluş diyalogudur. Kurtuluşun yegane yolu olan Kilise İncil'in mesajını bütün insanlara ulaştırmakla görevlidir. Kilise'nin misyonunu hakkıyla yerine getirebilmesinin yegane şartı ilk önce, ayırım yapmaksızın bütün insanlarla konuşması, bir araya gelmesi, diyalog kurması ve neticede bütün dünyayı içten değiştirerek kurtuluşa yani Kilise'ye ulaştırmasıdır.¹²⁸ Diyalog ile Hristiyan olmayan öteki insanlar daha iyi anlaşılır ve karşılıklı güven sağlanır. Böylelikle Hristiyan inançlarının paylaşımı için daha iyi bir zemin hazırlanmış olur yani diyalog öteki din mensuplarının hidayeti için bir araçtır.

Sonuç olarak belgelere baktığımızda Kilise dinler arası diyalogu misyonun yerine koymasa da diyalogu misyonun icra edilmesinde etkili bir araç olarak görür. Papa VI. Paul ve Papa II. John Paul diyalogun gelişmesi için gayret göstermişlerdir. Ancak bunu yaparken II. Vatikan Konsili'nin ifadelerini açıklamak yerine

¹²⁷ A.İ. Güngör, 2011, 139-140.

¹²⁸ A.İ. Güngör, 2011, 142.

çoğunlukla onun ifadelerini tekrarlamakla yetinmişlerdir. Bunun yanında zaman zaman diyalog konusunda Vatikan Konsili öncesi döneme dönüldüğü de düşünülmüştür. Dialogue and Mission, Redemptoris Missio ve Dialogue and Proclamation gibi dokümanların diğer dinlerin mensuplarının kurtuluşa ancak zımnî imanları veya vaftiz olma arzuları yoluyla ulaşabileceklerini ima etmektedir.¹²⁹

Bu geri dönüş çabasının Hristiyan teolojisinde meydana gelen yeni gelişmeler yani Hristiyan teologların Hristiyan olmayanlara daha fazla yer vermesinden ileri geldiği düşünülmektedir. Teologlar Hristiyan olmayanlara karşı daha olumlu bir tutum takınmak için Hristiyan dinler teolojisinde önce dışlayıcılıktan kapsayıcılığa oradan da çoğulculuğa geçiş yaparak çoğulcu bir Hristiyan dinler teolojisi geliştirme yoluna gitmişlerdir. Bu tarz çoğulcu gelişmelere karşı, Kilise yetkilileri Hristiyan olmayanlarla diyalog uğrunda kendi inançlarını riske atmama uyarısı yaparak İsa'yı bütün insanlığın yegane kurtarıcısı olarak ilan etmeye devam etmişlerdir.¹³⁰ II. Vatikan Konsili ile diyaloga açılan kapının kapanması mümkün olmadığı için de onun sınırları bu dokümanlarla belirlenmiş ve diyalogun Kilise'nin misyonunda temel araç olduğu hatırlatılmaya devam edilmiştir.

B. DOMĠNUS İESUS'UN TEMEL KONULARI

Dominus Iesus genelgesi, dinler arası diyalogun Katolik din adamları, teologlar ve halk arasında Kilise'nin uygun görmediği bir yöne doğru gitmekte olduğunun düşünülmesi neticesinde kaleme alınmış, oldukça sert bir belge olup; ökümenik ve dinler arası diyaloga katılanların Katolik Kilisesi'nin bütün insanlığın kurtuluşunu elinde tuttuğu bilincini daima zinde tutmaları gerektiğini hatırlatan bir

¹²⁹ Mahmut Aydın, Monologdan Diyaloga, Ankara 2001, 173.

¹³⁰ M. Aydın, 2001, 174.

bildiridir. Altı bölümden oluşan genelgenin birinci bölümünde ilahi hakikate ulaşmanın ancak ve ancak İsa ve Kilise ile mümkün olduğu vurgulanmış böylelikle Katolik Kilisesi'nin diğer dinler yanında eşit olduğu fikri tamamen reddedilmiştir. İkinci bölümde Kutsal Ruh'un Katolik Kilisesi'nden daha geniş bir hükmü olduğunu düşünen ilahiyatçılar reddedilmiş yegâne kurtuluşun Kilise vasıtası ile mümkün olduğu belirtilmiştir. Üçüncü bölümde İsa Mesih'in enkarnasyonu, ölümü ve yeniden dirilişi yoluyla insanlığı kurtuluşa erdirmeye noktasında eşsizliği ve evrenselliği belirtilerek bu hakikate Kilise inancının değişmez unsuru olarak kesinkes inanılması gerektiği ifade edilmiştir. Dördüncü ve beşinci bölümde İsa'nın kurtarıcılığının yalnızca onun yolundan gidenler ve Kilise'ye tabi olanlarda geçerli olacağı vurgulanmıştır. Altıncı bölümde ise diğer din mensuplarını Katolik Kilisesi'ne davet etmenin öneminden bahsedilmiştir. Aynı bölümde diğer dinlerin ciddi derecede noksan olduğu ve dinler arası diyalogun ise Kilise'nin misyonerlik faaliyetinin bir parçası olduğu belirtilmiştir.

Dominus Iesus'un temel konularına değinmeden önce genel olarak genelgeye bakacak olursak giriş kısmında genelgenin şu problemleri anlaşıp değinerek onların üstesinden gelmeye çalıştığı belirtilmektedir:

- Bazı dini hakikatler sübjektif ve görecelidir. Bir kişi için geçerli olan şey başkaları için de geçerli olmayabilir.
- Hristiyan hakikatleri ile tutarlılık, sistematik bağ ve uyum aranmaksızın diğer dinlerdeki manevi değerler Hristiyanlığın içine alınıp özümselebilir.
- Kutsal metin Kilise geleneğinin dışında bağımsız bir şekilde okunup yorumlanabilir.

Belge çeşitli dokümanlardan Katolik Kilisesi'ne ait şu temel doğrulardan alıntılar yaparak onları yeniden açıklamaktadır:

- İlahi hakikatin kendini tam bir şekilde açığa çıkarmasının İsa Mesih'in bedeninde oluşu.
- Kilise'nin gelecekte yeniden bir açığa çıkma olayı beklememesi
- İsa'nın mesajını tamamlamak için diğer dinlerden herhangi bir şeyi almaya gerek olmadığı
- Sadece Kanonik kitaplar olan Eski ve Yeni Ahit'in Kutsal Ruh'un kontrolü ile yazıldığı ve hatasız oluşu.
- Mesih'in gelecekteki tam tekamülü için dünya üzerindeki çeşitli insanlar, kültürler ve dinlerin içine hakikat çekirdeklerini ekenin Kutsal Ruh olduğu.
- İsa'nın insanlığın tek kurtarıcısı olduğu.

Genelge Hristiyanlığı üç gruba ayırır:

- Kendisinin Kilise içinde olduğu Kilise'nin kendisi içinde olduğu İsa Mesih'in kurduğu tek inanç grubu olan Roman Katolik Kilisesi
- Roma Katolik Kilisesi ile apostolik silsile ve geçerli bir ökharist yoluyla bağlı olan Doğu Ortodoks Kiliseleri ki; bunlar gerçek Kiliselerdir. İsa'nın Kilisesi, papanın önceliğini kabul etmeseler de bu Kiliselerde mevcuttur ve bunları yönetir.
- Apostolik geçerliliği olmayan diğer Hristiyan gruplarıdır ki onlar gerçek anlamda Kilise değildirler. Ama yine onlar da mükemmel olmayan bir bağ ile Katolik Kilisesi'ne bağlıdırlar.

Genelgede Hristiyan olmayanların statüleri açıklanır:

- Mesih'in Kilise'si bütün insanlığın kurtuluşu için bir araçtır.

- Katolik olmayan diğer Hristiyan mezheplerine mensup bazı kimseler de kurtuluşa erebilir. Mesih kaynaklı bir lütuf gelir ve onları maddi ve manevi durumlarına göre aydınlatır.
- Diğer dinlerdeki dualar ve ritüellerden bazıları o din mensuplarına fayda getirdiği gibi bazıları da zararlı olabilmektedir. Bazı uygulamalar onları İncil'e hazırlayabilirken bazı uygulamalar ise içerisindeki batıl inançlar ve kusurlardan dolayı kurtuluşla aralarına engel olur.
- Ciddi anlamda eksik olan diğer dinlerin mensupları Mesih'in Kilisesi'nin üyelerine kurtuluş anlamında bağlıdır.

Belge daha sonra Dinler arası diyalog konusunu tartışır:

- Diğer Hristiyan grupları ve diğer dinler ile diyalog Roma Katolik Kilisesi'nin evangelik misyonunun bir parçasıdır.
- Diyalog çeşitli inançlar ve uygulamaların eşitliğini değil, bireysel olarak itibar bakımından eşitliği kapsar.

Genelgenin üzerinde durduğu konular şu şekildedir:

a. Vahiy

Dominus Iesus genelgesinin özellikle ilk bölümünde vahiy konusu detaylıca işlenmiştir. Vahiy, Tanrı kavramına yer veren diğer dinlerin üzerinde durduğu önemli konulardan biri olduğu gibi Hristiyanlık dininde de ön plana çıkan kavramlardan bir tanesidir. Genel olarak Tanrı ile insan arasındaki iletişim şeklinde tanımlanan vahyi¹³¹ Hristiyanlık, Tanrı ile insan arasındaki bu ilişkinin kelimelerin sınırlarını aşmasıyla İsa Mesih'te yaşayan bir gerçeklik haline geldiğini öne sürerek

¹³¹ Muhammet Tarakçı, "Yahudilik'te ve Hristiyanlık'ta Vahiy Anlayışı Üzerine Bir Araştırma", Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999, 2.

açıklamaktadır.¹³² Hristiyanlığa göre aslında vahiy iki yönlü bir süreçtir. Bunlardan ilki genel anlamda Tanrı'nın fiili, özelde İsa Mesih'in hayatı, ölümü ve yeniden dirilmesiyle Hristiyanlara ulaşan Tanrısal yön, ikincisi de Tanrı'nın fiilinin sonuçları, yani İsa'nın hikâyesiyle öğrenilen Tanrı'nın amaçları hakkındaki bilgidir. Her iki yön de Hristiyanların Tanrı'yı keşfetmediğini, Tanrı'nın, kişiye geldiğini gösterir. Dolayısıyla vahiy, kişinin başına gelen bir olaydır. O, bireyin öznelliğinin ötesinde bireyin kontrolü dışında gerçekleşir.¹³³

Hristiyanlıkta vahiy gizli olan şeyin açığa çıkarılmasıdır. Hristiyan kutsal metinlerine göre vahiy yani gizli olan şeyin açığa çıkması iki şekilde olmaktadır. İlkinde vahiy, kelime yoluyla bilginin iletilmesidir. İkincisine göre vahiy, bir benlik olarak kişiyi yeni bir duruma sokan bir oluşturmaktır. Vahiy olarak anlaşılması gereken bilgi, çoğunluğun cehaletine karşıtlık içinde azınlığın bilgisidir ve geçmişin cehaletine karşıtlık içinde yeni bir bilgidir. Bu özellikle insanların hikmetiyle Tanrı'nın saklı hikmetinin birbirine karşıt biçimde sunulduğu ifadelerde daha iyi anlaşılır (1 Kor. 2: 4-16).¹³⁴

Hristiyan Kutsal Kitabı'ndan öğrenebildiğimiz kadarıyla ayrıca vahiy sadece İsa'ya ve havarilere hasredilmiş bir özellik değildir. Hristiyan teologlar, ilhamın Tanrı'nın Ruhu (Kutsal Ruh) sayesinde vahyin otantiklik niteliğini sürdürdüğünü, ellerinde bulunan kitapların İsa'nın ölümünden sonra yazılan kısımlarının da güvenilirliğinin temin edildiğini düşünmektedirler. Ayrıca bunun yanında Kutsal Ruh'un halen faal olması vasıtasıyla Kutsal Metinler yanında Kilise geleneğinin de vahyin diğer bir iletişim şekli olduğunu benimsemektedirler. Özellikle Katolik

¹³² Muhammet Tarakçı, "Hristiyanlıkta Vahiy Anlayışı", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2003, C.12, S.2, 171.

¹³³ E. Kuşcu, M. Aydın, a.g.m., 167.

¹³⁴ E. Kuşcu, M. Aydın, a.g.m., 167-168.

Kilisesi'nin bu konuda ısrar etmesinin nedeni kendi teolojik doktrinini, Kutsal Metinler'den ziyade Kilise geleneğine ve Konsillere dayandırması olduğu düşünülmektedir. Katolik Kilisesi, kendi meşruiyetini, vahyin iki iletim şeklinden biri olan gelenek vasfıyla sağlamaya çalışmakta ve vahyi açıklama ve öğretme yetkisini sadece kendisinde görmektedir. Bu husus, II. Vatikan Konsili'nde de açık bir şekilde ifade edilmektedir. II. Vatikan Konsili'ne göre gelenek, yetkili kişiler tarafından yönlendirilen Tanrı ulusunun dinamik yaşamıdır. Böyle bir yaşam olmaksızın vahiy, boş bir sözden başka bir şey olamazdı; yaşam ise, kendisini yorumlayacak bir vahiy olmaksızın, anlamsız hale gelirdi. İşte bu sebeple Kutsal Metinler ve gelenek, Tanrı'nın insanlara gönderdiği vahyin anlaşılabilmesi için birbirinden ayrılamaz iki unsurdur.¹³⁵ Konsil çizdiği teolojik çerçeve gereği yaptığı din ve vahiy ayrımı ile de dikkati çekmektedir. Buna göre, Tanrı'nın yegane vahyi vardır, bu yegane ve gerçek vahiy Hristiyanlıktır. Din ise vahiy değil Tanrıyı arayıştır, bu yolda gösterilen çabadır. Bu durumda diğer dinler, Tanrı'yı arama vasıtaları olarak ikincil konumdadır.¹³⁶

Dominus Iesus genelgesi, içeriğinde vahiy konusunu yeniden vurgulayarak işlemekteki amacın tek bir doğruyu var olmadığını iddia eden ve giderek yaygınlaşan rölativistik zihniyete karşı çıkmak olduğunu belirtmektedir. Belge, İsa Mesih'in vahyinin eksiksiz ve tamamlanmış karakterini yeniden teyid etmenin gerekliliğine vurgu yaparak "açığa çıkan İsa Mesih'in gerçek Tanrı ve gerçek insan olduğu" Katolik inanç öğretisini tekrarlamaktadır. Bu bağlamda II. Vatikan Konsili'ne ait belge olan Dei Verbum'a atıfta bulunmaktadır. Tanrı'nın bedenleştirmesi ile

¹³⁵ M. Tarakçı, a.g.m., 197-198.

¹³⁶ Ali İsra Güngör, "Dinler Arası Diyalog Mu, Dinler Arası İlişkiler Mi?", Türk Yurdu, 2005, C.25, S. 209, 16; Ali İsra Güngör, "Katolik Kilisesi'nin Çağdaş Misyon Anlayışında Diyalog Kavramı", Dinler Tarihi Araştırmaları I, 1996, 184.

insanlığa gerçek bir insan şeklinde gönderilen İsa Mesih ancak Tanrı'nın sözlerini söyler. Bu sebepten İsa Mesih, tüm işleri, mucizeleri, işaretleri, fiilleri ve sözleriyle kendisini açığa çıkarmayı gerçekleştirerek vahyin ilanını tamamlamıştır.¹³⁷ Bu nedenle İsa Mesih'in vahyinin sınırlı, eksik veya hata dolu olduğu teorisinin Kilise'nin inancıyla zıt olduğu kesin bir dille belgede belirtilir.¹³⁸

Belge vahiyle alakalı olarak Tanrı'nın vahyine en doğru karşılığın inanca sadakat olduğunu, bunun da zihnin ve iradenin Tanrı'nın vahyine tam teslim olması ve onun vahyinin özgürce kabul edilmesi ile mümkün olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca belge inanç sahibi olabilmek için öncelikle Tanrı'nın lütfuna mazhar olmak gerektiğini belirterek Kutsal Ruh'un bu yöndeki yardımına vurgu yapmaktadır. Buna göre inanç, hem Tanrı'nın bir lütfu hem de Tanrı tarafından verilen doğaüstü bir erdem olduğundan kişinin Tanrı'nın vahyine ve Tanrı'nın vahyinin gösterdiği hakikate bağlılığı şeklindeki çift yönlü bağlılığı içermektedir. Bu nedenle diğer dinler içerisindeki teolojik inanç ile Hristiyanlıktaki iman arasında net bir farklılık vardır. İman Tanrı'nın özel bir lütfuyla Tanrı'nın indirdiği hakikatin özgürce kabul edilmesidir. Bununla birlikte diğer dinlerdeki inanç ise yalnızca doğruyu arayan insanın amel ettiği dini ve ilmi ile ulaştığı tecrübe ve düşünce bütünüdür. Belge teolojik inanç ile hakiki iman arasında yaptığı bu ayrımla dikkat çekmektedir.¹³⁹ Kendinden önce yayınlanan diğer belgelerle karşılaştıracak olursak Dominus Iesus'un açık bir şekilde yaptığı bu ayrım ilktir. Bu anlamda belgeye Joseph Ratzinger'in teolojik karakterinin yansıdığı görülmektedir. Bonaventure'nin ancak dışsal bir hakikat olan vahiy ile içsel bir hakikat olan Kutsal Ruh'un etkisinin kombinasyonu ile oluşan iman tanımından etkilenen Ratzinger'e göre iman ile inanç

¹³⁷ DI, 5.

¹³⁸ DI, 6.

¹³⁹ DI, 7.

farklı şeylerdir ve iman sadece Katolik Kilisesi'nde vardır. Diğer dinler ise sadece inanç birliğinden meydana gelmiş topluluklardır. O nedenle Ratzinger'e göre inançlar arası diyalog değil de kültürler arası diyalog mümkündür.¹⁴⁰

Genelge diğer dinlerin bütün insanlığı aydınlatan hakikati düzenli bir şekilde yansıtmadığını Eski ve Yeni Ahit'in kanonik kitaplarının Kutsal Ruh'un etkisiyle yazılmasından ötürü tamamının sahibinin Tanrı olduğunu, bu nedenle içeriğindeki Tanrı ve insanlığın kurtuluşu ile ilgili öğretilerinin kesinliği ve şüphe götürmezliğini hatırlatır. Diğer dinlerdeki kutsal kitapların vahyedilmiş olduğunu öne süren düşünceye karşı çıkan genelge bu kutsal metinlerin bazı hakikatleri barındırmasını Tanrı'nın bir lütfu olarak açıklar. Bu anlamda II. Vatikan Konsili belgelerinden alıntı yaparak birçok yönden Katolik öğretilerinden ayrı olmalarına ve hata dolu olmalarına rağmen diğer dinlere ait kutsal metinlerdeki erdem ve fazilet unsurlarının insanlığı aydınlatan hakikatin birer ışığını yansıttığını belirtir.¹⁴¹ Bu hakikat unsurlarının Kutsal Ruh'un insanların kalplerine, geleneklerine, tarihlerine ve dinlerine yansması sonucunda oluşsa da ve bu sayede insanları İncil'e hazırlasa da¹⁴² bu unsurların o insanları kurtuluşa erdiremeyeceğini açıkça ifade eder.¹⁴³

Söz konusu genelge, yüce hakikatin Hristiyan vahyi ile bile kavranılamayacağı, bazılarına göre doğru olanın bir başkasına göre doğru olamayabileceği bu nedenle kesin doğrunun olmadığı ve bilginin tek kaynağının akıl olduğu şeklindeki Katolik inancıyla bağdaşmayan bu tür düşüncelerin teologlar arasında giderek yaygınlaşması sonucunda "vahiy" konusunu ele aldığını belirtir.¹⁴⁴ Kesin ve net bir dil kullanarak İsa Mesih'in açığa çıkmasıyla, tüm fiilleri, mucizeleri

¹⁴⁰ Joseph Ratzinger, Introduction to Christianity, San Francisco 2000, 69-74.

¹⁴¹ DI, 8.

¹⁴² DI, 1.,2.

¹⁴³ DI, 21.

¹⁴⁴ DI, 4.

ve sözleri yoluyla vahyi tamamladığına yeniden vurgu yapan belge hakiki imanın ancak Katolik Kilisesi içerisinde olduğunu açıklar. Diğer dinlerde ise insanın doğruyu araması neticesinde ortaya çıkan tecrübe ve düşünce bütünü ile ancak teolojik inancın meydana gelebileceğini belirtir. Yani inanç insanın Tanrı'yı arama çabası sonucunda doğarken iman, ilahi bir vahiyle mümkün olur. Vahyin de tek kaynağı İsa Mesih olduğundan dolayı iman da sadece Hristiyanlarda bulunur. Hakiki iman ve teolojik inanç şeklinde yaptığı bu ayırım ile Dominus Iesus genelgesi farklı bir anlayışı yansıtmaktadır.

b. Kilise

Dinsel Öğretiler Kurulu'nun İsa Mesih'in ve Kilise'nin eşsizliği ve kurtuluşa erdirmedeki evrenselliği üzerine yazılan Dominus Iesus genelgesi diğer konularla ilişkili olarak Kilise kavramına özel bir vurgu yapar. Kilise kelimesi inananların teşkil ettiği, İsa Mesih tarafından havari Petrus'un otoritesi altında kurulan, havarilerin önderliğinde oluşturulan, Kutsal Ruh tarafından teyit edilen, görünmeyen lideri Mesih ile birleşmiş, üyelerini kurtarıcının doktrinini tasdikte, onun kanununu uygulamakta, sakramentlerini kullanmakta birleştiren görünür bir topluluğu ifade eder. Kelime “birini dışarıya çağırmak, toplantıya davet etmek, toplamak” anlamındaki Grekçe ekkaleo fiilinden türetilen ve “topluluk” mânasına gelen ekklesia tabirinden gelmektedir.¹⁴⁵

Kilise kelimesinin Hristiyan geleneği içerisinde ayrı anlamları vardır. Kilise bütün bir Hristiyan imanını ve bizzat doktrinin kendisini ifade etmekle Hristiyan Kilisesi denildiğinde ibadetten teolojiye kadar bütün Hristiyanlık imanını tanımlayan geniş bir anlamı içerdiği gibi cemaat kavramı ile de ilişkilidir. Cemaat

¹⁴⁵ Mehmet Aydın, “Kilise”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2002, C. 26, 11.

yani Kilise rabbin halkını temsil eder. Kilise rabbin özel olarak koruyup gözettiği, çobanlık yaptığı bir topluluktur. Kilise Tanrı'nın evidir. Bu evin temel taşını da Mesih teşkil eder. Kilise damat İsa'nın gelinidir. Kilise'ye giren gelinle birlikte olmuş olur.¹⁴⁶

Katolik Kilisesi açısından, “Kilise” birdir, çünkü kaynağı ve yüce örneği kişilerin Üçlü Birlik'teki tek Tanrı'nın birliğindedir. Kilise'nin kutsal olması Kilise'nin temel karakteridir ve bu kutsallığın kaynağı Tanrı'nı lütfudur. Kilise'nin bir diğer niteliği ise onun Katolikliği yani evrenselliğidir. Ayrıca Kilise apostoliktir. Bu yönüyle de Kilise İsa'nın havarileri üzerine kurdurduğu Kilise'ye dayanır.¹⁴⁷

II. Vatikan konsili Kilise'nin tabiatı ve misyonu konusunda yeni bir anlayış getirmiştir. Konsil öncesi Kilise kavramı teologlar tarafından üç şekilde açıklanmıştır. Kilise'nin sosyal yapısından bahsedilmiştir ki buna göre Kilise görülebilen ve yeryüzüne ait ola yönüyle Tanrı'nın Krallığı'nın dış görünüşüdür ve Havariler topluluğu tarafından idare edilmiştir. Bu idare ise herkesin itaati ile anlam bulmaktadır. Kilise aynı zamanda monarşik bir yapıya sahip olup Mesih'ten Petrus'a, Petrus'tan da vekalet silsilesi ile bu önderlik piskoposlara geçmiştir. Bununla birlikte Kilise kanun koyucu, hukuki ve cebri bir yetkiye sahip olmak suretiyle, mükemmel bir mutlak surette bağımsız bir topluluktur. Vaftizle ona dahil olunur. Kilise her halükarda kurtuluş için gereklidir ve zorunludur. Roma Katolik Kilisesi, tek başına birlik, kutsiyet, evrensellik ve apostolik olma gibi özelliklere, itibara ve şerefe sahiptir. Diğer bütün Kiliseler bu özelliklerden herhangi birisine veya birkaçına sahip olmadıkları için yanlış, taklid ve asılsız Kiliselerdir.¹⁴⁸

¹⁴⁶ M. Aydın, a.g.m., 12.

¹⁴⁷ İsmet Eşmeli, “Henri De Lubac'ın Kilise Anlayışı, Teolojik Görüşleri, ve Katolik İlahiyatına Katkıları”, Basılmamış doktora tezi, Ankara, 2014, 11-15.

¹⁴⁸ Bkz. A.İ. Güngör, 2011, 57-58.

Konsil öncesi geleneksel teolojide bu şekilde ifade edilen Kilise kavramı, II. Vatikan Konsili'nde özde bir değişiklik yapılmayarak bazı teolojik prensiplerle yeniden ortaya konmuştur. Kilise'yi yeniden tanımlayan Konsil bunu Kilise hakkındaki dogmatik yasası olan Lumen Gentium da ortaya koymuştur. Buna göre Kilise, "Mesih'in mistik bedeni", "Tanrı'nın ailesi", "Sır", "Evrensel Sakrament" ve "Katolik" kavramları ile tanımlanmıştır. Bu kavramlar içerdiği anlamlar ve Konsil sonrası ortaya çıkan gelişmelere temel teşkil etmesi bakımından ayrı bir öneme sahiptir.¹⁴⁹ Konsilde Kilise'nin "Tanrı'nın Ailesi" olarak tarif edilmesiyle, Konsil öncesinde Kilise'yi hiyerarşik bir kurum olarak tanımlayan anlayışı düzeltmek hedeflenmiştir. Konsil Tanrı'nın ailesi olarak tarif ettiği Kilise'yi Mesih'in misyonuna iştirak etmeye davet etmiş böylece laik halka da havarilik sorumluluğu yüklenmiştir. Konsil ayrıca Kilise'nin Kiliselerden müteşekkil bir cemaat olduğunu belirterek Kilise'yi evrensel seviyede olduğu kadar yerel bir seviyede tanımlamıştır. Konsil'e göre Kilise'nin misyonu Tanrı'nın kelamını hem Hristiyan olanlara hem de Hristiyan olmayanlara bildirmek, Sakramentleri kutlamak, Havariler gibi yaşamak suretiyle İncil'e şahadette bulunmak ve herkese hizmet etmektir. Katolik Kilisesi, Mesih tarafından bütün insanları kurtuluşa ulaştırmak için kurulmuştur. Bu yüzden Kilise İncil'in insanlara öğretilmesi hususunda kendini sorumlu hissetmelidir.¹⁵⁰

Dominus Iesus genelgesi, II. Vatikan Konsili'nde Kilise'nin tabiatı ve misyonu konusunda getirdiği bu yeni anlayışlar doğrultusundaki bazı teolojik prensipleri tekrar eder. Buna göre, Kilise'nin kurucusu İsa Mesih'tir ve kendisi Kilise'nin içindedir. Bu nedenle Mesih'in kurtuluş gizeminin bütünlüğü Kilise'ye aittir. İsa Mesih mevcudiyetine ve kurtuluş çalışmalarına onun bedeni olan Kilise'de

¹⁴⁹ Bkz. A. İsmail Güngör, 2004, 142-153.

¹⁵⁰ Bkz. A. İsmail Güngör, 2011, 79-83.

ve Kilise vasıtasıyla devam eder. Böylece İsa Mesih ve Kilise yaşayan bir bedenın üyeleri olarak birbirleri ile aynı olmasalar da birbirlerinden ayrılamazlar, bu yüzden İsa da Kilise de ne birbirlerine karışır ne de birbirlerinden ayrılırlar ve bütün bir Mesih olarak tek bir vücut oluştururlar.¹⁵¹

Belgeye göre, İsa Mesih'in kurtuluştaki aracılığının eşsiz ve evrenselliği ile onun tarafından kurulan Kilise'nin eşsizliği arasındaki bağlantı Katolik inancının bir doğrusu olarak kesinkes inanılmalıdır. Sadece bir Mesih vardır bu yüzden de Mesih'in tek bir bedeni ve tek bir gelini var olup o da tek bir Katolik ve Apostolik Kilisesidir. Ayrıca Tanrı Kilise'yi yalnız bırakmayacak, Kutsal Ruh'uyla oraya rehberlik edecek ve Katolik Kilisesi'nin eşsizliği asla değişmeyecektir.¹⁵²

Katolik inananları Mesih tarafından kurulan Kilise ile Katolik Kilisesi arasındaki apostolik bir silsile ile tarihi bir devamlılığın var olduğunu ikrar etmekle mecburdur. Katolik Kilisesi Mesih'in tek Kilisesi olup kendisinin yeniden dirilmesinden sonra Peter'e ve diğer havarilere Kilise'yi büyütme ve yönetme yetkisi vermiştir. Günümüzde, dünyada bir topluluk olarak oluşan ve kurulan bu Kilise Peter'in halefi ve onunla birlikte olan cemaatteki Piskoposlar tarafından yönetilen Katolik Kilisesi'nde varlığını sürdürür.¹⁵³

Genelge II. Vatikan Konsili'nde alınan kararlara atıflarda bulunarak konuyu ele almaktadır. Ortodoks ve Protestalar'dan bahsettiği kısımda hiçbir Konsil metnine atıfta bulunmamaktadır. Belge, Ortodoks Kiliseleri ve Protestan Kiliseleri arasında yaptığı ayırımla dikkat çekmektedir. Döküman II. Vatikan Konsili'nde yer alan diğer Kiliselerde vaftiz edilenlerin mükemmel olmasa da yine de Katolik Kilisesi ile bir bağ içerisinde oldukları hükmüne yeniden vurgu yapmakla birlikte, belli gerçek

¹⁵¹ DI, 16.

¹⁵² DI, 16.

¹⁵³ DI, 16.

Kiliseler ile eklektik cemaatler arasında ayırım yapmaktadır. Nitekim “Peter’in halefi ve onunla ilişki içerisinde olan piskoposlar tarafından yönetilen Mesih’in tek bir Kilisesi vardır o da Katolik Kilisesi’dir” ifadesinin ardından Ortodokslarla ilgili olarak “Katolik Kilisesi ile mükemmel bir ilişki içerisinde olmasalar da apostolik bir silsile ve geçerli bir ökharist ile yakın bağlar vasıtasıyla ona birleşik kalan Kiliseler ise, hakikate özgü Kiliselerdir”¹⁵⁴ ifadelerini kullanması bu ayırımı ortaya koymaktadır. Bu Kiliseler Katolikteki Papa’nın üstünlüğünü ve Kilise üzerinde güç sahibi olmasını kabul etmedikleri için Katolik Kilisesi ile tam bir fikir birliği içerisinde olmamalarına rağmen Mesih’in Kilisesi bunlar içinde faaldir.¹⁵⁵

Diğer taraftan genelge Protestanlarla ilgili olarak ise “geçerli bir piskoposluk tarafından ve bütünüyle gerçek ve saf ökharist gizem tarafından korunmamış eklektik cemaatler doğru anlamda Kiliseler değildir. Bununla birlikte, vaftizle bu cemaatin içinde vaftiz edilenler her ne kadar kusurlu olsa da Mesih te birleşik ve bu nedenle Kilise ile belli bir bağlantı içindedirler”¹⁵⁶ ifadelerini kullanarak onların gerçek anlamda Kilise olmadıklarını belirtir.

Genelge Kilise’nin gerçek anlamda sadece Katolik Kilisesi’nde var olduğunu vurgular ve diğer cemaatlerin niteliğini Kilise ile ilişkili fakat eksik görür.¹⁵⁷

Genelge Kilise’nin misyonunu şu cümlelerle ortaya koyar:

“Kilise’nin misyonu ‘Mesih’in ve Tanrı’nın krallığını, bütün insanlığa duyurmak ve kurmak olup Kilise yeryüzündedir ve bu krallığın başlangıcı ve

¹⁵⁴ DI, 17.

¹⁵⁵ DI, 17.

¹⁵⁶ DI, 17.

¹⁵⁷ DI, 17.

tohumudur' ilkesinin dünyanın üzerinde oluşunu ve krallığın menşei ve başlangıcını bütün insanlara duyurmak ve kurmaktır."¹⁵⁸

Yine genelge Kilise'nin kurtuluş için gerekliliğine; Mesih'in Kilise suretindeki bedeniyle mevcut bulunduğuna vurgu yapar.¹⁵⁹

Sonuç olarak Dominus Iesus belgesi Katolik Kilisesi'nin tek gerçek Kilise olduğunu yeniden vurgulamış, Ortodoks Kiliseleri'nin Katolik Kilisesi ile mükemmel bir ilişki içerisinde olmasalar da apostolik bir silsile ve geçerli bir Evharistiya vasıtasıyla Katolik Kilisesine yakın Kiliseler olduğunu belirtmiştir. Genelge Protestan Kiliselerini geçerli bir piskoposluk tarafından ve geçerli bir Evharistiya tarafından korunmamış eklektik cemaatler şeklinde tarif etmiştir. Bu anlamda belgenin Protestan ve Anglikan Kiliseleri'nin gerçekliğini tartışmaya açmak istemesi Protestanların yoğun tepkisine yol açmıştır.¹⁶⁰ Almanya'da Katolik Kilisesi'nin en önemli isimlerinden biri olan Kardinal Karl Lehmann¹⁶¹ bile Vatikan'dan gelen açıklamanın sert bir görünümde olduğunu kabul etmiştir. Bununla birlikte Lehmann genelgenin teolojik olarak diğer Kiliseleri "Kilise" olarak görmeye imkan tanıdığı fikrindedir.¹⁶²

Almanya Protestan Kilise Konseyi Başkanı Piskopos Wolfgang Huber ise Vatikan'ın açıklaması ile ilgili şunları söylemiştir: "Papa, bizim kendimizi Kilise olarak adlandırmamızı yasaklayacak kadar ileri gidemez. Bu gerçekten de kibirli bir iddia. Çünkü kimin İsa'nın gerçek Kilisesi olup kimin olmadığını söyleyebilecek bir

¹⁵⁸ DI, 18.

¹⁵⁹ DI, 20.

¹⁶⁰ Bkz. David Willey, "Vatikan Text Angers Protestans", BBC News, (10/07/2007)

¹⁶¹ Karl Lehmann 1972 yılında Joseph Ratzinger ile birlikte Communio dergisinin kurucularından biridir.

¹⁶² Bkz. "Vatikan'a Hristiyan Aleminden Tepki", DW news, (11/07/2007), <http://www.dw.com/tr/vatikana-h%C4%B1ristiyan-aleminden-tepki/a-2678878> Erişim Tarihi: 06 Eylül 2015

‘tek başına temsil’ iddiası söz konusu. Bu ifadeler 2000 yılındaki belgede yer aldığı aralarında üst düzey temsilcilerin de bulunduğu pek çok Vatikan yetkilisi, bunun yanlış anlamaya açık olduğu uyarısında bulunmuştu. Şimdi ise bu ifadenin tekrarlandığını görüyoruz. Yani bu dikkatsizlik değil, kasıtlı bir ifade. Bu nedenle de çok öfkelerendirici.”¹⁶³

Dünya Kiliseler Konseyi de kendine bağlı 347 Kilise adına yaptığı açıklamada, Dominus Iesus’un bu ifadelerine rağmen Kiliselerin birliği için çabaların sürdürüleceğini vurgulamıştır.¹⁶⁴ Avrupa’da 105 Protestan Kilisesi’ni çatısı altında toplayan Avrupa Protestan Kiliseler Birliği de Vatikan’a tepki gösterenlerdendir. Birlik Başkanı Thomas Wipf Vatikan’ın tutumunu tam bir hayal kırıklığı olarak nitelendirerek, Katolik, Ortodoks ve Protestan Kiliselerinin eşit değerde olduğunu belirtmiş ve Dünya Kiliseleri arasındaki birlik hedefinin sınırlandırılmaması uyarısında bulunmuştur.¹⁶⁵

Vatikan ile gergin ilişkiler içinde bulunan Rus-Ortodoks Kilisesi ise dürüstlüğünden dolayı açıklamayı övmüştür. Moskova Patrikhanesi Dış İşler Başkanı Metropolit Kirill, “Bu belge birbirimize ne kadar yakın ya da ne kadar uzak olduğumuzu gösterir nitelikte. Bu dürüst bir teolojik diyalogun temel koşuludur ve Kilise diplomasisi denen şeyden çok daha iyidir“ ifadelerini kullanmıştır.¹⁶⁶

¹⁶³ Wolfgang Huber, “Opening Plenary”, Third European Ecumenical Assembly, Sibiu, Romania, 4 - 9 Eylül 2007, http://www.chiesacattolica.it/ccl_new/PagineCCI/AllegatiArt/2843/HuberEN.pdf , Erişim Tarihi: 21 Kasım 2015

¹⁶⁴ Vladimir Sakar, “About the Declaration Dominus Iesus”, Vritas, Mayıs 2001, <http://veritas.evangelnet.cz/en/dominus-Iesus> Erişim Tarihi: 21 Kasım 2015

¹⁶⁵ “Swiss Christians Criticise Pope”, (12/07/2007), Swiss News, <http://veritas.evangelnet.cz/en/dominus-Iesus> Erişim Tarihi 21 Kasım 2015

¹⁶⁶ Bkz. “Vatikan’a Hristiyan Aleminden Tepki”, DW news, (11/07/2007), <http://www.dw.com/tr/vatikana-h%C4%B1ristiyan-aleminden-tepki/a-2678878> Erişim Tarihi: 06 Eylül 2015

c. Kurtuluş

Kurtuluş dinlerin var oluş nedenidir. Bu nedenle bütün dinler insanlığı mutluluğa ulaştırmayı ve ebedi kurtuluşa erdirmeyi vadetmiştir. Kelime olarak "kurtuluş", bir şeyden, bir yerden kurtulma, halas ve necat anlamına gelmektedir. Dünya ve ahiret saadetine yönelik mutlak ve ebedi kurtuluş anlamına gelen kurtuluş kavramı Hristiyanlık içerisinde de kompleks, derin ve bir o kadar da önemli bir anlam içeren temel kavramlardan birisidir. Hristiyanlık'ta Kurtuluş, ilahi hayata bir iştiraktır. Yani Cennet'te Tanrı katına ulaşmakla ölümsüzleşerek, ilahi hayatı ve mutluluğu paylaşmak, Tanrı'nın sonsuz hayatına ortak olmak anlamına gelmektedir. Hristiyanlığa göre kurtuluşa giden yol, İsa Mesih 'i kabul etmekten geçtiği için, İsa Mesih'i tanımak da bizzat kurtuluş olarak kabul edilmektedir.¹⁶⁷ Hristiyanlık anlayışına göre Kurtuluş için yegane vasıta Kilise olduğu için “Kilise dışında kurtuluş yoktur” şeklinde formüle edilen bir tutum söz konusudur.¹⁶⁸ Kilise zaten İsa Mesih'in bedeninden müteşekkil olduğu için kurtuluşun Kilise'de olması ibaresindeki anlam İsa'nın bedenine iştirak edip onunla bütünleşerek kurtuluşa ermektir.¹⁶⁹

Kurtuluş, sadece günahın bağışlanması değil İsa'nın dünyayı, Tanrı'nın isteğine uygun olarak, değiştirme misyonunu devam ettirmeye de bir çağrıdır. Kurtuluş, Tanrı'nın planına göre dünyanın değiştirilmesidir.¹⁷⁰ Bu mesele Hristiyan dünyasında önemli bir yer işgal etmiş ve II.Vatikan Konsili'nin toplanma amaçlarından biri olmuştur. Konsil'de insanların kurtuluşa ulaşmasında bilginin ve aklın rolünü göz önünde bulundurarak İncil'in tebliğine ağırlık vermenin ve bu

¹⁶⁷ Kemal Polat, “Hristiyan Kurtuluş Öğretisinde İsa Vasıtasıyla Kurtuluş”, Ekev Akademi Dergisi, 2006, S.27, 186.

¹⁶⁸ Francis A. Sullivan, Salvation Outside The Church?, Oregon 2001, 4

¹⁶⁹ İ. Eşmeli, 2014, 21.

¹⁷⁰ K. Polat, a.g.m., 187.

anlamda dünyayı bir bütün olarak ele almanın önemi vurgulamıştır.¹⁷¹ Ayrıca Konsil, kurtuluşa ulaşmanın yegane vasıtası olarak Katolik Kilisesi'ni merkeze alıp, Hristiyanlık dışındaki dinlerin bu konudaki rolünü belirsiz bırakarak ve böylece ilerideki muhtemel gelişmelere açık kapı bırakan tutum ortaya koymuştur.¹⁷² II. Vatikan Konsili, Kilise sınırlarını bütün insanları içine alacak kadar genişletmeye çalışırken, Hristiyanların dışındaki insanların ve mensup oldukları din, kültür ve inançların durumunu açıklayan bir teoloji ortaya koymuştur.¹⁷³ Konsil'de alınan kararlar doğrultusunda Hristiyan olmayanların İncil'in mesajını ve Kilise'nin üyesi olmayı kasten reddetmemeleri ve kendi vicdanlarının emirlerini dinlemeleri şartıyla kurtuluşa ermelerinin mümkün olabileceği kabul edilmiştir. Ancak Konsil bu ihtimali onlar için tanıırken onların dinsel geleneklerinin, Tanrı'nın kurtuluş planında herhangi bir yere sahip olmadığından bu kurtuluşa herhangi bir rol oynamadığını ileri sürer. Konsil, kendi dini geleneklerine rağmen ilahi inayet sayesinde kurtuluşa erecek olanları belirtmesine rağmen bunun nasıl gerçekleşeceği hakkında açıklamada bulunmaz.¹⁷⁴ Bunun neticesinde de Konsil'den sonra yeni bir teolojik tartışma başlamıştır. Artık "Kilise Dışında Kurtuluş Yoktur" ilkesinden fazla söz etmeden "isimsiz Hristiyanlar", "Gizli ve Aşık Kiliseler", "Genel ve Özel Kurtuluş Tarihi", "Evrensel Mesih" vb. ifadeler kullanılmaya başlanmıştır.¹⁷⁵

Dominus Iesus Genelgesi, imanın en önemli parçası olan İsa Mesih'in mutlak kurtarıcı ve kesin Rab oluşuna ciddi anlamda vurgu yaparak Kilise'nin yegane kurtuluş yolu olduğunu belirtir. Genelge, Tanrı'nın Kilise dışını da kapsayan evrensel kurtarıcılığı ve sadece Hristiyanlara yönelik olan kurtarıcılığı şeklindeki

¹⁷¹ A.İ. Güngör, a.g.m., 1998, 179.

¹⁷² Ali İsmail Güngör, "Günümüzde Katolik Hristiyanlık", Dinler Tarihi Araştırmaları III, 2002, 262

¹⁷³ A.İ. Güngör, 2004, 153.

¹⁷⁴ Bkz. M. Aydın, 2000, 112-116.

¹⁷⁵ A.İ. Güngör, a.g.m., 1998, 180.

ayırırma karşı çıkar ve Tanrı İsa Mesih'in, kurtarıcılığının eşsizliğini vurgular. Genelgeye göre, Onun bedenleşmesinin, ölümünün ve yeniden dirilmesinin gizemi bütün insanlığın kurtuluşunun evrensel ve tek kaynağıdır.

“Ayrıca, dini çoğulculuk gerçeği ile birlikte Hristiyan'ın kurtuluşunun evrenselliğini savunmak için, bedenleşen Tanrı'nın idaresine ek olarak, Kilise dışında da geçerli olan ve onunla bağlantısız olan ebedi Tanrı'nın bir idaresi olduğu öne sürülmektedir”¹⁷⁶.... “Bu iddialar Hristiyanlık inancıyla ciddi bir şekilde çelişir.”¹⁷⁷

Ayrıca genelgeye göre İsa kurtarıcıdır ve evrensel aracıdır. Bundan dolayı Kutsal Ruh'un kurtuluştaki rolünün bedenleşen, çarmıha gerilen ve yükselen Tanrı'nın kurtuluştaki rolünden daha genel olduğu teorisi yanlıştır. Kutsal Ruh yükselen Mesih'in ruhudur ve onun eylemleri Mesih'in eylemlerinden ayrı bir yere konulamaz. Tanrı tarafından dilenen, Kutsal Ruh'un işlevi ile Mesih'in gizeminde gerçekleştirilen tek bir üçlü idare vardır.¹⁷⁸

Genelgenin üçüncü bölümünde bedenleşme, ölme ve yeniden dirilme yoluyla kurtuluşun tarihini gerçekleştiren İsa Mesih'in gizeminin eşsizliği ve evrensel kurtarıcılığının tamlığı yeniden vurgulanır. Genelgeye göre, Mesih'in aracılığının farklı dereceleri ve şekillerinin olması, sadece İsa'da değer ve anlam kazansa da bunun Tanrı'ya paralel veya tamamlayıcı bir anlamı olduğunu düşünmek yanlıştır. Kısacası Tanrı'nın kurtarıcılığının İsa'nın kurtarıcılığının ötesinde olduğu düşüncesi Katolik inancına ters düşer.¹⁷⁹

¹⁷⁶ DI, 9.

¹⁷⁷ DI, 10.

¹⁷⁸ DI, 12.

¹⁷⁹ DI, 13.

Genelge Kilise'nin diğer dinler ile arasındaki kurtuluş bağlamındaki ilişkiyi tartışır. Yeryüzü üzerinde bir yolcu olan Kilise'nin kurtuluş için gerekli olduğu; tek olan Mesih'in aracı ve kurtuluşun tek yönü olduğu; onun bedeni olarak Kilise'yi getirdiğini belirten II. Vatikan Konsili dokümanlarından olan *Lumen Gentium*'dan alıntı yapar.¹⁸⁰ Burada bu doktrinin Tanrı'nın evrensel kurtuluşu dilemesine engel olmadığına; bütün insanlık için kurtuluşun sadece Mesih yoluyla olacağına ve bu kurtuluştaki Kilise'nin gerekliliğine vurgu yapar.¹⁸¹

Kilise'yi kurtuluş için diğer dinlerin tesis ettiği kurtuluş yollarından bir yol olarak düşünmenin Katolik inancına uymadığı belirtilen genelgede diğer dinlere ait ritüellerin batıl şeylere ve yanlışlara bağlı olduğu ölçüde kurtuluşa engel olacağı vurgulanır.¹⁸²

Katolik olmayan diğer Hristiyanların kurtuluşu ile ilgili olarak genelge ise onların da kurtulustan mahrum kalacağı şu ifadelerle belirtilmektedir:

*“Öte yandan bu bölünmüş Kiliseler ve cemaatler kusurlardan mustarip olduğuna inanmamıza rağmen kurtuluş gizeminin anlam ve öneminden yoksundurlar. Mesih'in Ruh'u, onları etkinliğini merhametin tam kemalinden ve Katolik Kilisesi'ne tevdi edilmiş güvenden alan kurtuluşun araçları olarak kullanmaktan çekinmedi.”*¹⁸³

Dominus Iesus genelgesinde kurtuluş konusunun diğer konuların merkezine oturtulduğu görülmektedir. Ökümenizm, Dinler arası diyalog, rölativizm, İsa Mesih ve Kilise gibi meseleler kurtuluş konusu çerçevesinde ele alınmaktadır. Genelgenin yayınlanmasının ardından dokümanın ana hedefinin ökümenik diyalog olduğu

¹⁸⁰ LG, 14.

¹⁸¹ DI, 20.

¹⁸² DI, 21.

¹⁸³ DI, 17.

düşünülse de sonraki değerlendirmelerde asıl hedefin çoğulculuğu destekleyen Jacques Dupuis¹⁸⁴, Paul Knitter¹⁸⁵, Raimundo Paikar¹⁸⁶, Hans Küng¹⁸⁷, Leonardo Boff¹⁸⁸, Tissa Balasuriya¹⁸⁹ gibi Katolik teologlar olduğu anlaşılmıştır. Bunların yanında dünyanın çeşitli yerlerinde azınlık olarak yaşayan Hristiyanların kalıcı statüleri için, küreselleşme, çok kültürlülük, çoğulculuk anlayışı ve hızlı Hristiyanlaştırma sürecinin tecrübesi ışığında Katolik Kilise'nin dışında da çeşitli derecelerde kurtuluşa yer veren anlayışı yeniden formüle etmeye çalışan kimseler de genelgenin eleştirisine maruz kalmıştır.¹⁹⁰ Bu bakımdan Kilise'nin tek kurtuluş yolu olduğu, Kilise dışında kurtuluşun olmadığı, başka dinlerde de kurtuluş olabileceğini düşünmenin Kilise inancına ters olduğu, İsa Mesih'in kurtarıcılığının eşsizliği ve evrenselliği genelgenin her bir bölümünde açıkça vurgulanmıştır. Ayrıca genelge bu anlamda kullandığı sert dil ve otoriter bir üsluptan dolayı eleştirilmiş ve birçok kesim tarafından Kilise'nin bu tavrı kibirli bulunmuştur. Topluma yön veren birçok gazete ve saygın yazar Katoliklerin kurtuluş konusunda kendi inanç üstünlüğünü kurmayı amaçladığı yorumunda bulunmuştur. Genelgenin yayınlanmasının ardından ciddi eleştirilerin baş göstermesi ile birlikte Papa II. John Paul 1 Ekim 2000 tarihinde Angelus kutsamasının gün ortası notlarında bu tepkilere cevap niteliğinde bir açıklama yapmıştır. Papa genelgenin Hristiyan olmayanların kurtuluşunu reddetmediğini

¹⁸⁴ Belçikalı Cizvit Katolik. Gregoryan üniversitesinde Teoloji Profesörü olan Jacques Dupuis, 1997 yılında yazdığı "Dini Çoğulculuk Teolojisine Doğru" kitabı nedeniyle hakkında soruşturma açılmıştır.

¹⁸⁵ Dini çoğulculuğu savunan Teoloji Profesörü ve Katolik Papaz. Kendisi Kardinal Ratzinger' in eleştirisine maruz kalmıştır.

¹⁸⁶ Dinlerarası diyalog taraftarı Katolik Papaz.

¹⁸⁷ İsviçreli Katolik Pastör. Papalığın yanılmazlığı doktrinini reddetmesi ile dikkat çeken teolog. Dinsel Öğretiler Kurulu başkanı Ratzinger tarafından Katolik öğretisi hakkında ders verme yetkisi elinden alınmıştı.

¹⁸⁸ Brezilyalı teolog ve yazar. Kurtuluş Teolojisinin en meşhur destekçilerinden olan Boff, Church: Charism and Power isimli kitabından dolayı Dinsel Öğretiler Kurulu tarafından konuşma hakkı alınmıştır.

¹⁸⁹ Srilankalı Katolik Pastör. Yazdığı Mary and Human Liberation isimli kitabının içeriği sapkın düşünceler içerdiği kanısıyla Dinsel Öğretiler Kurulu tarafından uyarı almıştır.

¹⁹⁰ Bkz. Richard P. McBrien, "Dominus Iesus: An Ecclesiological Critique", 'the Centro Pro Unione' sempozyumu, 11/01/2001, Roma 2001.

ancak Tanrı ve insanın birliği olan İsa'daki nihai kurtuluşu vurguladığını belirtmiştir. Ayrıca Papa dokümanın II. Vatikan Konsili'ne uygun olarak "İsa'nın yegane Kilisesi'nin varlığını Katolik Kilisesi'nde sürdürdüğünü" beyan ettiğini belirtip genelgenin diğer Kilise ve eklektik cemaatleri sınırlama gibi bir niyetinin olmadığını açıklamıştır. Papa II. John Paul genelgeye yönelik eleştiri ve yorumlara tam olarak katılmaz ve genelgenin kendi kalbine yakın olduğunu ifade eder.¹⁹¹

d. Ökümenizm

Dominus Iesus genelgesinin önemle vurguladığı konulardan bir diğeri Ökümenizmdir. Ökümenizm Yunancada, "ikamet edilen dünya", "bütün dünya" anlamlarına gelen ökümen kelimesinden gelmektedir. İncillerde "birlikte oturulan yer", "bütün dünya" anlamlarında kullanılan Ökümen kelimesi yirminci yüzyılın başlarından itibaren bir harekete ad olarak kullanılmaya başlanmıştır. Tarihte çeşitli sebeplerle pek çok parçaya bölünen Hristiyanların birleştirilmesi için yapılan çalışmalara ökümenizme veya ökümenik hareket denilmiştir.¹⁹² Hristiyan birliğini sağlama gayretinin İncil'de yer alan bazı cümlelerle temellendirilmiş¹⁹³ olmasının yanında farklı Hristiyan mezhep mensupları arasındaki karışık evlilikler, Müslümanlara karşı bir güç olarak Hristiyanların birleşmesi gerektiği şeklindeki düşünceler neticesinde Ökümenizm önem kazanmıştır.¹⁹⁴

Tarihte Hristiyanlar arasında yaşanan bölünme hadiselerinin ardından tekrar bir araya gelip birleşme yönünde bazı denemeler yapılsa da başarılı olunamamıştır.

¹⁹¹ "Pope Defends Dominus Iesus and Rejects Accusations of Vatican Arrogance", Reformiert Online, (04/10/2000),

<http://www.reformiert-online.net/aktuell/details.php?id=119&lg=eng> Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2015.

¹⁹² Ahmet Hikmet Eroğlu, "Ökümenik Hareketin Ortaya Çıkışı", Dinler Tarihi Araştırmaları I, 1996, 223.

¹⁹³ Bkz. Yuhanna XVII/20-23, Efesoslulara, IV/4-5.

¹⁹⁴ A. Hikmet Eroğlu, a.g.m., 224-225.

Hristiyan dünyasında bir araya gelme ve dayanışma gayreti çerçevesinde ilk somut adımlar 20. yüzyılın başlarında atılmaya başlanmıştır. 1910 yılında, büyük çoğunluğu misyon bölgelerinden gelen 1200 Protestan delegenin katılımıyla Edimburg'da bir konferans düzenlenmiştir. Konferans neticesinde diğer Hristiyan mezheplerinin de iştirak edeceği yeni bir toplantı düzenleme kararı alınmış bu karar gerçek anlamıyla ancak 22 Ağustos 1948'de Amsterdam'da yapılan toplantıda, Ökümenik Kiliseler Konseyi'nin resmen kurulmasıyla amacına ulaşmıştır.¹⁹⁵

Katolik Kilisesi, 1959 yılına kadar Ökümenik Harekete daima karşı olmuştur. Katolik Kilisesi'nin tavrı, Papa XXIII. Jean'ın II. Vatikan Konsili'nin açılışında yaptığı konuşma ile tamamen değişmiştir. Papa, yaptığı bu konuşmada, ayrı cemaatlerin birleşmesi konusunda çare aramak için çalışma yapmanın gerekliliği üzerinde durmuştur. 1960 yılında da Vatikan'da, "Hristiyanların Birliği İçin Sekreteryası" kurulmuştur.¹⁹⁶ II. Vatikan Konsilin'de de Hristiyan dünyasının klasik problemi olan bölünmüşlük meselesini halletme yönünde adımlar atmak istemiştir. Böylelikle Katolik Kilise'si yüzyılın ilkyarısında Protestanlar tarafından hızlandırılan hemen arkasında Ortodoksların da katıldığı geniş çaplı Ökümenik harekete Konsille birlikte resmen iştirak eden Katolik Kilisesi bazı kesimler tarafından olumlu işaretlerin dışında ökümenik anlamda başarısız bulunsa da bu alanda bir hareketlenme göstermiştir.¹⁹⁷ Katolik Kilisesinin diğer Hristiyanlarla birleşmesi konusundaki genel olarak sert tutumu II.Vatikan Konsili ile birlikte yumuşatılmıştır. Konsile ait Lumen Gentium dökümanında, Katolik Kilisesi'nin görünen sınırları dışında bulunan Hristiyan mezheplerinde farklı biçimlerde de olsa etkin

¹⁹⁵ A. Hikmet Eroğlu, a.g.m., 230.

¹⁹⁶ A. Hikmet Eroğlu, a.g.m., 233.

¹⁹⁷ A.İ. Güngör, 2011, 104.

Hristiyanlığa ait unsurların ve gerçeğin elemanlarının bulunduğu açıklanmıştır.¹⁹⁸ Bu elemanların onları birliğe doğru yönlendirdiği belirtilmiştir. Bununla birlikte dokümanda kurtuluşun İsa'nın tek Kilisesi olan Katolik Kilisesinde olduğu da hatırlatılmıştır.¹⁹⁹ Konsil sonrası yayınlanan diğer genelgelerde de ökümenizm konusuna değinilmekle birlikte bu konu katı kurallarla sınırlandırılmış olmasına rağmen bazı ilahiyatçıların daha serbest hareket etmesi Kilise içerisinde endişe ile karşılanmıştır. Katolik Kilisesi'nin bu ikili tavrı diğer Hristiyanlarca tereddütlere neden olmuş, Kilise'nin ökümenizmdeki asıl niyetinin ne olduğu sorusunu daima gündemde tutmuştur. Yüzyılın sonunda yayınlanan Dominus Iesus isimli genelge ile birlikte II. Vatikan Konsili sonrası alınan kararlarla ökümenizm konusundaki yumuşak tavrın yeniden sertleştiği böylece yapılan ökümenik çalışmaları sekteye uğrayacağı görüşü hakim olmuştur.²⁰⁰

Genelgenin ökümenizme ile ilgili hususların bahsedildiği Kiliselerin Birliği ve Beraberliği başlıklı bölümünde, Rab İsa'nın, onun bedeni olan Kilise'de, Kilise adıyla var olmaya ve kurtuluş çalışmalarına devam ettiği ifade edilir. Burada Kilise ile İsa Mesih'in ne birbirine karıştığı ne de birbirinden ayrıldığı şu ifadelerle belirtilir:

*“Böylece yaşayan bir bedenin başı ve üyeleri olarak birbiriyle aynı olmasalar da birbirinden ayrılamazlar, bu yüzden İsa da Kilise de ne birbirlerine karışır ne de birbirlerinden ayrılırlar ve bütün bir Mesih olarak tek bir birlik oluştururlar.”*²⁰¹

¹⁹⁸ LG, 15.

¹⁹⁹ LG, 14.

²⁰⁰ Francis A. Sullivan, “The Impact of Dominus Iesus on Ecumenism”, America Magazine, (28/10/2000).

²⁰¹ DI, 16.

Bununla birlikte genelge İsa Mesih'in kurtarıcılıktaki aracılığının eşsizliğine ve evrenselliğine ve onun tarafından kurulan Kilise'nin eşsizliğine inanılması gerektiğine vurgu yapar. Yine genelgeye göre Katolik inananların, Kilise'nin kurucusu İsa Mesih ile Katolik Kilisesi arasındaki tarihi devamlılığı ikrar etmeleri gerektiğini, Mesih'in bu tek Kilisesinin sadece Katolik Kilisesinde varlığını devam ettirdiğini, Havarî Peter'den sonra gelen ve onunla komünyona giren piskoposlar tarafından yönetildiğini belirtir.

Genelge Kilise yapısının dışında var olan ve henüz Katolik Kilisesi ile tam bir birlik içerisinde olmayan Kilise ve Kilise topluluklarından bahsederek, “onlar Katolik Kilisesi'ne dayanan lütfun ve doğrunun tamlığından fayda elde ederler” ifadesini kullanmaktadır. Burada Ortodoks Kiliselerine ithafen onların tam olmasa da ruhbanlarının Havarîsel silsileyi devam ettirerek atanmalarından dolayı geçerli bir Evharistiyaya sahip olmaları nedeniyle her ne kadar Katolik inancının önceliğini kabul etmeseler de yine de onların Katolik Kilisesi'ne bağlı kaldığı belirtilir.²⁰² Bu nedenle genelgeye göre Mesih'in Kilisesi, Katolik Kilisesi ile olan bağlarının yetersizliğine rağmen bu Kiliseler içinde de mevcut ve amildir.²⁰³

Diğer taraftan genelge Protestanları Ortodokslardan ayrı tutmuş, onları geçerli bir piskoposluk ile saf ve bütün bir şekilde korunamayan Kilise toplulukları şeklinde tanımlamış ve onların tam anlamıyla Kilise olmadıklarını ve onlar tarafından vaftiz edilenlerin kusurlu da olsa Katolik Kilisesi ile bir bağ içerisinde olduklarına dikkat çekmiştir.²⁰⁴

²⁰² Ahmet Hikmet Eroğlu, “Günümüzde Hristiyan Ökümenizmi”, Dinler Tarihi Araştırmaları III, 2002, 251.

²⁰³ DI, 17.

²⁰⁴ DI, 17.

Ökümenizm anlayışını Katolik bakış açısıyla açıklayan belge Kilise'nin tek ama bölünmüş Kilise ve eklektik cemaatlerden müteşekkil bir kurum olduğunu iddia eden düşüncüyü reddetmektedir. Genelge, Kilise'nin kendisine bahşedilen unsurların tam anlamıyla sadece Katolik Kilisesi'nde var olduğunu ve bu unsurların eksikleri ile birlikte diğer topluluklarda da var olsa bile, diğer Kiliselerin kurtuluş gizeminin anlam ve öneminden yoksun olduklarını vurgulamaktadır.²⁰⁵

Genelgeye genel olarak hakim olan katı ve net üslup bu bölümde de kendini göstermektedir. Özellikle “gerçek anlamda Kilise olmayanlar, bünyesinde birçok hatayı barındıranlar”²⁰⁶ gibi ifadeler dikkat ve tepkilerin genelge üzerinde toplanmasını kolaylaştırmıştır.

Söz konusu genelgenin yayınlanmasının ardından belgenin ökümenizme ile ilgili ifadeleri en fazla tepki alan konulardan olmuş, hem Katolik camiasının kendi içinde şaşkınlık uyandırmış hem de Katolik olmayan diğer Hristiyanlar tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Belgenin II. Vatikan Konsili'nin kararlarına rağmen Konsil sonrası yapılan ökümenik faaliyetler ve Dinler arası diyalog çalışmalarında kaydedilen mesafeyi geri döndürdüğü, Katolik Kilisesinin Katolik olmayanlara kurtuluş hakkı tanımadığını bir kere daha vurguladığı düşünülmüştür. Birçok Katolik ise zihninin karıştığını, diyalog partnerleri karşısında mahcup duruma düştüğünü ve genelgeden dolayı öfkelenildiğini bildirmiştir.²⁰⁷

Fransa Protestan Federasyonu yaptığı açıklama ile sürdürülen kırk yıllık ökümenik faaliyetlerden ve ilerlemelerden sonra II. Vatikan Konsili metinlerine dayanarak 16. yüzyıl Reformu'ndan doğan mezheplerin tam anlamıyla Kilise sayılamayacağını Kardinal Ratzinger vasıtasıyla açıklanmasının üzüntü verici ve

²⁰⁵ DI, 17.

²⁰⁶ DI, 17.

²⁰⁷ Bkz. R.P. McBrien, a.g.m.

yaralayıcı olduğunu ilan etmiştir. Ayrıca bu açıklama ile Katolik mezhebinin ökümenik çalışmalara büyük bir darbe vurduğu da belirtilmiştir.²⁰⁸

İngiliz Kilisesinin başpiskoposu George Carey, “bu belge yeni bir şey getirmiyor ama aynı zamanda geçmiş otuz yıl boyunca yapılan ökümenik diyalog ve işbirliği çalışmaları ile ulaşılmış olan derin anlayışı da tam olarak yansıtmıyor” şeklinde itirafta bulunmuştur. Anglikan Kiliseleri’nin ve diğer Kiliselerin tam anlamda Kilise olmadığı şeklindeki genelgenin görüşüne yönelik Carey: “Görünen o ki; bizim şimdiye kadar yaptığımız ökümenik kazanımlar sorguya çekiliyor” demiştir. Carey ayrıca İngiltere Kilisesinin veya Dünya çapında Anglikan Cemaatlerinin herhangi bir şekilde papazlıkta ve ökharistte kusurlu olduğu fikrini ve Mesih’in kutsal, Katolik ve apostolik Kilisesinin bir parçası olmadıkları düşüncesini reddettiklerini belirtmiştir. Bir başka bildirisinde ise o, ökümenizm in aslına bir dönüş olmadığını hepimizin tevazu ve tövbeyle herkesi kapsayan Kilise’nin Krallığına geri dönüşümüz anlamına geldiğini açıkça ifade etmiştir.²⁰⁹

Disciples of Christ²¹⁰ diye adlandırılan birliği temsil eden konsey başkanları da genelgenin dilinin çok kırıncı olduğunu ve bunun temsil ettikleri merkezin üyeleri arasında problem olacağını ifade etmişlerdir.²¹¹

Dünya Kiliseler Birliği genel sekreteri Dr. Kondrad Raiser, Geneva’da bir Fransız gazetesi olan Le Monde’ye verdiği bir röportajda, Dominus Iesus’un Vatikan tarafından yayınlanan diğer belgelere özellikle de Papa II. John Paul’un genelgesi olan Ut Unum Sint’e oldukça yabancı olduğunu, Ut Unum Sint genelgesindeki

²⁰⁸ A. Hikmet Eroğlu, a.g.m.,2002, 257.

²⁰⁹ Bkz.B.A. Robinson, “Reactions to Dominus Iesus (2000)”, “Ontario Consultant on Religious Tolerance”, http://www.religioustolerance.org/rcc_oth5.htm ErişimTarihi: 12 Temmuz 2015

²¹⁰ Türkçesi Mesih’in Öğretileri ismini taşıyan birlik. Hristiyan birliğini ve kapsayıcılık yöntemini savunur.

²¹¹ Bkz. "Disciples of Christ Leaders Criticize Dominus Iesus", National Catholic Reporter, (17/11/2000).

ökümenik diyalogun pozitif yüzünün Dominus Iesus belgesi ile değişip diyalogun karşı tarafı kendi dinine döndürme faaliyeti anlamı kazandığını belirtmiştir. Raiser, kırk yıllık ökümenik diyalogla kaydedilen ilerlemenin genelge ile tamamen başarısız duruma düştüğünü bildirmiştir.²¹²

Geneva temelli Dünya Reform Kiliseleri Birliği genel sekreteri Setri Nyomi de, kendi zümresi adına Kardinal Cassidy’e bir mektup yazmıştır. Dominus Iesus belgesinin onları dehşete ve hayal kırıklığına uğrattığını, genelgenin II.Vatikan Konsili’nin ruhuna aykırı olduğunu, ökümenizme hassasiyet göstermeden yazıldığını ve o zamana kadar yapılmış diyalog ve kurulmuş iyi ilişkilerden bir geri dönüş olarak anladıklarını belirtmiştir. “Bundan sonraki kurulacak ilişkileri birbirimize saygı ve güven içerisinde nasıl devam ettireceğiz?” sorusunu soran Nyomi, büyük endişelerinin olduğunu dile getirmiştir.²¹³

Tepkileri dile getiren bir başka mektup da Kanadalı pastörler tarafından Roma’ya gönderilmiştir. Mektupta pastörler, belgede yer alan İsa Mesih’in Kilisesi’nin sadece Roma Katolik Kilisesi’nde varlığını devam ettirdiği, kurtuluşun sadece Roma Katolik Kilisesi’nde var olduğu, Protestanların geçerli bir Kilise olmadıkları gibi meselelerin hepsini reddettiklerini vurgulamışlardır. Ayrıca Katolik Kilisesi’nin kurtuluşu kendi tekelinde tutamayacağını, karşılıklı ilişkilerde Katolik ve Protestan temsilcilerine gelecek için umut verecek bir ifadenin bulunmamasından dolayı genelgeyi kınadıklarını belirtmişlerdir.²¹⁴

²¹² Bkz. “Pope Defends Dominus Jesus and Rejects Accusations of Vatican Arrogance” Reformied Online, (04/10/2000),

<http://www.reformiert-online.net/aktuell/details.php?id=119&lg=eng> ErişimTarihi: 10Temmuz 2015

²¹³ Nyomi Setri, "Reformed Churches Official Questions Catholic Ecumenical Commitment", Washington Catholic News Service, S.30/16, 2000, 255-256.

²¹⁴ “Pastors Answers Roma’s Dominus Iesus”, (12/07/2015), <http://www.the-highway.com/dominus.html> , Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2015

Ermeni Apostolik Kilisesi'nden I. Catholicos Aram dokümanın içeriği ile ilgili bir probleminin olmadığını ancak dokümanın kullandığı dilin ökümenizme ters olmasından dolayı belgeyi kınadığını bildirmiştir.²¹⁵

Dominus Iesus Genelgesine eleştiriler sadece Katolik Kilisesi dışından gelmemiş, belge Katolik Kilisesinin bizzat kendi içinden de birçok eleştiriye maruz kalmıştır. Bilgili ve donanımlı bir Katolik yazar olan Paul Wilkes'in genelgenin yayınlanmasından beş gün sonra The Boston Globe gazetesindeki yazısı buna bir örnektir. Paul Wilkes dokümanın Mesih'in Kilisesinin sadece Katolik Kilisesinde varlığına devam ettiğini belirtmesinin küstahlık olduğunu yazmıştır. Belgenin, Protestanlar da dahil olmak üzere diğer din mensuplarını birçoğunun iyi niyetli olmaları ve iyi davranmalarına rağmen ikinci sınıf vatandaş ilan etmekle kalmadığını, cennetle aralarına da engel koyduğunu belirtmiştir.²¹⁶

Avusturalyalı Katolik bir Kardinal olan Edward Idris Cassidy²¹⁷ Roma'nın günlük gazetesi olan Corriere della Sera'ya "Genelgenin ne zaman bakımından ne de kullandığı dil bakımından yerinde olmadığını" söylemiştir.²¹⁸ 27 Eylül 2000 tarihinde Lisbon'da Roma temelli non-Vatican Communita di Sant'Egidio'nun ev sahipliğini yaptığı Dinler Arası ve Ökümenik Diyalog toplantısında ise Kardinal Cassidy, Dominus Iesus belgesinin önemine ve rolüne yönelik, belgenin Katolik Kilisesinin Majisteriyumuna yeni ve farklı bir yön verdiğini söyleyerek, belgenin Kardinal Joseph Ratzinger tarafından imzalandığı ancak papanın imzasını taşımadığına dikkat çekmiştir. Papa'nın 1995 yılında yayınladığı Ökümenizm konulu

²¹⁵ R.P. McBrien, a.g.m.

²¹⁶ Bkz. Rev. Tom Ryan, "Problem with Dominus Iesus is one of tone, not substance", Prairie Messenger, (20/09/2000).

²¹⁷ Hristiyan Birliğini Teşvik Papalık Konseyi eski başkanı ve Vatikan Yahudilik ile Dini İlişkiler Komisyonu eski başkanı.

²¹⁸ R.P. McBrien, a.g.m.

genelgesi olan Ut unum Sint'in açıkladığı ökümenik sürecin değiştirilemez oluşuna dikkat çeken Cassidy, Dominus Iesus belgesinin Mesih'in Kilisesi'nin sadece Katolik Kilisesinde mevcut olduğunu vurgulaması ve diğer Hristiyanları ciddi anlamda kusurlu durumda olduğunu belirtmesi bakımından Ut unum Sint belgesi ile çeliştiğini açıklamıştır. Papanın belgeyi imzalamadığını, belgenin sadece Kardinal Ratzinger ve Başpiskopos Tarcisio Bertone'un imzasını taşıdığını belirtmiştir.²¹⁹ Nitekim Papa John Paul daha sonra Dominus Iesus belgesinin geçerliliğini ve baştan sonra içeriğini sahiplendiğini belirtmiş²²⁰ olsa da, öncesinde Kardinal Cassidy'nin buna inanmak istemiyor oluşu manidardır.

Katolik Kilisesinin kendi içinden genelgeye yapılan bir başka eleştiri de Birliğe Teşvik Papalık Konseyi Sekreteri, Piskopos Walter Kasper'den gelmiştir. O, belgeyi Hristiyanlığın temel ilkeleri doğrultusunda kabul ettiğini belirtirken, belgenin gerekli hassasiyetten yoksun olduğunu söylemiştir. Milan Başpiskoposu Kardinal Carlo Maria Martini de dokümanı teolojik olarak oldukça yoğun, kolay kavranılamayan, birçok alıntılar içeren bir belge olarak yorumlamıştır. Belgenin üslubunu kusurlu ve ciddi anlamda tehlikeli bulduğunu, belgenin 1995 yılında yayımlanan papalık genelgesi olan Ut unum Sint'in "daha geniş ve daha teşvik edici" üslubunun ışığında okunması gerektiğini bildirmiştir. Los Angeles Başpiskoposu Kardinal Roger Mahony ise, bundan sonra ökümenizmle ilgili çıkabilecek zorluklara belgenin üslubunun kaynaklık edebileceğini söylemiştir. Kardinal Mahony, Los Angeles Times gazetesinin 6 Eylül 2000 tarihinde "Vatikan Katoliklik Kurtuluş için

²¹⁹ "Cardinal Cassidy Attacks Dominus Iesus", (16/09/2004) http://www.cardinalrating.com/cardinal_163_article_221.htm Erişim Tarihi: 26 Ekim 2015

²²⁰ "Pope Defends Dominus Iesus and Rejects Accusations of Vatican Arrogance" Reformiert Online, (04/10/2000), <http://www.reformiert-online.net/aktuell/details.php?id=119&lg=eng> Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2015

Tek Yoldur Diyor" şeklinde atmış olduğu manşeti örnek vererek genelgenin medyadaki yansımalarından dolayı üzüntü duyduğunu belirtmiştir.²²¹

Benzer bir yorum Milwaukee başpiskoposu Rembert Weakland tarafından yapılmıştır. Weakland, kendi piskoposluk bölgesinde yayınlanan lokal bir gazetede “Vatikan Sadece İnançlı Katoliklerin Kurtulabileceği Konusunda İsrar Ediyor” başlıklı köşe yazısı yayımlamıştır. Yazısında dokümanın II. Vatikan Konsili sonrası karşılıklı vaftizlerin onaylanmasında ve Kilise’deki önemlerinin tanınmasında kaydedilen büyük ilerlemeye destek konusunda başarısız kaldığını söyleyerek, ökümenik diyalog konusunda partnerlerinin dokümanın üslubunu ağır, kibirli ve hor görücü bulmalarının bir hayal kırıklığı olduğunu belirtmiştir. Diyalog parterlerinin belgeyi II.Vatikan Konsili dokümanlarındaki açık üsluptan bir geriye dönüş olarak görmelerinden dolayı üzüntü duyduğunu ifade eden Weakland “Doküman, sanki hiç biri yapılmamış gibi 35 yıldır yapılmış olan ökümenik diyalogların hepsini görmezden gelmektedir” ifadesini kullanmış ve yazısını “son 35 yıl içerisinde teolojik düşüncenin yaklaşımı doğrultusundaki çalışmaların hiçbiri gerçekleşmedi mi acaba?” sorusu ile bitirmiştir.²²²

Görüldüğü gibi Katolik camiasında geliştirilmeye çalışılan ökümenizm meselesi Roma Katolik Kilisesi tarafından daima sınırlandırılmış Dominus Iesus belgesinde de olduğu gibi ökümenik çalışmalar frenlenmiştir. Belgedeki Ökümenizmle alakalı yaklaşımlar ve ifadeler, Katolik Kilisesinin aslında Kiliselerin Birlik ve Beraberliği konusunda ciddi bir başarı kaydedemediğinin göstergesidir.

²²¹ “Ecumenical and Interreligious Dialogue Will Continue”, The Tidings, (15/09/2000).

²²² Rembert WEAKLAND, "On the Document's Ecumenical Impact", Catholic News Service, 2000, C. 30, S.17, 267.

e. Dinler Arası Diyalog

Dominus Iesus genelgesi, Katolik Kilisesi'nin Dinler arası diyalog çalışmalarına, diğer dinlerle olan ilişkilerine ve duruşuna, Hristiyanlığın diğer dinlerle ilişkisinin ne şekilde anlaşılması ve düzenlenmesi gerektiğine dair önemli görüşler sunmaktadır.

Dinler arası diyalog, farklı dinlere mensup insanların inanç ve düşüncelerini zorla birbirine kabul ettirme yoluna gitmeden, birbirlerine sıcak ve hoşgörülle bakabilmesi, ortak meseleler etrafında konuşabilmesi, tartışabilmesi ve işbirliği yapabilmesi anlamına gelmektedir.²²³

Katolik Kilisesi açısından Dinler arası diyalog kavramı 1962-65 yılları arasında gerçekleştirdikleri II. Vatikan Konsili ile birlikte anlam kazanmıştır. Katolik Kilisesine göre Dinler arası diyalog konusu II. Vatikan Konsili kararlarında ve Konsil sonrası papalık dokümanlarında genişçe yer bulmuştur. Bu belgelerde tarif edilen diyalog bir kurtuluş diyalogudur. Kurtuluşun yegane yolu olan Kilise İncil'in mesajını bütün insanlara ulaştırmakla mükelleftir. Kilise'nin çağdaş misyonu hiç kimseyi dışlamadan bütün insanlığı kucaklamaktır. Dolayısıyla modern dünyanın ayırmedici işareti olarak Kilise'nin evrensel ve çağdaş misyonunun vazgeçilmez bir unsurudur. Kilise'nin misyonunu hakkıyla yerine getirebilmesinin yegane şartı ilk önce ayırım yapmaksızın bütün insanlarla konuşması, bir araya gelmesi, diyalog kurması ve neticede bütün dünyayı içten değiştirerek Kilise'de kurtuluşa ulaştırmasıdır.²²⁴

Katolik Kilisesi diğer dinler hakkındaki görüşünü ve bu dinlerin mensuplarıyla diyaloga ve işbirliğine girme isteğini II. Vatikan Konsili'nin Nostra

²²³ A.İ. Güngör, a.g.m.,1996, 181.

²²⁴ A.İ. Güngör, 2011, 142.

Aetate isimli deklarasyonunda ifade etmiştir. Nostra Aetate, Kilise'nin Hristiyan olmayan dinlerle ilişkisi hakkında müstakil olarak hazırlanmış bir doküman olarak ayrı bir öneme sahiptir. Bu doküman diğer dinlere karşı yaklaşımı ve kullandığı üslup bakımından olumlu bir yaklaşım sergilemektedir. Doküman diğer din mensuplarını görüşme ve işbirliğine davet etmekte ve Müslümanlara saygıyla baktıklarını belirtmektedir. Hristiyan olmayan dinlerde de ilahi lütuf sayesinde iyi unsurların bulunabileceğinin ifade edildiği belgede insanlar arasında dostluk tesis etmeye yönelik ortak noktalar üzerinde durulmaktadır.²²⁵

Kilisesi'nin dünyaya açılma arzusu çerçevesinde önemli kararlar aldığı II. Vatikan Konsili sonrası Dinler arası diyalog Kilise'nin gündemine girmesiyle birlikte Katolik dünyasında konu hakkında birçok değerlendirmeler yapılmıştır. Bununla birlikte Konsil sonrası Katolik doktrininden ödün verileceği endişesi daima canlı kalmış bu nedenle diğer dinlerle ilişkiler konusu yayınlanan genelgeler ve belgeler ile kontrol altında tutulmaya çalışılmıştır. Dominus Iesus belgesi de son otuz yılda yeni bir sürece giren Katolik dünyasına, Dinler arası diyalog konusunda belli hakikatleri hatırlatarak bu ilişkilerin sınırlarını belirleyen bir belge olmuştur. Belgenin yazılış amacının açıklandığı bölümde rölativizm tehdidine karşı hakikatlerin sübjektif olup tek doğrunun bulunmadığı fikrini reddetmek olduğu böylelikle tek doğrunun Katolik Kilisesinde var olduğu belirtilir. Ayrıca diğer dini geleneklerdeki manevi değerlerin Hristiyanlık içine alınıp özümsemesi probleminden bahsedilerek diğer dinlerle ilişkilerde bunun göz ardı edilmemesi gerektiğine vurgu yapılır. Dokümanın en çok dikkat çeken ifadeleri ise diğer Hristiyan grupları ve diğer dinlerle olan diyalogun Roma Katolik Kilisesi'nin

²²⁵ A.İ. Güngör, 2011, 152-155.

evangelik misyonunun bir parçası olduğu ve diyalogun inanç bakımından değil, bireylerin itibarı bakımından eşitliği kapsadığıdır. Bu bakımdan belge Katolik Kilisesi'nin Dinler arası diyalog çalışmalarına, diğer dinlerle olan ilişkilerine ve duruşuna, Hristiyanlığın diğer dinlerle ilişkisinin ne şekilde anlaşılması ve düzenlenmesi gerektiğine dair önemli görüşler sunmaktadır.

Genelge Dinler arası diyalog konusuna girmeden önce İsa Mesih'in Kilise'ye emanet ettiği misyonerlik görevinin tamamlanmadığını ve İncil'i anlatmanın önemini vurgulamaktadır.²²⁶

Belge ikinci olarak İsa Mesih konusunda ifade edilebilecek her türlü kusura şu ifadelerle karşı çıkar:

*“Hiç olmadığı kadar yaygınlaşan bu rölativist zihniyete karşı bir çare olması için, İsa Mesih'in vahyinin eksiksiz ve tamamlanmış karakterini bilhassa yeniden teyit etmek gereklidir.”*²²⁷

Belgeye göre İsa'nın kurtarıcılığı sadece Hristiyanlara mahsus olmayıp evrensel özellik taşımaktadır. Hristiyanlık mutlak hakikatler taşıması ile diğer geleneklerden ayrılmakta ve bu hakikatlerin ışığıyla tüm insanları aydınlatmak istemektedir. Bu hakikate dayanarak Kilise İsa'nın evrensel kurtarıcılığına odaklanarak tüm insanlara hakikati ulaştırmayı vazife bilmelidir.²²⁸

Dominus Iesus belgesi dinler arası diyalogu misyon çerçevesinde ele alır. Buna göre Kilise, kurtuluş için gereklidir. İsa Mesih ise tek kurtarıcıdır. Vaftiz yoluyla Kilise'nin gizemine dahil olmayan Hristiyan olmayan diğer din mensupları Kutsal Ruh'un ihsanı yoluyla aydınlanmaktadırlar. Belge bu durumu şu ifadelerle açıklar:

²²⁶ DI, 2.

²²⁷ DI, 5.

²²⁸ DI, 20.

*“Kilise’ye resmi olarak ve görünür bir şekilde bağlı olmayanlar için Mesih’teki kurtuluşa bir lütuf vesilesiyle erişilebilir ki burada her ne kadar onların Kiliseyle mistik bir ilişki içinde olması onları Kilise’nin resmi bir üyesi yapmasa da, bir bakıma onların ruhani ve cismani durumlarıyla bağdaştırmak vasıtasıyla onları aydınlatır.”*²²⁹

Belge sonunda açık bir dille Kilise’nin mutlak Kurtuluş yolu olduğunu reddeden, diğer dinlerde de başka kurtuluş yolları olabileceğini ifade eden ve başka yolları Kilise’nin kurtuluşuna denk tutan düşüncelerin Hristiyan inancına zıt olduğunu belirtir.²³⁰

Genelge diğer dinlerdeki yanlışlara odaklanarak, diğer dini gelenekler Kutsal Ruh’un etkisi ile meydana gelmiş bir parça dini unsurlar içerebilse de, bu güzellikler onları İncil’in ilanına hazırlasa da diğer dinlerdeki ritüellerin batıl şeyleri ve eksiklikleri barındırması bakımından kurtuluş yönünde bir engel olduğunu belirtir.²³¹

Belge Kilise’nin diğer dinlere saygı duyduğunu ama bunun yanında “bir din en az diğeri kadar iyidir” şeklindeki rölativistik düşünceyi reddettiğini vurgular. Diğer dinlerin hatalı pozisyonlarına şu ifadelerle dikkat çeker:

“İnancın bu doğrusu Kilise’nin dünya dinlerine duyduğu samimi saygıyı eksiltmez fakat aynı zamanda “‘bir din en az diğeri kadar iyidir’ inancına liderlik eden dini rölativizm” tarafından karakterize edilen dinsel konularda tarafsızlığın düşünce tarzını radikal bir şekilde reddeder. Eğer diğer dinlerin taraftarlarının ilahi lütfi ereceği doğruysa, aynı zamanda objektif konuşulunca

²²⁹ DI, 20.

²³⁰ DI, 21.

²³¹ DI, 21.

onların Kilise'deki kurtuluşa tam manada sahip olanlara kıyasla ciddi bir biçimde hatalı bir durum içinde oldukları kesindir."²³²

Genelge, dinler arası diyalogun Kilise'nin evangelik misyonuna hizmet ettiğini ifade ederek, Dinler arası diyalog faaliyetlerindeki eşitliğin insanlık onuru bakımından bir eşitlik olduğunu öğretisel anlamda bir eşitlik olmadığını şu ifadelerle belirtir:

"Dinlerarası Diyalog, bu sebeple, onun evanjelik misyonunun bir parçası olarak, Kilise'nin ad gentes misyonundaki faaliyetlerinden sadece biridir. Dinler arası diyalogun bir ön koşulu olan eşitlik, diyalogda, doktrinal içeriğe hatta daha az miktarda diğer dinlerin kurucuları ile olan ilişkide İsa Mesih'in – Tanrı'nın kendisini insan yaptığı- pozisyonuna değil de grupların eşit kişisel saygınlığına işaret eder."²³³

Görüldüğü üzere Dominus Iesus belgesi diğer dinlerle ilişkiler konusunda Kilise'nin mutlak kurtuluş yolu olduğunu sık sık hatırlatarak Kilise dışında diğer başka kurtuluş yolları aramanın Katolik inancı ile zıt olduğunu belirtir. Belge, Katolik inancını diğer dini inançlarla eşit gören rölativistik düşüneyi reddederek diğer dinlerdeki hatalara ve eksikliklere odaklanır. İsa Mesih'in kurtarıcılığının evrenselliğine değinerek İncil'in mesajının tüm uluslara duyurulması görevinin önemine vurgu yapar ve Dinler arası diyalogun bu önemli vazifede bir aracı olduğunu belirtir. Genelgenin Dinler arası diyalogla ilgili bu hükümleri birçok kesim tarafından ve eleştirilmiştir. Katolik Kilisesi'nin kendi içinden ve dışından birçok kişi, belgenin II. Vatikan Konsili'nin kararlarına rağmen Konsil sonrası yapılan ökümenik faaliyet ve Dinler arası diyalog ve işbirliği çalışmalarında kaydedilen

²³² DI, 22.

²³³ DI, 22.

ilerlemeyi örseleme olarak yorumlamıştır. Birçoğu bu belge vasıtasıyla, Katolik Kilisesi'nin Katolik olmayanlara kurtuluş hakkını tanımadığını bir kere daha vurguladığını düşünmüştür. Binlerce Katolik ise zihninin karıştığını, mahcup duruma düştüğünü ve genelgeden dolayı öfkelenildiğini bildirmiştir.²³⁴

Genelgeye yönelik dikkat çeken bir eleştiri Yahudi kanadından gelmiştir. Amerika Birleşik Devletleri Anti-Defamation League Dinler Arası İlişkiler başkanı Haham Leon Klenicki, genelgeyi “diyalog ilişkilerinde geri adım atmak” olarak yorumlamıştır. Haham Joel Berger Alman Haham Konferansı'nda yaptığı bir konuşmada “Oysaki Yahudilik bir kardeş din olarak görülmüştü, şimdi ise ailenin dışına atıldı”²³⁵ diyerek duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir. Cambiridge Yahudi-Hristiyan İlişkileri Merkezi'nin direktörü Edward Kessler ise genelgenin Katolik olmayanları “aşağı ve değersiz” olarak tasvir ettiğini belirterek belgeyi “geriye doğru bir adım” olarak nitelendirmiştir. Bir başka eleştiri de Amerika Birleşik Devletleri Katolik Piskoposları Ökümenik ve Dinler Arası İlişkiler Komitesi eş başkanı Eugene Fisher'dan gelmiş, Fisher belgeyi “birinci dereceden bir halkla ilişkiler felaketi” olarak nitelendirmiştir.²³⁶

Goalı Hindu bir akademisyen olan C.S. Radhakrishnan ise, Vatikan'ın bu dokümanının gereksiz bir düşmanlığa ve manasız bir öfkeye sebep olduğunu, George Mason Üniversitesi profesörü Sih J.p. Singh ise dokümanın diğer dinlere var olma hakkı tanımadığını söylemiştir.²³⁷

²³⁴ Bkz. R.P. McBrien, a.g.m.

²³⁵ R.P. McBrien, a.g.m.

²³⁶ E. KESSLER & E. FISHER, "A Dialogue of Head and Heart", The Tablet, 2000, S.254, 1557-1558.

²³⁷ Edmund Chia, “The Asian Church in Dialogue With Dominus Iesus” http://sedosmission.org/old/eng/chia_2.htm Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2015

Boston Üniversitesinde Müslüman bir akademisyen olan Qamar-ul Huda da Dominus Iesus belgesine tepkisini dile getirmiş, genelgenin diğer dini gelenekleri aşağıladığını bu davranışın Kuran’a ters düştüğünü ifade etmiştir. “Kuran diğer dini geleneklere çok değer verir ve Müslümanlar dini çoğulculuğu kabul etmekle emredilir”²³⁸ ifadeleriyle belgeyi eleştirmiştir.

Belgeye yönelik bu eleştirilere Papa II. John Paul cevap vermiş, Dominus Iesus’a açıkça ithaf yapmadan belgenin Assisi²³⁹’nin ruhunu söndürmemesini aksine dünyaya yayılıp yeni barış ve diyaloglara ilham olması dileğini açıklamıştır.²⁴⁰ Daha sonra, Eylül ayı ortalarında Roma’da Katolik ve Reform Dünya Kiliseler Birliği’nin resmi diyalog komisyonu üyeleriyle yaptığı bir toplantıdaki konuşmasında II. John Paul, yapılan diyaloglarda kendi dinine davetin ve inanç sorgulatma çalışmalarının her iki taraf için de bir vazife olduğuna dikkat çekmiştir. Buna ek olarak o, belgede vurgulanan “Katolik Kilisesi’nin ökümenik diyaloga bağlılığı geri alınamaz” ifadesinin üzerinde durmuştur.²⁴¹

Dominus Iesus belgesi incelendiğinde II. Vatikan Konsili sonrasında Katolik Kilisesi’nin gündemine Dinler arası diyalog meselesinin girmesiyle birlikte diyalogun Katolik camiası içerisinde Kilise’nin temel prensiplerine uymayan bir yöne doğru kaydığı endişesi neticesinde kaleme alınmış bir belge olduğu anlaşılmaktadır. Belgede, kullanılan üslub ve yansıtılan kibir ile diğer dinlerle diyalog konusunda katı bir rota çizilmiş, diyalog faaliyetlerinde asıl amacın Kilise’nin evangelik misyonuna hizmet olması gerektiği ciddi bir şekilde vurgulanmıştır. Netice olarak diyebiliriz ki II. Vatikan Konsili sonrası Dinler arası

²³⁸ Arvind Sharma, The World's Religions After September 11, C.1, New Hampshire 2009, 129.

²³⁹ Roma’nın ev sahipliğini yapmasıyla farklı din mensuplarının İtalya’nın Assisi ilçesinde bir araya gelerek dünya barışı için yapılan dua etkinliği.

²⁴⁰ R.P. McBrien, a.g.m.

²⁴¹ R.P. McBrien, a.g.m.

diyalog konusunda Katolik Kilisesinde ortaya çıkan olumlu hava Dominus Iesus gibi genelgelerle zaman zaman değişmiş ve sertleşmiştir.

C. DOMINUS IESUS'UN ÖNEMİ VE BELGE ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Dominus Iesus belgesi yayınlandığı zamandan itibaren hem Katolik Kilisesi'nin kendi içinde hem Katolik Kilisesi haricindeki diğer Hristiyan mezhepleri arasında ve hem de Hristiyan olmayan diğer din mensupları arasında büyük yankı uyandırmıştır. Din adamları, üniversitelerdeki din bilimleri araştırmacıları, dünyanın birçok yerinden medya kuruluşları ve özellikle de ökümenizm ve Dinler arası diyalog konusunda faaliyet gösterenler başta olmak üzere çeşitli çevreler tarafından ciddi anlamda tepki ile karşılanmıştır. Katolik Kilisesi'nin kendi içinde de şaşkınlık yaratan genelgeye Kilise'nin kendi içerisinde din ve bilim adamları tepkilerini, konuşmaları ve yazılarında dile getirmişlerdir. Katolik Kilisesi haricindeki diğer Hristiyan mezhepleri ve diğer din mensuplarından bir araya gelip genelgedeki ithamları reddeden mektuplar yazılıp topluca imzalanmıştır.²⁴² Gazeteler de attığı çarpıcı manşetler ve köşe yazıları ile bu tartışmada kamuoyunun bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi konusunda önemli rol oynamışlardır.²⁴³ Ayrıca bu tepkiler genelgenin yayınlandığı zamanla sınırlı kalmamış genelgeden daha sonraki dönemde de baş gösteren olaylarda yeniden gün yüzüne çıkarılıp tekrar tekrar üzerinde konuşulup değerlendirilmesi yapılmıştır.

²⁴² Bkz. “Canadian Partors Answer Rome’s Dominus Iesus”, <http://www.the-highway.com/dominus.html>, Erişim Tarihi 12 Temmuz 2015.

²⁴³ Bkz. Diego Cotreras, “Coverage of Complex Theoretical Content The Case of ‘Dominus Iesus’”, Westminster Papers in Communication and Culture, 2007, S.4, 26-46.

Ana konusu Kilise ve İsa Mesih'in eşsizliği ve evrensel kurtarıcılığı olan genelgeye yönelik eleştiriler, genelgenin İsa'nın Kilisesi'nin tam olarak sadece Katolik Kilisesi'nde bulunduğunu vurgulaması, Ortodoks Kilisesini Katolik Kilisesi ile tam bir birlik içerisinde olmayan Kiliseler adı altında tanımlarken Protestan Kilisesi'ni Ortodokslardan ayrı tutarak Kilisesel cemaatler şeklinde adlandırıp onların kelimenin tam anlamıyla Kilise sayılmayacaklarını belirtmesi, dini çoğulculuğa karşı çıkararak diğer dinlerin kurtuluş değerinin olduğunu kabul etmenin Katolik inancı ile zıt olduğuna dikkat çekmesi, dinler arası diyalogun katı kristolojik misyona hizmet etmesi gerektiğini açık bir dille söylemesi ve genelgenin kullandığı dilin polemik, otoriter ve sert oluşu konuları ile ilgili olmuştur. Ayrıca bireylerin tutum ve davranışlarını yönlendirebilme ve insanları bilgilendirme işlevinde önemli bir güç olan Medyada genelgenin nasıl yer aldığına bakmak konunun kamuoyu üzerindeki etkisi hakkında bize bilgi verecektir.

a. Dominus Iesus Belgesi'nin Medyadaki Yansımaları

Dominus Iesus belgesi Vatikan'ın ait olan dokümanlardan medyada fazlaca yer alan belgelerden biridir. Belge hakkında gazetelerde çıkan yazılar sadece belgenin yayınlandığı tarihle sınırlı kalmamıştır. Daha sonraki tarihlerde de Joseph Ratzinger'in papa seçilişi, Regensburg Üniversitesi'ndeki konuşması gibi önem teşkil eden olayların sonrasında da konu tekrar tekrar gündeme gelmiş Dominus Iesus genelgesi hakkında değerlendirmeler devam etmiştir. Örneğin Ratzinger'in papa seçilmesinin ardından The New York Times (20 April 2005) gazetesi Dominus Iesus belgesinden olumsuz bir şekilde bahseden üç ayrı yazı yayınlamış, "Papa diyor

ki: Sadece Katoliklik doğru diğer dinler hatalı” cümlesi ile konuya dikkat çekmiştir.²⁴⁴

Basında genelgeyi değerlendiren yazıların genelindeki atmosfer çok derece kritiktir. Genelgenin büyük ölçüde Katoliklerin ebedi kurtuluş konusunda kendi inanç üstünlüğünü kurmayı amaçladığı bunun da bir kibir eylemi olarak yorumlandığı görülür. Belge II. John Paul tarafından büyük bir önemle yürütülen ökümenik çalışmalarından geriye doğru bir adım olarak anlaşılmıştır. Azımsanmayacak sayıda bir grupsa dokümanı “Curia’ nın muhafazakâr kanadı tarafından atılmış bir tokat” olarak değerlendirmiştir. Belge içeriği ile bir genelge olarak değil de bir yayın ve üslup olarak yakışksız aynı zamanda da hitap şeklinin çok otoriter olduğu düşünülmüştür.²⁴⁵

Gazetelerdeki tartışmalar genelde belgenin içeriğindeki şu konular etrafında dönmüştür: Bütün insanlığın kurtuluşu için Mesih'in arabuluculuğu, Mesih'in Kilisesinin tam anlamıyla sadece Katolik Kilisesi'nde var oluşu, diğer Kiliseler, Hristiyan mezheplerin pozisyonu, ayrıca belgenin kabul derecesi ve yanılmazlık konusu.

15 farklı ülkeden, 68 farklı gazeteden 150 gazete yazısının incelenerek yapılmış bir araştırmaya göre gazete metinlerinin içeriğindeki konulardan diğer Kiliseler yüzde 75, Dini rölativizm / misyonun gerekliliği yüzde 47, Katolik Kilisesi'nin rolü yüzde 32, İsa'nın arabuluculuğu yüzde 30, diğer dinler yüzde 26, belgenin yanılmazlığı sorusu yüzde 12 oranında yer almıştır.²⁴⁶

Aşağıda belgenin medyadaki yansıması hakkında fikir vermesi açısından bazı gazetelerin konu ile ilgili yazıların içeriklerinden örnekler verilmiştir.

²⁴⁴ Bkz. D. Cotreras, a.g.m., 27.

²⁴⁵ Bkz. D. Cotreras, a.g.m., 30.

²⁴⁶ Bkz. D. Cotreras, a.g.m., 30.

- Roma'da Salı günü yayınlanan birçok yönden tartışmalı belgede Katolik Kilisesi tek doğru inancın sadece kendilerinde olduğunu ve Protestanlar gibi diğer Hristiyan topluluklarını gerçek anlamda Kiliseler olmadıklarını teyit etti. (5 Eylül 2000, BBCnews.com, 5)
- Genelge etkili bir şekilde Budistler, Ortodoks, Anglikanlar, Yahudiler, Protestanlar ve Evanjeliklere, sizin dinleriniz sizi ebedi kurtuluşa taşımaz bu ancak Katoliklerin inisiyatifinde dedi. (Eylül 2000, Il Messaggero, 6)
- Vatikan ... Roma Katolikleri Kiliselerinin tüm insanlık için tek kurtuluş olduğu dogmalarını sundu. (6 Eylül 2000, Los Angeles Times)
- Katolik öğretinin üstünlüğünün etkince yeniden doğrulanması (6 Eylül 2000, Le Monde)
- Roma Katolikliğinin diğer dinlerle eşit olmasını reddeden bir Vatikan belgesi (7 Eylül 2000, International Herald Tribune)
- Bu belge doğruluyor ki Mesih'in Kilisesinin tek meşru olduğu Kilise Katolik Kilisesi (15 Eylül 2000, Irish News)
- Bu Deklarasyon... Yalnızca Katolik Kilisesinin kurtarıcı olduğunu iddia ediyor. (7 Eylül 2000, Clarin)
- Roma Katolik Kilisesi'nin üstünlüğü Vatikan'ın yeniden doğrulaması. ...kendisini bütün insanlığın manevi kurtuluşu için yol gösterici bir ışık olarak tarif etmesi. (8 Eylül 2000, Associated Press)
- Vatikan'ın kimin Hristiyan olduğu kimin olmadığı hakkındaki bildirimi (15 Eylül 2000, Star-Telegram)²⁴⁷

²⁴⁷ Bkz. D. Cotreras, a.g.m., 37.

Sonuç olarak; belge büyük yankı uyandırmış ve medyada ciddi anlamda yer almıştır. Belgeyi destekleyen yazılardan ziyade onu eleştiren yazılar daha fazla çıkmıştır. Bu yazılar kamuoyuna ait Katolik Kilisesi hakkındaki algılara farklı bir yön vermesi açısından önem arz etmektedir.

b. Ratzinger'in Genelgesi Olarak Dominus Iesus

Joseph Ratzinger'in imzasıyla ilan edilen genelgenin genel olarak üç amacının olduğu fark edilmektedir. Katolik doktrinini yeniden belirtmek, II. Vatikan Konsili sonrasındaki gelişmelerle birlikte ortaya çıkan temel sorunlara dikkat çekmek ve hatalı ve yanlış olan belli spesifik durumları reddetmek. Belgenin ikinci amacı üzerinde fazla durmadığı üçüncü amaç üzerinde ise gereğinden fazla durduğu görülmektedir. Yani belgede Ratzinger muhataplarını bahsettiği söz konusu sorunlar ve hatalı durumlara çözüm bulmak için araştırma yapmaya davet etmek yerine, sert ve otoriter bir dille ret ve kınama yolunu tercih etmiştir. Ratzinger'in inanmaya davet yerine emre itaat etmeye çağrı yaptığı görülmektedir.

İkincisi, dokümanda Ratzinger'in isim vermeyerek hatalı ve yanlış pozisyonlar diye bahsettiği durumların spesifik örneğini verme sorumluluğunu üzerine almadığı fark edilmektedir. Yani bu nedenle yapılan eleştirinin doğru ve adil olmadığı, bu pozisyonların örnekleri açık bir şekilde belirtilmesi problemlerin çözülmesi adına daha yararlı olacağı düşünülse de Ratzinger genel bir uyarı yaparak otoriter dilin gücünden faydalanmayı tercih etmiştir.

Üçüncü olarak genelgede Ratzinger'in muhafazakar yapısının katı bir tutumla belgeye yansıdığı, böylelikle de II. Vatikan Konsili'nden bu yana yapılmış olan ökümenik ve Dinler arası diyalog gelişmeleri göz önüne alındığında, Roma Katolik

Kilisesi'nin kendi içinde bu anlamda başarısız olduğu görüşü hakim olmuştur. Bu, çeşitli yazılarda, gazetelerde, ökümenik ve Dinler arası diyalog toplantılarında geniş ve etkili bir şekilde dile getirilmiştir.

Dördüncü olarak Dominus Iesus belgesi bazı eklektik konular bakımından kendinden önce yayınlanmış dokümanlardan farklıdır. Belge belirli Kiliseler ile eklektik cemaatler arasında ayırım yapar. Ratzinger'in Katolik Kilisesi haricindeki Hristiyan grupları arasında yaptığı bu ayırım ilktir ve Kilise'nin daha önceki yayınlarının metinlerinde mevcut değildir. Ratzinger'in bu gruplar için Hristiyan cemaatler yerine eklektik cemaatler ifadesini kullanması ile aslında Protestanların geçerliliği konusunu tartışmaya açmak istediği düşünülmektedir. Ratzinger ayrıca II. Vatikan Konsili'ne çok atıfta bulunmasına rağmen, Lumen Gentium'da geçen, "Kendi hatası olmaksızın, Mesih'in İncil'i ya da Kilisesini bilmeyen kimseler ve samimi bir kalp ile Allah'a arayıp onun lütfu ile hareket eden kişiler, eylemlerinde vicdanlarının yönlendirmesi sonucunda kendi bildikleri şekilde Tanrı'nın dileğini yapmayı deneyenler de belki ebedi kurtuluşa erebilir." İfadelerini dikkate almamıştır.

Sonuç olarak anlaşılmaktadır ki; Ratzinger' in kişiliği, teolojik görüşleri ve düşünce yapısı Katolik Kilisesi'ne yön veren bu önemli genelgeye ciddi anlamda tesir etmiş, Kilise üzerinde muhafazakâr kanadın etkisi genelge ile daha fazla güçlenmiştir.

SONUÇ

Roma Katolik Kilisesi II. Vatikan Konsili vasıtasıyla bazı temel konulardaki yeni anlayışını bütün dünyaya ilan etmiştir. Kilise'nin diğer Hristiyanlarla ilişkiler ve diğer dinlerin mensuplarıyla ilişkiler konusundaki yeni yaklaşımını ifade eden iki önemli kavram "Ökümenizm" ve "Dinler Arası Diyalog" kavramlarıdır. Her iki kavram Katolik Kilisesinin yeni misyon anlayışı çerçevesinde hem konsil kararları hem de papalık genelgeleri vasıtasıyla ortaya konulmuş, doktrinel ve teolojik temelleriyle izah edilmiştir.

Konsil kararlarının doğru anlaşılması ve uygulanması konusunda Kilise kendine özgü araçları kullanmaktadır. Bu noktada yayınlanan papalık genelgeleri ve diğer dokümanlar önemli bir fonksiyon icra etmektedir. Kilise ortaya çıkan yanlış anlamaları ve ana çizgiye aykırı gelişmeleri düzeltmek ve gerekli uyarıları yapmak için bu genelgeleri kullanmaktadır. Dolayısıyla söz konusu belgelerin birinci muhatabı Katoliklerdir. Kilise yayınladığı genelgelerde diğer Hristiyanlarla ve diğer dinlerin mensuplarıyla ilişkilerinin kriterlerini ve kendi yaklaşımını da ortaya koymakta ve onlara mesajlar vermektedir. Konsil sonrası yayınlanan; misyon, ökümenizm ve Dinler arası diyalog konularına yer veren papalık genelgeleri içinde Dominus Iesus'un önemli bir yeri vardır.

Dominus Iesus'un vahiy, kurtuluş, Kilise'nin misyonu, ökümenizm ve Dinler arası diyalog konusunda ortaya koyduğu yaklaşım, birkaç noktada önemli uyarılar içermektedir. Birincisi, genelgede, ciddi tartışmalara neden olan konsil kararlarının doğru anlaşılmadığı konusunda uyarılar ve düzeltmeler bulunmaktadır. Bu anlamda "Kilise dışında kurtuluşun yoktur" şeklindeki temel doktrinden taviz verilmeye başlandığı endişesi genelgeye yansımıştır. İkincisi, genelgede, asıl hedef olan İncil'in

tüm insanlara duyurulması misyonu tekrar tekrar hatırlatılmıştır. Bu anlamda Dinler arası diyalogun yanlış anlaşılmasıyla ana çizgiden taviz verildiği uyarısı yapılmıştır. Üçüncüsü, genelgede, Katolik Kilisesinin diğer Kiliseler arasındaki imtiyazlı yeri vurgulanmış, diğer Kiliselere onların tam bir Kilise özelliği taşımadıkları şeklinde ağır ifadeler kullanılmıştır.

Teolojik çizgi bağlamında Augustine'e hayranlığıyla tanınan Ratzinger, 2002 yılında 75 yaşını tamamladığı için başkanlık görevinden emekliye sevk edilmesi gerekirken Papa'nın özel talimatıyla görevinin başında bırakılmış ve Papa vefat edene kadar buradaki koltuğunu muhafaza etmiştir. Vatikan'da Dinsel Öğretiler Kurulu Başkanlığı dışında pek çok önemli kurul ve komisyonun da başkanı olan Ratzinger'in, Papalık Kitab-ı Mukaddes Komisyonu'nun, ayrıca Papalık Uluslararası İlahiyat Komisyonu'nun başkanlığı, Kardinaller Kurulu'nun başkanlığı gibi vazifelere getirilerek uzun yıllar Kilise'nin önemli kurumlarının başında tutulması da manidardır.

II. Vatikan Konsili sonrası yayınlanan Papalık dokümanlarından Kilise'nin evanjelik misyonunun yeniden vurgulandığı Evangeli Nuntiandi (1975) genelgesinde konsil dokümanlarına nazaran pozitif üslup azaltılmıştır. 1990 yılında yayınlanan Redemptoris Missio genelgesi ise Kutsal Ruh'un Kilise dışındaki faaliyetine dikkat çekmekle birlikte, Mesih'in kurtuluştaki aracı olacağı kesimin içerisinde diğer dini gelenekler yer almamaktadır. 1991 yılında yayınlanan Dialogue and Proclamation belgesi ise pozitif üslubuna rağmen diğer dinleri bağımsız bir şekilde kurtuluşun bir parçası yapmamakta ancak onlara ilahi kurtuluş planında yer vermektedir. Diyalogun prensipte misyon için gerekliliğine işaret edilen belgede diyalogun misyonun yerine geçemeyeceği ama misyonu sunmada yardımcı olacağına dikkat çekilmektedir.

Dominus Iesus genelgesi ise dinler arası diyalogun Kilise'nin uygun görmediği bir yöne doğru gitmekte olduğu endişesi ile yazılmış bir bildiridir. Genelgeyi sunan Ratzinger, gerek üslubu ile gerek yansıttığı kibirle aynı zamanda da II. Vatikan Konsili'nin ruhuna aykırı olduğu iddia edilen ibareleriyle hem Katolik Kilisesinin kendi içinden, hem de Katolik olmayan diğer Hristiyanlar ve diğer din mensupları tarafından tepki almıştır. Genelge Protestan Kiliselerinin geçerli Kiliseler olmadığını belirtmiş, diğer din mensuplarının Mesih'in Kilisesi'ne kurtuluş anlamında bağlı olduğunu vurgulamıştır. Diğer Hristiyan grupları ve diğer dinler ile diyalogu Roma Katolik Kilisesi'nin evangelik misyonunun bir parçası olarak gören belge, genel olarak Konsil sonrası gelişmelerde Katolik olmayan Hristiyanlar ve diğer dinler yönünde pozitif bir dışa vurum olsa da aslında Katolik Kilisesi içindeki katı tutumun aynı şekliyle devam etmekte olduğunu göstermektedir. Dominus Iesus belgesiyle Kilise, Katolik olmayanları Mesih'in kesin kurtaracakları arasına dahil etmeme konusunda ciddi bir irade ortaya koymuştur.

Ratzinger'in imzasıyla yayınlanan Dominus Iesus'da sert ve otoriter bir dil kullanılmış, muhatap kitleler davet edilmek yerine itaate çağırılmıştır. Genelge II. Vatikan Konsili ile ortaya konan ökümenik anlayış ve diyalog ruhundan geriye dönüş sinyalleri vermiştir. Genelge ile Katolik Kilisesi'ndeki muhafazakar anlayışın yeniden canlandığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

- ADAM, Baki, “Katolik Kilisesinin Kurtuluş Öğretisi Açısından Yahudiliğe ve İslam’a Bakışı”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2000, C.41, S.1
- ALICI, Mustafa, Müslüman Hıristiyan Diyaloğu, İz Yayıncılık, İstanbul 2011
- ALICI, Mustafa, “Roma Katolik Kilisesinde İki Otorite Kurumu; Papalık ve Kilise”, Akra Dergisi, 2015, S.5
- ALKAN, Necmettin, “Tarihin Çağlara Ayrılmasında Üçlü Sistem ve Avrupa Merkezci Tarih Kurgusu” Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research, 2009, S. 2 / 9
- ALLEN, John L., “Fall out from Benedict's comments on Islam”, National Catholic Reporter, (22/09/2006)
- ALLEN, John L., Pope Benedict XVI, Bloomsbury Academic Press, Newyork 2005
- ALTINDAL, Aytunç, Papa 16. Benedikt Gizli Türkiye Gündemi, Destek Yayınları, Ankara 2006
- Apostolic Journey of His Holiness Benedict XVI to The United Kingdom 16-19/09/2010, http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2010/september/documents/hf_ben-xvi_spe_20100917_mondo-educ.html Erişim Tarihi:19 Şubat 2015
- AYDIN, Mahmut, Monologdan Diyaloğa, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2001

- AYDIN, Mehmet, “Kilise”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV yayınları, C. 26, İstanbul 2002
- BAUM, Gregory, “Interreligious Dialogue: A Roman Catholic Perspective”, Global Media Journal, 2000, C.4, S.1
- “Biography Of His Holiness, Pope Benedict XVI”,
http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/biography/documents/hf_ben-xvi_bio_20050419_short-biography_en.html ErişimTarihi: 29/11/2015
- “Bizansa Doğru Yeşken Açmak” <http://toplumvetarih.blogcu.com/bizansa-dogru-yelken-acmak/707631> ErişimTarihi: 29 Ocak 2013
- BOEVE, Lieven – MANNION, Gerard, The Ratzinger Reader, TT Clark Press, Newyork 2010
- “Canadian Pastors Answers Roma’s Dominus Iesus”, (12/07/15), <http://www.the-highway.com/dominus.html> , Erişim Tarihi:12 Temmuz 2015
- “Cardinal Cassidy Attacks Dominus Jesus”, (16/09/2004),
http://www.cardinalrating.com/cardinal_163_article_221.htm Erişim Tarihi:26 Ekim 2015
- CARLE, Robert, “Pope Benedict XVI Confront Religious Relativism”, Springer Science and Business Media, 2008, S.45
- CDF Notification, Toward Christian Theology of Religious Pluralism by Father Jaques Dupuis, SJ,
http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_d oc_20010124_dupuis_en.html Erişim Tarihi:26 Ekim 2015

-CDF, Declaration Dominus Iesus, On The Unicity And Salvific Universality Of Jesus Christ And The Church,

http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20000806_dominus-Iesus_en.html Erişim Tarihi:26 Ekim 2015

-CEVİZCİ, Ahmet, Paradigma Felsefe Sözlüğü, İstanbul 2006,

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Augustinus> Erişim Tarihi:19 Şubat 2015

-CHIA, Edmund, “The Asian Church in Dialogue With Dominus Iesus”

http://sedosmission.org/old/eng/chia_2.htm 10/07/15 Erişim Tarihi:26 Ekim 2015

-COTRERAS, Diego, “ Coverage of Complex Theoretical Content The Case of ‘Dominus Iesus’”, Westminster Papers in Communication and Culture, 2007, S.4

-Dialogue and Proclamation, Pontifical Council for Interreligious Dialogue- Congregation For The Evangelization of Peoples, Vatican City, 1991

-Dinsel Öğretiler Kurulu, “Synthesis of the Declaration of Dominus Iesus”,

<https://www.catholicculture.org/culture/library/view.cfm?recnum=3134>

Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2015

-“Disciples of Christ Leaders Criticize Dominus Iesus”, National Catholic Reporter, (17/11/2000)

-Dogmatic Constitution On The Church Lumen Gentium Solemnly Promulgated By His Holiness Pope Paul VI On November 21, 1964

http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19641121_lumen-gentium_en.html Erişim Tarihi: 23 Ekim 2015.

-DULLES, Avery Cardinal, “from Ratzinger to Benedict”, First Things, 2006,
<http://www.firstthings.com/article/2008/08/from-ratzinger-to-benedict---17> Erişim

Tarihi: 26 Ekim 2015

-“Ecumenical and Interreligious Dialogue Will Continue”, The Tidings,
(15/09/2000)

-Election/Pope Benedict XVI, <https://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/elezione/documents/annuncio-nuovo-papa.html> Erişim Tarihi: 29 Kasım 2015

-ERDEM, Hüsamettin, “Plato’nun Din Anlayışı”, Selçuk Üniversitesi İlahiyat
Fakültesi Dergisi, 2004, S.18

-EROĞLU, Ahmet Hikmet, “Günümüzde Hristiyan Ökumenizmi”, Dinler Tarihi
Araştırmaları III, 2002

-EROĞLU, Ahmet Hikmet, “Ökumenik Hareketin Ortaya Çıkışı”, Dinler Tarihi
Araştırmaları I, 1996

-EŞMELİ İsmet, “Henri De Lubac’ın Kilise Anlayışı, Teolojik Görüşleri, ve Katolik
ilahiyatına Katkıları”, Basılmamış doktora tezi, Ankara 2014

-GÜNGÖR, Ali İsra, “Günümüzde Katolik Hristiyanlık”, Dinler Tarihi
Araştırmaları III, 2002

-GÜNGÖR, Ali İsra, “Katolik Kilisesi’nin Çağdaş Misyon Anlayışında Diyalog
Kavramı”, Dinler Tarihi Araştırmaları I, 1996

-GÜNGÖR, Ali İsra, “Dinler Arası Diyalog Mu, Dinler Arası İlişkiler Mi?”, Türk
Yurdu, 2005, C.25, S. 209

- GÜNGÖR, Ali İsra, Tanrı'nın Şövalyeleri Cizvitler, Çağlar Yayınları, Ankara 2004
- GÜNGÖR, Ali İsra, Vatikan Misyon ve Diyalog, Berikan Yayınevi, Ankara 2011
- HITCHCOCK, Helen Hull, "The Authority of Church Documents", Adoremus, Society for The Renewal of the Sacred Liturgy, Online Edition, 2002, C.8, S.6, <http://www.adoremus.org/0902AuthorityChurchDoc.html> Erişim Tarihi: 23 Ekim 2015.
- HUBER, Wolfgang, "Opening Plenary", Third European Ecumenical Assembly, Sibiu, Romania, 4 – 9 Eylül 2007
http://www.chiesacattolica.it/cc_i_new/PagineCCI/AllegatiArt/2843/HuberEN.pdf , Erişim Tarihi: 21 Kasım 2015
- "İlginç Papa Ziyareti İddiası", Sabah Gazetesi, (02/10/2006)
- İSKENDEROĞLU, Muammer, "Bonaventure'de Din Felsefe İlişkisi", Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 2008, C.10 S.18
- Katolik Kateşizmi, <http://www.hristiyan.net/katolikKilisesikatesizmi.html>, Erişim Tarihi: 26 Ekim 2015
- KESSLER E. ve FISHER E, "A Dialogue of Head and Heart", The Tablet, 2000, S.254
- KUŞCU Emir – AYDIN Mahmut, "Hristiyanlıkta Vahiy Algısı" Milet ve Nihal-İnanç Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi, 2011, C.8, S.1
- MAGİSTER, Sandro, "The Regensburg Effect: The Open Letter from 38 Muslims to the Pope", (18/09/ 2006)

<http://chiesa.espresso.rept4rubblica.it/articolo/90182?&eng=y> Erişim Tarihi: 29 Ocak 2013

-MCBRIEN, Richard P., “Dominus Iesus: An Ecclesiological Critique”, ‘the Centro Pro Unione’ sempozyumu, 11/01/2001, Roma 2001

-NICHOLS, Aidan, The Thought Of Pope Benedict XVI An Introduction To The Theology Of Joseph Ratzinger, Burns Oates Press, Newyork 2007

-“Papa neden istifa etti?”, Euronews, (11/02/2013),
<http://tr.euronews.com/2013/02/11/papa-istifa-ediyor/> Erişim Tarihi: 29 Kasım 2015

-“Papa’nın Regensburg konuşması ‘Yılın Konuşması’ seçildi”, Hürriyet Gazetesi, (19/12/2006)

-PIPES, Daniel, “Pope Benedict Criticizes Islam (in Regensburg)”, New York Sun (19/09/2006)

-POLAT, Kemal, “Hristiyan Kurtuluş Öğretisinde İsa Vasıtasıyla Kurtuluş”, Ekev Akademi Dergisi, 2006, S.27

-POPE, Benedict XVI., “Address Of His Holiness Benedict XVI To The Ambassadors Of Countries With A Muslim Majority And To The Representatives Of Muslim Communities In Italy”, (25/09/2006)

http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2006/september/documents/hf_ben-xvi_spe_20060925_ambasciatori-paes-arabi.html Erişim Tarihi:26 Ekim 2015

-POPE Benedict XVI, “Address Of His Holiness Benedict XVI To Participants In The Seminar Organized By The "Catholic-Muslim Forum"”, (06/11/2008)

http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2008/november/documents/hf_ben-xvi_spe_20081106_cath-islamic-leaders.html Erişim Tarihi:26 Ekim 2015

-POPE Benedict XVI, “Meeting With Organizations For Interreligious Dialogue Address Of His Holiness Benedict XVI”, (11/05/2009),http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2009/may/documents/hf_ben-xvi_spe_20090511_dialogo-interreligioso.html Erişim Tarihi:19 şubat 2015

-POPE Benedict XVI, “Meeting With The President Of The Religious Affairs Directorate Address By The Holy Father” (28/11/2006),
http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2006/november/documents/hf_ben-xvi_spe_20061128_pres-religious-affairs.html Erişim Tarihi:19 şubat 2015

-POPE Benedict XVI., “Meeting with the Representatives of Science Lecture of the Holly Father, Faith, Reason and the University Memories and Reflections”, (12/09/2006), http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2006/september/documents/hf_ben-xvi_spe_20060912_university-regensburg.html Erişim Tarihi: 26 Ekim 2015.

-“Pope Defends Dominus Jesus and Rejects Accusations of Vatican Arrogance” Reformied Online, (04/10/2000),
<http://www.reformiert-online.net/aktuell/details.php?id=119&lg=eng> Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2015

-POPE, John Paul II, Encyclical Redemptor Hominis, English Trans. The Vatican Polyglot Press, London 1979

-“Pope Gives Advice to Roman Seminarians”, Zenit, (19/02/2007),
<http://www.zenit.org/en/articles/pope-gives-advice-to-roman-seminarians> , Erişim
Tarihi:19 şubat 2015

-POPE, John Paul II, Redemptoris Missio, Encyclical Letter of The Supreme Pontiff on the Permanent Validity of The Church’s Missionary Mandate, Libreria Editrice Vaticana, Roma 1991.

-POPE Paul VI, The Evangelization of The Men of The Our Time, Apostolic Exhortation of H.H. Pope Paul VI, English Thans. Published in booklet from by the Vatican Polyglot Printing Press, Roma 1975

-PUTZ, Oliver, “I did not change; they did!” Joseph Ratzinger, Karl Rahner and the Second Vatican Council” New Wineskins, 2007, C.2, S.1.

-RATZİNGER, Joseph, Introduction to Christianity, Ignatius Press, San Francisco 2000

-RATZİNGER, Joseph, Many Religions-One Covenant: İsrail, the Church, and the World, Ignatius Press, San Francisco 1999

-RATZİNGER, Joseph, Milestones: Memoirs 1927-1977, Ignatius Press, San Francisco 1998

https://books.google.com.tr/books?id=981K4YqNzpAC&printsec=frontcover&dq=milestone+ratzinger&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=father&f=false Erişim
Tarihi: 26 Ekim 2015.

-RATZİNGER, Joseph, Salt of the Earth: Christianity and the Catholic Church at the End of the Millenium- An Interview With Peter Seewald, Ignatius Press, San Francisco 1997

-RATZİNGER, Joseph, Theological Highlights of Vatican II, Paulist Press, Newyork 2009

-RATZİNGER, Joseph, Truth and Tolerance: Christian Belief and World Religions, Ignatius Press, San Francisco 2004

-RATZİNGER, Joseph, Without Roots: Europa, Relativism, Christianity and Islam, Basic Books Press, Newyork 2006

-"Ratzinger on Turkey in EU, European secularism", Catholic World News, (11/08/2004)

-RAUSCH, Thomas P., Pope Benedict XVI An Introduction to His Theological Vision, Paulist Press, Newyork 2009

-"Reflections and Orientations on Dialogue and Mission, Pontifical Council for İnterreligious Dialogue",

http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/chrstuni/evangelicals-docs/rc_pc_chrstuni_doc_20141007_report-1977-1984_en.html Erişim Tarihi:

29/11/2015

-ROBİNSON, B.A., "Reactions to Dominus Iesus (2000)", Ontario Consultant on Religious Tolerance,(12/09/2000) http://www.religioustolerance.org/rcc_othe5.htm

Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2015

- RYAN, Rev. Tom, “Problem with Dominus Iesus is one of tone, not substance”,
Prairie Messenger, (20/09/2000)
- SAKAR, Vladimir, “About the Declaration Dominus Iesus”, Vritas, Mayıs 2001,
<http://veritas.evangelnet.cz/en/dominus-Iesus> Erişim Tarihi: 21 Kasım 2015
- SCHALL, James V., The Regensburg Lecture, St, Augustine’s Press, Indiana 2007
- SEEWALD, Peter, Benedict XVI An Intimate Portrait, Ignatius Press, San
Francisco 2008
- SETRI, Nyomi, "Reformed Churches Official Questions Catholic Ecumenical
Commitment", Washington Catholic News Service, 2000, S.30/16
- SHARMA, Arvind, The World's Religions After September 11, C. 1, Praeger press,
New Hampshire 2009
- SULLIVAN, Francis A., Salvation Outside The Church?, Wipf and Stock
Publishers, Oregon 2001
- SULLIVAN, Francis A., “The Impact of Dominus Iesus on Ecumenism”, America
Magazine, (28/10/2000)
- “Swiss Christians Criticise Pope”, Swiss News, (12/07/2007),
<http://veritas.evangelnet.cz/en/dominus-Iesus> Erişim Tarihi: 21 Kasım 2015
- TARAKÇI, Muhammet, “Hristiyanlıkta Vahiy Anlayışı”, Uludağ Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2003, C.12, S.2

-TARAKÇI, Muhammet, “Yahudilik’te ve Hristiyanlık’ta Vahiy Anlayışı Üzerine Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999

-THORNTON, John F. – VARENNE, Susan B., The Essential Pope Benedict XVI, Harperone Press, Newyork 2007

-ÜLGER, Mustafa, “Eflatun’un Bilgi Görüşü”, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2007, C.12, S.2

-“Vatikan’a Hristiyan Aleminden Tepki”, DW news, (11/07/2007),

<http://www.dw.com/tr/vatikana-h%C4%B1ristiyan-aleminden-tepki/a-2678878>

Erişim Tarihi: 06 Eylül 2015

-WALLERSTEİN, İmmanual, “Three Papal Strategies to Revive Christianity”, wn.com, (02/10/2006),

http://article.wn.com/view/2006/10/02/Three_Papal_Strategies_to_Revive_Christianity/?template=cheetah-search-adv%2Findex.txt Erişim Tarihi:26 Ekim 2015

-WEAKLAND, Rembert, "On the Document's Ecumenical Impact", Catholic News Service, 2000, C.30, S.17

-WILLEY, David, “Vatikan Text Angers Protestans”, BBC News, (10/07/2007)

EK: Dominus Iesus Belgesi'nin Çevirisi

Dinsel Öğretiler Kurulu İsa Mesih'in Ve Kilise'nin Eşsizliği Ve Kurtuluşa

Erdirmedeki Evrenselliği Üzerine Yazılan Rab İsa Genelgesi

1.Rab İsa göğe yükselmeden önce havarilerine bütün dünyaya İncil'i yaymalarını ve tüm ulusları vaftiz etmelerini emretti: "Dünyanın her yanına gidin, Müjde'yi bütün yaratılmışlara duyurun. İman eden ve vaftiz edilen kurtulacak, iman etmeyen ise kınanacaktır." (Markos 16:15-16) "Gökteki ve yeryüzündeki bütün yetki bana verildi. Bu nedenle gidin, bütün ulusları eğitin; onları baba, oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla vaftiz edin; size buyurduğum her şeye uymayı onlara öğretin. Ve unutmayın ki; dünyanın sonuna dek her an sizinleyim." (Matta 28:18-20; cf. Luka 24:46-48; Yuhanna 17:18,20,21; Rasullerin 1:8)

Kilise'nin evrensel misyonu, İsa Mesih'in hükmünden doğmuştur ve tüm insanlığı kurtaran bir olay olarak, baba oğul ve Kutsal Ruh'un gizeminin ilanı ve oğulun bedenleşmesinin gizemiyle bu misyon yüzyıllardır icra edilmektedir. Hristiyanlık inancının açıklamasının temel içerikleri şu şekilde ifade edilir: "Ben, yerleri ve gökleri, görünen ve görünmeyen her şeyi yaratan yüceye, baba olan bir Tanrı'ya inanıyorum. Ben Rabbe, İsa Mesih'e, Tanrı'nın biricik oğluna, babanın ebedi oğluna, Tanrı'dan Tanrı, ışıktan ışık, gerçek Tanrı'dan gerçek Tanrı, sonradan yaratılmamış, Tanrı ile birlikte bir varlık olan tek evlada inanıyorum. Her şey onun aracılığı ile yaratılmıştır. O, biz insanlar için ve bizim kurtuluşumuz için gökten indi: Kutsal Ruh'un gücü ile o, Bakire Meryem'de bedenleşti ve insan oldu. O bizim uğrumuza Pontius Pilatus'un emriyle çarmıha gerildi; acı bir şekilde can verdi ve gömüldü. Kutsal kitaba göre o üçüncü gün tekrar dirildi; göğe yükseldi ve Tanrı'nın sağına oturdu. O şan ve şerefle ölüleri ve dirileri yargılamak için tekrar gelecek ve

onun krallığı ebedi olacak. Ben babanın devamı olan, hayatın bahşedicisi Rabbe, Kutsal Ruh'a inanırım. Baba ve oğulla birlikte o tapılan ve övülendir. O peygamberler aracılığıyla konuşur. Ben bir, kutsal, Katolik, apostolik Kilise'ye inanıyorum. Ben günahların affedilmesi için tek bir vaftizi kabul ediyorum. Ben ölülerin diriltileceği ve yeni bir dünya hayatının geleceği günü bekliyorum.²⁴⁸

2.Yüzyıllardır, Kilise İsa'nın İncili'ne sadakatini ilan etmiş ve onun aslına uygunluğuna şahit olmuştur. Ancak ikinci bin yılın sonunda bu görev hala tamamlanmış olmaktan uzaktır.²⁴⁹ Bu nedenle, Saint Paul' un sözleri şimdi her zamankinden daha fazla konuyla ilişkili hale gelmiştir: “İncili insanlara anlatma benim için bir övünme sebebi değildir; bu benim için bir zorunluluktur, İncili vaaz etmezsem vah bana.” (Korintliler 9:6) Bu, Majisteriyum' un, Kilise'nin evanjelik misyonu için sebepler göstermesine ve bu misyonu desteklemesine olan özel ilgisini, her şeyden öte dünyadaki dini geleneklerle bağlantılı olarak açıklamaktadır.²⁵⁰

Açık ve olumlu bir yaklaşım ile bu dinlerin şahitlik ettiği ve insanlığa sunduğu değerler dikkate alındığında, Kilise'nin Hristiyan olmayanlar ile ilişkisine dair, II. Vatikan Konsili'nin genelgesi şöyledir: “Katolik Kilisesi, bu dinlerdeki doğru ve kutsal olan hiçbir şeyi reddetmez. Kilise, birçok yönden öğretilerine ters olmasına rağmen, yine de genel olarak bütün insanlığı aydınlatan hakikat ışığının yansıması olmaları bakımından, yaşam tarzı ve davranışlara, ahlaki kural ve öğretilere ciddi bir saygı duymaktadır.²⁵¹ Bu düşünce çizgisinde devam edildiğinde, Kilise'nin İsa Mesih'i ilanı olan “yol, hakikat ve yaşam” (Yuhanna 14:6),

²⁴⁸ FIRST COUNCIL OF CONSTANTINOPLE, *SYMBOLUM CONSTANTINOPOLITANUM*: DS 150.

²⁴⁹ Cf. JOHN PAUL II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 1: AAS 83 (1991), 249-340.

²⁵⁰ Cf. SECOND VATICAN COUNCIL, Decree *Ad gentes* and Declaration *Nostra aetate*; cf. also PAUL VI Apostolic Exhortation *Evangelii nuntiandi*: AAS 68 (1976), 5-76; JOHN PAUL II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*

²⁵¹ Cf. JOHN PAUL II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 55: AAS 83 (1991), 302-304.

günümüzde ayrıca dinler arası diyalogun uygulanmasında kullanılır. “Kurtarılmış bütün kadın ve erkekler, her ne kadar farklı olsalar da, onun ruhu yoluyla İsa Mesih’te aynı kurtuluş gizemini paylaşırlar” düşüncesinden “birliğin gizemi” ne doğru yönlendirilmiş bu tür bir diyalog, “missio ad gentes”in yerine kesinlikle geçmez aksine eşlik eder.²⁵² Kilise’nin evanjelikleştirme misyonunun bir parçası olan Dinler arası diyalog, doğruya sadık kalarak ve özgürlüğe saygılı olarak, anlayışlı bir tutum ile karşılıklı kılğı ve zenginleştirme ilişkisini gerekli kılar.²⁵³

3. Hristiyanlık inancı ile diğer dinler arasındaki diyalogun uygulanmasında, teorik temellerinin derinlemesine anlaşılması çalışmalarına ilaveten, yeni araştırma alanları açarak, tasarıları geliştirerek ve özenli bir muhakeme gerektiren hareket biçimleri önererek cevaplanması gereken yeni sorular ortaya çıkmaktadır. Bu görevde, mevcut genelge, Piskoposlara, teologlara ve bütün Katolik inananlarına, çağdaş kültürün halı hazırdaki ihtiyaçlarına cevap veren ve inancın içeriği ile tutarlı olan çözümler geliştirmede teolojik düşünmeye yardım edebilecek Hristiyan doktrininin kesin zaruri unsurlarını hatırlatmayı amaçlar.

Genelgenin açık üslubu amacıyla uyum içindedir. Kilise’nin ve İsa Mesih’in evrensel kurtarıcılığı ve eşsizliği sorusunu sistemli bir tutum içinde ele almak veya serbest teolojik tartışmanın meseleleri olan sorulara çözümler önermek yerine, yanlış ve hatalı olan belli başlı durumları reddederek ve daha ileri gelişmelere açık kalan bazı temel sorulara dikkat çekerek bilakis bu alandaki Katolik inancının doktrini tekrarından ortaya koyar. Bu nedenle genelge, Hristiyanlık inancının bir parçası olan

²⁵² PONTIFICAL COUNCIL FOR INTER-RELIGIOUS DIALOGUE and THE CONGREGATION FOR THE EVANGELIZATION OF PEOPLES, Instruction *Dialogue and Proclamation*, 29: AAS 84 (1992), 424; cf. SECOND VATICAN COUNCIL, Pastoral Constitution *Gaudium et spes*, 22.

²⁵³ Cf. PONTIFICAL COUNCIL FOR INTER-RELIGIOUS DIALOGUE and THE CONGREGATION FOR THE EVANGELIZATION OF PEOPLES, Instruction *Dialogue and Proclamation*, 9: AAS 84 (1992), 417ff.

belirli hakikatleri vurgulamak amacıyla daha önceki majistral dokümanlarda öğretilen şeyleri ele alır.

4. Kilise'nin misyonerlikle alakalı sabit hükmü, sadece fiili olarak değil aynı zamanda ilke olarak dini çoğulculuğu haklı çıkarmaya çalışan rölativist teoriler tarafından günümüzde tehlike altındadır. Sonuç olarak, belli başlı doğruların hükmünün kalktığı düşünülmektedir; örneğin, İsa Mesih'in açığa çıkmasının kesin ve bütüncül karakteri, Hristiyanlık inancının diğer dinlerdeki inançlarla kıyaslanan doğası, kutsal metin kitaplarının vahyedilmiş doğası, Nasıralı İsa ile ebedi Tanrı'nın zati birliği, bedenleşen Tanrı ile Kutsal Ruh'un idaresinin birliği, İsa Mesih'in gizeminin eşsizliği ve kurtarıcılığının evrenselliği, Kilise'nin evrensel kurtuluştaki aracılığı, Tanrı'nın krallığının, Mesih'in krallığının ve Kilise'nin (her ne kadar aralarındaki farklılık bilinse de) ayrılmaz oluşu ve Katolik Kilisesindeki tek bir Mesih Kilisesinin mevcudiyeti gibi...

Bu problemlerin kaynağı, açığa çıkan hakikatin kabulüne ve anlaşılmasına engel olan hem felsefi hem de teolojik mizacın belli başlı ön kabullerinin içinde bulunur. Bunlardan bazıları şu şekildedir: Yüce hakikatin Hristiyan vahyi ile bile kavranamaz ve açıklanamaz oluşu görüşü; bazılarına göre doğru olanın diğerlerine göre doğru olmayabileceği şeklinde, gerçeğin kendisine doğru olan rölativistik tutumlar; Batı'nın mantıksal zihniyeti ile doğunun sembolik zihniyeti arasına yerleşmiş olan radikal karşıtlık; bilginin tek kaynağı olarak aklı kabul ederek, "bakışlarını yükselere kaldırma ve var olmanın hakikatine ulaşmaya cesaret etme" yeteneğinden mahrum olan / yeteneğine sahip olmayan öznelcilik;²⁵⁴ tarihteki katı ve eskatolojik olayların varlığını anlama ve kabul etmedeki zorluk; tarihte salt bir Tanrı görünümüne

²⁵⁴ JOHN PAUL II, Encyclical Letter *Fides et ratio*, 5: AAS 91 (1999), 5-88.

indirgenen ebedi logosun tarihsel bedenleşmesinin metafiziksel olarak anlamsızlaştırılması; teolojik araştırmalarda Hristiyanlık hakikati ile tutarlılığı, sistematik bağlantıyı veya uyumu dikkate almaksızın felsefî ve teolojik kaynakların bazılarında eleştirmeksizin görüşler özümseyenlerin eklektizmi ve son olarak Kutsal Metinleri geleneğin ve Kilise'nin Magisteryumu'nun dışında okuma ve yorumlama eğilimi...

Farklı nüansları açıkça gösterebilen bu tür ön kabullerin temelinde Hristiyan vahyi ve İsa Mesih'in gizemi ve evrensel kurtuluş ve mutlak hakikat karakterinin kaybedilmesi veya en azından bunların üzerine örülen kuşkuların ve tereddütlerin gölgesinde (zaman zaman iddia olarak sunulan ve bazen de hipotez olarak sunulan) bazı teolojik önergeler gelişmektedir.

A. İsa Mesih'in Vahyinin Bütünlüğü ve Kesinliği

5. Hiç olmadığı kadar yaygınlaşan bu rölativist zihniyete karşı bir çare olması için, İsa Mesih'in vahyinin eksiksiz ve tamamlanmış karakterini bilhassa yeniden teyit etmek gereklidir. Aslında şuna kesinlikle inanılmalıdır: İstikamet, hakikat ve hayat olan (Yuhanna14:4), Tanrı'nın bedenleşmiş oğlu İsa Mesih'in gizeminde, ilahi hakikatin tam olarak açığa çıkartılması mevcuttur: “Oğulu babadan, babayı da oğuldan ve oğulun babayı tanıtmayı dilediği kişilerden başkası da tanımaz.” (Matta 11:27); “ Tanrı'yı hiçbir zaman hiç kimse görmemiştir. O'nu, babanın bağrında bulunan ve Tanrı olan biricik oğul tanıtmıştır.” (Yuhanna 1:18); “Çünkü tanrılığın tüm doluluğu bedence Mesih'te bulunmaktadır.” (Kol 2: 9-10).

Tanrı'nın sözüne sadık, II. Vatikan Konsili öğretir ki: “Öyleyse bu vahiy yoluyla, Tanrı ve insanlığın kurtuluşu hakkındaki en derin hakikat, aynı zamanda hem

aracı ve hem de vahyin tamamının bütünlüğü olan Mesih'ten dışarı parlar.”²⁵⁵ Ayrıca, insanlığa insan olarak gönderilen, Tanrı'nın bedenleştirdiği İsa Mesih bu nedenle Tanrı'nın sözlerini söyler (Yuhanna 3:34), ve babasının ona yapması için verdiği kurtarma vazifesini tamamlar. (Yuhanna 5:36; 17:4) İsa'yı görmek babayı görmektir (Yuhanna 14:9). Bu sebepten İsa, kendisini mevcut kılan tüm işleriyle ve mucizeleri, işaretleri, fiilleri ve sözleriyle ortaya koymayı gerçekleştirerek vahyin ilanını tamamlamıştır. Ancak özellikle ölümüyle ve ölümünden sonra olağanüstü dirilmesiyle ve sonunda Tanrı'nın ruhunun gönderilmesiyle o, vahyi tamamladı, kemale erdirdi ve kutsal tanıklıkla onu doğruladı. Hristiyan kaderi, bu nedenle, yeni ve son antlaşma olarak, hiçbir zaman son bulmayacak ve biz Efendimiz İsa Mesih'in o harikulade ortaya çıkışından önce yeni hiçbir vahiy beklemiyoruz (I. Timoteosa 6:14 ve Titusa 2:13)²⁵⁶.

Böylelikle, Redemptoris Missio genelgesi Kilise'yi doğruluğun bütünlüğü olarak İncil'i anlatma görevine yeniden çağırır. “ Kendisinin açığa çıkmasının kati/nihai kelamında, Tanrı kendini en mümkün yöntemle kendisini bilinir yaptı. O insanoğluna kendisinin kim olduğunu gösterdi. Tanrı'nın kendisinin bu nihai açığa çıkması, Kilise'nin kendi tabiatı itibarıyla neden misyoner olduğunun temel sebebidir. Tanrı'nın kendisinin bu nihai açığa çıkarmasıdır. Kilise, Tanrı'nın kendisini tanımamıza imkân verdiği hakikatin tamamlanmış hali olan İncil'in duyurulmasından başka bir şey yapamaz.”²⁵⁷ Bu nedenle, sadece İsa Mesih'in açığa çıkması "tarhimize, insan beynini durmak bilmeyen bir cabaya sevk eden evrensel ve nihai hakikati dahil eder/ tanıtır.”²⁵⁸

²⁵⁵ SECOND VATICAN COUNCIL, Dogmatic Constitution *Dei verbum*, 2.

²⁵⁶ *Ibid.*, 4.

²⁵⁷ JOHN PAUL II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 5.

²⁵⁸ JOHN PAUL II, Encyclical Letter *Fides et ratio*, 14.

6. Bunun için, İsa Mesih'in vahyinin, diğer dinlerde bulunması o dinler için tamamlayıcı nitelikte olabilecek, sınırlı, eksik ya da hata dolu özellikleri olduğu teorisi, Kilise'nin inancıyla zıttır. Böyle bir durum, Tanrı hakkındaki gerçeklik, ne İsa Mesih ne Hristiyanlık ne de tarihteki herhangi bir din tarafından, eksiksizliği ve evrenselliği içinde kavranıp açıklanabilir görüşüne dayandırılmayı gerektirirdi.

Bunun gibi bir durum, İsa Mesih'te verilen, Tanrı'nın kurtuluş gizeminin tam ve eksiksiz ortaya çıktığını ifade eden Katolik inancının önceki ifadesi ile radikal (aşırı) tezat içindedir. Bu yüzden, beşeri gerçeklikle sınırlı olmasına rağmen, İsa'nın sözleri, amelleri ve bütün tarihi olaylar, yine de konu olarak bedenleşmiş Tanrı'nın ilahi kimliği “gerçek Tanrı gerçek insan” a sahiptir.²⁵⁹ Bu nedenle, ilahi gizemin derinliği kendi içinde üstün ve tükenmez olsa bile, onlar kendi içinde Tanrı'nın salvifik yollarının vahyinin kesinliği ve eksiksizliğine sahiptir. Tanrı hakkındaki hakikat feshedilmez veya indirgenemez çünkü o (hakikat) lisanla ifade edilir; dahası o eşsizdir, tamdır ve eksiksizdir, çünkü o konuşan ve uygulayan Tanrı'nın oğlunda bedenleşmesi ile fail olandır. Bu nedenle inanç bizden, Tanrı'nın tüm gizemi içinde cisimden kula dönüşen bedeni yaratmış olması paylaşılan ama gerçek olan bir kaynaktır, aynı zamanda insanlığa Tanrı'nın her salvifik vahyinin tamamlanmasıdır²⁶⁰ ve İsa Mesih'in ruhu olan Kutsal Ruh bu “bütün gerçekliği” (Yuhanna 16:13) havarilere ve onun vasıtasıyla bütün Kilise'ye öğretecektir, dememizi talep eder.

7. Tanrı'nın vahyine doğru olan karşılık “inanca bağlılıktır” (Romalılar 16:26; cf. Romalılar 1:5; II. Korintoslular 10:5-6) ki bu da zihnin ve iradenin Tanrı'nın vahyine tam teslim olması ve onun vahyini özgürce kabul etmesidir.²⁶¹ İman lütfun bir

²⁵⁹ COUNCIL OF CHALCEDON, *Symbolum Chalcedonense*: DS 301; cf. ST. ATHANASIUS, *De Incarnatione*, 54, 3: SC 199, 458.

²⁶⁰ SECOND VATICAN COUNCIL, *Dogmatic Constitution Dei verbum*, 4.

²⁶¹ *Ibid.*, 5.

hediyesidir: “ imana sahip olmak için, ilk olarak Tanrı’nın lütfu gelmelidir ve Tanrı’nın yardımı gereklidir; aynı zamanda kalplere tesir eden ve onları Tanrı’ya doğru döndüren, akıl gözlerini açan ve ‘herkese mutluluk ve hakikati tasdik etmede ve iman etmede kolaylık veren Kutsal Ruh’un içten yardımı da olmalıdır.”²⁶²

İmana itaat, bizzat kendisi hakikat olan Tanrı tarafından garanti edilen İsa’nın vahyinin hakikatinin kabulünü kapsar:²⁶³ “ İman her şeyden önce insanın Tanrı’ya kişisel bağlılığıdır. Aynı zamanda o, çok samimi bir biçimde, Tanrı’nın indirdiği hakikatin tümünü özgürce bir kabuldür.”²⁶⁴ Bu sebepten iman, hem Tanrı’nın bir hediyesi hem de Tanrı tarafından verilen doğaüstü bir erdem olduğundan²⁶⁵ (kişinin kendi içinde sahip olup kulak verdiği inancın dışında), açığa çıkan Tanrı’ya ve Tanrı’nın açığa çıkardığı hakikate çift yönlü bir bağlılığı içerir. Böylece biz, baba, oğul ve Kutsal Ruh olan Tanrı’dan başkasının olmadığına inanmalıyız.²⁶⁶

Bu sebeple, diğer dinler içerisindeki teolojik inanç ile iman arasındaki ayrım kesin bir şekilde belirgin olmalıdır. Eğer iman, “Bizim onu tutarlı olarak anlamamıza izin veren bir yöntemle gizemi iyice kavramayı mümkün kılan” açığa çıkmış doğrunun lütfuyla razı olma ise,²⁶⁷ o zaman, diğer dinlerdeki inanç, doğruyu arayan insanın Tanrı ve mutlakla olan ilişkisi üzerine anlayıp amel ettiği dini iştiağın ve ilmin insan hazinesini kapsayan tecrübe ve düşüncenin bütünüdür.²⁶⁸

Bu ayrım genellikle mevcut teolojik düşünce içindeki zihinde doğmaz. Bundan dolayı, teolojik iman (tek ve üçlü Tanrı vasıtasıyla ortaya çıkan hakikatin kabulü) sıklıkla, hala mutlak doğrunun araştırmaları ve kendini açığa çıkaran Tanrı’ya iman

²⁶² *Ibid*

²⁶³ Cf. *Catechism of the Catholic Church*, 144.

²⁶⁴ *Ibid.*, 150

²⁶⁵ *Ibid.*, 153.

²⁶⁶ *Ibid.*, 178.

²⁶⁷ JOHN PAUL II, Encyclical Letter *Fides et ratio*, 13.

²⁶⁸ Cf. *ibid.*, 31-32.

eksikliği içindeki dini tecrübe olan diğer dinlerdeki inanç ile açıklanır. Bu Hristiyanlık ile diğer dinlerin farklılığının zaman zaman kaybolma noktasına indirilme eğiliminin nedenlerinden biridir.

8. Diğer dinlerdeki kutsal yazıların vahiy almış değerinin varsayımı ayrıca öne sürülmektedir. Şüphesiz bilinmelidir ki, bu metinlerde yüzyıllar boyunca geçmişte ve günümüzde sayısız insanların Tanrı ile ilişkilerini ve hayatlarını yönetebilmesi ve besleyebilmesi noktasında bilfiil vasıta olan bazı unsurlar vardır. Bundan dolayı üst kısımda da belirtildiği gibi, II. Vatikan Konsili, gelenekleri, ana hükümleri ve diğer dinlerdeki öğretileri dikkate alarak der ki: “ kendi öğretilerinden birçok yönden ayrılığa rağmen, yine de bunlar bütün insanlığı aydınlatan bu doğrunun bir ışığını yansıtır.”²⁶⁹

Kilise geleneği, ancak, "ilham olunmuş" metinlerin tahsisini Eski Ahit ve Yeni Ahit'in kanonik kitaplarına bırakır çünkü bunlar Kutsal Ruh tarafından vahyolunmuştur.²⁷⁰ Bu geleneği sürdürerek, II. Vatikan Konsili'nin İlahi Vahiy Üzerine Dogmatik Anayasa'sı şöyle der: “ Kutsal ana Kilise için, apostolik dönemin inancına dayanarak, Eski ve Yeni Ahit'in kitaplarının bütününü ve tamamını, bütün bölümleri ile birlikte Kutsal Ruh'un etkisi altında yazılmaları (cf. *Yuhana* 20:31; *2 Timoteosa* 3:16; *2 Petrus* 1:19-21; 3:15-16), bu kitapların yazarının Tanrı olması ve böylece Kilise'nin kendisine devredilmiş olmaları temeline istinaden kutsal ve kanonik olarak kabul eder.”²⁷¹ Bu kitaplar “kesin, güvenilir hatasız bir şekilde Tanrı'nın bizim kurtuluşumuz için kutsal metinlerde ifşa edildiğini görmeyi dilediği hakikati öğretir.”²⁷²

²⁶⁹ SECOND VATICAN COUNCIL, Declaration *Nostra aetate*, 2; cf. SECOND VATICAN COUNCIL, Decree *Ad gentes*, 9, where it speaks of the elements of good present “in the particular customs and cultures of peoples”; Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 16, where it mentions the elements of good and of truth present among non-Christians, which can be considered a preparation for the reception of the Gospel.

²⁷⁰ Cf. COUNCIL OF TRENT, *Decretum de libris sacris et de traditionibus recipiendis*: DS 1501; FIRST VATICAN COUNCIL, Dogmatic Constitution *Dei Filius*, cap. 2: DS 3006.

²⁷¹ SECOND VATICAN COUNCIL, Dogmatic Constitution *Dei verbum*, 11.

²⁷² *Ibid.*

Bununla birlikte, sadece bireysel değil aynı zamanda bütün insanlığa, onların manevi zenginlikleri yoluyla, dinlerinin ana ve temel anlatımlarının birtakım ayrılık, eksiklik ve hatalar içermesine rağmen, bütün insanları, İsa'nın içindeki kendisine çağırmayı dileyen ve onlarla açığa çıkması ile ve sevgisinin kemali ile iletişime giren Tanrı, kendisini birçok şekilde tanıtmada başarısız olmaz.²⁷³ Bu nedenle diğer dinlerin, doğrudan ve taraftarlarının varlığından gelişen hakiki unsurları içeren kutsal kitapları, içerdikleri fazilet ve erdem unsurlarını İsa'nın gizeminden alır.

B. Tanrı'nın Bedenleşmesi Ve Kurtuluş Görevindeki Kutsal Ruh

9. Çağdaş teolojik düşüncede Nasıralı İsa ile ilgili olarak, o, seçkin bir yolla değil de diğer vahiy getirenler ve kurtarıcı karakterlerle beraber tamamlayıcı bir yolla kutsal olanı açığa çıkaran özel, sonu olan, tarihi bir şahsiyettir diye düşünen bir yaklaşım ortaya çıkmaktadır. Tanrı'nın sonsuzluk, mutlaklık ve nihai gizemi böylece kendini birçok yolla ve birçok tarihi figürde açığa çıkarır: Nasıralı İsa da bunlardan biri olabilir. Daha somutça bazıları için İsa, Tanrı'nın kurtuluş yolunda insanlıkla iletişim kurmak için görevlendirdiği birçok yüzden biri olabilir.

Ayrıca, dini çoğulculuk gerçeği ile birlikte Hristiyan'ın kurtuluşunun evrenselliğini savunmak için, bedenleşen Tanrı'nın idaresine ek olarak, Kilise dışında da geçerli olan ve onunla bağlantısız olan ebedi Tanrı'nın bir idaresi olduğu öne sürülmektedir. Birincisinin, sadece Hristiyanlar için olan ikincisinden daha büyükçe evrensel bir değeri olabilecek iken ikincisinde de Tanrı'nın mevcudiyeti daha dolu olurdu.

²⁷³ JOHN PAUL II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 55; cf. 56 and PAUL VI, Apostolic Exhortation *Evangelii nuntiandi*, 53.

10. Bu iddialar Hristiyanlık inancıyla ciddi bir şekilde çelişir. Meryem'in oğlu, bir olan Nasıralı İsa'nın, sadece ve sadece Tanrı'nın sözü ve oğlu olduğu şeklindeki inanç akidesine kesinkes inanılmalıdır. Başlangıçta Tanrı ile olan Tanrı (Yuhanna 1:2), bedenleşen Tanrı'yla eştir. (Yuhanna1:14) İsa'da, "yaşayan Tanrı'nın oğlu olan Mesih'te" (Matta 16:16), "Tanrı'nın bütün doluluğu beden şeklinde bulunur." (Koloselilere 2:9). O "Babanın kucağında olan babanın biricik tek evladıdır." (Yuhanna 1:18), onun kendisinde kurtuluşa erdiğimiz sevgili oğlu... Onun içinde olmaktan Tanrı'nın bütünlüğü hoşnuttur ve onun sayesinde Tanrı, çarmıhtaki kanıyla barısı sağlayarak yerde ve gökte her şeyin kendisinde toplanmasına sevinmiştir. (Koloselilere 1:13-14; 19-20)

Kutsal kitaba bağlı kalarak, hataları ve yalan yanlış ve indirgeyici yorumları çürüterek Birinci İznik Konsili imanı resmi olarak şöyle tanımladı: "İsa Mesih, Tanrı'nın oğlu, babadan doğan biricik oğul, babadan olma, Tanrı'dan Tanrı, ışıktan ışık, gerçek Tanrıdan gerçek Tanrı, biricik oğul, yaratılmamış, baba ile birlikte olandır, yeryüzünde ve gökyüzündeki her şey ondan meydana gelmiştir. Biz insanlar için ve bizim kurtuluşumuz için, o yeryüzüne indi ve bedene büründü, insan şekline girdi, acı çekti ve üçüncü gün yeniden göğe yükseldi. O göğe yükseldi ve muhakkak ki ölüleri ve dirileri hesaba çekmek için tekrar geri gelecektir."²⁷⁴ Kilise babalarının öğretilerini takip ederek, Kadıköy Konsili de açıklanmıştır ki: "Bir olan ve onunla özdeş olan oğul, bizim efendimiz İsa Mesih, tam anlamıyla bir Tanrı ve tam anlamıyla bir insan, hakiki Tanrı'nın ve hakiki insanın aynısı..., kutsallıkta baba ile birlikte bir varlık ve insanlıkta da bizimle birlikte bir varlıktır..., kutsallığa göre uzun zaman önce babadan olmuş,

²⁷⁴ FIRST COUNCIL OF NICAIA, *Symbolum Nicaenum*: DS 125.

insanlığa göre ise son zamanda biz ve bizim kurtuluşumuz için Meryem'den, Tanrı'nın bakire annesinden olmuştur.²⁷⁵

Bu sebepten, II. Vatikan Konsili, “yeni bir Adem (ikinci Adem)... “görünmeyen Tanrı'nın görünümü” (Koloselilere 1:15) olan Mesih' in, ilk günahı bu yana aslı bozulmuş olan Ademoğulları içinde, kendisini Tanrı'ya benzetmeyi yeniden yapabilen kusursuz bir insan olduğunu belirtir... Masum bir kuzu gibi o, özgürce döktüğü kanıyla bizim için hayatı hak etti. Bizi şeytanın ve günahın esaretinden kurtararak, Tanrı onun içinde bizi kendinde ve bir diğerinde topladı, bu nedenle bizden her birimiz havariyle beraber diyebilmelidir ki: “Tanrı'nın oğlu beni sevdi ve benim için kendini feda etti.” (Gal 2:20)²⁷⁶

Bu nazarla, II. John Paul açık bir şekilde açıkladı ki: “Tanrı ile İsa Mesih arasındaki bir nevi farklılığın var olduğunu söylemek Hristiyan inancıyla zıttır... İsa bedenleşen Tanrı'dır, tek ve bölünmez bedendir... Mesih Nasıralı İsa'dan başkası değildir; o hepimizin kurtuluşu için Tanrı'nın insan yaptığı sözüdür... Tanrı'nın bütün insanlara bahsettiği çeşitli hediyeleri (özellikle manevi hazineleri) keşfetme ve takdir etme sürecinde, Tanrı'nın kurtarma planının merkezinde olan İsa Mesih'ten ayrı tutamayız.”²⁷⁷

Aynı şekilde Tanrı'nın kurtarma eylemi ile insanı yaratması arasında bir ayrım olduğunu göstermek de Katolik inancına zıttır. Bedenleştirme ile Tanrı'nın kurtuluşa erdirmeye yönündeki fiillerinin hepsi her zaman, tüm insanların kurtuluşu için olduğunu varsaydığı insanoğlunun doğasıyla birlik ve beraberlik içinde yapılmaktadır. İki tabiatta idare eden bir şahıs, beşer ve ilahi olan, Tanrı'nın tek bir şahsıdır.²⁷⁸

²⁷⁵ Council of Chalcedon, *Symbolum Chalcedonense*: DS 301.

²⁷⁶ Second Vatican Council, Pastoral Constitution *Gaudium et spes*, 22

²⁷⁷ John Paul II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 6.

²⁷⁸ Cf. St. Leo the Great, *Tomus ad Flavianum*: DS 294.

Bu nedenle, bedenleştirmeden sonra da, Logos'a kutsallığındaki gibi, Mesih'in beşeriliğine “ilaveten” veya “ötesinde” gösterilen bir kurtarma eylemi atfeden teori, Katolik inancıyla bağdaşmaz.²⁷⁹

11. Benzer şekilde, bir olan ve birde üç olan Tanrı tarafından istenen kurtuluş yönteminin birliği ile ilgili olan inanç öğretisine kesinkes iman edilmelidir ki bunun merkezinde ve kaynağında yaratma ve kurtarma makamındaki ilahi inayetin aracısı olan Tanrı'nın bedenleşmesinin gizemi vardır (cf. Koloselilere 1:15-20), o her şeyin kendisinde birleştiğidir (cf. Efeslilere 1:10), o Tanrı'nın bizim için yaptığı bilgeliğimiz, doğruluğumuz, kutsamamız ve kurtuluşumuzdur. (1. Korintoslulara 1:30) Aslında İsa'nın gizeminin kendisi, Tanrı'daki sonsuz seçenekten İsa'nın yeniden dönüşüne doğru uzayan hakiki bir bütünlüğe sahiptir: “O (baba) kendi önünde sevgide kutsal ve kusursuz olmamız için dünyanın kuruluşundan önce bizi Mesih'te seçti” (Efeslilere 1:4); “Her şeyi kendi isteği doğrultusunda düzenleyen Tanrı'nın amacı uyarınca önceden belirlenip Mesih'te seçildik” (Efeslilere 1:11); “Çünkü Tanrı önceden bildiği kişileri oğlunun benzerliğine dönüştürmek üzere önceden belirledi. Öyle ki, oğul birçok kardeş arasında ilk doğan olsun. Tanrı önceden belirlediği kişileri çağırdı, çağırdıklarını akladı ve akladıklarını yüceltti.” (Romalılara 8:29-30)

Kilise'nin Majisteriyumu, ilahi vahye bağlı İsa Mesih'in aracı ve evrensel kurtarıcı olduğunu yeniden teyit eder: “Yaratılmış her şeye hitap eden Tanrı'nın sözü bedenleşti ve kamil bir insan olarak o, bütün insanlığı kurtardı ve her şeyi kendisinde topladı. Tanrı... O, babanın ölüden dirilttiğidir, yükselttiğidir ve onun sağ tarafına

²⁷⁹ Cf. St. Leo the Great, Letter to the Emperor Leo I *Promississe me memini*: DS 318: “...in tantam unitatem ab ipso conceptu Virginis deitate et humanitate conserta, ut nec sine homine divina, nec sine Deo agerentur humana”. Cf. also *ibid.* DS 317.

oturttuğudur, ölülerin ve dirilerin yargıcı olarak onu tayin etmiştir.”²⁸⁰ Bu kurtarıcılıktaki aracılık aynı zamanda sonsuz ve azametli lider olan İsa’nın kendini feda ederek kurtarıcılığının birliğine işaret eder. (cf. İbraniler 6:20; 9:11; 10:12-14)

12. Kutsal Ruh’un, bedene bürünen, çarmıha gerilen ve yükselen Tanrı’dan daha geniş bir evrensel idaresinin olduğu hipotezini öne sürenler de vardır. Aksine bu durum, Tanrı’nın kurtarıcı enkarnasyonunu bir teslis olayı olarak gören Katolik inancıyla ayrıca ters düşer. Yeni Ahit’te, İsa’nın gizemi, Tanrı’nın enkarnasyonu, sadece Mesih’ten sonraki dönemde değil (cf. Resullerin 2:32-36; Yuhanna 7:39, 20:22; 1 Korintoslular 15:45), aynı zamanda onun gelişinden önceki dönemde de (cf. 1. Korintoslular 10:4; 1. Pet 1:10-12), Kutsal Ruh’un varlığının mevcudiyetini belirlediği gibi insanlık üzerine ruhun dökülmesi prensibini de teşkil eder.

II. Vatikan Konsili, bu temel doğruyu, Kilise inancındaki bilince hatırlattı. Babanın bütün insanlık için kurtuluş planını sunmasında, Konsil başlangıcından itibaren Mesih’in gizemini ruhun gizemi ile yakından ilişkilendirir.²⁸¹ Yüzyıllarca izlenen süreçte Kilise’nin İsa Mesih öncülüğünde kurulması çalışmaları, onun ruhu ile birliktelik içinde yaptığı bir fiil olarak görülür.²⁸²

Bununla birlikte, kendi ruhuyla ve ruhunun vasıtasıyla, İsa Mesih’in kurtarma eylemi, Kilise’nin görünen sınırlarının ötesinde bütün insanlığa doğru genişler. İsa’nın bugün bile yaşayan bir tavır içinde, iman etmiş kimseyi kendine yakınlaştırmasını ve ona yeniden dirilmenin ümidini vermesini konu alan paskalyanın gizeminden bahsederken, Konsil şöyle der: “Sadece Hristiyanlar için değil aynı zamanda kalplerindeki zarafetin gizli bir şekilde aktif olması sonucu iyiyi dileyen bütün insanlar

²⁸⁰ Second Vatican Council, Pastoral Constitution *Gaudium et spes*, 45; cf. also Council of Trent, *Decretum de peccato originali*, 3; DS 1513.

²⁸¹ Cf. Second Vatican Council, Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 3-4.

²⁸² Cf. *ibid.*, 7; cf. St. Irenaeus, who wrote that it is in the Church “that communion with Christ has been deposited, that is to say: the Holy Spirit” (*Adversus haereses* III, 24, 1: SC 211, 472).

için bunların hepsi doğruyu barındırır. Mesih'in hepimiz için can vermesinden beri ve bütün insanların bilfiil bir için ve aynı ilahi kader için çağrılmasından beri biz, paskalya gizemindeki, Tanrı tarafından bir şekilde bilinen Kutsal Ruh'un yaratılmışlara sunduğu bütün imkânların ortak oluşu meselesine sahip çıkmak zorundayız.²⁸³

Bundan dolayı, Tanrı tarafından tek bir hedefe davet edilen, tarihte Mesih'ten önce yaşamış insanların ve ondan sonra gelen insanların hepsi için de kurtuluşu fiiliyata sokan Kutsal Ruh'un ve bedenleşen Tanrı'nın kurtuluş gizemi arasındaki ilişki açıktır: oğul tarafından çokça sevilen babanın ruhu her şeyin yöneticisidir. (cf. Yuhanna 3:34)

Böylece, Kilise'nin günümüzdeki majisteriyumu tek bir ilahi idarenin hakikatini, açık ve net bir şekilde hatırlattı: "Kutsal Ruh'un varlığı ve fiili sadece bireylere değil aynı zamanda topluma ve tarihe, insanlara, kültürlere ve dinlere de etki eder... Göğe yükselen İsa 'ki o Kutsal ruhun gücüyle insanoğlunun kalplerinde halen aktiftir... Yine o, günümüzdeki farklı gelenek ve kültürleri Mesih'te tam bir olgunluğa hazırlayarak onların içine vahyin/kelamın tohumunu eken Kutsal Ruh'tur."²⁸⁴ Majisteriyum, Kutsal Ruh'un bütün evrende ve insanlık tarihinin tamamındaki tarihsel kurtarma işlevini kabul ederek²⁸⁵ şöyle der: "İsa'nın bedenleşmesinde ve yaşamında, ölümünde ve yeniden dirilmesinde etken olan ruhla Kilise'de faal olan aynı Kutsal Ruh'tur. Bundan dolayı o Mesih'ten farklı bir Tanrı veya bazen de Mesih ile Tanrı arasında var olduğu düşünülen bir nevi hükümsüz bir varlık değildir. Kutsal Ruh'un insanların kalplerinde ve tarihlerinde, kültürlerinde ve dinlerinde her ne getirdiyse onlar İncil için bir hazırlık olarak hizmet eder ve Kutsal Ruh'un gücü ile bedenleşen Tanrı

²⁸³ Second Vatican Council, Pastoral Constitution *Gaudium et spes*, 22.

²⁸⁴ JOHN PAUL II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 28. For the "seeds of the Word" cf. also St. JUSTIN MARTYR, *Second Apology* 8, 1-2; 10, 1-3; 13, 3-6; ed. E.J. Goodspeed, 84; 85; 88-89.

²⁸⁵ Cf. John Paul II, Encyclical Letter, *Redemptoris missio*, 28-29.

olan Mesih'in aracılığı ile anlaşılabilir .Böylelikle, kamil bir insan olarak o, bütün insanlığı kurtarabilir ve her şeyi kendinde toplayabilir.' ”²⁸⁶

Sonuç olarak, Kutsal Ruh'un icraatı Mesih'in icraatının dışında veya ona paralel değildir. Tanrı'nın oğlunun bedenleşmesinin, ölümünün ve yeniden dirilmesinin gizeminde gerçekleştirilmiş, Kutsal Ruh'un eşliğinde gerçekleşmiş ve bütün insanlığın ve evrenin tamamını kurtuluşa erdirmeye değerini genişletmiş olan, bir Tanrı'nın ve birde üç olan Tanrı'nın sadece bir kurtuluşa erdirmeye idaresi vardır: “ Hiç kimse, bu sebeple, Mesih'in aracılığı ve Kutsal Ruh'un faaliyetleri olmaksızın Tanrı ile komünyona giremez.”²⁸⁷

C. İsa Mesih'in Kurtuluşa Erdirme Gizeminin Eşsizliği Ve Evrenselliği

13. İsa Mesih'in gizeminin kurtuluşa erdirmeye eşsizliği ve evrenselliğini reddeden iddia da öne sürülmektedir. Bu iddia İncil temelli değildir. Aslında, tek kurtarıcı ve Tanrı, Tanrı'nın oğlu, İsa Mesih'in hakikati; bedenleşmesi, ölümü ve yeniden dirilişi yoluyla kurtuluş tarihini başarıya ulaştırmıştır ve İsa'nın kendisinde bütünlüğünü ve merkezini bulunduran bu hakikat, Kilise inancının değişmez bir unsuru olarak kesin bir şekilde inanılmalıdır.

Yeni Ahit net bir şekilde şu gerçeği kanıtlıyor: “Baba, oğlu'nu dünyanın kurtarıcısı olarak gönderdi.” (1. Yuhanna 4:14); “İşte, dünyanın günahını ortadan kaldıran Tanrı kuzusu!” (Yuhanna 1:29). Sanhedrinden önceki vaazında, İsa'nın adı ile iyileşen (Resullerin 3:1-8) ve doğuştan kötürüm olan adamın iyileşmesini sağlamak için Peter şöyle dedi: “Başka hiç kimsede kurtuluş yoktur. Bu göğün altında insanlara bağışlanmış, bizi kurtarabilecek başka hiçbir ad yoktur.” (Resullerin

²⁸⁶ *Ibid.*, 29.

²⁸⁷ *Ibid.*, 5.

4:12) Aziz Paul da bundan başka, İsa'nın herkesin Rabbi olduğunu, ölüleri ve dirileri yargılayacağını ve böylelikle kim ona inanırsa onun adı ile günahlarından bağışlanacağını ekledi. (Resullerin 10:36,42,43)

Paul'un kendisi Korint ahalisine hitap ederek şöyle yazdı: "Yerde ya da gökte ilah diye adlandırılanlar varsa da (nitekim pek çok "ilah", pek çok "rab" vardır) bizim için tek bir Tanrı baba vardır. O her şeyin kaynağıdır, bizler O'nun için yaşıyoruz. Tek bir Rab var, O da İsa Mesih'tir. Her şey O'nun aracılığıyla yaratıldı, biz de O'nun aracılığıyla yaşıyoruz (1. Korintoslular 8:5-6). Buna ek olarak, Havari John şöyle der: "Çünkü Tanrı dünyayı o kadar çok sevdi ki, biricik oğlu'nu verdi. Öyle ki, ona iman edenlerin hiçbiri mahvolmasın, hepsi sonsuz yaşama kavuşsun. Tanrı, oğlunu dünyayı yargılamak için göndermedi, dünya onun aracılığıyla kurtulsun diye gönderdi." (Yuhanna 3:16-17) Yeni Ahitte, Tanrı'nın dilemesindeki evrensel kurtuluş, Mesih'in arabuluculuğu ile yakın bir şekilde bağlantılıdır. "O bütün insanların kurtulup gerçeğin bilincine erişmesini ister. Çünkü tek Tanrı ve Tanrı'yla insanlar arasında tek aracı vardır. O da insan olan ve kendisini herkes için fide olarak sunmuş bulunan Mesih İsa'dır. Uygun zamanda verilen tanıklık budur." (1. Timoteosa 2:4-6)

Kutsal Ruh'ta İsa Mesih yoluyla baba tarafından sunulan evrensel hediye olan kurtuluşun farkındalığı (Efesliler 1:3-14), ilk Hristiyanların kanunun ötesinde giden kurtuluşun tamlığını onlara göstererek Yahudilerle mücadele etmiş olmasıdır ve aynı farkındalıkla onlar Mesih'in saflığı yoluyla kurtuluşu arzulayıp onların dönemindeki paganla mücadele ettiler. İnancın bu mirası Kilise'nin Majisteriyumu tarafından yeniden hatırlatılmıştır: "Kilise hepimizin kurtuluşu için ölen ve sonra tekrar dirilen Mesih'in onun ruhu yoluyla insana ışık ve onun en yüce davetine karşılık vermeye

muktedir olabilecek güç verdiği ve Mesih'ten başka bu göğün altında insanlar arasında başka hiçbir adın olmadığına inanır. (Resullerin 4:12) Ayrıca Kilise insanlık tarihinin tamamının anahtarı, merkezi ve amacının, Rabbin ve Yüce Tanrı'sının içinde temellendiğine inanır.”²⁸⁸

14.Tanrı'nın oğlunun bedenleşmesi, ölümü ve yeniden dirilmesinin gizeminde hepsi için bir kere, bir ve birde üç olan Tanrı'nın evrensel kurtuluş iradesinin sunulması ve tamamlanmasına, bu sebeple Katolik inancının bir doğrusu olarak kesinkes inanılmalıdır.

İmanla ilgili bu yazıyı dikkate alarak, günümüzde teoloji, diğer dini tecrübelerin varlığı ve onların Tanrı'nın kurtuluş planındaki manaları ile ilgili düşüncelerinde, tarihi figürler ve bu dinlerdeki pozitif unsurlar, kurtuluşun ilahi planı dahilinde hangi yöne eğimli olup olmadığını anlamaya davet edilmiştir. Teolojik araştırma, bu çalışmada, Kilise'nin majisteriyumunun rehberliği altında geniş bir çalışma sahasına sahiptir. II. Vatikan Konsili, şunun üzerinde durdu: “Mesih'in eşsiz arabuluculuğunu dışlamaz hatta bir kaynaktan paylaşımı olan çoklu bir ortaklık doğurur.”²⁸⁹ Bu ortak arabuluculuğun içeriği daha derince araştırılmalıdır fakat İsa'nın eşsiz arabuluculuğunun ilkesine daima tutarlı kalmalıdır: “Farklı türde ve derecelerde olan arabuluculuğun ortak biçimleri hariç değildir, onlar yalnızca İsa'nın kendi arabuluculuğu ile mana ve değer kazanır ve onlar İsa'ya paralel veya tamamlayıcı olarak anlaşılamazlar.”²⁹⁰ Dolayısıyla İsa'nın eşsiz arabuluculuğunun ötesinde Tanrı'nın bir kurtarma fiili olarak sunulan bu çözümler Hristiyan ve Katolik inancına aykırı olurdu.

²⁸⁸ Second Vatican Council, Pastoral Constitution *Gaudium et spes*, 10. Cf. St. Augustine, who wrote that Christ is the way, which “has never been lacking to mankind... and apart from this way no one has been set free, no one is being set free, no one will be set free” *De civitate Dei* 10, 32, 2: CCSL 47, 312.

²⁸⁹ Second Vatican Council, Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 62.

²⁹⁰ John Paul II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 5.

15. Diğer dinlerle ilişkisinde İsa Mesih'in kurtarıcı olgusunun değeri ve önemi üzerine aşırı önem verildiği izlenimini veren eşsiz, evrensel ve kesinlik gibi terimlerden teolojinin uzak durması gerektiği sıkça önerilir. Aslında, buna rağmen, böyle bir dil inancın kaynağının kendi kendine bir gelişimini temsil ettiğinden samimice vahye sadık olmaktır. Baştan beri müminler topluluğu İsa'da, Tanrı'nın insan yaptığı oğlu olarak, çarmıha gerilen ve yükselen olarak, bütün insanlığa ve bütün insanlara vahyi (cf. Matta 11:27) ve yüce hayatı (cf. Yuhanna 1:12; 5:25-26; 17:2) bahşeden Kutsal Ruh'un gücünde babadan alınan misyonla yalnız onda olan bir kurtuluşun değerini tanıdı.

Bu bağlamda, insan, İsa Mesih'in insan ırkı ve onun tarihi yönüyle ve eşsiz, fevkalade, sadece ona has olan teklik, ayrıcalıklık, evrensellik ve mutlaklık bakımından bir önemi ve değerinin var olduğunu söyleyebilmeli ve söylemelidir. Hatta İsa Tanrı'nın herkesin kurtuluşu için insan olarak yarattığı sözüdür. İncanın bu bilincinin ifadesinde, II. Vatikan Konsili şöyle der: “Yaratılmış herkese yönelik Tanrı'nın sözü, bedenleştirdi bu nedenle kamil bir insan olarak bütün insanları kurtarabildi ve her şeyi kendisinde toplayabildi. Rab İsa, insanlık tarihinin nihai hedefi, tarihin ve uygarlığın isteklerinin odak noktası, insanoğlunun merkezi, bütün kalplerin sevinci ve bütün özlemlerin ikmalidir. O, babanın ölüden dirilttiği, yükselttiği ve sağ tarafına oturttuğu, ölüleri ve dirileri yargılamakla görevlendirdiği kişidir.”²⁹¹ “İsa'ya mutlak ve evrensel önemi veren tam olarak da Mesih'in eşsizliğidir ve bu vasıta ile tarihe ait olmakla birlikte hala tarihin

²⁹¹ Second Vatican Council, Pastoral Constitution *Gaudium et spes*, 45. The necessary and absolute singularity of Christ in human history is well expressed by St. Irenaeus in contemplating the preeminence of Jesus as firstborn Son: “In the heavens, as firstborn of the Father's counsel, the perfect Word governs and legislates all things; on the earth, as firstborn of the Virgin, a man just and holy, reverencing God and pleasing to God, good and perfect in every way, he saves from hell all those who follow him since he is the firstborn from the dead and Author of the life of God” (*Demonstratio apostolica*, 39: SC 406, 138).

merkezinde ve hedefinde kalmaktadır: ‘Alfa ve Omega, birinci ve sonuncu, başlangıç ve son benim.’ (Vahiy 22:13)’²⁹²

D. Kilise’nin Birlik ve Beraberliği

16. Rab İsa, tek kurtarıcı, sadece basit bir havari topluluğu oluşturmadı o aynı zamanda kurtuluş gizemi olarak Kilise’yi kurdu: O kendisi Kilise’nin içindedir ve Kilise onun içindedir. (cf. Yuhanna 15:1; Galatyalılar 3:28; Efeslilere 4:15 16; Resullerin 9:5) Bu nedenle Mesih’in kurtuluş gizeminin bütünlüğü aynı zamanda Kilise’ye aittir, ayrılmaz bir şekilde onun Rabbine bağlıdır. Hatta İsa Mesih mevcudiyetine ve kurtuluş çalışmalarına onun bedeni olan Kilise’de (cf. 1 Korintoslulara 12:12-13, 27; Koloselilere 1:18)²⁹³ ve Kilise vasıtasıyla devam eder.(cf. Koloselilere 1:24-27)²⁹⁴ Böylece yaşayan bir bedenin başı ve üyeleri olarak birbirinden birbiriyle aynı olmasalar da birbirinden ayrılamazlar, bu yüzden İsa da Kilise de ne birbirlerine karışır ne de birbirlerinden ayrılırlar ve bütün bir Mesih olarak tek bir oluştururlar.²⁹⁵ Bu ayrılmazlığın aynısı aynı zamanda Yeni Ahit’te Kilise’nin İsa’nın gelini olarak benzetimiyle açıklanır. (cf. 2. Korintoslulara 11:2; Efeslilere 5:25-29; Vahiy 21:2,9)²⁹⁶

Dolayısıyla, İsa Mesih’in kurtuluştaki aracılığının eşsiz ve evrenselliği ile onun tarafından kurulan Kilise’nin eşsizliği arasındaki bağlantı Katolik inancının bir doğrusu olarak kesinkes inanılmalıdır. Sadece Mesih vardır bu yüzden de Mesih’in tek bir

²⁹² John Paul II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 6.

²⁹³ Cf. *ibid.*, 7.

²⁹⁴ Cf. Second Vatican Council, Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 14.

²⁹⁵ Cf. St. Augustine, *Enarratio in Psalmos*, Ps. 90, *Sermo* 2,1: CCSL 39, 1266; St. Gregory the Great, *Moralia in Iob*, Praefatio, 6, 14: PL 75, 525; St. Thomas Aquinas, *Summa Theologiae*, III, q. 48, a. 2 ad 1.

²⁹⁶ Cf. Second Vatican Council, Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 6.

bedeni ve tek bir gelini var olur: “Tek bir Katolik ve Apostolik Kilise”.²⁹⁷ Bundan öte, Tanrı’nın Kilise’yi yalnız bırakmayacağı (cf. Matta 16:18; 28:20) ve Kutsal Ruh’la oraya rehberlik edeceğine (cf. Yuhanna 16:13) dair vaadinin anlamı Katolik inancına göre Kilise’nin (aynı zamanda Kilise’nin içeriğine ait her şeyin) eşsizliği ve birliğinin asla yok olmayacağıdır.²⁹⁸

Katolik müminleri Mesih tarafından kurulan Kilise ile Katolik Kilisesi arasındaki tarihi bir devamlılığın (apostolik silsile kökenli)²⁹⁹ var olduğunu ikrar etmekle mecburdur: “Bu yeniden dirilmesinden sonra bizim kurtarıcımız olan ve Peter’e Pastörlük vazifesini emanet eden (cf. Yuhanna 21:17), ona ve diğer apostallara Kilise’yi büyütme ve yönetme yetkisi veren (cf. Matta 28:18ff.), her asırda ‘doğrunun sütunu ve dayanak noktası olarak dikilen’ (1.Timoteosa 3:15) Mesih’in tek Kilisesidir. Günümüzdeki dünyada bir topluluk olarak oluşan ve kurulan bu Kilise Peter’in halefi ve onunla birlikte olan cemaatteki Piskoposlar tarafından yönetilen Katolik Kilisesi’nde varlığını sürdürür”.³⁰⁰ II. Vatikan Konsili, var olmak deyimiyle iki doktrini birleştirmeye çalıştı: bir tarafta Hristiyanlar arasında var olan fikir ayrılıklarına rağmen Mesih’in Kilisesinin tam manasıyla sadece Katolik Kilise’si içinde varlığını devam ettirmesi, diğer tarafta ise Katolik Kilise’leri ile tam fikir birliğinde olmayan Kiliselerde ve eklesiyal topluluklarda yapısının dışında takdisin ve hakikatin³⁰¹ pek

²⁹⁷ *Symbolum maius Ecclesiae Armeniacae*: DS 48. Cf. Boniface VIII, *Unam sanctam*: DS870-872; Second Vatican Council, Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 8.

²⁹⁸ Cf. Second Vatican Council, Decree *Unitatis redintegratio*, 4; John Paul II, Encyclical Letter *Ut unum sint*, 11: AAS 87 (1995), 927.

²⁹⁹ Cf. Second Vatican Council, Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 20; cf. also St. Irenaeus, *Adversus haereses*, III, 3, 1-3: SC 211, 20-44; St. Cyprian, *Epist.* 33, 1: CCSL 3B, 164-165; St. Augustine, *Contra adver. legis et prophet.*, 1, 20, 39: CCSL 49, 70.

³⁰⁰ Second Vatican Council, Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 8.

³⁰¹ *Ibid.*; cf. John Paul II, Encyclical Letter *Ut unum sint*, 13. Cf. also Second Vatican Council, Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 15 and the Decree *Unitatis redintegratio*, 3.

çok unsurunun bulunması.³⁰² Fakat bununla ilgili olarak etkinliklerini Katolik Kilisesi tarafından tevdi edilen merhamet ve hakikatin tam kemalinden elde ettiklerinin de vurgulanması gerekir.³⁰³

17. Bununla birlikte orası, Katolik Kilisesinde yaşayan, Peter'in halefi ve onunla ilişki içerisinde olan piskoposlar tarafından yönetilen Mesih'in tek bir Kilisesi olarak var olur.³⁰⁴ Katolik Kilisesi ile mükemmel bir ilişki içerisinde olmasalar da apostolik bir silsile ve geçerli ökharist ile en yakın bağlar vasıtasıyla ona birleşik kalan Kiliseler, hakikate özgü Kiliselerdir.³⁰⁵ Bu Kiliseler ilahi takdire göre Papa'nın nesnel olarak tüm Kilise üzerinde güç sahibi olması şeklinde olan Katolikliğin Papalık doktrinini kabul etmedikleri için Katolik Kilisesi ile tam bir fikir birliğinde olmamalarına rağmen, Kiliseler arasında varlığını sürdürmekte ve ayrıca Mesih'in Kilisesi bunların içerisinde faaldir.³⁰⁶

Diğer taraftan geçerli bir piskoposluk tarafından ve bütünüyle gerçek ve saf ökharist gizem³⁰⁷ tarafından korunmamış eklektik cemaatler doğru anlamda Kiliseler değildir; bunun yanında, vaftizle bu cemaatin içinde vaftiz edilenler her ne kadar kusurlu olsa da Mesih te birleşik ve bu nedenle Kilise ile belli bir bağlantı

³⁰² The interpretation of those who would derive from the formula *subsistit in* the thesis that the one Church of Christ could subsist also in non-Catholic Churches and ecclesial communities is therefore contrary to the authentic meaning of *Lumen gentium*. "The Council instead chose the word *subsistit* precisely to clarify that there exists only one 'subsistence' of the true Church, while outside her visible structure there only exist *elementa Ecclesiae*, which — being elements of that same Church — tend and lead toward the Catholic Church" (Congregation for the Doctrine of the Faith, *Notification on the Book "Church: Charism and Power" by Father Leonardo Boff*: AAS 77 [1985], 756-762).

³⁰³ Second Vatican Council, Decree *Unitatis redintegratio*, 3.

³⁰⁴ Cf. Congregation for the Doctrine of the Faith, Declaration *Mysterium Ecclesiae*, 1: AAS65 (1973), 396-398.

³⁰⁵ Cf. Second Vatican Council, Decree *Unitatis redintegratio*, 14 and 15; Congregation for the Doctrine of the Faith, Letter *Communio notio*, 17: AAS 85 (1993), 848.

³⁰⁶ Cf. First Vatican Council, Constitution *Pastor aeternus*: DS 3053-3064; Second Vatican Council, Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 22.

³⁰⁷ Cf. Second Vatican Council, Decree *Unitatis redintegratio*, 22.

içindedirler.³⁰⁸ Hatta vaftiz aracılığıyla, yaşamın başlı başına Mesih'te tam olarak gelişmesi için, inancın tam bir şekilde ikrarına, hakiki ökhariste ve Kilise ile tam bir bağlantıya neden olur.³⁰⁹

“Bu yüzden Hristiyan müminlerin İsa'nın Kilisesinin bir şekilde tek olan ama bölünmüş Kiliselerden ve eklektik cemaatlerden oluşan bir derlemeden başka bir şey olmadığını düşünmeleri kabul edilmez ve onlar, aynı zamanda günümüzde Mesih'in Kilisesi hiç bir yerde gerçek anlamda mevcut olmadığı ve bütün Kiliselerin ve eklektik cemaatlerin bir hedef olarak ona ulaşmaya çabalaması gerektiği düşüncesine sahip olmakta özgür değildir.”³¹⁰ Aslında, Kilise'nin kendisine zaten bahşedilmiş olan varlığının unsurları, bütünüyle Katolik Kilisesi'ne ve tam kemale ermeden diğer topluluklara katılmışlardır.³¹¹ “Öte yandan bu bölünmüş Kiliseler ve cemaatler kusurlardan muzdarip olduğuna inanmamıza rağmen kurtuluş gizeminin anlam ve öneminden yoksundurlar. Mesih'in Ruh'u, onları etkinliğini merhametin tam kemalinden ve Katolik Kilisesi'ne tevdi edilmiş güvenden alan kurtuluşun araçları olarak kullanmaktan çekinmedi.”³¹²

Birlikten yoksun olması açısından değil de “tarihteki evrenselliğinin tam bir ikmaline engel olması yönüyle” Hristiyanlar arasında birliğin olmaması Kilise için bir yaradır.³¹³

³⁰⁸ Cf. *ibid.*, 3.

³⁰⁹ Cf. *ibid.*, 22.

³¹⁰ Congregation for the Doctrine of the Faith, Declaration *Mysterium Ecclesiae*, 1.

³¹¹ John Paul II, Encyclical Letter *Ut unum sint*, 14.

³¹² Second Vatican Council, Decree *Unitatis redintegratio*, 3.

³¹³ Congregation for the Doctrine of the Faith, Letter *Communio notio*, 17; cf. Second Vatican Council, Decree *Unitatis redintegratio*, 4.

E. Kilise: Tanrı'nın Krallığı Ve Mesih'in Krallığı

18. Kilise'nin misyonu "Mesih'in ve Tanrı'nın krallığını, bütün insanlığa duyurmak ve kurmak olup o, yani Kilise yeryüzündedir ve bu krallığın başlangıcı ve tohumudur" ilkesinin dünyanın üzerinde oluşunu ve krallığın menşei ve başlangıcını bütün insanlara duyurmak ve kurmaktır."³¹⁴ Bir yandan Kilise "bir ayındır ki, Tanrı ile samimice birleşmenin ve bütün insan ırkının birliğinin işareti ve vasıtasıdır."³¹⁵ O, bu sebeple, krallığın işaret ve vasıtasıdır; o krallığı duyurmaya ve kurmaya davet edilmiştir. Öte yandan Kilise "baba, oğul ve Kutsal Ruh tarafından toplanan insanlardır."³¹⁶ Dolayısıyla o, "Mesih'in gizeminde zaten mevcut olan krallıktır"³¹⁷ ve tohumu ve başlangıcı oluşturur. Hatta Tanrı'nın krallığı bir eskatolojik boyuta sahiptir: O hâlihazırda var olan bir gerçekliktir fakat onun tam olarak anlaşılması sadece tarihin tamamlanması ve sonuçlanmasıyla birlikte olacaktır.³¹⁸

Cennetin krallığı, Tanrı'nın krallığı ve Mesih'in krallığı ifadelerinin Kutsal kitapta ve Kilise babalarının açıklamalarında ve aynı zamanda Majisteriyum'un dokümanlarındaki anlamı, daima tıpatıp aynı değildir, ne de onların beşer tasavvuruyla tüm yönleriyle tespit edilemeyen bir gizem olan Kiliseyle ilişkileri her zaman tamamıyla aynıdır. Bu nedenle, bu terimlere ait çeşitli teolojik açıklamalar olabilir. Ancak bu olası açıklamaların hiçbiri herhangi bir surette Mesih, krallık ve Kilise arasında yakın bir bağ olduğunu reddetmez ve anlamsız olduğunu söyleyemez. Oysa açığa çıkmasıyla bildiğimiz Tanrı'nın krallığı, "hem Mesih'ten hem de Kilise'den ayrı olamaz... Eğer krallık İsa'dan ayrı olursa, açığa çıkardığı Tanrı'nın krallığı bundan

³¹⁴ Second Vatican Council, Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 5.

³¹⁵ *Ibid.*, 1

³¹⁶ *Ibid.*, 4. Cf. St. Cyprian, *De Dominica oratione* 23: CCSL 3A, 105.

³¹⁷ Second Vatican Council, Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 3.

³¹⁸ Cf. *ibid.*, 9; cf. also the prayer addressed to God found in the *Didache* 9,4: SC 248, 176: "May the Church be gathered from the ends of the earth into your kingdom" and *ibid.* 10, 5: SC248, 180: "Remember, Lord, your Church... and, made holy, gather her together from the four winds into your kingdom which you have prepared for her".

sonra olmaz. Sonuç krallığın anlamının bozulmasıdır ki bu bir gün herkesin döndürüleceği Rab olarak görülen İsa'nın karakterinin bozulması ve Mesih'in saf bir insan veya ideolojik bir amaca dönüşmesi riskini taşımaktadır. (cf. 1 Korintoslulara 15:27) Aynı şekilde, krallık Kilise'den ayrılamaz. Kilise'nin kendine doğru bir nihayet olmadığı hakikattir çünkü Tanrı'nın krallığının tohumu, işareti ve vasıtası olan Kilise Tanrı'nın krallığı doğrultusunda yönlendirilmektedir. Ancak, Mesih ile krallık ayrı kalırken Kilise her ikisine ayrılmaz bir şekilde birleşmiştir.³¹⁹

19. Mesih ile Krallık arasındaki ayrılmaz ilişkiyi ifade etmek (kendi tarihsel aşamasında dikkate alınsa bile) Tanrı'nın krallığı, görünen ve sosyal gerçekliğindeki Kilise ile ilişkilendirilemez gerçeğini görmezlikten gelmek değildir. Hatta “Mesih'in ve Kutsal Ruh' un Kilise'nin görünen sınırları dışındaki fiilleri” hariç tutulamaz.³²⁰ Bu nedenle “Krallığın bireysel, sosyal ve dünya olarak herkesi ilgilendirdiğini akılda tutmak gerekir. Krallık için çalışmanın anlamı Tanrı'nın insanlık tarihinde mevcut olan ve onu değiştiren fiillerini tanıma ve yüceltmedir. Krallığın kurulmasının anlamı ise tüm şerlerin şerrinden kurtulmak için çalışmaktır. Sözün özü, Tanrı'nın Krallığı, Tanrı'nın kurtuluş planının tam olarak açığa çıkması ve gerçekleşmesidir.”³²¹

Tanrı'nın krallığı, Mesih'in Krallığı ve Kilise arasındaki ilişki dikkate alındığında, krallığı kasten vurgulayan “Kendilerini krallık merkezli” olarak tarif eden fikirlerdeki gibi tek taraflı vurgu yapmaktan kaçınmak gereklidir. Bu fikirler kendisi ile kaygısı olmayan ve yalnızca tümüyle krallığa şahitlik etmek ve hizmet etmekle ilgilenen bir Kilise imajını vurgular. İsa'nın “diğerlerinin adamı” olması gibi bu da

³¹⁹ John Paul II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 18; cf. Apostolic Exhortation *Ecclesia in Asia*, 17: *L'Osservatore Romano* (November 7, 1999). The kingdom is so inseparable from Christ that, in a certain sense, it is identified with him (cf. Origen, *In Mt. Hom.*, 14, 7: PG 13, 1197; Tertullian, *Adversus Marcionem*, IV, 33,8: CCL 1, 634.

³²⁰ John Paul II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 18.

³²¹ *Ibid.*, 15.

“diğerlerinin Kilisesidir.” Olumlu yönleri ile birlikte bu kavramlar genellikle negatif yönleri de ortaya koyar. Öncelikle, onlar Mesih hakkında sessizdirler: Konuştukları krallık “Tanrı merkezli” temellidir, çünkü onlara göre Mesih Hristiyan inancı eksik kimseler tarafından anlaşılamaz oysaki farklı insanlar, kültürler ve dinler isimleri ne olursa olsun, tek ilahi gerçeklikte ortak zemin bulmaya meyillidir. Aynı sebeple, kültürlerin ve inançların farklılığına yansımış olan yaratılış gizemi üzerine büyük bir vurgu yaparlar fakat onlar kurtuluş gizemi hakkında sessizliklerini korurlar. Ayrıca onların anladığı şekliyle Krallık ya Kilise için çok az bir yer bırakır ya da Kilise’nin geçmişin ecclesiocentrizmi olarak farz edilmesine ve kendisinin muğlaklık olmaksızın sadece bir işaret olduğunu saymalarına tepki olarak Kilise’yi küçümser.³²² Bu tezler Katolik inancına terstir çünkü onlar Mesih Kilise ve Tanrı’nın krallığı arasındaki bağı eşsizliğini inkâr eder.

F. Kurtuluş Bağlamında Kilise Ve Diğer Dinler

20. Yukarıdan söylenenlerden bazı noktalar teolojik yansımalar için gereklidir, çünkü bazıları kurtuluş yolunda Kilise ve diğer dinler arasındaki ilişkiyi inceler.

Her şeyden önce, kesinkes inanılmalıdır ki: “dünya üzerindeki bir yolcu olan Kilise kurtuluş için gereklidir: Bir tek Mesih kurtarıcıdır ve kurtuluşun tek yoludur; o, Kilise suretindeki bedeniyle bizim için mevcut bulunmaktadır. O kendisi inancın ve vaftizin gerekliliğini açıkça bildirdi (cf. Markos 16:16; Yuhanna 3:5), ve böylece aynı zamanda kişinin içine vaftiz yoluyla girebildiği bir kapı olan Kilise’nin gerekliliğini

³²² *Ibid.*, 17.

doğruladı.”³²³ Bu doktrin Tanrı’nın evrensel kurtuluşu dilemesine karşı koymak olmamalıdır (cf. 1. Timoteosa 2:4); “İsa’daki bütün insanlık için olan gerçek kurtuluşun mümkünlüğü ve bu kurtuluş için Kilise’nin gerekliliği şeklinde olan bu iki doğruyu beraber devam ettirmek gereklidir.”³²⁴

Kilise “kurtuluşun evrensel sakramentidir”,³²⁵ çünkü Kurtarıcı İsa Mesih’e liderine ve tabi olanlara gizemli bir şekilde her zaman bağlıdır ve Kilise’nin Tanrı katında bütün insanların kurtuluşu ile kaçınılmaz bir bağlantısı vardır.³²⁶ Kilise’ye resmi olarak ve görünür bir şekilde bağlı olmayanlar için Mesih’teki kurtuluşa bir lütuf vesilesiyle erişilebilir ki burada her ne kadar onların Kiliseyle mistik bir ilişki içinde olması onları Kilise’nin resmi bir üyesi yapmasa da, bir bakıma onların ruhani ve cismani durumlarıyla bağdaştırmak vasıtasıyla onları aydınlatır.³²⁷ Bu lütuf, Mesih’ten gelir ki o Mesih’in fedakârlığıdır ve Kutsal Ruh tarafından haber verilir; onun, babanın planına göre, kaynağı oğul’un ve Kutsal Ruh’ un misyonunda olan Kiliseyle de ilişkisi vardır.³²⁸

21. Tanrı’nın Hristiyan olmayan bireylere gelen kurtuluşa erdirmeye lütfunun metodu daima Kutsal Ruh’un içinde Mesih aracılığıyla verilen ve Kilise ile gizemli bir ilişkisi hususunda, II. Vatikan Konsil’i, "Tanrı’nın kendi bildiği yollarla" Tanrı onu bahşeder ifadesiyle kendisini sınırlamıştır.³²⁹ Teologlar bu mevzuyu tam olarak anlamaya çalışıyorlar. Tanrı’nın kurtarma planı ve yöntemlerini tam olarak daha iyi

³²³ Second Vatican Council, Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 14; cf. Decree *Ad gentes*, 7; Decree *Unitatis redintegratio*, 3.

³²⁴ John Paul II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 9; cf. *Catechism of the Catholic Church*, 846-847.

³²⁵ Second Vatican Council, Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 48.

³²⁶ Cf. St. Cyprian, *De catholicae ecclesiae unitate*, 6: CCSL 3, 253-254; St. Irenaeus, *Adversus haereses*, III, 24, 1: SC 211, 472-474.

³²⁷ John Paul II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 10.

³²⁸ Second Vatican Council, Decree *Ad gentes*, 2. The famous formula *extra Ecclesiam nullus omnino salvatur* is to be interpreted in this sense (cf. Fourth Lateran Council, Cap. 1. *De fide catholica*: DS 802). Cf. also the *Letter of the Holy Office to the Archbishop of Boston*: DS 3866-3872.

³²⁹ Second Vatican Council, Decree *Ad gentes*, 7.

anlamak için kesinlikle faydalı olduğundan onların çalışmaları teşvik edilmelidir.³³⁰ Bununla birlikte, yukarıda bahsedilen İsa Mesih'in aracılığından ve Kilise'nin, Tanrı'nın insanlar üzerindeki krallığıyla olan (esasinda Kurtarıcı Mesih'in evrensel krallığıdır) eşsiz ve özel ilişkiden, Kilise'yi, onun tamamlayıcısı ya da özünde ona eşdeğer görülen hatta Kilise'ye Tanrı'nın eskatolojik krallığına doğru yakınlaştıkları söylenen diğer dinlerin, tesis ettiği kurtuluş yollarının yanında bir yol gibi düşünmenin imana aykırı olduğu açıktır.³³¹

Elbette, çeşitli dini gelenekler, Tanrı'dan gelen ve “insanların kalplerinde, insanlık tarihinde, kültürlerde ve dinlerde Kutsal Ruh'un sayesinde meydana gelen” bir parça dini unsurlar içerir ve sunar.³³² Hatta diğer dinlerin bazı duaları ve ritüellerinin İncil'in hazırlanmasında veya insan kalbini, Tanrı'nın fiillerine açık olmaya sevk etmesindeki eğitimsel faydasında bir rolü olduğu farz edilebilir.³³³ Kimse Hristiyan sakramentlerine uygun olan şeyleri, yine de bir ilahi kökene veya bir kurtuluş etkisine dayandıramaz.³³⁴ Bununla birlikte, diğer ritüellerin batıl şeylere ve diğer yanlışlara bağlı olduğu ölçüde (cf. 1. Korintoslulara 10:20-21), kurtuluşa bir engel oluşturduğu gözden kaçırılmamalıdır.³³⁵

22. Kurtarıcı İsa Mesih'in gelmesiyle, Tanrı, onun tarafından kurulan Kilise'nin bütün insanlığın kurtuluşu için bir araç olmasını istedi. (cf. Resullerin 17:30-31)³³⁶ İncanın bu doğrusu Kilise'nin dünya dinlerine duyduğu samimi saygıyı eksiltmez fakat aynı zamanda ““bir din en az diğeri kadar iyidir” inancına liderlik eden dini rölativizm”

³³⁰ John Paul II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 18.

³³¹ These are the seeds of the divine Word (*semina Verbi*), which the Church recognizes with joy and respect (cf. Second Vatican Council, Decree *Ad gentes*, 11; Declaration *Nostra aetate*, 2).

³³² John Paul II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 29.

³³³ Cf. *ibid.*; *Catechism of the Catholic Church*, 843.

³³⁴ Cf. Council of Trent, *Decretum de sacramentis*, can. 8, *de sacramentis in genere*: DS1608.

³³⁵ Cf. John Paul II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 55.

³³⁶ Cf. Second Vatican Council, Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 17; John Paul II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 11.

tarafından karakterize edilen dinsel konularda tarafsızlığın düşünce tarzını radikal bir şekilde reddeder.³³⁷ Eğer diğer dinlerin taraftarlarının ilahi lütfı ereceğı doğruysa, aynı zamanda objektif konuşulunca onların Kilise’deki kurtuluşa tam manada sahip olanlara kıyasla ciddi bir biçimde hatalı bir durum içinde oldukları kesindir.³³⁸ Bununla birlikte “Kilise’nin bütün çocukları buna rağmen kendileri layık olduğu için değil de Mesih’ten gelen özel durumlarının akıbetlerini hatırlamalıdır. Eğer onlar düşüncede, kelime ve fiilde bu lütfı mukabelede başarısız olurlarsa sadece kurtuluştan mahrum bırakılmayacak aynı zamanda ciddi bir şekilde yargılanacaklardır.”³³⁹ Öyleyse anlaşılıyor ki, babanın emrini (cf. Matta 28:19-20) takip ederek ve tüm insanlık için sevgisinin gereğı olarak Kilise; "Mesih’in yol, hakikat ve hayat olduğunu hata yapmadan ilan etmekle yükümlüdür". (Yuhanna 14:6) O, Tanrı’nın her şeyi kendisine onda bağdaştırdığı kimsedir ki, insanoğlu onda dini yaşantılarının kemalini bulur.³⁴⁰

Ayrıca dinle arası diyalogda, ad gentes misyonu “Bugün her zaman olduğu gibi bütün gücünü ve gerekliliğini korur.”³⁴¹ “Gerçekte Tanrı ‘bütün insanların kurtulup hakikatin bilgisine erişmesini ister.’ (1. Timoteosa 2:4); Tanrı herkesin hakikatin bilgisi yoluyla kurtuluşunu diler. Kurtuluş hakikattir. Hakikatin ruhunun telkinlerine itaat eden kimse zaten kurtuluş yolundadır. Fakat bu hakikatin emanet edildiğı kimse olan Kilise, onlara gerçeğı getirmek amacıyla, onların istekleri ile karşılaşmak için dışarı çıkmalıdır. Çünkü o, Tanrı’nın evrensel kurtuluş planına inanır, Kilise misyoner olmalıdır.”³⁴² Dinler arası diyalog, bu sebeple, onun evanjelik

³³⁷ John Paul II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 36.

³³⁸ Cf. Pius XII, Encyclical Letter *Mystici corporis*: DS 3821.

³³⁹ Second Vatican Council, Dogmatic Constitution *Lumen gentium*, 14.

³⁴⁰ Second Vatican Council, Declaration *Nostra aetate*, 2.

³⁴¹ Second Vatican Council, Decree *Ad gentes*, 7.

³⁴² *Catechism of the Catholic Church*, 851; cf. also 849-856.

misyonunun bir parçası olarak, Kilise'nin ad gentes misyonundaki faaliyetlerinden sadece biridir.³⁴³ Dinler arası diyalogun bir ön koşulu olan eşitlik, diyalogda, doktrinal içeriğe hatta daha az miktarda diğer dinlerin kurucuları ile olan ilişkide İsa Mesih'in (Tanrı'nın kendisini insan yaptığı) pozisyonuna değil de grupların eşit kişisel saygınlığına işaret eder. Hatta özgürlük için iyilik ve saygının rehberlik ettiği Kilise, baba, oğul ve Kutsal Ruh' la birlikte bütünlüğün bir parçası olmak için, öncelikle Rab tarafından getirilen hakikati bütün insanlığa ilan etmeye, İsa Mesih'e dönmenin gerekliliğini duyurmaya, Kilise'ye vaftiz ve diğer sakramentler yoluyla bağlı kalmaya kendini adanmış olmalıdır.³⁴⁴ Böylece Tanrı'nın evrensel kurtuluş isteğinin katiyeti azalmaz aksine kurtuluşun ilanı ve Rab İsa ya dönüşün gücünü ve önemini artırır.

Sonuç

23. İncanın belli başlı hakikatlerini pekiştirmek ve açıklamakta, mevcut genelgenin yazılmasındaki maksat, Korintin müminlerine “Aldığım bilgiyi birinci öncelik olarak size ilettim” (1. Korintoslulara 15:3) şeklinde yazan Apostol Paul örneğini takip etmek olmuştur. Bazı problemleri hatta yanlış önermelerle karşı karşıya kalmış olan teolojik düşünce Kilise'nin incancı yeniden onaylamaya ve ümidi için ikna edici ve etkili bir yolla sebepler sunmaya çağırılmıştır.

Hakiki dinin meselesini ele almada, II. Vatikan Konsili'nin babaları şöyle belirtti: “Rab İsa tarafından onu insanlar arasında yayma görevi emanet edilen bu, tek doğru dinin Katolik ve apostolik Kilisesinde varlığını devam ettirdiğine inanıyoruz. Böylelikle İsa, havarilere dedi ki: ‘Bu nedenle gidin, bütün ulusları öğrencilerim

³⁴³ Cf. John Paul II, Encyclical Letter *Redemptoris missio*, 55; Apostolic Exhortation *Ecclesia in Asia*, 31.

³⁴⁴ Cf. Second Vatican Council, Declaration *Dignitatis humanae*, 1

olarak yetiştirin; onları baba, oğul ve Kutsal Ruh' un adıyla vaftiz edin; size buyurduğum her şeye uymayı onlara öğretin.' (Matta 28: 19-20). Özellikle, Tanrı ve onun Kilisesini ilgilendiren şeylerde, bütün kişilerin doğruyu araması ve onlar onu öğrendiğinde, onu sahiplenmesi ve ona hemen sarılması gereklidir.”³⁴⁵

İsa'nın açığa çıkması tarihte bütün insanlık için “gerçek yol gösterici”³⁴⁶ olmaya devam edecektir: “Gerçek yani Mesih, her şeyi kuşatan otorite olarak kendini kabul ettirir.”³⁴⁷ Hristiyan gizemi, aslında, zaman ve mekânın bütün engellerinin üstesinden gelir ve insanlık soyunun birliğini gerçekleştirir: “Farklı mekânlarından ve geleneklerinden hepsi, Tanrı'nın çocuklarının soyunun birliğine katılmak için Mesih'e davet edilmiştir. İsa ayrılık duvarlarını yıkar ve onun gizeminde paylaşımlarımız doğrultusunda yeni ve emsalsiz bir birliği yaratır. Bu birlik, öyle derindir ki Kilise Aziz Paul'la şöyle söyler: ‘Böylece artık yabancı ve garip değil, ancak aziz ve Tanrı'nın ev halkının üyelerisiniz.’ (Efeslilere 2:19)”³⁴⁸

Kardinal Joseph Ratzinger

Başkan

Tarcisio Berone, S.D.B.

Sekreter

³⁴⁵ *Ibid*

³⁴⁶ John Paul II, Encyclical Letter *Fides et ratio*, 15.

³⁴⁷ *Ibid.*, 92.

³⁴⁸ *Ibid.*, 70

ÖZET

Bu çalışmada, Dinsel Öğretiler Kurulu tarafından Kardinal Joseph Ratzinger (Papa XVI. Benedict) imzasıyla 2000 yılında yayınlanan Dominus Iesus Belgesi'nin Katolik Kilisesi'ndeki yeri ve önemi incelenmiştir.

Katolik Kilisesinin modern dünyada icra edeceği misyonun metotlarını belirleme amacıyla 20. yüzyılın ikinci yarısında toplanan II. Vatikan Konsili ile birlikte Katolik Kilisesi yeni bir döneme girmiş, o günden sonra Kilise'nin en önemli konularından birisi Hristiyan mesajının Hristiyan olmayan kültürlerle uygun şekilde aktarma yöntemi ve bunun önemli bir vasıtası olarak Dinler arası diyalog olmuştur. Bu misyonun şekillenmesinde ve icra edilmesinde eski engizisyon sisteminin devamı niteliğindeki Dinsel Öğretiler Kurulu'nun uzun yıllar başkanlığını yapan ve bu süreçte farklı görüşlerinden dolayı birçok Katolik İlahiyatçıyı ve din adamını cezalandıran Kardinal Joseph Ratzinger/Papa XVI. Benedict'in Kilise'ye yeni bir yön verdiği düşünülmektedir. Bu çalışmada önce Kardinal Joseph Ratzinger'in kişiliği, eğitimi, eserleri, Papalık kurumundaki görevleri, Hristiyan dünyasındaki teolojik yeri ve dinler arası diyaloga bakış açısı incelenmiştir. Daha sonra onun hem Katolik dünyası içinde hem de dışında yankı uyandıran genelgesi Dominus Iesus ele alınmış, belgenin Katolik Kilisesi'ne Katolik olmayan diğer Hristiyanlar ve diğer dinler ile olan ilişkilerde verdiği yön araştırılmıştır. Bu bağlamda belgenin içeriği, Katolik dünyasının içinden ve dışından belgeye yönelik olumlu ve olumsuz tepkiler, belgenin medyadaki yansımaları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Papa XVI. Benedict, Dominus Iesus, Katolik Kilisesi, Dinler Arası Diyalog, II. Vatikan Konsili

ABSTRACT

In this study the place and importance of *Dominus Iesus*, which was issued by the Congregation for the Doctrine of the Faith and signed by Cardinal Joseph Ratzinger (the Pope Benedict 16th) in 2000, in the Catholic Church has been investigated.

The Catholic Church has moved to a new period after the II. Vatican Council, which was convened in the second half of the twentieth century with the aim of determining the methods of mission in the modern world. Since then one of the most important issues of the Church has been conveying the Christian message to non-Christian cultures appropriately and using interfaith dialogue as a particular mean for this. It is believed that while figuring out and executing this task Pope Benedict 16th, who assumed the presidency of the Congregation for the Doctrine of the Faith, which is a continuation of the old inquisition system, and punished many Catholic theologians and reverends during his term, has guided a new way. This study initially investigates the personality, education, works, duties, theologic place among the Christian world and views on the interfaith dialogue of Cardinal Joseph Ratzinger. Then, it examines *Dominus Iesus*, which has had repercussions both inside and outside of the Catholic world, and discusses the direction that the document has given to the Catholic Church in formulating the relationship with other Christians and non-Christians. Within this context, the contents of the document, positive and negative responses to the document from inside and outside of the Catholic world and reflections of the media have been examined.

Key Words: Pope Benedict XVI, Dominus Iesus, Catholic Church, Interfaith Dialogue, Vatican II.